Rz-845

1. 29a. Janeiro

Reprezentáns
1.50
L 57
1232
L 57h
Vit 2
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Leop: Aſsner sc: Poſon

RÓMAI

IMPERATOROK TÜKÖRE,

MELLY

JULIUS TSÁSZÁRTÓL FOGVA,

AZ MOSTANI PÉLDASSAN

URALKODÓ

II. JOSEF TSÁSZÁRIG

MEG-MUTATTYA

CCXVIII.

IMPERATOROKNAK,

MÉG PEDIG SZEMÉLY SZERINT

MINDENIKNEK

A' TYRANUSOKKAL EGYÜTT,

Kiknek Symbolumok esméretes eredetét, Uralkodásának kezdetét, életét, erköltsét, hadi viselt dolgait, életének, uralkodásának többnyire esztendeit, Feleségeit Magzatit, halálának, hol, 's miképen hólt-meg, helyét, idejét, Symbolumit, vagy válogatott fontos mondásit, egyebeket-is.

MINDENEKNEK

kik értöi a' Magyar nyelvnek, szemeik eleiben

fügesztette

WÁLI ISTVÁN A. P.

POSONYBAN, és KASSAN

LANDERER MIHÁLY'

költségével.

1778.

Okresná ľudová knižnica - Košice
Prír. č. 13165/964
Sign. R2-845 - zv. 1
Odb. zn. Rev. 72
937

AZ
OLVASÓHOZ.

Indított engemet ez Hiſtoriának írására, az a' káros fogyatkozás, melly vólt é' nélkül az egéſz Magyarságra nézve. Tudatlanok voltanak, kik tsak a' Magyar nyelvet értik azokban, mellyekben eléggé tudóſok más Nemzetségek, a' kik ſaját nyelveiken olvaſſák mindenfelé az Római Imperatoroknak Hiſtoriáit. Hogy a' Törökoknél tulajdon nyelveken légyen, azt bizonyoſſan hallottam. A' Sidoknál pedig Sidóúl láttam. Imé magunknál nem tapaſztaltam, mellyet ſajnálván, a' mint lehetett, ezt a' fogyatkozáſt ki-pótoltam. Más felöl Nemzetemhez való jó indulatom öſztönözött ezen

munkának ki-dolgozására. Ugyan-is; vólt módom a' temérdek régiségeknek látására, 's a' ſzerént visgálására, mind az aprólékos drága köveken, mind az iráſokkal tellyes Monimentumokon, vagy emlékezet Köveken, Képekben-is. De kivált a' gyönyörü arany, ſzép ezüſt, és ſzámtalan réz pénzeken. Mellyek közzül akár mellyik; mihelyt kezemben akadott, leg ottan öſztönözött a' maga Hiſtoriájának meg-olvasására. Igy magok tanitottanak-meg az Imperátorok, hogy tudjam, ök, kik, és minémüek vóltak, jók-é vagy ſem. s. a' t. A' mit e' ſzerént tanúltam, hogy rajtam peniſzeſedjen 's velem együtt el-enyéſzſzen, nem akartam, hanem mindenek haſznára kívántam fordítani. Annyival-is inkább, hogy nints egyéb a' miben nevem, és emlékezetem fen maradna. Oſztán, Cicero-is az illyen munkát eképpen javallya; Lib. II. de Orat. Hiſtoria eſt teſtis temporum, Lux veritatis, Vita memoriae, Magiſtra vitae, Nuntia vetuſtatis. *A' ſzép Hiſtoria halladó idönek, Tanuja termönek, ſzintén ugy Meddönek, Igazság világa, Böltsek pálma-ága, Mellyel kereskednek, ſokat nyerekednek. Emlékezet élte, Goromba nem vélte, Hogy az itt állandó, És meg-maradandó. Világ kezdetitül, Mint, mik lettek, 's kitül, Eſzünkben jut-*

tat-

tattya, Velünk meg-tudattya. Élet tanítója, erkölts oktatója, Nyitva van ajtója, bóldog halgotója. Ez a' régieket, ó, és új egeket Hirdeti, 's kik vóltak, Mit, es miként ſzóltak. Hol 's mikor hartzoltak, Kiket mint hurtzoltak, Világból hogy múltak, A' midön meg-fúltak. Kardhoz miért nyúltak, Hogy ha rá ſzorultak. Mint idötöl vette, Ezeket fel-tette, Szép rendiben ſzedte, Öſzve ſzerköztette.

Tanully hát ezekböl, Vedd-el bölts kezekböl, Kik illyeket írnak, Ha ſzép éſzſzel bírnak. Igy nagy haſznot tehetſz, Ditséretet vehetſz, Más javára lehetſz, És jól elöl mehetſz. Jók példáját kövesd, A' roſzſzakat meg-vesd, Ebben tunya ne légy, Hogy ſzép jutalmat végy.

Irtam ALMÁSON Komárom Vármegyében. Sz. Mihály havának 16. napján. 1777.

MAGYAR KIR. JOGAKADÉMIA KÖNYVTÁRA

W. I. P.

Athenarum Noctua, Thebanorum Sphinx, Romanorum Aquila, docent: qua Vigilantia, qua Prudentia, qua Fortitudine ſit adminiſtranda Respublica.

Bagja Athenásnak, Sphinxeis Thebásnak
Rómanak Sassával, tenéked és másnak
Meg-mondják, Orſzágot, mint féltö jóſzágot
Hogy kell igazgatni, 's jól meg-ruházgatni:
Ékes vigyázáſſal: 's böltsö kormnáyozáſſal:
Hatalmas erövel, Ellenség verövel.

Hiſtoria eſt rerum geſtarum Expoſitio. Cic. Lib. I. De Inuent. Rhetor.

A' meg-lett dolgoknak ſzép elöl adása
A' jó Hiſtoria, 's böltsen ki-mondása.

A' RÓMAI BIRODALOMBAN
LEG ELSÖ

MONÁRCHA

AZ AZ:

EGYEDÜL URALKODÓ VÓLT:

I.

CAJUS JULIUS CAESAR. Ez származott Romai Nemes Familiából Kriſtus Urunk Születéſe elött 98. eſztendövel. Attya vólt: Lucius Julius Caeſar, Annya Aurelia. Meg-verte C. Jul. Caeſar Pompejuſt, és a' kik annak pártyán vóltak. Galliába, Afrikába, Egyiptomba diadalmaskodott. Oſztán öt izbe tartott gyözödelmi pompát. A' Római Monarchiát, egyedül való uralkodáſt

fundálta, Kriſtus Urunk Születéſe elött 46. eſztendövel. Tsuda nagy erejü hatalmas Fejedelem vólt. Ekesen ſzólló. Igen ſzép deákſággal jeles munkákat írt. A' Kalendáriomot meg-igazította, és úgy rendelte a' Juliánus eſztendöt. Elsö Felesége vólt Coſsutia, mellyet el-botsátott; Második Cornelia, ezt igen ſzerette, és hólta után közönséges helyen nagyon meg-ditsérte. Ez ſzülte néki Juliát, ki vólt elsöben; Servilius, Cepio, az után Pompejus Magnus Felesége. Harmadik Pompeja, a' kit-is el-botsátott azért, hogy paráznaſággal vádoltatott. Negyedik Calpurnia. Ez a' melly napon megöletett Julius Tsáſzár kérte, hogy a' Tanáts közé ne menne. Cleopatrát az Egyiptomi Királynét igen ſzerette, ki töle fogadván, azt Caeſariónak nevezte, kit Auguſtus Arius Filosofus javallására meg-ölette, hogy ne ſzaporodnék a' Caeſarok neve. Marcus Brutus, és Cajus Caſſius inditásából ſokan fel-támadtak ellene, és a' Tanáts-házban meg-ſebesíttetvén 23. ſebekkel meg-hólt, uralkodásának 4dik, életének 56dik eſztendejében. Symboluma, vagy válogatott fontos mondáſa vólt:

Semel pro ſemper.

az az:

Minek meg-kell lenni, egykor valósággal
Nem ſzükség az iránt lenni nagy agsággal.
Kösd-meg jól tsomóját, ha mit akarſz tenni,
Ugy lehet dolgodnak jó végére menni.

Más

Más Symboluma:

Quod ſi violandum eſt ius, regnandi gratia violandum eſt: aliis rebus pietatem colas.

A' ki el-akarja a' törvényt rontani,
'S mire kötelezi aztat fel-bontani,
Erőſzakot azon Uraságért tégyen,
Hogy leg főbb hatalma máſok felett légyen.

II.

OCTAVIANUS AUGUSTUS. Ennek Elei Fö renden valók vóltanak Romában. Attya neve Octavius, Annyáé vólt Accia, Accius Balbus, és Julia Leánya, melly Julia teſtvérje vólt Julius Tsáſzárnak, a' ki ezen atyafiságra nézve Octaviánuſt Fiává fogadta, és Caeſar tituluſt adott néki. Kezdett ez 30. eſztendövel Kriſtus Urunk Születéſe elött maga uralkodni, hogy meg-hólt Antonius. Az után 3. eſztendöre neveztetett Auguſtusnak.

Olly igen ditséretes Fejedelem vólt, mind a' maga Házájában, mind más Orſzágokban véghez vitt jeles viſelt dolgaira nézve, hogy ö felöle az mondatott: Vagy ſoha ne ſzületett vólna, vagy ſoha ne kelletett vólna néki meg-halni! Róma Városát igen meg-újitotta, és diſzes épületekkel megékesítette, mellyek közül való a' Pantheon, az az: Minden Iſtenek Temploma, és a' Qvirinus Temploma. Annak felette adott-ki ſok haſznos törvényeket, és rendeléſeket. Feleségei vóltak: Elsö, Servilia, de azzal nem lakott. Máſodik, Claudia vagy Clodia, mellyet el-botsátott. Harmadik Scribonia, azt-is el-botsátotta az ö mord erköltséért, minekutánna ſzülte Juliat, a' ki lett, elsöben Cajus Marcellus Felesége, az után amaz nagy hirü, és ritka vitézségü Marcus Agrippaé, kinek ſzülte, Cajuſt, Luciuſt, hasba maradott Agrippat, Juliat, és Agrippinat. Utoljára Tiberius Tsáſzár felesége lett. Negyedik Julia, vagy Livia Druſilla, a' ki nagyon negédes kevély, de azomban igen ſzemes és bölts Aſzſzony vala. Férje vólt Tiberius Néro Fö ember, kinek meg-egyezéséböl vette-el magának Auguſtus Feleségül, ámbár olly nagy nehezke vala, hogy az lakodalom után három hónapra ſzülne Drusuſt, azért mondották Auguſtusról: *Felicibus ſunt et trimeſtres liberi.* Az igen ſzerentséſeknek három hónapra-is leſzſz gyermekek. Auguſtus

ſtus uralkodásának 42dik eſztendejében ſzületett a' Kriſtus, és még az után élt 14. eſztendöt. Ennek idejében élö derék túdós emberek vóltak : Cicero, Virgilius, Saluſtius, Dioſcorides, Manilius, Propertius, Horatius, Ovidius. Meg-hólt Auguſtus Tsáſzár hasmenés miatt Nolában, életének 78dik, Uralkodásának 56dik eſztendejében. Symbolum.

Feſtina lente.

Laſsan ſiefs ember! mert hamar el- eſsel,
Meg-romlik tetemed, oſztán tovább kéſel.
Köves mindenekben középſzerüséget,
Ugy el-távoztathatſz fok féle inséget.

Más :

Romam lateritiam accepi marmoream relinquo.

Teglából épültnek én Romát találtam,
El-hagyván márványból tsínoſsan fundáltam.
Fejedelem díſze, hogy ha épitt, nem ront,
'S az helyett igen jót tſináll a' mit el-bont.

III.

TIBERIUS. Származott Claudia Nemes Római Familiából. Attya vólt Tiberius Neró, Annya Livia Druſilla. Ezt megſzeretvén Auguſtus Tsáſzár, jóllehet hat honapi nehezke vólt : mindazonáltal Férje-is abban meg-egyezvén feleségül el-vette, Tiberiuſt pedig fiává fogadta, a' ki oſztán, hogy Auguſtus meg-hólt Kriſtus Urunk ſzületése után 14. eſztendöre Imperatorrá lett. Ennek birodalmának 19dik eſztendöben feſzítetett a' Kriſtus Jerusálembe kereſztfára. Majd minden-féle virtuſok; ellenben minden otsmány vétkek fel-találtattak ebben a' Tibe-

beriusban, mert egy felöl emberségesnek, betsületesnek, mértékletesnek, adakozónak, bölts okoságúnak láttatott, más felöl réſzegesnek, kegyetlennek, bujának, kép-mutatónak, hazugnak tapaſztaltatott. Német Országon, és a' Nap-keleti Tartományokban ditséretes hadi viſelt dolgai vóltanak. Ez nevezetes tselekedete; hogy midön egy Mundus nevü ifju, valamely ſzép Aſzſzonyt Paulina nevüt igen meg-ſzeretvén, azzal kivánságát nem tellyesíthetné, a' Papokat veſztegette-meg pénzel, a' kik azt költötték, hogy az Iſtenek közül valaki ſzeretne társalkodni az Aſzſzonnyal, azért az Férje hírével éjtſzaka el-ment a' Templomban, és a' legény ott a' mi tetſzett vele el-követte. Mellyet hogy Tiberius Tsáſzár meg-tudott, ſzéllyel hányatta a' Templomot, a' Papokat kereſztfákra feſzíttette, az iſiat pedig külömben nem büntette, hanem, mivel a' búja ſzeretet' tüzét nem ſzenvedhette, a' Városból ki-üzette. Feleségei vóltak: Elsö, Vipſania Agrippina, Marcus Agrippa, és Marcella Leánya. Ez ſzülte Tiberiusnak az ifjabb Druſuſt. Az után Auguſtus Tsáſzár parantsolattyára ámbár nehezkes vólt, el-botsátotta, és helyette Juliat a' Tsáſzár leányát vette feleségül, a' ki az elött C. Marcellus, az után M. Agrippa felesége vólt. Ezek tartóztak Tiberiushoz, t. i. Fia az ifjabb Drusus, kinek Felesége vala Livilla,

Fia,

Fia, Tiberius, kit Caligula meg-ölt, Leánya Julia. Ismét az idösb Drusus, ki három hónapra született az után, hogy az Annyát Livia Druſillát Auguſtus el-vette. Ennek a' Drususnak felesége vólt Antonia, M. Antonius és az idösb Octavia Leánya. Fia Germanicus, kinek felesége ismét vólt, az idösb Agrippina, M. Agrippa, és Julia Leánya. Fiai pedig vóltak: Caligula, Drusus, Nero. Leányi; Livia, Druſilla. NB. Drusus és Neró meg-ölettek, mert ellenségi lettek a' Tsáſzárnak, még pedig éhséggel. Meg-hólt Tiberius Imperator Miſenumban, Kriſtus Születéſe után 37dik, eſzt. életének 78dik birodalmának 23dik eſztendejében. Symboluma:

Melius tondere, quam deglubere.

A' Juhot meg-nyírvén jobb gyapját le-húzni,
Mint vérit ki-vévén az után meg-nyúzni.
Páſztor a' jó Király nyájjára vigyázzon,
Igy gyapjával magát fedezze ne fázzon.

IV.

CAJUS CALIGULA. Született Kriſtus Urunk Születéſe után 12. eſztendöre. Cali-

Caligulának tréfából azért neveztetett, hogy a' katonák között nevelkedvén, azokhoz haſonló nadrágat viſelt. Attya vólt Germanicus, Annya Agrippina. NB. Ez a' Germanicus vólt az idösb Drususnak, ki 3. hónapra ſzületett az után, hogy az Annyát Livia Druſillát Auguſtus el-vette, mint fellyebb meg-jegyeztetett, és Antoniának Fia. Melly Antonia ismét a' M. Antonius, és az idösb Octavia Leánya vala. Agrippina pedig, az Marcus Agrippának, és az Auguſtus Tsáſzár Leányának Juliának Leánya vala. És igy C. Caligula, az Auguſtus leányágon lévö Unokájának fia vólt. Jó Atyának igen roſzſz Fia. A' pénzein Germanicusnak nevezi magát. Tiberius Fiává fogadta, kit-is ugyan ö ölt-meg, a' mint írják, 's utánna uralkodott. Vólt kegyetlen, búja, ſzemtelen, irgalmatlan ſzívü, ragadozó. Láttatott ſzeretni a' Tudósokat, maga-is jó Deák, és jó Görög vólt. Sok rendeletlen tselekedetiért, utálatban ment, mellyre nézve Caſſius Cherea, és a' kik vele öſzve esküttek, harmintz ſebbekkel Romában meg-öltek, életének 29dik, uralkodásának 4dik eſztendejében, 41. eſzt. Kriſtus Urunk Születéſe után. Elsö Felesége vólt Julia Claudia, ez gyermek ſzülésben hólt-meg. Máſodik, Livia Horeſtilla, a' kit el-vett Cajus Piſo, és mikor a' lakodalma lett volna, akkor ragadott-el, de az után hamar meg-vetette, és ſzámki-

vetésben küldötte. Harmadik Lollia Paulina, ezt-is erőszakkal vette-el a' Férjétől Cájus Memmiustól, és az után hamar megvetette. Negyedik, Caesonia, veszett búja természetü Aszszony, ki még az Urára-is köszöntött búja kivánságra gerjesztö pohárt. Az Ura meg-ölettetvén az-is a' Századostól által üttetett kardal, kis Leányok pedig Drusilla a' köfalhoz verettetett, 's úgy öllettetett-meg. Symboluma:

Oderint, dum metuant.

Ámbár te ellened szörnyü gyülölséggel,
Egyebek légyenek, és nagy irigységgel,
Mit árt? csak te töled mindenek féllyenek
Nyúghatatlanságban miattad éllyenek.

V.

TIBERIUS CLAUDIUS. Vólt ez az ifjabb Drusus, és az ifjabb Antonia Fia, Germanicus Ottse. Caligula halála után az udvari katonák, egy Tsászári Palotának szegeletében találták-meg, és mindeniknek személy szerént nagy summa pénzt igérvén, onnét ki-vitték, és hogy az légyen a' Tsászár fel-kiáltották. Kristus Születése után

41dik

41dik eſzt. Uralkodásának elein mindeneket jó reménységgel biztatott. Sok igen haſznos rendeléſeket adott-ki, közönséges haſznra ſok jó munkákat tett. A' Gabonák bé-hordására igen alkalmatos ki-kötö helyet kéſzíttetett. A' föld alatt 40. mérföldekre víz folyásnak nevezetes Tsatornát tsináltatott, mellyen ſzüntelen munkálkodtanak 3000. emberek tizen-egy eſztendeig. Egy nagy Tót-is más felé vett, hogy annak vizén hajóval kereskedni lehetne. Végtére igen változott, rút bujává lett, ſzörnyen kegyetlenkedett, hihetetlen vólt, félénk, és mint egy fél-eſzü. Brittanniában bé-ment, mikor annak lakoſi egymás ellen zenebonáskodtak, és minden fegyver nélkül 6. hónapok alatt meg-vette, és gyözödelmi pompát-is tett. Feleségei vóltanak: Elsö: Aemilia Lepida, Auguſtus Tsáſzár Unokájának Leánya, mellyet meg-vetett, azért az maga magát meg-ölte. Máſodik: Livia Medullina Camilla, ez a' melly napon lakodalma lett vólna, azon hólt-meg. Harmadik: Plautia Urgulanilla, ki néki ſzülte, Druſuſt, Pompejuſt, Claudiát. Ezt el-botsátotta búja rút életéért, és hogy gyilkos lett légyen a' felöl való gyanúságért. Negyedik: Aelia Petina. Ez ſzülte Antoniat, és ezt-is valami tsekély véttségéért meg-vetette. Ötödik: Valeria Meſſalina. Ezt tapaſztalta, hogy Cajus Siliusnak magát

Feleségül ajánlotta, holott még ö maga-is élt, azért kemény halállal meg-ölette; a' ki néki Octaviat, és Britannicust szülte, kit Neró meg-öle, hogy Tsászár lehetne. Hatodik Felesége volt Tit. Claudiusnak Julia Agrippina, ki elsöben Crispus, az után Domitius Aenobarbus Felesége vólt, kitöl Neró származott. Ezen Agrippina abban meg-egyezett, hogy Claudiusnak az ö Férjének Ur gombákban méreg adattasék-bé, a' miatt meg-holt, életének 64dik eszt, minek utánna uralkodott 14. eszt. 54ben Kristus Születése után. Symboluma:

Generis virtus nobilitas.

A' Familiának díszes Nemesége
Az abban elöknek jeles böltsesége,
'S ha szép virtusokat örömest követnek,
És mindent a' mi roszsz ferényen meg-vetnek.

VI.

CLAUDIUS DOMITIUS NERO. Ez vólt Domitius Aenobarbus, és az ifjabb Agrippina Fia. Kristus Születése után

után 54dik esztendöben lett Tsászárrá, hasonló mesterséggel a' katonák által, mint a' mostoha Attya Tit. Claudius. Uralkodásának 4. vagy 5. elsöbb esztendeiben, igen jól viselte magát, de az után igen roszszúl. Rút parázna életet élt. Sok ártatlanokat meg-öletett. Rómát fel-gyújtatta, és azt a' Keresztényekre fogta. Az után ö lévén az elsö üldözö, azokat ölette, vágatta. A' Britannusok ellen, kik Anglusok, szerentsétlenül hadakozott. Szerentsésen a' Párthusok, és a' Sidók ellen. Azomban Rómában nagy pestis uralkodván el-pártoltak sok Tartományok. Neró végtére a' Fö Római Tanátstól ellenségnek tartatván, ö ellene, 's helyében Sergius Galba Spanyol Országba Tsászárrá tétetett. Ezt meg-hallván, 's azt-is, hogy a' Katonák, kik ötet meg-ölnék útban vólnának, magát sályát fegyverével meg-ölte, életének 32dik, uralkodásának 14dik esztend. 68ban Kristus Szül. után. Igy el-fogyott a' Tsászári Familia. Elsö Felesége volt Octavia, Claudius Tsászár, és Mesalina Leánya, kit hamar meg-utálván, számkivetésben küldött, az után paráznasággal vádolván meg-öletett. Második: Poppea Sabina. Ezt elsöben Rufus Crispus, az után Otho, ki Tsászárá leve, jegyzette-el, Nerónak pedig Ágyasa-is volt, osztán Felesége. Maga sarkával megrugdosván ölte-meg, azért, hogy reá támadott,

dott, mert késön ment haza Neró a' Fárfangolásból. Leánya ettöl vólt Claudia, ki ſzületéſe után negyed napra meg-hólt. Harmadik Felesége vólt Statilia Meſsalina. Az Annyát meg-ölette, Annaeus Senecát-is a' Preceptorat. Symboluma:

Artem quaeuis terra alit.

Tudományért vagyon egy darab kenyere,
A' ki abból ſzép réſzt ö magának nyere,
De a' mellett ſem kell ugy lenni mint here,
Ámbár ne töröd jék a' böltsnek tenyere.

VII.

SERGIUS SULPICIUS GALBA. Származott a' Sulpiciuſok Nemes Familiájából. Attya vólt Servius Sulpicius, Annya Muminia Achaja. Már igen éltes, és öreg korába a' Katonák Spanyol Orſzágba fel-kiáltották; hogy Neró helyett ez légyen az Imperator, Kriſtus Születéſe után 68. eſzt. Az után kegyetlenséggel, fösvénységgel vádoltatott, 's egyſzer 's mind gyanúságban, gyülölségben-is eſett, hogy a' maga Szolgainak,

nak, igen nagy ſzabadságot engedett. Mellyből következett, hogy a' Fö Udvari Katonáktól, kik Othohoz jobb indúlattal viſeltettek, a' piatzon Rómába fegyverrel által verettetvén meg-öletett, és a' Feje küldetett Othohoz a' táborba. Felesége vólt Lepida, ki néki ſzült két magzatokat. Ez Ura halála után, az özvegységbe mind végig álhatatoſsan meg-maradott. Piſo Frugi Liciniuſt, ki M. Craſſus; és Scribonia Fia vala, Galba Fiáva fogadta, és hogy az uralkodjék az ö halála után, azt akarta, de mindjárt hogy a' Tsáſzár meg-öletett, hatod napra az-is a' Veſta Iſten Aſzſzony Templomának ajtajában fegyverrel által-veretvén meghólt. Élt Galba 73. eſzt. Uralkodott 7. hónapokig. Meg-hólt 69ben. Symb.

Miles legendus, non emendus.

A' Katonát nem kell mint barmot vásállni,
Hanem ha kéſz önként a' többekhez állni.
Mert így mindenkoron nagyobb kedvel hartzal
Kemény ellenségnek bátran meg-áll artzal.

VIII.

MARCUS SALVIUS OTHO. Ennek Attya vólt Lucius Otho, Annya Terentia, Nemes Familiából valók, Hetruriának Florentia nevü Városából. Nem ſzenvedhette Otho, hogy Galba néki eleibe tette Piſot, a' kit Fiává fogadott, mellyre nézve a' Katonákat magához édesgette, kiktöl a' Táborban vitetvén, ott fel-kiáltatott Tsáſzárnak 69ben. Oſztán meg-hallván Otho, hogy Vitellius-is Tsáſzárrá tétetett, arra kérte a' Római Fö Tanátsot, hogy küldene Vitelliushoz Követeket, kik megmondanák, hogy már ö válaſztatott, és az ö véle való egyeſséget javallanák illy formán, hogy, ö hadd lenne Társa az uralkodásban, és a' ſzerént Leányát-is el-venné Feleségül. De azomban igen közelgetett Vitellius hadi Serege, melly el-érkezvén ütközetnek mentek. Otho háromſzor vett gyözödelmet, az ö Fö Hadi-Vezéri által. Negyedſzer Vitellius Katonáinak fortélyos hadi praktikájok által meg-gyözettetett. Azért nem akarván az ö tulajdon hazafiainak veſze-

veſzedelmekkel, és vérekkel a' maga uralkodását fundálni, ſaját fegyverével általverte magát, életének 38dik eſzt. Uralkodásának 95dik napján, 69ben, 16dik Maj. Felette igen bánták a' Katonái, ugy annyira, hogy ſokan keſerüségekben magok magokat meg-ölték, söt egymásra rohanván egyik a' máſikat ölte, vágta. Felesége vagy inkább Jegyeſe Tsáſzárſága elött Poppaea Sabina vólt, kit ö töle Neró el-vett vala. Ez idö tájban éltek Lucanus Poeta, Perſius, Plinius. Symbolum Othonak:

Vnus pro multis.

Nem olly káros egynek ſokakért meg-halni,
Mint ſokaknak egyért halálát javalni.
Vólt olly Fejedelem, ki éltet le-tette
Orſzága népiért, 's ditséretét vette.

IX.

AULUS VITELLIUS. Vólt Lucius Vitellius és Sextilia Fia. Római Nemes Familiából való. Coloniához közel, az ott táborozó hadi néptol, még Galba életében

Imperátorrá tétetett. Igen nagy magas termetü ember vólt, de búja és nagy ehetö, azért mondottak felöle : ha még tovább élt vólna, bújaságára, és aſztalára, a' Római birodalomnak minden jövedelmét el-tékozlotta vólna. Annak felette igen kegyetlen vólt, és ditsekedö. Mellyböl következett, hogy 'Sidó Orſzágban Flavius Veſpaſianus tétetvén Tsáſzárrá, ahoz hódoltak minden hadi ſeregek, mellyek Maeſiában, Pannoniában, Judaeában, Syriában vóltak. Ezért boſzút akarván állani Vitellius, a' Veſpaſianus Ötsét Sabinuſt, Rómában a' Capitoliumba meg-ſzálotta, mellyet fel-gyújtott, de azomban az ö emberei meg-gyözettek, és Róma el-foglaltatott. Oſztán Vitellius megfogattatván, kezei hátra kötöztettek, a' nyakában kötél vettetvén, annál fogva a' Piatzra ki-vonatott, az után az útſzákan veretetvén hurtzoltatott, ſzintén az el-veſztésnek helyéig, holott, laſsú ütéſekkel addig kínoztatott, míg meg-nem hólt. Az után teſte tsáklyákkal a' Tigris folyó vizében vonatott, minek utánna élt 55. eſzt. és uralkodott 8. hónapok alatt. 21. Jan. 70dik eſzt. Elsö Felesége vólt Petronia, Tanáts-béli Fö ember Leánya, ki ſzülte néki Petroniuſt, a' ki vak vólt egyik ſzemére, ez-is együtt az Attyával meg-öletett. Vólt még egy Leánya, a' kit Veſpaſianus igen tiſzteſségeſen, és gazdagon adott Férjhez. Máſodik

dik Felesége vólt Fundana. Ettöl vóltak mind két ágon lévö gyermeki, 's azok között egy, ſzinten néma, jól ſzólni nem tudó. Symboluma:

Bonus odor hoſtis, melior ciuis occiſi.

Ellenség vérinek méltán van jó ſzaga,
Hazafinak inkább, ha ellenség maga,
Mert ez pártos lévén Orſzágnak kárt téſzen,
Mellyet ſzegény haza illyek miatt véſzen.

V.

FLAVIUS VESPASIANUS. Ez vette eredetét a' Flavia Familiából. Vólt Titus Flavius Sabinus, és Veſpaſia Pola Fia. Született a' Kriſtus Világra való jövetele után 9. eſztendöre. Neró Tsáſzár a' 'Sidók ellen küldötte, oſztán a' Syriai hadi ſereg; midön Otho, és Vitellius a' Tsáſzárságért egymás ellen hadakoznának, Veſpaſianuſt 70dik eſzt. Kriſt. Szül. után Imperatorrá tette. Felette józan életü, magát rendeſsen viſelö, betsületes, és a' Tudományokat nagyon kedvelö ditséretes Fejedelem vólt. Nagyon

gyon meg-ditséri Sextus Aurelius Victor, mondván: Flavius Veſpaſianus jó Imperator vólt, a' kit Auguſtus halála után 56. eſztendöre, mint egy reménytelen ſzerentsére, nyert a' Római dülö félben lévö közönséges társaság, hogy le-ne omlana tellyeſséggel, mellyet oſtromlottak az elötte valók, tirannuſi kegyetlenséggel. Hanem az-is igaz, hogy valamennyire fösvény, és ſzoros markú vólt. 'Sidó Országot egéſzen, Jérusálemet ki-vévén, és valamelly kevés Városokat el-foglalta. Sok haſznos rendeléſeket tett. Az ellenségekkel harmintz-kétſzer állott ütközetet. Ha kik ellene vétettek; olly engedelmes erköltsü vólt, hogy nagyobb büntetéſt rájok ſzámkivetésnél nem vetett. Vagy, ha valaki meg-boſzontotta, arról hamar el-felejtkezett. Minek utánna Jérusálemet az ö Fia Titus által meg-vette, tartott gyözödelmi Pompát. Felesége vólt Flavia Domitilla, ki ſzülte néki Tituſt, Domitianuſt, és Domitillát. Meg-hólt hasmenésben álva, azok által kézen fogva tartatván, kik mellette vóltak, életének 69dik, uralkodásának 10dik eſzt. 79ben. Symb.

Lucri bonus odor ex re qualibet.

Nyereség jó ſzagú akár honnét vegyed,
Melly ha van, mindenek haſznára le-tegyed.
Te, hogy magad hizlald, nem csak azért lettél,
Mutasd-meg, hogy máſok haſznára ſzülettél.

XI.

XI.

TITUS VESPASIANUS, Flavius Veſpaſianus, és Domitilla Fia. Attya halála után 2. eſzt. és 8. hónapig uralkodott. Annyira ditséretes és kedves Fejedelem vólt az ö alatta valók elött; minthogy különös képen igazság ſzeretö, emberséges, és jól-tévö vala, hogy *Deliciae generis humani*, emberi nemzet gyönyörüségének mondatott. Nagyon ditséretes az ö adakozáſa, mert egykor meg-intetvén udvari embereitöl, hogy alább hagyna az adakozásban, azt felelte: A' Fejedelemnek ſzíne elöl nem illik ſenkinek-is ſzomorúan el-menni. Vatsora felett eſzében juttott egyſzer, hogy az napon ſenkivel jól nem tett, leg ottan ezen ſzókra ſakadott-ki: *Amici! diem perdidi.* Barátim! ez napot elveſztettem. A' vádaskodókat, és más gyalázokat gyülölte, az hazuságokat meg-vetette, még a' kik ellene öſzve esküttek, azoknak vétségeket-is meg-engedte, és barátságát azokkal közlette. Ékeſen ſzólló, hatalmas hadakozó vólt. Mikor Jérusálemet meg-vette, oſtromolván elöſzör, tizen-

két-

kétſzer nyilát el-lövé, és a' Várat örizö 'Sidók közül ugyan annyit meg-öle. Mikor meg-hólt, annyira síratták mindenek, mint ha Apjok Anyok meg-halván, bóldogtalan árvaságra jutottanak vólna. Gyanuság vólt az Ötse Domitianus felöl, hogy az étette-meg. Elsö Felesége vólt Arricidia Tertulla. Az meg-halván. Máſodik lett Martia Furnilla, kitöl el-vált. Julia nevü Leánya ettöl vólt. Meg-hólt életének 42dik eſztendö. 81ben. Symboluma:

Princeps, orbis amor bonus.

Világ kedveſsége a' jó Fejedelem,
Kegyelmeſségéhez mert van hijedelem,
Jó Uralkodónak mindenek örülnek
Minthogy ö miatta kárban nem merülnek.

XII.

FLAVIUS DOMITIANUS, a' Titus teſtvér Ötse, Báttya halála után lett Imperatorrá, a' ki haſonlóbb vólt Tiberiushoz, Caligulához, vagy Neróhoz, mint az Attyához, vagy Báttyához. Ifjúságának kezdetitöl

titöl fogva ſzörnyü gonoſz vólt: mindazonáltal, uralkodásának elein, láttatott valamennyire életét, és erköltsét meg-jobbíttani, de az után rút vétkekkel motskolta-meg magát. Mert a' bújaságot, haragoſságot, fösvénységet, kegyetlenséget, ragadozáſt, 's több e' féléket, mód nélkül követte. A' leg főbb Római Tanáts közül a' Méltóságoſſabbakat meg-ölette. Leg elöſzör ö neveztette magát Urnak, és Iſtennek. Nem engedte a' maga képit a' Capitoliumban más materiából állónak lenni, hanem aranyból vagy ezüſtből. Leg elöſzör ö vett pénzen az ellenségtöl békeséget, nevezeteſſen Decebalustól a' Dakuſok Királyától. Ez vólt a' Kereſztényeknek máſodik kegyetlen üldözöjök. Féltek ennek kegyetlen dühöſségétöl mindenek. Mellyre nézve, végezetre, midön a' Felesége Domitia, meg-találta vólna azoknak Laiſtromát, kiket Domitianus meg-akart ölettetni, és a' maga nevét-is ott ſzemlélte vólna, azt mivelte, hogy a' maga emberei ellene pártot ütvén meg-ölék, életének 45dik, birodalmának 15dik eſztend. 96ban. Symboluma:

Fallax bonum regnum.

Igen ditsöséges Orſzág koronája,
De tsak addig tart mig halál boronája
El-fedez, az után hogy ha jó nem vóltál,
Örül, tapſol minden azon hogy meg-hóltál.

XIII.

XIII.

COCCEUS NERVA, Rómában ſzületett 32dik eſzt. Kriſtus Szül. után. Az Attya vólt Marcus Coccejus Nerva. Domitianus halála után Imperátorrá tétetett 65. eſztendös korában. Igazságot ſzeretö, és mindenekkel jól tévö kegyes Fejedelem vala. A' Kereſztyének üldözését meg-tiltotta, és a' kiket Domitianus ſzámkivetésben küldött, azokat viſzſza hivatta, mint a' többek között János Evangeliſtát a' Patmus ſzigetéböl hová Domitianus küldötte, ki Efeſusban az után még 4. eſztendeig élt, holott írta az Evangeliomot, mint Patmusba az Mennyei Jelenéſekröl való könyvet. Öreg lévén Nerva, a' Katonák elött, kezdett utálatban menni, azért Trajánuſt fiává fogadta, ki által Pannoniát meg-hódoltotta. Irják, hogy lett vólna Felesége, és egy Calpurnius nevü Fia, de a' bizonytalan. Meghólt életének 67dik, uralkodásának 2dik eſztendejében, 98ban.

Sym-

Symboluma:

Mens bona regnum poſſidet.

A' jó Fejedelem díſzes kegyeſsége,
Miveli népénél légyen kedveſsége,
Azért hiven néki, minden jók ſzólgálnak,
Utolsó tsep vérig töle el-nem álnak.

XIV.

ULPIUS NERVA TRAJANUS. Ez vólt leg elsö, a' ki Tsáſzári méltóságra emeltetett-fel; ámbár nem Olaſz Orſzágban, hanem Spanyol Orſzágban ſzületett. Olly dítséreteſsen, és ditsöségeſsen folytatta uralkodását, hogy abból minden drága Virtuſok ki-tündöklöttenek, mellyre nézve *Optimus*, az az Leg-jobbnak neveztetett. Igen kedveſsek vóltanak elötte a' Tudományok, és

Tudósok. Plutarchussal ki néki Préczeptora volt, nagy barátságban élt. Helyes törvényeket rendelt. Egy Fő embernek fegyverét nyújtván ezt mondá: Ha jót mivelek, és igazságot, ezzel szólgály én mellettem, 's érettem, ha pedig gonoszságot tselekeszem, ezt forditsad ellenem. Hadakozott a' Dacusok Fejedelme Decebalus ellen, kit meg-is győzött; mellyre nézve Dacicusnak nevezteteti. Nem külömben hogy a' Parthusokat, és Germanusokat meg-nyerte, Parthicus és Germanicus neve-is lett. Felettébb hatalmas Fejedelem vala. Az Római birodalomnak határit, mellyek Augustusnak halála után, inkább védelmeztettek, hogy sem mint bővittettek volna, igen ki-széleszitette, szintén a' veres tengerig, és Indiának határáig. És igy Babiloniat, Edessiat, Armeniat, Assiriat, Mesopotamiat, Arabiat az Római birodalomhoz tóldotta. Az ő hadi virtusai mellett, felettébb ditsértetik arról, hogy mindenekhez magát gyönyörüségessen alkalmaztatta, másokhoz hasonlónak mutatta, jó barátit, söt még a' betegeket-is meg-látogatta. Mindenekkel kivánt jól-tenni, és az érdemeseket tiszteséges hivatalra kész volt fel-emelni. Ez az egy különös kár volt benne, hogy Pogány Vallását igen szeretvén, a Keresztyén Vallás, hogy annak rontására ne lenne, azt keményen üldöztette. A' mint Domitianus idejében Quintilianus, Martialis,

tialis, Stathius éltek, ugy ennek uralkodáſa alatt, Plutarchus, Florus, máſodik Plinius, és Cornelius Tacitus virágzottak. Viſzſza igyekezvén Aſiából Italiába, az útban meg-hólt, életének 64dik, uralkodásának 20dik eſzt. 117ben. Felesége volt Plotina, Nénnye Marciana, ennek Leánya Matidia, ezeknek pénzeik vagynak. Symbol.

Qualis Rex, talis Grex.

Akár melly Országban minémü a' Király
Olyan kiván lenni alatta való nyáj
Királlyát valaki igazán ſzereti,
Mindenben örömeſt, és híven követi.

XV.

AELIUS TRAJANUS HADRIANUS.

Aelius Hadrianus, és Paulina Fia. Nemzetére nézve Spanyol, de Rómába

ſzületett. A' Trajanus Felesége Plotina mondotta, hogy Fiává fogadta az ö Férje, annyival-is inkább, hogy Nénnyének Fia vala, azért illendö vólna, hogy az uralkodásra fel-vétetnék. Az Imperatorok között leg elöſzör, ez viſelt ſzakállat. A' békeséget inkább ſzerette mint az háborúságot. Minden Orſzágait el-járta, Hármát el-hagya, 's azért hívatta viſzſza Aſſiriából, Meſopotamiából, Arméniából az hadi vitézlö rendeket, és azt akarta, hogy éppen tsak az Eufrates folyó vizéig terjedjen-ki a' Római birodalomnak határa. Igen emberséges Fejedelem vólt, nagy elméjü, a' Deák nyelven ékeſſen ſzólló, Görögül-is jól túdó. A' közönséges társaságnak javát elöl mozdítani, nagyon ſzerette. A' Kereſztyének iránt való kegyelmeſséget nyilván-valóvá tette, mert ſenkit azok közül meg-nem büntetett, hanem tsak a' ki valami rendeletlen gonoſz tselekedetiröl meg-gyözettetett. A' 'Sidókra pedig kegyetlenül haragudott, mert azok magokat adták valami Bénkókáb nevü ámittóhoz, a' ki magát Meſſiásnak lettette, 's a' Római birodalomtól el-pártoltak, mellyért öt ſzáz ezeren le-is vágattak. Jéruſálem épitését meg-engedte, és azt a' maga nevéröl Ælia Capitolinának nevezte, és hogy a' 'Sidók belé ne mennének, márványból egy kövér diſznót ki-faragtatott, és azt a' kapu feliben tétette. A' Felesége vólt Sabina

Mar-

ciana Leányának Matidiának Leánya. Marcina pedig Trajanus Nénnye vala. Egynéhányſzor el-akarta Sabinát botsáttani, azért, hogy magtalan vólna. Ofztán végtére hogy Svetoniuſſal való tiſztátalankodásáról gyanúságban eſett, önként való halálra néki menni kelletett. Hadrianus vizi betegségben hólt-meg Campaniában életének 62dik, uralkodásának 22dik eſzt. 138ban. Symbol.

Non mihi, ſed Populo.

Ha én tsak magamnak kívánok ſzolgálni,
Méltó akár kinek engem meg-dorgálni.
A' Fönek kell nézni alatta valókra,
Jól gondot viſelni élökre halókra.

NB. Tudós emberek vóltak Hadrianus idejében: Svetonius Hiſtoricus, ki a' Tsáſzár udvarában Archivarius, vagy Tabularius vala. Aquila a' Sz. Biblia magyarázója. Lucianus, kinek bolondságos iráſai olvaſtatnak, a' ki a' Kriſtuſt tsufolván, fel-akaſztatott Sophiſtanak nevezte.

XVI.

LUCIUS ÆLIUS, ſzületett Rómában. Az Attya vólt Cejonius Commodus, ezt a' nevet viſelte a' Fia-is mig Hadrianus Imper. Fiává nem fogadta 136ban. Oſztán az Æliuſok familiája közé ſzámláltatván Tsáſzárrá lett, Pannoniának-is Fejedelmévé és Fö Pólgár Meſterré. Emberséges erköltsü Férfiú vala, de igen gyenge egéſségü. Felesége vólt Domitia Lucilla, ki néki ſzülte Lucius Veruſt, ki Imperátorra-is leve. L. Ælius patika-béli orvoſsággal élvén el-alutt, és aluváſa közben meg-hólt, 138dik eſzten. Symboluma:

Uxor nomen dignitatis, non voluptatis.

Feleség név nem teſz teſt gyönyörüségét,
De Aſzſzonyi nemnek egéſz ditsöségét.
Ha Méltóságos Férj, az a' Felesége,
A' mig jámbor lévén nem lett ellensége.

XVII.

ANTONINUS PIUS. Vólt Aurelius Fulvius és Arria Fadilla Fia. Hadrianus után,

után, ki Fiává fogadta, Imperatorrá lett. Pius, az az: kegyes volt a' neve, mivel az Ipát, ki igen öreg volt, karjaira fel-vette, a' Római Tanátsot tiſztelte, alatta-való jobbágyihoz magát igen nagy kegyeſséggel 's kegyelmeſséggel viſelte, a' köz jót elöl mozdittani minden módon igyekezte. Jeles erköltsü, és ſzép tudományú Fejedelem vala. Orſzágait nagy böltseséggel, kegyelmeſséggel, és hatalommal igazgatta. A' Kereſztyénséghez keménységgel viſeltetett, de Juſtinus Martyr irására meg-engeſzteltetett. Nagyon nyájjas volt barátihoz. Egykor egynek házában bé-menvén, midön gondoſkodna tudakozodna, és visgálódna mindenekröl, ezt monda néki a' baráttya: A' más házában ſiketnek, és némának illik lenni, mellyet igen meg-katzagott, és azon mondásnak nagyon örült. Szerentséſen hadakozott, a' Britannuſok, Mauruſok, Németek, Dacuſok, 'Sidók, Görögök, Alanuſok ellen. Felesége vala Fauſtina, Annius Verus Leánya, Ælius Tsáſzár Húga. Két Fiakat ſzült, kik közül az egyiknek neve volt, M. Annius Galerius Antoninus. Leányai-is ketten voltak, az egyik vala az iſjabb Fauſtina Aurelius Tsáſzár Felesége. Antoninus idejébéli Tudóſok: Galenus Orvos Doctor, Juſtinus Hiſtoricus, Juſtinus Filoſofus és Martyr, és 'Sido Hegeſippus, a' ki oſztán Kereſztyénné lett. Meg-hólt tsendeſſen Anto-

ninus Pius, életének 72dik, uralkodásának 24dik eſzt. 161ben. Symboluma.

Melius ſervare unum, quam occidere mille.

Jobb egy Hazafinak éltét meg-tartani,
Mind ſok ellenségnek le-vágván ártani,
Ellenséged helyett ſok ismét támadhat,
Igaz Hazafiat tsak az Iſten adhat.

XVIII.

MARCUS AURELIUS ANTONINUS Philoſophus. Vólt Annius Verus, és Domitia Calvilla Fia, a' kit Hadrianus parantsolattyára Antoninus Fiává fogadott, és oſztán annak halála után kezdett uralkodni 161dik eſzt. Ugyan akkor Antoninus Pius a' mint kívánta, mindjárt Lucius Veruſt uralkodó társul maga mellé vette, néki adván Feleségül a' Leányát Lucillát. Ez a' M.

Aure-

Aurelius betsületes életére nézve, majd minden Imperatorokat fellyül halladott. A' tudományokat; azok között a' Philoſophiát mód nélkül ſzerette, az honnét Philoſophusnak-is hivattatott. Ellenségire nézve igen kemény, az alatta-valókhoz pedig felette irgalmas vólt, Virgilius mondásával tartván: *Parcere ſubjectis, et debellare ſuperbos.* A' kik alattad vagynak illö azoknak kedvezni, a' kik kevélyen partolkodnak ſzükség meggyözni. Hadakozott a' Britannuſok, Cattuſok az az: Németek, Parthuſok, Marcomannuſok ellen. Ezen utólsó háború leg terheſſebb, és veſzedelmeſſebb vólt, mert igen nagy ſzárazság lévén, ſzomjúság miatt felettébb ſok Katonák, és azoknak lovaik veſztek-el. Még ſokkal keſerveſſebb nyomorúság-is következett vólna, ha a' kegyes kereſztyén hadi Seregnek könyörgésére (mint Euſebius irja) az Iſteni Gondviſelés esöt nem adott vólna, és az ellenségre menyköveket nem botsátott vólna. Ez után lett a' Kereſztyénekhez jó indúlattal, és a' Római Tanátshoz-is irt felölök. Felesége vólt az ifjabb Fauſtina, a' ki tiſztátalan életére nézve igen roſz hirü vólt, mellyet az Ura mindig el-titkolt. Gyermekei vóltak: Annius Verus, ki 7. eſztendös korában meghólt. Commodus, Lucilla, és Fadilla. Ennek idejében éltek Iræneus, Soter, Eleutherius, ketten ez utólsóbbak Római Püſpökök

pökök vóltak. Pauſanias Hiſtoricus-is, és Aulus Gellius. Meg-hólt Aurelius Imperator Vindobonába, melly moſt magyarúl Béts, életének 59dik, uralkodásának 19. eſzt. 180ban. Symboluma:

Regni Clementia Cuſtos.

Király ha kegyelmes, ne féltse Orſzágát,
Mert ugy meg-tarthattya ez drága jóſzágát.
Az Iſten javallya a' kegyelmeſséget,
Fö Rendnek mindennél a' ſzül kedveſséget.

Más:

Conſulendum, et parendum conſilio.

Szükség a' tudatlant böltsen tanátsolni,
És ügyét forgatni, a' ki nem tud ſzólni.
Az haſznos tanátsot nem káros bé-venni,
Hogy jó follyon dolgod ſzívedre kell tenni.

XIX.

LUCIUS VERUS. Ælius Cæſar Fia vólt, ki le-íratott a' XVIdik ſzám alatt. M. Aurelius Fiává fogadta, a' kivel uralkodott. Ment a' Parthuſok ellen hadakozni, a' melly hadakozáſt követek által gyakorlotta, és azon közben magát Aſiában mulatta. Viſzſza térvén M. Aureliuſſal gyözödelmi Pompát tarta. Az után a' Marcomannuſok ellen indúlván tsendeſséget ſzerzett Illyriába,

ba, és mikor vitetnék Lektikába guta-ütésben esett hirtelen nem mesze Concordia Városától, és leg-ottan meg-hólt, nagyon búja lévén, életének 42dik, birodalmának 11dik eszt. 170ben. Symbol.

Nil obiter.

Ne kezdj valamihez te tsak immel ámmal,
Hogy-ha hasznot akarsz venni tellyes számmal.
Mig gyors lehetsz addig illet a' serénység,
Mert azt nem engedi majd a' komor vénség.

NB. Felesége Lucilla vólt, az Aurelius Imperator Leánya, nagy búja Aszszony.

XX.

AURELIUS COMMODUS. M. Aurelius, és az ifjabb Faustina Fia. Kezdett uralkodni az Attya halála után 180dik eszt. Ez vólt Incommodus az az: alkalmatlan mindenekre nézve, ugymint a' ki született az hazafiainak nyomorúságára, 's a' maga gyalázattyára. Kegyetlenségére nézve Domitianushoz, búja életére nézve

Nero-

Nerohoz haſonló vala. Követek által a' Britanuſokat, és Parthuſokat meg-győzte. A' Qvaduſokat-is meg-verte, oſztán győzödelmi pompat tartott. Felesége vólt Criſpina, Brutius leánya, azért némelly Görög pénzeken Brutianak-is neveztetik. Rút parázna Aſzſzony vólt, mellyre nézve az Ura küldötte Caprea ſzigetében, és ott meg-fojtatott. Martia nevü Agyaſſa-is vólt, kinek kezében akadott azoknak nevek, kiket Commodus meg-akart öletni, azért elöſzör igen jó ſzagú borban mérget itattak meg véle, mellyet nagyobb réſzint ki-hánt, oſztán Narciſſus nevü bajnok hozzá bé-küldettetvén, az meg-fojtotta, életének 32dik, uralkodásának 13dik eſzt. 192ben. Symb.

Pedetentim, paullatim.

Laſſan 's apródonként hívatalod kövesd,
A' melly munka rád néz, azt ſoha meg-ne vesd.
Az ember ſzületik dolog követésre,
Mint az égi madár gyakor repülésre.

XXI.

PUBLIUS HELVIUS Pertinax, Helviusnak ki Afrikai férfiú vólt, Fia. Pertinax nevet (melly annyit téſzen mint Vakmerö) azért viſelt, mert álhatatos vólt vakmerö képpen minden fel-tételiben. Tanúlni igen ſzeretett, de még jobban katonáskodni. Az honnét, Syriába, Britanniába, Daciába és Afrikába emlékezetes hadi viſelt dolgainak tapaſztalható jeleit adta. Mellyre nézve, azoktól, kik Commodus gyalázatos halálának okái vóltanak, Imperátorrá tétetett, ámbár arra ſemmi akarattya ſem vólt, mert az 70. eſztendöt már által hágta. Az után az udvari katonák és Tiſztek, kiknek rendeletlen ſzabadságokat keményen meg-zabolázta, felettébb megharagudtak reája, és ugyan azoktól fegyverrel által-verettetett, Laetus inditásából, a' ki az elött Imperatorságra való menetelét mindenek felett munkálkodta. Felesége vólt Flavia Titiana, ki ſzülte néki, Helviát, és Pertinaxot. Meg-öletett ez az Imperator életének 71dik eſzt. uralkodásának 80dik napján 193dik eſzt.

Sym-

Symboluma.

Militemus.

Hartzollyunk eröffen mi ellenségünkkel,
Biztatván magunkat jó reménységünkkel.
Kikkel Iften vagyon, ki álhat ellenek?
Egy győzödelemröl majd máſikra mennek.

XXII.

DIDIUS JULIANUS, Hazájára nézve Mediolanumi Petronius Didius Severus, és Clara Æmilia Fia vala. Salvius Julianusnak pedig unokája, a' ki Hadrianus idejében minden Tsáſzári parantsolatoknak íroja vala. Ez a' Didius Juliánus maga-is igen hatalmas, és hires Torvénytúdó gazdag ember vólt. Belgiumot, Dalmatiát, Africát ditséreteſſen igazgatta. Ez pedig nem ditséretre méltó tselekedete, hogy az Udvari katonáktól az Imperátorságot pén-

zen

zen vette-meg, oſztán azokat ki-nem fizette, azomban a' tobzodáſt kotzkázáſt ſzüntelen követte, így a' katonák, és egyebek előtt magát gyülölségeſsé tette. Azomban fel-kiáltatott előſzör Peſcennius Niger Imperatornak, az után Septimius Severus. És ez, hadi Sereggel Romához közelítvén, Julianuſt a' Tanáts halálra ſententziázta. Oſztán egy köz katona, a' kire bizatott, bé-menvén Tsáſzári Palotájában, ugyan ott fel-kontzolta. Felesége vólt Mállia, vagy Manlia Scantilla nagyon formatlan Aſzſzony, ki ſzülte Didia Clarat. Élt Julianus 57. eſzt., uralkodott 7. honapokig meg-hólt 193. eſzt. Symb.

In pretio pretium.

Ha ez, avagy másnak van valami árra,
A' ki rá ſzert tehet nem virrad az kárra,
Mert a' mit ér, töle ſoha el-nem veſzti,
Ha ingyen kezéből azt ki-nem ereſzti.

Más:

Pecuniæ obediunt omnia.

A' pénznek egyaránt engednek mindenek,
Fö-rendek, ſzegények, iſjak, és a' vének.
Pénz ſegítségével ſokra lehet menni,
A' mid nintsen azon mingyárt lehet venni.

XXIII.

CAJUS PESCENNIUS Niger, az az: Fekete, mert hátul a' nyaka igen fekete vólt. Attya neve Annius Fuſcus, Annyáé Lampridia vala. Fö-rendü Famimiliából ſzármaztak Rómában. Idövel arra az Méltóságra lépett Peſcennius, hogy Római Conſul, Polgár Meſter lett. Az után Syriának Præſeſe. Ugyan akkor a' község fel-kiáltotta Rómába, hogy Didius Julianus ellen ez legyen Imperator, és leg-ottan a' Syriában vitézkedö hadi Sereg ötet tiſztelvén meg-eröſitette. Sok, és nagy dolgokban forgolódott ez a' Fejedelem, ſzelid, és mindenekre alkalmatos lévén. Septimius Severuſſal meg-ütközvén ment Antiochiában. Ott pedig midön magát kivánna el-rejteni, meg-találták Septimius katonái, és le-vágták, életének 56dik, uralkodásának 2dik eſzt. 195ben. Symb.

Vivus ego placere volo, laudari mortuus.

Fö, és más embernek leg jobb gondolattya,
Ha ugy törekedik minden indúlattya,
Hogy élvén, mindennél kedveſségben légyen,
Hólta után róla kiki jó ſzót tégyen.

XXIV.

DECIMUS CLODIUS SEPTIMIUS Albinus. Ez utólsó nevét azért viſelte, hogy igen fejér teſte vólt, mikor ſzületett Afrikában Adrumétumban. Attya neve vólt Cejonius Poſtumius, Annyáé Aurelia Meſſalina. Midön a' Britanniai, és Germaniai vitézlö Seregeknek Fö-Hadi-Vezére lett vólna, vágyakozott az Imperatorságra. Gyanús lévén azért ö felöle Septimius Severus, hadát indítván Peſcennius ellen, hogy ezt jó-akarójává tehetné, meg-ékesité Tsáſzári Tituluſſal. Az után ismét, hogy az Imperatorságot vadáſzta, tartván töle Severus, annyival-is inkább, hogy nagy Nemzetböl ſzármazott, és jo erköltsü lévén az Romai nép elött-is kedves vólt, hadat indított ellene. Albinus utollyára meg-gyözettetett, és feje vétetvén Septimiushoz küldetett, ez ismét Rómában küldötte, hogy az lenne jele az ö gyözödelmének, és rettentésére az Albinus Követöinek. Felesége vólt Peſcennia Plautiána, Gyermekei, Clodius Albinus, és Peſcennius Prinæus, kik Annyokkal együtt Severus parantsolattyára meg-ölettettek. Uralkodott Albinus ez a' nagy ehetö, aſzſzony ſzavú, búja ember 4. eſzt. meddig élt nem tudatik. Meghölt 198ban.

Symboluma:

Arma amens capio.

Balgatagúl fogtam az hadakozáshoz,
Erövel nem lévén én hasonló máshoz.
Az ember a' mivel bírhat, ahoz nyúllyon
Hogy a' tere alatt rútul meg-ne fúllyon.

XXV.

SEPTIMIUS SEVERUS Pertinax. Ezt az utolsó nevet Helvius emlékezetire, és tiszteſségire viſelte. Afrikából ſzármazott, az Attya Marcus Geta vólt, az Annya Fulvia Pia. Midön Didius Julianus nem tetſzenék, ez a' Hadi vitézlő néptöl; nevezeteſſen: mellyek a' Germanuſok, avagy Németek ellen hadakoztak, Imperatorrá tétetett Carnuntumhoz közel 193. eſzt. Adakozó, hadakozó hatalmas Fejedelem vólt, annak felette túdós és nagy Filoſofus. Peſcenniuſt, és Albinuſt meggyözte, a' Parthuſokat, és Adiabenuſokat meg-ſzeliditette, a' kikröl-is oſztán magát neveztette Parthicusnak Adiabenicusnak. A' Britannuſokat meg-nyerte, és

az

az ö nagy ſzigeteken kereſztül 130. mérföldeken (érts Angliai mérföldet minémü az miénkből öt-is lenne) ſántzot tsináltatott. A' Római Tanátshoz igen kemény vólt, és a' közül Plautianuſt, kinek javallásából a' Kereſztyéneket üldözte, megölte. Egyiptomban és Afrikában a' Kereſztyéneket nagyon nyomorgátta, fogyatta, mert azok elötte bé-vádoltattak gonoſzul; hogy a' Tsáſzár ellen pártalkodok, gyilkoſok, ſzentség-török, paráznák még pedig vér ellen, ember húſt evök 's. a. t. Ennek idejében élt Tertullianus, ki Földie vólt. Elsö feleségének Marcia vala neve, kitöl valónak mondják némellyek Caracallat, máſok tagadják. Máſodik igy nevezte magát Julia Domna, a' mint pénzein láthatni. E' ſzülte Getat, és talám a' mint ſokan allittyák Caracallat-is. Kevély ſzemtelen Aſzſzony vólt, a' ki még a' Fiával Caracallaval-is otsmánykodott, kinek hogy hallotta halálát Antiochiában, megölte magat. Severus meg-hólt Eboracumba Angliába, életének 66dik, uralkodásának 18dik eſztendöben, 211ben. Symbol.

Laboremus.

Mit hivatalunk tart abban ſerénykedjünk,
Ha nem munkálkodunk, ne igyunk ſe együnk.
Tsak a' dolgozónak van ki rendelt ſolgya
Heverönek ſenki erſzénnyét ne öldja.

XXVI.

MARCUS AURELIUS ANTONINUS Caracalla. Ezen utolsó nevét viſelte, egy néminémü Katonai ruhára nézve, mellyet mind maga viſelt, mind katonáinak oſztogatott. Az Attya vólt Severus, Annya Marcia, vagy Julia Domna. Lett Imperatorrá 211dik eſzt. Gyermekségében ſzép jeleit adta az akkori, jó indúlattyának mindenek láttára, de az után hogy fel-ſerdült, igen roſz lett: ragadozó, kegyetlen, vad és gyilkos terméſzetü. Mellyet abból-is nyilván-valóvá tett, hogy az ö teſtvér Ötsét Getat, ki az ö Attyok rendeléséből Uralkodó Társa vólt, tulajdon Annya Julia Domna öliben 25. eſztendös korában meg-ölte, azért, hogy éſzre vette máſoknak az iránt való nagyobb ſzeretetét, mint maga iránt. Galliában, és Rhroetiában nagy kegyetlenséget mivelt. Alexandriába ſok ezer embereket meg-öletett, a' Németek ellen-is kegyetlenkedett, és utóllyára midön a' Parthuſokra menni igyekezett, egy Martialis

lis nevü katonától Macrinus kivánsága ſzerént, Meſopotamiába Carrashoz; az-az: Háránhoz közel, holott turtózkodott Abraham Patriárka-is, meg-öletett, életének 29dik, uralkodásának 7dik eſzt. 227ben. Ennek idejében élt Papinianus igen hatalmas törvény-túdo, a' kit meg-öletett, azért, hogy gyilkoſságát nem hagyta helybe, melly ſzerént az Ötsét meg-ölte. Feleſége vólt Plautilla, igen gazdag Római Polgár Meſter Plautianus Leánya, kivel annyi kíntset adott az Attya, hogy az ötven Királynéknak elég lettt vólna. Ezen Feleségét küldötte ſzámkivetésben Siciliában, az holott meg-öletett. Caracalla Symbol.

Omnis in ferro ſalus.

Fegyverrel nyeretik a' kivánt békeség
Ha azzal gyözetik ártalmas ellenség,
Másként tsendeſségröl nem lehet reménység,
Kell hát emberkedjék Katona Legénység.

XXVII.

P. SEPTIMIUS GETA. Severus, és Julia Domna Fia, Caracalla Ottse, és társa az Uralkodásban. Ez bírta a' napkeleti tartományokat. Jó-ehetö ifjú Fejedelem vólt. Erköltsére nézve kemény, mindazáltal nem kegyetlen, 's azért

nem-is vádoltatott. A' tudományokat nagyon ſzerette, az honnét azokban ſzép elö-menetelt-is vett. Az Attyát Severuſt Britanniában követte, ki ott meg-halván, Rómában viſzſza tért, és tapaſztalván bátyának maga iránt való verengezö indúlattyát, nevezeteſſen, hogy ötet meg-akarná ölni, ſzaladott az Annyához Juliához, kit meg-ölélvén kebelében borúlt, mert azt vélte, hogy ott néki meg-kegyelmez, de még-is meg-ölte, életének 25dik, Uralkodásának 2dik eſzt. 213ban. Symbol.

Nulla fides regni ſociis.

Bátran nem kell hinni uralkodó társnak
Mert gyakorta jelt ád a' vér-ontó Márſnak,
Vérségét ſem ſzánnya gonoſzúl meg-ölni,
Látván kedveſségét máſok elött nyölni.

XXVIII.

OPELIUS SEVERUS MACRINUS, alá-való Nemböl vette eredetét Mauritaniába. Caracalla halála után igen titkos tsalárdságával a' Katonák által magát Aſiába

Aſiába Imperatorrá tétette. Nagyon törvény-tudó Fejedelem volt, köz igazságſzeretö, és az hadi fenyitéknek erös Védelmezöje, de valamenyire kegyetlen; mellyet nyilván valóvá tett azzal-is; hogy két katonát, kik gazd-aſzſzonyokon eröſzakot tettek, két ökörben varratott, hátul fejeket ki- hagyatván, hogy egymáſſal beſzélhetnének, mig el-nem veſznének. A' teſti gyönyörüséget, és a' reſtséget ſzerette, 's követte. Artabanuſſal a' Parthuſok Királyával meg-ütközött, de egyik ſem győzödelmeskedett, még-is Macrinus, amattól pénzen vett békeséget, az honnét a' Katonák elött gyalázatoſsá, és útálatoſsá lett, kiket Julia Maeſa Elagabalus Nagy-Annya meg-veſztegetett pénzel, oſztán Chalcedonhoz közel meg-öletett, életének 54dik, Uralkodásának 2dik eſzt. 218ban. Felsége vólt Nonia, vagy Numia Celſa, ki ſzülte néki Diadumenianuſt, ki oſztán az Attyával együtt uralkodott. Macrinus Symboluma:

Ferendum ac ſperandum.

Terhedet hordozzad; ha meg-változtatni
Nem lehet, 's magadtól meſzſze távoztatni,
De azért reménység erös vas-matskáját
Ne botsásd-el, nyújtván ſzép virágotskáját.

XXIX.

MARCUS OPELIUS DIADUMENIANUS. Ezen utólsó nevét azért viſelte, hogy az Annya méhéből ſzülettetvén, mint egy Diadema; az az korona forma láttatott a' fején. Attya Macrinus, Annya Nonia Celſa vólt. A' Tsáſzári méltóságra Attyától fel-emeltetett, de eſztendö múlva azzal együtt meg-öletett, életének 16dik eſzt. 218ban. Symbol.

Patientia vincit omnia.

Békeséges-türés mindeneket meg-gyöz,
Ámbár ſok baj miatt megy, fejedből a' göz,
A' nyomorúságnak egykor vége ſzakad,
Ugy ſzomorú ſzíved örömre ki-fakad.

XXX.

MARCUS AURELIUS ANTONINUS Elagabalus. Ez utólsó nevet azért viſelte, mert a' Napnak vólt Papja Syriába, az honnét a' pénzin való iráſt igy találályuk : Sacerdos Dei Solis Elagab. Attya vólt mint ſokan írják Caracalla, Annya Soæmias annak ágyaſa. Ezt az Annyát olly igen ſzerette, hogy ezzel még búja módon-is játſzadozott, és a' Római Fö-Tanátsban-is annak helyet adott. Söt Romában a' Quirinalis hegyen, az Aſzſzonyi Fö rendnek tanáts-házat épittetett, holott oſztán az Aſzſzonyi öltözetekröl, ékeſségekröl, igen nevezetes rendeléſek, és törvények lettek. Sok Feleségei voltanak, ennek az ifjú Fejedelemnek, ugy-mint : Cornelia Paula, Aquilia Severa, Annia Fauſtina. A' középsö vólt

a' Veſtalis Szüzek közül, kik az Veſta Iſten Aſzſzony Papjai valának. Azért azt el-ragadván, így ſzollott. A' Papnak illö, hogy Pap felesége légyen. Midön éſzre vette, hogy az vitézlö hadi Sereg iránta gyülölséges indúlattal vólna, az ö Annya Teſtvérjének Fiát Alexandert, maga mellé uralkodó-társul fel-vette, de azt meg-bánta az után, és azon Attyafiát akarta meg-öletni. Mellyet hogy meg-tudtak a' katonák, kik Alexander erköltsét helyben hagyták, és javallották, Elagabaluſt az árnyék-ſzékben, az hová ſzaladott, fegyverrel által-verték, és hólt teſtét a' Tigris folyó vizében vetették. Hogy pedig az ki-ne vethetné, vagy abból ki-ne jöhetne, nehéz kövekkel meg-terhelték, életének 18dik, Uralkodásának 5dik eſzt. 222ben. Ennek idejében élt Cyprianus, kinek munkái betseſſek, kedveſſek. Elegabalus Symbol.

Suus ſibi quisque hæres optimus.

Mindennek könnyebben hajlik maga felé
A' keze, ha arany azt böven meg-telé.
Akár ki magának ſzolgál örömeſtebb
Mint másnak, mert arra minden ember reſtebb.

XXXI.

MARCUS AURELIUS SEVERUS ALEXANDER. Syriából vette eredetét, Attya lévén Varius Marcellus. Ö rendü Férjfiu, Annya Julia Mamaea, Julia Maesa Leánya és igy Julia Soæmiasnak Testvérje, ki volt Elagabalus Annya. Elagabalusnak halála után, kitöl már Tsászárrá tétetett, Imperatorrá lett, mindenek meg-egyezése szerént 222ban. A' közönséges társaságot ditséretes böltseséggel, igazságnak ki-szolgáltatásával, és több jeles Virtusokkal igazgatta. Az hízelkedöket, és más álnokságra törekedöket, hívataloktól meg-fosztotta. A' tisztségeket; igaz-mondó, ditséretes, bölts, túdós Férfiakra bízta, kik közül leg inkább kedvellette Ulpianust, a' ki Papinianus Tanitvánnya volt, és Alexander idejében a' Praetorianus Katonák Praefectusa, kiknek rendeletlenségeiket, midön keményen meg-dorgálná, azért igen meg-haragudtak reája, és meg-akarván ölni, az Imperator, Palástyát reá boritotta, 's azoknak dühösségétöl meg-óltalmazta, de az után ugyan tsak meg-ölték.

Ez

Ez idöben élt Origenes-is, és Dion Caſſius Hiſtoricus, a' ki az Római Hiſtoriát, annak fundáltatásától fogva, Kriſtus Születéſe után 230dik eſztendöig le-írta. Alexander a' tolvajokat keményen megbüntette. Az hízelkedöket éppen nem kedvellette. Két nevezetes hadakozáſi vóltak. Egyik Nap-keleten a' Perſák ellen, holott Artaxerxeſt meg-nyerte. Máſik Nap-nyúgoton Német Orſzágba, holott, hogy a' katonákkal keményen bánt, az Annya pedig Mamaea fösvénységből a' Tartományok javait puſztíttaná, útálatban ment Alexander a' katonák elött, kik Maximinusnak ajánlván a' Birodalmat, ki a' Fö-hadi Vezérek közül egy vala, megölték Alexandert az Annyával Mamaeaval, a' ki Kereſztyén vala, és Origenes Tanitvánnya, életének 30dik, Uralkodásának 14dik eſztend. 235ben. Symbol.

Quod tibi hoc alteri.

Magadnak mit kivánſz, máſſal tselekedjed
Ugyan azt, 's a' mid van ne tsak magad egyed.
Az ember ſzületik, de nem tsak magának
Söt hogy jelét adja máshoz jóságának.

Más Symbol. ugyan azé:

Qui emit vendat oportet.

Ki mit vett magának ugyan az adgya-el,
Söt ha igen káros magától hagya-el.

Nem

Nem haſznos ſokáig az ollyannal lenni
A' mi kárt teſz, söt jobb attól távul menni.

Más.

Fumo pereat fumi venditor.

A' ki füſtöt árul fújtaſsék-meg füſtel,
Éltét meg-váltani nem méltó ezüſtel,
Fényes ígérettel minthogy hízelkedik,
Miböl ſemmi ſem leſzſz, tsak azzal kérkedik.

NB. Alexander Felesége vólt: Saluſtia Barbia Orbiana. Máſodik, Memmia.

XXXII.

CAJUS JULIUS MAXIMINUS Thrax. Származott ez Rátz Orſzágból. Az Attya vólt Micaea, Annya Ababa. Eleinten juháſz vólt. Severus Pertinax idejében ment Rómában, a' ki ötet, azért, hogy ſerény, és gyors teſtü vólt, azomban igen magas termetü, teſt-örizö katonái közé bé-vette. Caracalla pedig nagy tiſztségre emelte. Igen ſzerette Alexan-

lexander-is. Kinek halála után Moguntiahoz közel a' Vitézlö Néptöl Imperatorrá tétetett. Igen nagy, és erös férfiu vólt, és olly fútó, hogy ſzaladásában az jó ló ſem hagyhatta-el. De vólt azomban igen nagy ehetö, és iható, úgy hogy egy nap 40. söt 60. font huſt-is meg-evett. Vad terméſzetü, feletébb kegyetlen, mind a' Római Tanáts, mind a' katonák ellen. Az maga Attyafiait mind meg-ölette; hogy Familiájának alá-való Nemtelensége világoſságra ne jöne. A' Kereſztyéneknek ez vólt hatodik üldözője, Német Orſzágnak-is ſzörnyü Puſztítója. A' Romai Tanátstól ellenségnek itéltetvén, Aquileánál meg-öletett, életének 60dik, Birodalmának 3dik eſztend. 237ben. Symboluma:

Quo major, eo laborioſior.

Mennél nagyobb tiſztség mellyre ember mégyen,
Annál ſzorgosb munkát ö magára végyen.
Igen ſokan néznek Commendó kezére,
Szükség mind azoknak légyen jó Vezére.

XXXIII.

CAJUS JULIUS MAXIMUS, Maximinus és Paulina Fia. Derék magas termetü, ékes tekintetü, de azomban igen nagy kevélységü ifjú vala, úgy mint

mint a' ki még az ö Attya elött sem költ-fel. A' szép tudományokban, és az ékes öltözetekben igen gyönyörködött. Szerette a' vad-húst. Galliában az Attyával együtt Imperatorrá tétetett, és ugyan azzal Aquileánál meg-öletett, fejeik kopjákban függesztetvén Rómában küldettek, mellyeket, midön nagy nevetséggel mindenek meg-néztek, osztán az Martius mezején meg-égettek, testeik pedig a' madaraknak, és ebeknek ki-vettettek. Elt Maximus 18. vagy talám 21. esztendökig, uralkodott 3. esztend. meg-hólt 237dik esztendöben. Symbol.

Ultorem ulciscitur ultor.

Valaki boszszút áll meg-láfsa mit mivel
Hogy más iránt vagyon boszszú-álló szivel.
Az Isten boszszút áll a' boszszú-állókon
Rút kegyetlenségre gyors szemben szállókon.

XXXIV.

MARCUS ANTONINUS GORDIANUS Africanus. Attyáról való eredetét amaz híres Gracchusok Familiájából valónak

lónak mondotta lenni. Annyáról valót Trajanus Tsáſzártól. E' ſzerént az Attya vólt Metius Marullus, Annya a' mint írják Ulpia Gordiana. Afrikanusnak hívattatik talám azért, hogy Afrikának Igazgatója vólt, és ugyan ott Maximinus ellen Imperátorrá tétetett a' katonáktól, 236ban. Jó erköltsü, és ſok nevezetes dolgokra nézve; mellyeket véghez vitt, igen ditséretes Fejedelem vólt, és még a Vers-Szerzök között-is nem utólsó, de igen ſzerentsétlen, mert hogy éſzre vette Maximinus Fö-hadi Vezérinek, Capelianusnak Carthagóba való érkezését holott ö vala, és fiának az által lett megölettetését, éjtſzaka háló-házában magát fel-akaſztotta, életének 80dik eſztend. Uralkodásának 6dik hónapjában 237ben. Symbol.

Omnis vita ſupplicium.

Ember egéſz élte tsupán tsak gyötrelem,
Mert teſtén, vagy ſzívén van gyakor sérelem.
Az ember ſzületik nagy nyomoruságra
Elég oka van hát a' ſzomorúságra.

XXXV.

MARCUS ANTONINUS GORDIANUS Africanus, az idösb Africanus, és Fabia Oreſtilla Fia. Az Attya valáſztáſa után a' katonáktól hamar Imperatori ditsö-

ditsöséges Titulussal meg-ékesíttetett. Nagy elméjü, és ahoz képest igen tudós Fejedelem vólt, annak felette ritka jóságú, kevés ételü, de a' bort böven meg-itta, szerette az Aszszonyokat-is. Capelianustól, ki Maximinus Fö-Hadi Vezére vala, igen meg-verettetvén Hadi-Serege, el-esett maga-is, és teste sohól sem találtatott. Élt 46. esztend. uralkodott 6. hónapig, meg-hólt 237ben. Symboluma:

Pro Patria mori pulcrum.

Igaz hazafinak szép dolog meg halni
Hazájáért, 's lehet azt bizony javalni.
Mert Curtius, Codrus, lám azt tselekedték,
Szép emlékezetben úgy neveket tették.

XXXVI.

MARCUS CLODIUS PUPIENUS Maximus, Rómában született. Attya vólt Maximus nevü Kováts, vagy Bognár. Annya Prima nevü. Jó erköltsel, és szép hadi virtusokkal meg-ékesíttetett Fejedelem vólt. Balbinussal, ki társa va-

la az uralkodásban, tétettek egyſzer 's mind a' Római Tanátstól Imperátorokká. Pupienusra az hadak, és hadakozás bízatott, Balbinusra az oda haza való törvényes, és más dolgoknak fojtatáſa, igazgatáſa. Pupienus hadat kéſzitett Maximinus ellen, azomban meg-hallván, hogy azt a' katonák mind Fiaſtól meg-ölték, igen nagy pompával meg-tért Rómába a' maga veſzedelmére, mert a' Katonák, hogy nem ök, hanem a' Tanáts tett Imperátorokat, azért fel-zendülvén meg-fogák öket, és vélek rútul bánván, akarták hurtzolni a' táborban, de meg-akadájoztatván, mind kettöt meg-ölték, és hólt teſteiket hagyták az útban. Élt Pupienus 74. eſztend. uralkodott 2. eſztendöt, meg-hólt 239^ben. Symboluma:

Qui timetur timet.

Fél méltan máſoktól, kitöl ſokan félnek,
'S miatta egyebek félelemben élnek.
Bátorságban élni egéſz gyönyörüség,
De a' nélkül lenni merö keſerüség.

XXXVII.

DIDIUS CAELIUS BALBINUS. Római nemes Familiából ſzármazott. Sok méltóságos tiſztségeket viſelt. Pupienuſſal Maximinus ellen az Római Tanátstól

tól Imperatorrá tétetett, 237ben. Igen ékeſſen-ſzólló, de a' mellett enni, és böven inni, 's az Aſzſzonyi Nemmel-is társalkodni ſzeretö Fejedelem vólt. A' közönséges társaságot uralkodó társával egygyütt igen illendö képpen, és rendeſſen igazgatta, a' Tanátshoz-is nagy kegyeſségét mutatta. Mikor Imperatorrá tétetett, uralkodó társa Pupienus, eleiben illyen kérdéſt vetett: Balbine! Mi haſznunk leſzſz abból, hogy ha mi, azt a' kegyetlen fenne vadat (t. i. Maximinuſt) el-veſzttyük? Felelte Balbinus: ez, hogy a' Fö Római Tanáts, és község bennünket igen fog ſzeretni, a' föld kerekségének lakoſival együtt. Mellyre igy ſzóllott Pupienus: tartok attól, hogy a' katonákat magunkra ingerellyük, és azoknak kegyetlensége miatt életünket el-veſztyük, 's azzal együtt betsületünket, 's mindenünket. Ugy-is lett, mert kegyetlen, és igen gyalázatos halálra mentek, mint megjegyeztetett. Élt Balbinus 60. eſztendöt, 2. eſzt. uralkodott. Meg-hólt 239ben. Symb.

Bonis nocet, qui malis parcit.

Hív emberinek árt, ki kedvez a' roſzſznak,
'S a' jók felett pártyát fogja a' gonoſznak.
Roſzſzak ſzaporodván, a' jók keveſednek,
Gonoſzt ſzülö ſebek, inkább eveſednek.

XXXVIII.

ANTONINUS GORDIANUS PIUS III.

Vólt ez Unokája az idösb Gordianusnak, Fia után-é vagy Leánya után? bizonytalan. A' katonáknak kívánsága és akarattya ſzerént, ez a' Gordiánus, még akkor Tsáſzári méltóságra emeltetett, mikor Pupienus, és Balbinus Imperátorokká tétettek, és leg-ottan, hogy azok meg-hóltak, a' Tanáts meg-egyezéséből, Imperátorrá lett. Mindenek elött ſzeretetre méltó, és a' ſzerént kedves, gyönyörüséges ifjú Fejedelem vala. Miſitheusnak, ki Ipa vólt, tanátsa, és ſegitsége ſzerént, igen jól, és rendeſſen uralkodott. Hadat indított a' Persák ellen, kiket meg-győzött, és a' magok Orſzágában viſzſza üzött. Oſztán a' Perſia határán Philippus ravaſzsága ſzerént Ipával együtt meg-öletett. Ennek idejében élt Herodianus, a' ki görögül egynéhány Imperátoroknak hiſtoriáját le-írta, tudni illik Commodustól fogva Gordianusig. Ekkor élt Arrianus-is, a' ki le-írta Nagy

Sán-

Sándor viſelt dolgait. Felesége Gordianusnak vólt, Furia Sabinia Tranquillina, nagyon ditséretes, jó, és ſzép Aſzſzony. Élt Gordianus 22. eſzt. uralkodott 6. eſzt. meg-hólt 244ben. Symbol.

Princeps miſer quem latet veritas.

Szegény Fejedelem, kinek az igazság
Nem lehet tudtára, hanem hol mi gazság.
Fejedelmi névnek az meg-nem felelhet,
Ki ſemmi tanátsot magától nem lelhet.

XXXIX.

MARCUS MARCIUS. Mikor, és kiktöl ſzármazott bizonytalan. Igen tekintetes, és bölts Férfiu vólt, az honnét Filoſofusnak-is hívattatott. Romában érkezvén híre Gordianus halálának, a' Fö-Tanáts Imperátorrá tette, de az után hamar t. i. egy hónapra életét el-végezte, a' Tsáſzári Palotában meg-halván. Meddig élt nem tudatik. Meg-hólt 244ben.

Symboluma:

Quod cito fit, cito perit.

Mind hamar el-vész az, valami hamar lett,
Hasonlatosságot víz-buboréktól vett.
Ha fundamentoma minek nints állandó,
Nagy hirtelenséggel az lészen múlandó.

XL.

LUCIUS AURELIUS SEVERUS OSTILIANUS. Kiktöl vette eredetét, és mikor, nem tudatik. A' bizonyos, hogy Marcius halála után mindjárt, az Tanáts akarattyára Imperátorrá lett, de osztán hamar nyavalyában esett, és hogy a' Doktorok roszszúl nyitottak rajta eret, meg-hólt. Hány esztendös vólt, és meddig uralkodott nem találhatni fel. Elmúlt 244ben. Symbol.

Amicus certus in re incerta cernitur.

Ki igaz barátod, meg-tetszik az akkor,
Mikor bal szerencse rajtad lészen gyakor,
Mert bár bizonytalan dolgaidnak vége,
De azért állandó leszsz hozzád hüsége.

XLI.

MARCUS JULIUS PHILIPPUS Arabs. Ennek Attya mint némellyek írják,

írják, Arabiába Tolvajok Fejedelme, avagy Vezére vólt, maga pedig igen elmés, és a' mellett, nagyon derék katona lévén, ugyan azért ment Sorsa, és állapottya leg felsöbb méltóságra, mert még halála elött Gordianusnak, a' Katonák immár Imperatorrá tették. Az a' hír felole (a' mint Otto Frisingensis írja) hogy Keresztyén vólt vólna, és az Ur Vatsorájának Sakramentomával egyszer Ausvetba élni akarván Rómában, Fabianus Püspök a' penitentziát-tartók közé parantsolta állani. Mivel ollyan szokás vólt, hogy a' kiknek nagy bünök világosságra jött, azoknak meg-állani bizonyos helyen a' Templomban kellett, és a' Sz. Sakramentom' osztása elött, mind addig onnét, ki-menni kénszerittettek, mig tsalhatatlan igaz jelét nem adták az ö penitentziatartásoknak, és meg-téréseknek. Birodalmának 3dik eszt. felettébb emlékezetes, és pompás Játékot tartott, annak emlékezetire, hogy Róma Városa, akkor vólt Ezeredik esztendös. Deciust küldötte az Scithák ellen, a' ki midön Illyriában érkezett vólna, a' katonák meg-egyezö akarattyából Imperátorrá tétetett. Ezt megtudván Philippus hadat gyüjtött, és nagy haraggal ment Decius ellen, de Veronában meg-öletett gonoszul, mert egy Katona a' felsö sor fogain fellyül, két fe-

lé vágta a' Fejet, 's úgy végezte életet. A' Fiát pedig Rómába ölték-meg az udvari katonák. Felesége vólt: Martia Otacilia Severa, jó és ſzép Kereſztyén Aſzſzony. Uralkodott Filep 6. eſzt. Hány eſztendös vólt, mikor meg-hólt, nem tudhatni. 249ben eſett veſzedelmes halála. Symboluma:

Malitia regno idonea.

Ki az embereken ſzeret uralkodni
Annak nem kell igen ſoha gonoſzkodni.
Ámbar híba nelkül a' Fö Ur ſem lehet,
De azért magából jó embert-is tehet.

XLII.

MARCUS JUL. PHILIPPUS, ſzületett Arabiában, Philippus lévén az Attya, Annya Otacilia Severa, ki Kereſztyén Aſzſzony vólt, és ennek javallására lett Kereſztyénné; mind Férje, mind Fia, a' mint írják. Olly ſzomorú ifjú vólt ez mindig, hogy ſemmi múlatsággal, vagy tréfával a' nevetésre nem lehetett venni. Az Attyától uralkodótárſul fel-vétetett, az, meg-ölettetvén, ezt-is ki-végeztek az udvari katonák életének 21dik, Uralkodásának 5dik eſztend. 249ben.

Symbo-

Symboluma:

Multa nec apta.

Nem ſzükséges ſoha a' ſok beſzéd hidd-el,
Ha külömben érteſz, vele mit nyerſz vidd-el.
A' ſok beſzédben van hijában-valóság,
Ott nem lel magának helyet a' valóság.

XLIII.

PUBLIUS CARVILIUS MARINUS. Hól, és mikor ſzületett, nem tudhatni. Volt Hadi-Vezére az Sármatiai határon fekvö vitézlö rendeknek. Philippus Imperátor a' Scithák ellen küldötte, és azokat emberül meg-verte, oſztán az Illyriai hadi-ſereg Imperátorrá tette 248ban. Az után a' katonak ellene pártot ütvén meg-öletett 249ben. Symbol.

Nusquam tuta fides.

Nem kell ſohol hinni bátran mindeneknek
Mint álnok ifjaknak, ugy a' roſzſz véneknek,
A' nagy méltóságot többnyire kivánnyák,
És igy a' Fö embert meg-ölni ſem ſzánnyák.

XLIV.

CNEUS MESSIUS QUINTUS TRAJANUS DECIUS. Származott nagy tekintetü Szüléktöl az alsóbb Pannoniában Bubáliába, ki az ö jeles virtuſaiért, 's jó erköltſiért, nagy méltóságú tiſztségekre lépett. Philippustól küldetett Marinus ellen, a' kit, hogy meg-győzött, az Illyriai Vitézektöl Imperátorrá tétetett, 249ben. Philippus halála után Rómában bé-ment, és mivel jól, és rendeſſen uralkodott, Optimus, az az: leg jobbnak neveztetett, annak felette Trajanus névvel-is meg-ékesíttetett. De még annál-is jobb lett vólna, ha ö nem lett vólna a' Kereſztyéneknek ſzörnyü kegyetlen hetedik üldözője. A' Scythákat ſok ütközeteken meg-győzte, de végtére azoktól meg-ſzorittatott, és hogy elevenen kezekbe ne esne, egy igen mélly tónak örvénnyében ugratott, 's oda fulladott. Decius üldözésekor ölettetett-meg Babylas Antiochia Püſpök három fiaival, és egyebek ſzámtalan ſokan. Felesége Decius-

ciusnak vala Herennia Etruſcilla. A' vizbe ölte magát életének 65dik, Uralkodásának 2dik eſzt. 251ben. Symbol.

Apex Magiſtratus auctoritas.

Fö-Uralkodónak fö hatalma vagyon,
Illik hát mindennek hogy ö törvényt adjon,
És a' gonoſz-tévöt meg-büntesſe nagyon.
Más iránt magának kegyelmes juſt hadjon.

XLV.

HERENNIUS ETRUSCUS MESSIUS DECIUS. Decius és Etruſcilla Fia vala. Az Attya uralkodó társul maga mellé fel-vette, melly tetszését, és akarattyát Attyának nem kedvelette, mert igy felelt azt meg-értvén: Attól tartok, hogy ha Imperátorrá tétetem fiúi kötelesſégemet nem követhetem. Inkább válaſztom, hogy Fö-Uralkodó ne legyek, hanem alázatos Fiú, mint Fö méltóságban helyheztetvén, lennék engedetlen Fiú. Az én Atyámé légyen a' Fö-Uralkodó Felség, az enyim az alázatos fiúi engedelmeſség. Attyai indulattyát le-teſzi, a' ki Fiát el-viſelhetetlen tereh alá véſzi. Taplálni, és nevelni, kell elsöben a' Fiakat, hogy mikor meg-öröködnek, akkor elözenek-meg máſokat. Mind az által a'

Fö

Fö-Tanáts tetſzéſe ſzerént Imperatorrá lett, és oſztán a' Scythak ellen való legelsö ütközetben el-eſett. Hány eſztendeig élt, bizonytalan. Uralkodott 2. eſzt. meg-hólt 251ben. Symbol.

Fugitivo nulla corona.

Ki az ütközetröl el-ſzalad idején
Nem leſzſz ſzép korona annak foha fején.
Mert nem találtatott félénk ſzíve helyén
Arany Tsillag ſem függ bátortalan mellyén.

XLVI.

VALENS HOSTILIANUS MESSIUS QUINTUS. Született 230dik eſzt. Attya vólt Decius, Annya Etruſcilla. Az Attya a' Scythak ellen menvén Tsáſzárrá tétte, és hagyta Rómában. Attya és Báttya meg-halván, az Római Tanátstól Imperatorrá tétetett, igy, hogy Vibius Galluſſal, kit a' katonák válaſztottak, együtt uralkodnék, az után kevés hónapok múlva peſtisben meg-hólt. 251ben.

Sym-

Symboluma:

Nulla ſors longa.

Nints ſemmi állandó ezen a' világon
De minden tsak ugy van mint egy aſzſzú ágon.
Felsö helyröl le-ſzált ki fel-emeltetett,
Mikor meg-hólt teſte ſirben helyheztetett.

XLVII.

CAJUS VIBIUS TREBONIANUS GALLUS. Régi Római Familiából ſzármazott, és igy az ö Elei Fö-emberek lehettek. Fö Hadi-Vezérré tette Decius Maeſiának hatarin. Kinek halála után a' Vitézek Imperátori Méltóságra emelték. 251dik eſzt. Egy aránt írják felöle, a' régi el-múlt dolgoknak meg-írói, hogy tunya, és reſt Fejedelem lévén, ſemmi emlékezetre méltó dolgot nem tselekedett. De éppen más külömben vagyon a' dolog, mert a' melly emlékezetnek kövére akadtam, a' Füzitöi egyik puſzta Templomban, melly tartozott Szönyhez, Rév-Komárom mellett, azon a' kövön lévö iráſt én le-írtam, melly iráſom akadott, az után ama nagy elméjü, és ſzéles tudományú Cardinalisnak, a' Római Sz. Birodalom Fejedelmének, egyſzer 's mind, Bétsi Érſeknek, és az Püſpök-

ſpökségnek, melly Vátzon vagyon, Adminiſtrátorának *Migazzi Kriſtof* ö Eminentiájának, engemet eſmérö Uramnak kezében, moſt Györi Canonok, Fö-tiſztelendö *Pierer Joſef* Ur által. Azon írás nyilván mutattya, hogy Trebonianus Gallus, és Fia Voluſianus, Victores; Gyözödelmeskedök voltak Thraciában, Galliában, Germaniában. Hanem az igaz; hogy ök fizettek leg elöſzſzör adot a' Scitháknak, a' Római ſzéleſſen ki-terjedö akkori Birodalomnak gyalázattyára. Oſztán a' maga katonai meg-utálták, 's meg-ölték Interamnába, melly az a' Hely lehetett, mivel mind két felöl folyó vizzel körül vétetett, holott az ö emlékezeteknek köve találtatott. Élt Vib. Treb. Gallus 47. uralkodott 3. eſzt. meg-hólt 254ben. Symboluma:

Nemo amicus idem & adulator.

Egy ſem hív barátod a' ki hízelkedik,
És tsalárd ſzavával gyakran kedveskedik,
Mert mikor nem vélned, forrot alád önti
És életed fáját helyéböl ki-dönti.

XLVIII.

CAJUS VIBIUS VOLUSIANUS. Attya vólt Treban. Gallus, kitöl elöſzör

ſzör Tsáſzárrá tétetett az után Imperátorrá. Az Annya neve Hoſtilia Severa. Mind a' ketten Æmilianus akarattya ſzerént meg-ölettek Interamnába. Szégyenlette ugyan-is Æmilianus felette igen, hogy, ado-fizetövé tétetett Róma, holott attól függöttek, és annak fizettek temérdek ſok Orſzágok, azért a' katonáknak igéretet tett, hogy inkább nékik adná azt a' nagy ſumma pénzt, tsak fegyvert ragadván, mennének a' Scithákra, és azokat vernék-meg emberül. Ugy-is lett az, és hogy a' pénzt el-vették, Æmilianuſt Imperátorrá tették, Voluſianuſt pedig az Attyával a' magok katonái megölték. Hány eſztendös-korában, nem tudhatni, hanem uralkodott 3. eſzt. Meghólt 254ben. Symbol.

Sine vano publica fama.

Ha jó híre, neve valakinek vagyon,
Hazug ſzáj ne költse ſzükséges az nagyon.
Salyát virtuſoddal jó híred ſzerezzed,
Hogy haſznát éltedben nyilván meg-érezzed.

XLIX.

CAJUS JUL. ÆMILIANUS. Nemzetére nézve a' Mauruſok közül való. Gyermekségétöl fogva a' katonai életet ſzerette, 's követte. Még Decius az Sarmatiai határon vigyázó Fejedelemmé tette, oſztán Galluſt, a' Pannoniai vitézlö rendeknek Igazgatójává. Hogy a' Scithák ellen keményen hartzolván azokat meg-verte, a' katonák 'sölgyát-is igen böven ki-fizette, Imperátorrá tétetett tölök. Igen hadakozó Fejedelem vala, a' ki minden Barbaruſokat, kik a' Római Birodalomnak ellenségi vóltanak, megſzeliditte vólna könnyen, a' mint az Római Fö-Tanátsnak meg-igérte, de a' katonák Rhætiába Valerianuſt Imperátorrá tették, és hogy belsö egy-más ellen való hadakozás ne következnék, Æmilianuſt a' maga emberei Spoletumhoz közel megölték, életének 46dik eſzt. Uralkodásának 3dik hónapjában 254ben.

Sym-

Symboluma:

Non gens, ſed mens.

Ámbár Uri Nemböl eredetét vegye
Valaki, de Fövé hogy az ötet tegye
Nem lehet, jó erkölts, 's tudomány azt ſzörzi,
Jó maga viſelés mind végig meg-örzi.

Más:

Virtutis via nemini praecluſa eſt.

A' Virtusnak úta ſenki elött nintsen
Bé-zárva, valaki kap ez drága kintsen.
A' Virtuſt köveſſe, a' ki ſzép életre
Akar lépni, oſztán, ſok 's nagy betsületre.

L.

PUBLIUS LICINIUS VALERIANUS, Valerius Flaccus Fia. Nagy nemes Familiából valónak, melly a' Cornelia volt, tartatott. Kit, midön minden nevezetes hivatalbéli tiſztségeket viſelvén, fellyebb fellyebb ment volna, Rhaetiába a' Vitézlö Nép Imperátorrá tett, 254ben.

Ez, minekutánna Aurelianus által a' Gothuſokon győzedelmet vett, lett a' Kereſztyéneknek nyoltzad ízben való ſzörnyü, kegyetlen üldözőjévé, és ennek dühöſsége olly nagy vólt, hogy a' kisdedek megölettetett teſteikből a' bálványoknak áldozatot tett. Hadakozott a' Perſák Királlya Sapor ellen, kinek kezében eſett birodalmának 6dik vagy 4dik eſzt. és ott vénhedett-meg, mert a' Fia Gállienus, nem ſzabadította-ki a' fogságból, az honnét kimondhatatlan gyalázatos ſorsra jutott a' bóldogtalan Valerianus állapottya, majd 9. eſztendeig nyomorogván a' betstelen rabságban, mert valahányſzor a' Király Sapor, fel-ült a' lovára ez, annak parantsolattyára dült négy kéz-láb, 's ugy mentfel hátárul a' lovára. Végezetre, böre elevenen le-nyúzatott, teſte vaſtagon béſózatott, ugy veſzett oſztán el érdeme ſzerént, iſzonyú kínos halállal életének 76dik eſzt. 268ban. Elsö Feleségének neve, kitöl való vólt Gallienus nem esméretes. Az máſodiké pedig, ki ſzülte az iſjabb Valerianuſt, vólt Mariniana. A' vén Valerianus idejében ſzenvedett Martiromságot Cyprianus a' Carthagobéli Püſpök Afrikába. Dionyſius Alexandrinus pedíglen, és az öreg Cheremon, ki Nikápolyi Püſpök vólt, ſzámkivetésben küldettek. Ugyan ennek kegyetlen üldözéſe

mivel-

te, hogy Paulus Eremitta tudni illik Remette Pál és Szent Antal el-hagyván az emberek társaságát, nagy vadon erdökben rejtek helyeket kereſtek, és azokban lakoztak; 's igy lett kezde a' Baráti életnek. Ekkor hólt-meg Origenes Tyrusba. Novatus pediglen, és Sabellius ekkor támadtak. Valerianus Symbol.

Non acerba ſed blanda.

Keſerü es mérges beſzédtöl úgy ne félly
Kívánván tsendeſſen hogy e' világon élly;
Mint roſzſz ember édes, és kedves ſzavától,
Melly ſokat meg-foſztott éltétöl, 's javától.

Más:

Inimicorum blanda verba ſunt verbera.

Ellenség ſzép ſzavát ne tarts nyereségnek
Mellyet hozzád téſzen, hanem vereségnek,
Mivel nyájjaſſan ſzóll, hogy téged meg-rontson,
Gonoſz indulatból ártatlan vért ontson.

LI.

PUBLIUS LICINIUS GALLIENUS.

Vólt Licin. Valerianus Fia, kit az Attya igen jól nevelt, túdóſsá-is tett. Ezt elöſzör a' Római Tanáts Tsáſzári Méltóságra emelte, az után az Attya Imperátorrá tette. Eleinten ſok jeles dolgokat vitt véghez, de az után, hogy az Attya rabságban eſett, adta magát tunyaságra, bujaságra, minden féle gonoſzságra. Mellyből következett, hogy ſok Fö-Hadi Vezérek töle el-pártoltak, ſok Tartományokat, Orſzágokat el-foglaltak; puſztítottak, mint amaz harmintz Tyrannuſok eröſzakkal-uralkodók, kik alább le-írattak. A' Scithákat meg-győzte, és a' mi benne leg-jobb vólt, a' Kereſztyéneket nem üldözte, söt nagy békeségben élni engedte. Meg-öletett Mediolanumhoz közel, midön

Aureo-

Aureolus Tyrannus ellen haddal ment. Felesége vólt Cornelia Salonina, ki ſzülte néki P. Licin. Corn. Valerianuſt, kit a' Nagy Attya Tsáſzárrá tett, de oſztán hamar el-veſzett. Ismét Cornelius Saloninuſt, kit az Attya tett Tsáſzárrá, de Coloniában meg-öletett. Vólt még Felesége Gallienusnak Pipara, vagy Pipa nevü, vagy talám Agyaſſa, a' Németek Királyának Attalusnak Leánya. Élt Gallienus 50. eſztendeig, uralkodott az Attya után 8. eſzt. meg-hólt 268ban. Symbol.

Prope ad ſummum, prope ad exitum.

Leg felsöbb gráditshoz a' ki közel vagyon,
Mihelyt azt el-éri, kezd le-ſzálni nagyon:
Mint a' nap el-érvén az ö déli pontyát
Oſztán ſietteti enyéſzetre úttyát.

LII.

PUBLIUS LICINIUS VALERIANUS. Ez-is Valerianus, és Mariniana Fia. Az Attya fogoly lévén Báttyától Gallienustól Tsáſzárrá tétetett 254ben, Attya halála után pedig Imperátorrá. Igen keſerves halállal ölettetett-meg Macrianus, és Heraclianus tsalárdságok miatt a' Báttyával együtt, Mediolanumhoz közel. Hány eſztendökig élt nem tudhatni. U-

ralkodott Gallienuſſal 12. eſzt. Cnea Cornelia Supera vólt a' Felesége. Meg-hólt 268ban. Symboluma:

Magnum ſatellitium amor.

Királyt ha ſzeretik alatta-valói,
Sok vitezi vagynak dolgát javallói,
Ahoz a' ſzeretet vonnya mind egy kötél
Népet, 's nem tiltya-el tavaſz, nyár, öſz, ſem tél.

NB. Következnek az harmintz Tyrannuſok, kik erőſzakoſſan Imperátorokká lettek.

LIII.

CYRIADES (elsö Tyrannus) kinek Attya vólt Cyriades. Altal menvén a' Perſákhoz, azoknak Királyával Saporral ſzövetkezett, és a' maga felekezete;

tudni-illik a' Rómaiak ellen Hadat indított, Antiochiát, Caeſareát, el-foglalván, elöſzör Tsáſzárrá, oſztán Imperátorrá lett. Midön az egéſz Nap-keleti Tartományokat kegyetlenül rongálná; Valerianus Imperator a' Perſák ellen haddal menvén, Cyriades a' maga Katonáitól meg-öletett, Uralkodásának 2dik eſzt. 268ban. Symbol.

Audere multa, nos labi fecit.

Ki ſokat probálni mér, könnyen meg-eſik,
Mert a' veſzedelmek gyakor helyen leſik.
A' ki mivel bírhat, kezét arra veſſe,
Rá bizatott tiſztit ſerényen köveſſe.

LIV.

ODENATUS (2dik Tyran.) a' Palmyrenuſok Fejedelme; a' ki gyermekségétöl fogva, életét vadáſzatban töltötte, Valerianus fogságát hogy meg-értette, Királyi Titulusſal magát fel-ruháztatta, és a' Rómaiaknak, nagy veſzélyben forgó dolgait a' Nap-keleti réſzen helyre állította. Mellyre nézve Gallienustól Imperátorrá tétetett 264ben. Quietus Tyrannuſt el-törlötte, oſztán az maga rokoninak dühös kegyetlensége ötet-is meg-ölte, minekutánna Syriában 5. eſztendökig uralkodott volna 267ben.

Sym-

Symboluma.

Fortuna nunquam perpetuo eſt bona.

Az híres ſzerentse, ſoha ſem állandó
Mind végig mindennél, hanem változandó,
Mert golyobiſon áll, nem lehet egy helyen,
Hogy egyebeknek-is benne kedvek tellyen.

LV.

HERODIANUS, (3. Tyran.) Odenatus Fia, a' kivel, és moſtoha Annyával Zenobiával, ment a' Persák ellen, kikkel hadakozván, adott néki az Attya Királyi ágyaſokat, és gazdagságokat a' nyereségből. Nagyon kedvére elö Fejedelem vólt. Az Attyával együtt lett Imperátorrá, együtt-is öletett-meg Rokonnya Maeonius által 267ben. Symbol.

Brevis eſt damnoſa voluptas.

Teſti gyönyörüség nem ſokáig tartó,
Addig-is a' mig tart, veſzedelmes, ártó,
Egéſségét, pénzét embertöl el-veſzti,
Gyalázattal sírben végtére ereſzti.

LVI.

MOEONIUS, (4. Tyran.) Igen rút terméſzetü, és ahoz képeſt tiſztátalan életü ember vólt. Ámbár Odena-

tusnak közelröl-való rokonnya lett légyen: még-is azt Fiával együtt méltatlanúl megölte. Az után Imperátorrá lett, de hamar, a' mit az ö rút búja élete érdemlett, el-nyerte, mert a' Katonáktól megöletett, minekutánna Nap-keleten uralkodott egy keveſet 267dik eſzt. Symbol.

Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Nem ſzereted a' kárt, hogy rajtad történyen?
Ne kivánd miattad, másra által mennyen,
Mert forró ſzeretet, benned úgy már meg-hült,
A' veſzett terméſzet, rút gyülölséget ſzült.

LVII.

HERENNIANUS, (5. Tyr.) Odenatus és Zenobia Fia. Az Attya halála után, az Annya uralkodván, attól Imperátorrá 267ben tétetett az Ötsével Timolauſſal együtt, és az után mint egy 8. eſztendöre vagy Aurelianus ölte-meg, vagy terméſzeti halállal hólt-meg 275ben. Symboluma:

Mox tranſit gloria mundi.

Minden ditsösége a' Királykodásnak,
Hamar múlik miként, más uralkodásnak.
Mint ſzolgált ſzerentse Valerianusnak?
Ugy, mint világtalan Bellisáriusnak.

LVIII.

LVIII.

TIMOLAUS. (6. Tyr.) Ez-is Odenatus és Zenobia Fia vólt. Tanúlni felette igen ſzeretett, és hogy az Attya meg-hólt az Annya még kisded korában, a' Báttyával együtt leg-főbb Méltóságban helyheztette. Oſztán mint egy 8. eſztendökig való Uralkodáſok után ez-is vagy Aurelianus miatt, vagy rendes halál által múlt-ki Syriában 275dik eſzt. Symbol.

Natura non vult imperare feminam.

A' terméſzet tiltya Aſzſzonyt uralkodni
Még-is ſokan böltsen tudtak királykodni,
Azokról proteſtál tehát a' terméſzet
Bölts elme javában, kik nem vettek réſzet.

LIX.

HERMIAS VABALATUS (7. Tyr.) Odenatus Fia, vagy Unokája, annak halála után ezt-is Zenobia 267ben Imperátorrá tette, kivel együtt, 273dik eſztendöben, Aurelianus öket meg-győzvén, következendö eſztendöben, Győzödelmi Pompára Rómában vitte. Az után ugyan ott hóltig tiſzteſségeſſen élt. Mikor holtmeg nem tudhatni.

Sym-

Symboluma:

Solamen miſeris ſocios habuiſſe malorum.

Nyomorúlt embernek nyújt nagy vigaſzta áſt,
Inségében társúl, hogy ha találhat máſt.
Akár ki ollyannak minémü ö örül
Igy, nagy bánat miatt oſztán meg-nem örül.

LX.

LAELIUS INGENUUS (8. Tyr.) Derék erös Férjfiú vólt, Pannoniának Föigazgatója. A' Maeſiai Hadi-Seregtöl tétetett Imperátorrá. Az után Valerianustól, ki vólt Gallienus Praefectuſa meg-gyözettetett, és hogy az ellenségnek kezében ne esne, ſalyát fegyverével, magát által vervén meg-ölte 262ben. Symbol.

Quorſum non rapitur mens deſperata.

Az kétségben eſett mire nem vitetik?
Nagy veſzedelemtöl ha környül vétetik.
Sok olly ember karddal magát által verte,
Tulajdon vérében a' teſtét keverte.

LXI.

QUINTUS NONIUS REGILLIANUS (9. Tyr.) Származott Daciából, és Decebalusnak Sógora vólt. Valerianus Illyriának Fejedelmévé tette. Sok ſzerentsés

tsés hadakozáſi vóltanak a' Sarmaták ellen. A' Maeſtaiak vatsorállás közben tréfából Imperátornak fel-kiáltották, de oſztán a' mint a' Roxolánuſok javallották, hogy Gallienus rajtok ne kegyetlenkedne, mint Ingenuusért, annak elötte, a' Tartománybéli Katonáktól meg-öletett 263ban. Symboluma:

Multis terribilis caveto multos.

Sokan félnek töled? tarts te-is ſokaktól,
Mert Farkas gyözetik, mondják ſok ludaktól.
Ha egynek társa vagy, meg-gyöz kettö vagy több,
Ugy élted el-veſzted, a' melly kintsed leg-föbb.

LXII.

ACILIUS AUREOLUS. (10. Tyran.) Daciai Juháſzból lett Gallienus Imperator Lovász-Meſtere. Az után az Illyriai Katonaságnak Fö-Hadi-Vezére. Kiknek kértére Imperátorrá leve, az után Gallienusnak az Uralkodásban társává, mert fegyverrel meg-nem gyözhette. Meg-halván Gallienus, Claudius Imperatortól ellenségnek itéltetett, és az maga nevét viſelö Aureolus hídnál meg-gyözettetvén, meg-öletett, 's ugyan ott el-temettetett 259ben.

Sym-

Symboluma:

Quidquid in altum fortuna tulit ruitura levat.

Valamit ſzerentse fel-emelt magoſſan,
Vitorlaját nyujtja ugyan labogoſſan,
Ha maga hanyatlik, azt-is alá ejti,
Ditsö állapotból, egéſzen ki-fejti.

LXIII.

PUBLIUS VALERIUS VALENS. (11. Tyran.) Gallienus Achája Tartományának igazgatójául küldötte Görög Orſzágban, ezt, az békeség, és hadakozás idején alkalmatos, és derék Fö embert. A' ki hogy Macrianustól, ki ellene törekedett, magát meg-óltalmazhaſſa, az Imperátori Tituluſt fel-vette, de hamar le-tette, mert a' Katonáktól meg-öletett 261dik eſztendöben. Symbol.

Nec ulli praeſtat velox fortuna fidem.

Hírtelen ſzerentse ha valamit igért
Meg-nem tellyesítti, ne higy néki azért.
A' kik könnyen hiſznek, könnyen meg-tsalatnak,
Az elsöbbek közül, leg-utól állatnak.

LXIV.

LUCIUS CALPURNIUS PISO. (12. Tyran.) Régi Nemes Familiából ſzármazott, Fö-Tanátsbéli derék ember vólt, kit Macrianus Valens ellen küldött, de hijába, mert azon nem vett gyözödelmet. Ofztán Theſſaliába Imperátorrá tétetett, de Valens küldött reá Katonákat, kik által meg-öletett. A' Római Tanátstól pediglen, halála után, nagyon meg-tiſztelteteett, mert néki emeltetett oſzlop 261ben. Symboluma:

Inimico, nihil ſvavius vindicta.

A' gonoſz ellenség boſzſzú-álláſt kíván,
Máſokat-is maga pártyára el-híván,
Mellynél ö elötte ſemmi nints kedveſſebb.
Ez íze ſzájában méznél-is édeſſebb.

LXV.

FULVIUS MACRIANUS, (13. Tyran.) Ez erös, és hatalmas Férfiu vala, annak felette gazdag. Valerianuſt, a' Kereſztyének üldözésére ez öſztönözte, az után rabságban-is ez ejtette. Aſiában magát két Fiaival Imperátorrá tétette, és minekutánna Napkeleten dolgát végezte, negyven-öt ezer emberét vitte Gallienus urál-

uralkodó-társa Aureolus ellen, kinek Fö-Hadi-Vezére Domitius Domitianus meg-győzte, meg-is ölte. Katonáit pedig Aereolus maga hatalma alá vette 261dik eſzten. Symbol.

Qui fidem perdit, nihil poteſt ultra perdere.

A' ki hiedelmét egyſzer el-veſztette,
Máſoknál gyanúſsá azzal magát tette.
Ennél nintsen hidd-el nagyobb veſztesége,
Mert nem hiſznek néki, 's van betstelensége.

LXVI.

QUINTUS FULVIUS MACRIANUS, (14. Tyran.) a' Felsöbbnek Fia. Igen jeles és erös ifjú volt. Valerianus ezt Fö-Hadi Commiſſariuſſa, vagy Caſſiriuſſa tette, az Attya pedig az után Imperátorrá, a' kivel együtt meg-öletett, Uralkodásának 2dik eſztend. 261ben. Symb.

Mors ſua quemque manet.

Meg-hal ö magáért az emberek közül
Akár ki, de nagy kár, hogy nem mind idvezül.
Kéſzülly élö ember az jól meg-halásra,
Számadáſt nem lehet, minthogy bízni másra.

LXVII.

FULVIUS QUIETUS, (15. Tyran.) az idösb Macrianus második Fia. Az Attyával együtt lett Imperátorrá. Az meg-halván és a' báttya; Asiában viszsza tért, holott Odenatustól Edessához közel meg-öletett, 261dik eszten. Symbol.

Est vindicta bonum, vita jucundius ipsa.

Salyát életénél gyönyörüségesbnek,
Tartya boszúállást míg ditsöségesbnek;
Az álnok vérszopó, a' ki leselkedik
Ártatlan vér után nagyon intselkedik.

LXVIII.

SERGIUS ANICIUS BALISTA, (16. Tyran.) vólt ez igen jeles ember, Valerianus Imperator kedves Praefectusa, a' kinek rabságra való jutása után, Macrianust Fiával együtt Gallienusra támasztotta, kik meg-öletvén, Napkeleten Imperátorrá lett, de az után hamar, mikor a' Satorában alutt vólna, egy köz-legénytöl, ki Aureolus, vagy Odenatus Katonája vólt, meg-öletett 262ben.

Symboluma:

Homo homini lupus, et Diabolus.

Emberek Farkaſi, és ördögi másnak,
Kinek arkot, vermet veſzélyére ásnak.
A' roſzſzak ſzándéka, hogy azt el-nyelheſsék
Kit gyülölnek, végre el-is temetheſsék.

LXIX.

TITUS CORNELIUS CELSUS, (17. Tyran.) Afrikában a' Lakóſoktól Imperátorrá tétetett Gallienus gyalázattyára, és az után heted napra meg-öletett, Galliena javallására, ki volt Húga Gallienusnak, oſztán a' teſte, az ebeknek vettetett, a' Képe Kereſzt-fára függeſztetett 263ban. Symboluma:

Haud turpe mori, ſed turpiter mori.

Világból ki-múlni jó embernek nem rút,
De roſzſznak meg-halni rútúl, veſzélyre út,
Iſtenes életet te köveſs, hogy leheſs
Szerentsés, és végre Bóldogságra mehess.

LXX.

TIBÉRIUS CAESTIUS ALEXANDER Aemilianus, (18. Tyran.) Ezt a' Katonák Egyiptomba Imperátorrá tették, és abban a' Tartományban vett gyözödelmeire

meire nézve Alexandrinusnak nevezték. Eſztendeig való Uralkodáſa után, Gallienus Fö-Hadi-Vezérétöl Theodorustól megfogattatott, és tömlötzben vettetvén, ott meg-folytatott 261ben. Symboluma:

Invidiam quod habet, non ſolet eſſe diu.

A' miket irigyek, gyakran oſtromolnak,
Mikor nem-is vélnéd, akkor le-omolnak.
A' mit ſzaggat, rongáll az ellenség keze,
El-veſzti, 's igy romlás ahoz el-érkeze.

LXXI.

SEXTUS JULIUS SATURNINUS, (19. Tyran.) Igen jó, és derék Fejedelmi ember volt, Valerianus elött-is nagyon kedves. A' Katonák Imperátorrá tették, de az után, hogy keménységgel viſeltetett hozzájok Birodalmának 4dik eſztend. meg-ölték 263ban. Symboluma:

Difficile eſt imperium in malis.

Uralkodás nehéz, melly roſzſzak közt vagyon,
Mikor gonoſzságok el-áradott nagyon.
A' roſz embereknek rút dühöſségektöl
A' Fö Ur-is tarthat kegyetlenségektöl.

LXXII.

CAJUS ANNIUS TREBELLIANUS, (20. Tyran.) Volt ez a' tengeri tol-

vajoknak Feje. Oſztán Ciliciaban kezdett uralkodni, de a' Gallienus Vitézitől meg-győzetvén meg-öletett, 264ben. Symb.

Violenta imperia nemo continuit diu.

Olly Orſzágot ſenki ſokáig nem bírta,
Kit erőſzakkal vett, bár népet fel-írta.
Cyrus, Sándor, Caeſar ezt meg-bizonyíttyák,
Sokan példájokkal ugyan ezt tanittyák.

LXXIII.

LUCIUS AELIANUS, (21. Tyran.) Német Orſzágba Moguntziába Gallienus ellen Imperátorrá lett, de eſztendőt ſem tölthetvén a' Katonáktól meg-öletett 268ban. Symboluma:

Alieno in loco haud ſtabile regnum eſt.

Orſzáglás olly helyen állandó nem lehet,
Melly más öröksége, ſenki juſt ſem vehet.
Az Orſzágot kinek a' Fö-Király adta,
Annak tulajdona légyen az meg-hagyta.

LXXIV.

MARCVS CASSIUS LATIENUS Poſthumus, (22. Tyr.) Vólt a' Rajnán túl való réſznek Igazgatója, melly tiſztséget néki Valeriánus Imp. adta Coloniánál

nál, meg-ölvén Saloninuſt Gallienus Imper. Fiát, Imperátorságra kapott. Hatalmas derék ember vólt. Minekutánna 7. eſztend. uralkodott vólna, az újságon kapkodó Galluſoktól Moguntziánál meg-öletett, Lollianus tsalárdsága által 269dik eſztend. Symboluma:

Brevis eſt magni fortuna favoris.

Urak Gratziája jár ſerény ſzárnyakon,
Ámbár meg-ragadja valaki azt nyakon,
Uraknál ſzerentse játzadozni ſzokott,
Embert, hogy meg-ejtse, hamar talál okot.

LXXV.

CAJUS JUNIUS CASSIUS Poſthumus, (23. Tyran.) Vólt ez a' máſik Poſthumus Fia. Az Attyával együtt uralkodott, együtt meg-is hólt 269ben. Symb.

Sors eſt cuique ferenda.

Bal ſzerentse ſzárnyán ha ember vitetik,
'S azért bóldogtalan ſorsban helyheztetik,
Békével ſzenvedje ſzerentsétlenségét,
El-nem kerülhetvén ebéli inségét.

LXXVI.

SPURIUS SERVILIUS LOLLIANUS, (24. Tyran.) Galliában uralkodott.

Magas termetü, erös, bölts, és kemény Férfiú volt, a' munkában fáradhatatlan. Meg-ölettetett a' Katonáktól, mikor még tsak 8dik Hónapja vólt Uralkodásának 268ban. Symboluma:

Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Nints állandósága Király Országának,
Mellyet ö nem mondhat maga jószágának.
Ha tsalárdul nyerte mint egy ragadományt
Nem néki adatott Isteni adományt.

LXXVII.

MARCUS AURELIUS MARIUS, (25. Tyran.) Ez vassal bánó Kováts vólt, és karjaira kezeire nézve igen erös. Az után hogy Katonává lett, a' Tisztségeken fellyebb, fellyebb ment, szintén az Imperátorságig. Elsö nap hát azt el-érte, másod napon uralkodni láttatott, harmad napon a' Kováts mühelyben, holott a' mesterséget értö Katonájával dolgozott, ugyan attúl, azon kardal, mellyet ö maga tsinált, le-vágatott. 268dik esztend. Symboluma:

Cito reposcit fortuna quae dedit.

Tünderi szerentse a' kinek mit adott,
Hamar viszsza kéri ha kedve szakadott
Nem áll a' szerentse tartossan egy helyen,
Sok felé terjedni mivel néki kellyen.

LXXVIII.

LXXVIII.

MARCUS PIAVVONIUS VICTORINUS, (26. Tyran.) Ezt Poſthumus uralkodó társul maga mellé fel-vette, de az után hogy Lollianus meg-hólt, maga uralkodott. Ritka találtatott hozzá haſonló, olly jeles Fö-ember vala, hanem abban igen hibázott, hogy búja, es tiſztátalan életü vólt. Mellyböl következett, hogy a' miatt lett halála-is, mert egy Katona, kinek Feleségét meg-paráznitotta, meg-ölte, és úgy rajta boſzſzúját állotta 268ban. Symboluma:

Quam ruit in vetitum damni ſecura libido.

A' Vakmerö ember, ki nem fél a' kártúl
Okoſság határán igen gyakran jár túl.
A' rút búja, rohan tilalmas dolgokra.
Ki magát ſzoktatta nagy gonoſzságokra.

LXXIX.

AURELIUS VICTORINUS (27. Tyran.) Az Attya vólt, Victorinus, és az öreg Annya Victoria, ezt még kisded korában Tsáſzárrá tették, és a' melly orában az meg-lett, az Attya u-

gyan azon órában fegyverrel által-veretett egy Katonájától, kinek Feleségét ſzerette, ki egyſzer's mind író deákja vólt. Ezt-is ugyan akkor Agrippinánál ugyan az ölte-meg. 268ban. Symboluma:

Fata ſaepe dant breues annos.

Kevés eſztendöt ád, a' Fatum ſokaknak,
Mint fákon ſzáradni ſzükség ſok ágaknak
Hirtelen, de többek ki-terjednek nagyon
'S gyümöltsöznek ſzépen, mellyen öröm vagyon.

LXXX.

P. TETRICUS, (28. Tyran.) Vólt Galliának Praeſeſe, a' ki Victorinus Annyának Victorina, vagy Victoriának javallására, az Uralkodáſt fel-vállalta. Sok jeles viſelt dolgai vóltanak, mellyeket végh-hez vitt hatalmaſsan, és ſzerentséſſen. De oſztán tapaſztalván a' Katonáknak, maga ellen való álnok intselkedéſeiket, nem akart uralkodni, hanem inkább ſzerette magát Aurelianusnak meg-adni, ki jóllehet ötet győzödelmi Pompára vitte, minekutánna közel öt eſztendöt uralkodott vólna, de oſztán haláláig, jól, és tsendeſsen élt. Meg-hólt 268ban.

Sym-

Symboluma:

Non capit imperium duos.

Nem ſzenvedhet az Ég egy forma két Napot,
Fö-rendek közt ſintsen egyenlö állapot;
Leg föbb hatalommal nem lehet hát bírni
Ketten, de egyiknek magát föbbnek írni.

LXXXI.

PIVESUS TETRICUS, (29. Tyr.) Ez, hogy az ö Attyával Tetricuſsal Aurelianusnak meg-adta magát, az után még élt ſokáig, és a' Római Fö-Tanátsnak egyik tagja lett, 's az Fö-Méltóságú Urak közül való. Symboluma:

Imperium adeptus dignum eo te praebeas.

Ha lettél a' Népnek te Fejedelmévé;
Akarſz méltó lenni? Légy Fö-Védelmévé
Ne vesd-meg a' nagyot, ſem a' kitsinyeket,
A' mint a' gazdagot, ugy a' ſzegényeket.

LXXXII.

APPIUS CLAUDIUS CENSORINUS, (30. Tyran.) Ez öreg, sánta, de a' Fö-emberek közül való volt. Lakott a' maga Majorjában. A' Katonak Imperátorrá tették, de az után keménységét nem

ſzenvedhették, és meg-ölték heted napra 270dik eſztend. Symboluma:

Audire monita, non ſolent improbi.

A' mire intetnek, híven figyelmezni
A' roſzſzak nem ſzoktak, 's abban meg-egyezni.
Az jó, rendes törvényt, ſzükség meg-tartani,
Hogy tanullyon ember másnak nem ártani.

LXXXIII.

MARCUS AURELIUS CLAUDIUS Gothicus. Hazájára nézve, Dalmatziából vagy Dardaniából ſzármazott. Sok jeles Virtuſokkal ékeskedö Férfiú vólt. Gallienus Imperátor maga rendelte, az után a' Katonák, és a' Tanáts meg-erösítette az uralkodásban 268ban. Haſznos törvényeket adott-ki. Magát mindenek kedve, és kivánsága ſzerént viſelte, a' Gothuſokat, és Barbaruſokat, ſzárazon, és vízen meg-nyerte, le-vágván 320-ezer embereket, mellyre nézve Claudius Gothicusnak-is neveztetett. Meg-hólt Szirmán itt Pannoniába, három eſztendeig való Uralkodá-

ſa

ſa után 271ben. A' Római Tanáts halála után igen meg-tiſztelte, mert aranyból öntette-ki Képét, és Jupiter Képihez közel helyheztette a' Kapitoliumban, annak felette Paisát-is aranyból, Képével együtt helyheztette a' Tanátsházban. Tsak 32. eſztendöket ſzámlált. Symboluma:

Rex viva lex.

Király élö törvény, annak jó példáját
Illendö követni, 's mire nyittya ſzáját
Meg-értvén tselekedd, hogy dolgod jól légyen,
Engedetlenségért, ne érjen rút ſzégyen.

LXXXIV.

MARCUS AURELIUS CLAUDIUS Quintillus. Ötse vólt Claudiusnak, és a' Tanátstól Imperátorrá tétetett, 271ben. Külömben emberséges Fejedelem vólt, de midön látná, hogy Aurelianuſſal nem bírna, a' ki Imperátorságra vagyakozott, meg-vágván a' maga erét önként meg-hólt, uralkodván tsak 17. napokig 271ben.

Sym-

Symboluma:

Honeſta mors honeſta turpitudo.

Tiſzteſséges halál nem diſztelen rútság,
Ugy-is nem ſoká tart világi mulatság,
Ámbár néked egyſzer ſzükséges meg-halnod,
De magad, hogy meg-öld, nem lehet javalnod.

LXXXV.

LUCIUS DOMITIUS AURELIANUS. Nem nagy Nemböl vette eredetét Syrmán Pannoniába. Minden Hadi-Seregeknek meg-egyezéséböl 270ben Imperátorrá lett. Jeles Hadi-Virtuſokkal meg-ékesítetett Fejedelem vólt, de hogy igen kemény Hadi-fenyittéket tartott, a' Katonái reá haragudtak. Meg-paráznitotta egy Katonája a' Gazdaſzſzonyát, azon erőſzakot tévén, kit ugy büntetett-meg, hogy egymáshoz közel lévö fiatal két erös fát meg-hajtatott, és azokhoz köttetvén, egyſzer 's mind fel-ereſztette, 's két felé ſzakaſztatta. A' Francuſok ellen hadakozott és közülök Moguntziánál harmintz e-

zeret

zeret le-vágott. A' maga Vitézlö Népének nagy romlásával az Marcomannuſokat, és Svábokat el-törlötte. Zenobia hatalmas Fejedelmi Aſzſzony ellen Siriában hadakozott, a' ki Palmyra Városát el-hagyván bátorságoſſabb helyet kereſett, de Aurelianustól meg-gyözettetett, és Rómába Fiaival Leányival fogságra vitetett. Mneſtheus tsalárdsága ſzerént Heraclea, és Bizantium között a' Katonáktól meg-ölettetett. Mert fel-írta ſokaknak neveket, mint ha azokat az Imperator el-veſzteni akarta vólna. Melly álnokságáért a' Katonáktól a' fene-vadaknak eledelül vettetett. Thyana Városát Aurelianus meg-ſzálván, hogy fel-nem adatott, haragjában azt mondotta, hogy még az ebit-is le-vágatja. Az után, hogy meg-vette, a' Katonák kéredzettek-bé prédára, de nem engedte, hanem ezt felelte: Láſsátok, hogy a' mit mondék tellyesítsétek, vágjatok-le az ebeket, de az embereket ne bántsátok. A' ki a' Várat fel-adta, azt-is meg-ölette, ezt mondván: Nem várhatni attól ſoha igaz hívséget, a' ki Hazájához meg-nem tartotta hívségét. Felesége vólt Ulpia Severina. Uralkodott 6. eſztend. meg-hólt 276ban. Ez idöben éltenek Samo Latenus, és Manes Perſa.

Sym-

Symboluma:

Quo major, eo placabilior.

Ember mennél nagyobb Méltóságban vagyon,
Az engeſztelésre annál inkább adjon
Jó, 's kegyes füleket, hogy leheſſen bízni
Kegyelmeſségéhez, melly ſok, nem tsak ízni.

LXXXVI.

CLAUDIUS DOMITIUS DOMITIANUS. Egyiptomban Imperátorrá tétetett 273ban. Magát Aurelianus Attyafiának tartotta. Hamar idö alatt meg-hólt. Nem tselekedett ſemmi emlékezetre méltó dolgot. Symboluma:

Qui genus jactat ſuum, aliena laudat.

Híres nemzetével a' ki ditsekedik,
Annak Nagyságával mód nélkül kérkedik,
Ditséri a' másét, mellynek tzéger nem kell,
Mert a' mint van, úgy-is ſzép betsületet lel.

LXXXVII.

MARCUS CLAUDIUS TACITVS. Vólt Nemes Római Fö-ember. A' ki hat hónapokig ſenki nem lévén Imperator, melly nem történt Romulustól fogva, a' Tanátstól, és a' Vitézlö Rendektöl, noha nem akarta vállalni, Imperátorrá tétetett. 276ban. Jó erköltsü, mértékletes életü, tanúlni igen ſzeretö Fejedelem vala, a' ki tsak egy napot ſem múlatott-el, mellyen, ne olvaſott, vagy ne írt vólna. A' Scithákat, kik által költözvén a' Meotis taván, ſzintén Ciliciáig verekedtek, réſz ſzerént maga, réſz ſzerént az Öttse Florianus meg-győzte. Midön Aſiából Europában ſzándékozott, Tarſisba, vagy hideglelés, vagy a' Katonák álnoksága miatt, meg-hólt hat hónapi uralkodása után, Életének 76dik eſztend. 276ban. Felesége, gyermekei vóltanak, de neveik esméretlenek.

Sym-

Symboluma:

Sibi bonus, aliis malus.

Ki tsak magának jó, bizonnyal roſzſz másnak.
Az ollyannak hamar mély sírt méltan ásnak.
Álnok fösvény tsináll, ſok nyomorúlt koldúſt,
Azért, hogy betsüllyék mint egy nagy gazdag dúſt.

LXXXVIII.

MARCUS ANNIUS FLORIANUS. Tacitus Ötse, kivel Teſtvér vólt Annyával. Igen tékozló, és uralkodni kívánó vala. Báttya halála után az Imperátorságot magáéva tette 276ban, de Tarſisban két hónapi Uralkodása után megöletett, vagy magán eret vágván holtmeg 276ban. Nem emlékeznek az Irok Felesége, és gyermekei neveikröl, ámbár vóltak. Symboluma:

Injuria unius, minae multorum.

Egy boſzſzúság-tévö ſok fenyegetöt ſzül
Tsata, fegyver, hamar az olly ellen kéſzül,
Kígyó ſem felejti ö farka vágását,
Úgy betsületinek ember rút rágását.

LXXXIX.

LXXXIX.

MARCUS AURELIUS PROBUS. Alatson ſorsú Szüléktöl vette eredetét, Attya lévén Kertéſz Szirmába Pannoniába, Maximus nevü. Az Hadi vitézlö rend Imperátornak válaſztotta Napkeleten 276ban. Ugyan jó Katona vólt, és az hadi törvények ſzerént kivánta fegyveres Népeit regulázni. Saturninus, Proculus, és Bonoſus Tyrannuſokat meg-zabolázta. És úgy egynéhány Tartományokat; Britanniát, Galliát, Hiſpaniát, avagy azokban lévö bizonyos Tartományokat viſzſza nyerte. És egyéb Barbaruſokat minden felé, vagy meg-gyözött, vagy meg-rémitett. Azért minden idegen Nemzeteken, és Tirannuſokon Gyözödelmesködönek neveztetett. Igen ſok, és terhes munkákat vitetett véghez Germaniába, Maeſiába, és egyéb Tartományokban, a' Katonák, és azoknak ſzorgos munkálkodáſok által, mert azt ſzokta mondani: Nem méltó a' Katonának ingyen enni a' Profontot. Melly dolgot igen nehezen ſzenvedhetvén a' Ka-

tonák, Hazájához közel itt Pannoniában meg-ölték. Életének 50dik, Uralkodásának 6dik eſztend. Felesége, és Gyermekei vóltanak Probusnak, de még azoknak Neveik Világoſságra nem hozattanak. Az emlitett Bonoſusról meg-jegyezhetni, hogy igen réſzeges ember, tobzodó, és rút kövér teſtü vólt. Ebből lett, hogy mikor magát fel-akaſztotta, azt látván a' Katonák, azzal tsufolták: *Amphora pendet.* Fel van a' boros korsó akaſztva. Meghólt Probus 282ben. Symboluma:

Pro ſtipe labor.

'Soldot, vagy jutalmat, a' ki akar venni;
Serényen kell annak hívatalát tenni.
Nem érdemel ſemmit a' tunya heverö
Ö lába-ſzárárúl a' legyeket verö.

XC.

MARCUS AURELIUS KARUS, vagy CARUS. Római Fi vólt-é, vagy Mediolanumi, vagy Illyriai, bizonytalan. Probus halála után az Katonák, 282ban Impe-

Imperátorrá tették, mert már az elött a' Praetorianus, avagy Udvari Katonáknak Probus rendeléſe ſzerént Praefectuſa vólt, és az Katonák elött felette igen kedves. Az után hadi viſelt dolgairól-is lett emlékezetes, mert meg-győzte a' Persákat, és Sarmatákat, és az Tigris folyó vizéhez közelgetvén, melly, határa vólt a' Római Birodalomnak, Cteſiphonhoz közel meg-hólt, Iſten nyilától meg-üttetvén, vagy külömben. Kedves vólt mindenek elött, a' miképpen annak-is hívattatott. Felesége neve esméretlen. Hanem némellyek írják, hogy vólt Magnia Urbica, kit máſok Mexentius Feleségének tartanak. Meghólt Carus 283ban. Symboluma:

Bonus Dux, bonus Comes.

Ki jó úti Vezér, az, útban haſznos társ,
Kiváltképpen ottan, hól kardot ránt a' Márs.
Vezér nélkül hangyák, méhek ſem lehetnek,
Mert, jó példa nélkül, ſemmit ſem tehetnek.

XCI.

MARCUS AUR. CARINUS. Volt Carus elsö Fia, de az Attya elött nem igen kedves. Az uralkodásra Öttsével Numerianussal fel-vétetett, 283ban. Igen búja ember volt, mert, ha igaz, voltanak kilentz Feleségei. Meg-hallotta, hogy Diocletianus Imperátorrá tétetett, azért ment Olasz Országban, 's azomban Sabinus Julianust meg-gyözte. Az után Diocletianus ellen ment, kivel egynéhányszor meg-ütközött. Végezetre Katonái elhagyták, és Maesiában közel Mursiához meg-ölettetett, életének 36dik, Birodalmának 2dik esztend. 284ben. Symboluma:

Cedendum multitudini.

Sok elme tanátsát; hogy ha meg-egyezö,
Bé lehet úgy venni, ha jóra végezö
Több bölts ész, többet tud, több szem-is többet lát,
Javallván; azoknak engedni lehet hát.

XCII.

XCII.

MARCUS AUR. NUMERIANUS. Ez-is Carus Fia volt, Öttse Carinusnak, a' kivel együtt uralkodott. Jó erköltsü, ékeſſen ſzólló, bölts ifjú Fejedelem vala. Le-írta az Attyának Carusnak egéſz életét. Egy eſztendeig uralkodott. Aper az Ipa, Imperátorságra vágyván ölte, avagy ölette-meg 283^ban. Annyira fránkozott Attya halálán, hogy majd ſzeme világától-is meg-foſztatott. Ennek idejében élt Carolus Sigonius, a' ki a' Nap-nyúgotti Birodalomnak Hiſtoriáját húſz könyvekben foglalván, le-írta. Numerianus Feleségének neve nem esmérétes. Symboluma:

Eſto quod audis.

Tégy jól, 's hívatalod mit kíván végezd-el,
Hogy az, úgy leheſſen, ſzükséges jól kezd-el
Igy mi vagy, hogy az légy, magad meg-mútatod
Mindennek, 's nevedet jó hírre kapatod.

XCIII.

VALERIUS DIOCLETIANUS JOVIUS. Dalmatziai Fi vólt. Szegény Familiából való. Erös, és bölts Fejedelem vala, de kevély, és felettébb kegyetlen. A' Kereſztyéneket ſokáig irgalmatlan kemény-séggel üldözte. 284ben lett Imperátorrá, minekutánna Apert a' Numerianus gyilkoſát meg-ölte. 20. eſztend. uralkodott. Oſztán az Imperátorságot le-tette Nicomediába. Felesége neve vala Serena, kit némellyek Priſca, máſok Alexandra, ismét Eleutheria nével-is neveznek. Leányai vóltanak: Arthemia, és Galeria Valeria. Salona vala hazája Diocletianusnak, az hová ment lakni Imperátorsága után, 's ott ſzántott vetett hét eſztendökig, oſztán meg-hólt 78. eſztendös korába

314ben

314ben. És igy ez vólt a' 4dik Seculumban elsö Imperator. Symboluma:

Nihil difficilius quam bene imperare.

Nints terhesebb munka, mint jól uralkodni,
Mert sok, 's nagy dolgokról, kell ott gondolkodni.
A' Király sem tehet, egyaránt mindennek
Eleget, Gazdagnak, szintén úgy szegénynek.

XCIV.

MARCUS AUREL. VALER. MAXIMIANUS HERCULIUS. Szirmiai Fi vala Pannoniába. Származott parasztt Szüléktöl. Hatalmas és derék Katona vólt. Diocletianus, az Uralkodásra maga mellé fel-vette. Ki-mondhatatlan kegyetlenségü lévén, a' Keresztyéneket sokat üldözte. 19. esztend. uralkodott. Diocletianussal egy napon tette-le az Imperátorságot. De azt az után ismét fel-akarta venni, és mivel a' Nagy Constantinust, ki Veje vólt, meg-akarta ölni, annak parantsolattyára önként való halált választott, és Massiliába magát fel-akasztotta, életének 60. esztend. 310ben. Ezen két Imperátorok idejében vóltanak a' következendö Tyrannusok: idösb és ifjabb Aelianus, Amandus, Carausius Angliába, Alectus-is ott. Trebonianus Julianus, és az ifjabb Juliá-

nus Egyiptomban 6. eſztend. Narſeus Armeniába. Kiknek pénzeik ritkak. Maximianus Felesége vólt: Galeria Valeria Eutropia, Syriai Aſzſzony.

Symboluma:

Melius mori quam ſibi vivere.

Sokkal jobb meg-halni, mint magának élni,
Akár kinek errül úgy lehet itélni.
Ki tsak magának él, nem haſznál ſenkinek,
Azért, ha el-véſz-is, nintsen bánni kinek.

XCV.

FLAVIUS VALER. CONSTANTIUS. Eutropius, és Claudia Fia. Claudia vólt

vólt Criſpus Leánya, a' ki Claudius és Quintillus Imperátorok Ottse vala. Maximianus Herculius Conſtantiuſt Fiává fogadta, az után 292ben Tsáſzárrá tette. Armentariusnak e' ſzerént a' Tsáſzári Méltoságban társáva. Igy oſztán bírta Galliát, Germaniát, Italiát, Hiſpaniát, Africát. Igen jó Fejedelem vala, mindenek elött kedves, gyors, és derék Katona. Az Alemannuſokat nagyon meg-verte. Kedvezett a' Kereſztyéneket, mert az vólt az elsö Felesége-is Helena, Nagy Conſtantinus Annya. Kit el-botsátott Maximianus parantsolattyára, a' ki Leányát Theodorát adta Conſtantiusnak Feleségül, ki oſztán ſzülte Hannibalianuſt, és Conſtantiuſt, ismét; Conſtantiát, Eutropiát, és Anaſtaſiat. Spira Városát a' Rajna mellett, ez a' Conſtantius Chlorus épittette, Claudiát-is a' maga Annyát ugyan ott temettette. Meg-hólt Eboracumba Angliába, életének 56dik, Uralkodásának 14dik eſzt. 306ban. Symboluma:

Virtus dum patitur vincit.

Mikor Virtus ſzenved, még akkoron-is nyér,
Mind kedves, kedvetlen dolgokban pálmát ér,
Kiben vagyon Virtus az a' jót követi,
A' mi pedig nem jó, ſarkából ki-veti.

XCVI.

XCVI.

GALERIUS MAXIMIANUS ARMENTARIUS. Ezen utolsó nevet azért viſelte, hogy eleinten barom páſztor vólt. Származott Daciából. Diocletianus Fiává fogadván Tsáſzárrá tette, és abban az Méltóságban Conſtantius Chlorus társává, 292ben, az után Imperátorrá lett. Bírta Illyriát, Görög Orſzágot, Napkeletet, és a' miket Conſtantius néki hagyott tudni illik Afrikát és Italiát. Szörnyü kegyetlen, és búja vólt, a' Kereſztyéneknek mérges üldözője. Maxentius ellen küldötte Severuſt, ki meg-győzettetvén, Illyriából ki-indúlt, de hogy meg-hallotta Katonáinak töle való el-pártolását, viſzſza tért, holott a' férgektöl rútúl meg-emeſztetvén el-veſzett 307dik eſztend. Felesége vólt Galeria Valeria, Diocletianus Leánya. Az meg-halván, Diocletianus Gabinius Sógorának Leányát Susánnát akarta néki Feleségül adni, de az nem akart hozzá menni, mert magát Kereſztyének vallotta, minek okáért az Imperator parantsolattyára fegyverrel a' kegyes Szüz meg-ölettetett.

Armen-

Armentarius Symboluma:

Tutum ſilentii proemium.

Okos halgatásnak van bátor jutalma,
Roſzſzat ſzóllo nyelvnek kiſſebbſzik hatalma.
Mind élet mind halál, van nyelv birtokában,
Az, veſzélyből ki-veſz, vagy taſzitt torkában.

XCVII.

GALER. VAL. MAXIMINUS DAZA, Armentarius Attyafia, Tsáſzárrá tétetett Severuſſal. Adattak néki a' Napkeleti Tartományok. Midön hallotta, hogy Licinius Imperátorrá lett, magát-is azzá tétette. Mód nélkül kegyetlen vólt főképpen, mikor ſok bort ivott, azt pedig nagyon ſzerette. A' Kereſztyéneket ſzörnyen üldözte. A' Túdóſoknak írják, hogy Jóakarója vólt. Licinius ellen hadakozván, elöſzör győzödelmet vett, az után egynéhányſzor meg-veretett, mellyre nézve Illyriából, holott vólt a' verekedés, ki-költözött, és Ciliciába, Tarſis Városába majd haſonló nyavalyába mint a' Báttya hólt-meg, minek-utánna uralkodott vólna 7. eſzt. 312-ben. Ez idö tájban vagy elötte öt vagy hat eſztendövel vóltanak némelly Tyrannuſok; mint: Cajus Alexander Afrikában négy eſztend. Caj. Julius Valens, egy eſzt. Divus Nigninianus. Feleségét,

's

's Gyermekeit Dazanak Licinius ölte-meg kiknek neveik nem esméreteſek. Symb.

Marcet ſine aduerſario Virtus.

Hervad a' ſzép Virtus, hogyha nints bajnoka,
A' mi gyakorlaná, ha nints ollyan oka.
A' Pálma-fa ſem vér erös gyökereket,
'S nem nö, hanem ha rá teſznek ſok terheket.

XCVIII.

FLAVIUS VALERIUS SEVERUS. Ez-is Armentarius Attyafia, a' ki Tsáſzárrá tette 305ben és néki adta Olaſz Országot és Afrikat. Maxentius ellen hadakozván meg-öletett, vagy Ravennába, vagy Rómába. De azt-is írják, hogy Maximianus Herculius tsalárdsága miatt múlt-ki, midön az Lucaniából Fiához Maxentiushoz ſzándékozott Rómába 307ben. Symboluma:

Semen Eccleſiae ſanguis piorum.

Ekkléſia Magva, a' ſok Szentek vére
Melly ki-ontására ſok gyilkos kéz téve.
E' magból ſzármazott a' Kriſtusnak nyájja,
Szentek erös hitit, hogy látta mindnyája.

XCIX.

XCIX.

MARCUS AUR. VALER. MAXENTIUS. Maximianus Herculius, és Eutropia Fia vólt. Az udvari Katonáktól, kiket nagy igéretek által magához édesgetett, irígyelvén Conſtantinus ditsöséges hírét, Imperátorrá tétetett, 306ban. Rút búja, kegyetlen, büvös bájos, a' Kereſztyének ellen álnokul dühösködö gonoſz Fejedelem vala. Nagy Conſtantinus ellene hadakozván, meg-győzte. Az után, a' Milvius nevü hídra ſzaladott Népével, melly le-ſzakadott, igy maga, és hadakozó Serege, a' Tiberis folyó vizében veſzett, életének 30dik, Uralkodásának 6dik eſztend. 311ben. Magnia Urbica Armentarius Leánya, vólt a' Felesége. Többnyire úgy tartyák, ámbár némellyek állittyák, hogy Carus Imperátoré, vagy a' Fiaé Carinusé, vagy Numerianusé lett vólna. Fia Maxentiusnak vólt M. Aurel. Romulus, kit Tsáſzárrá tett, de meg-hólt 307dik eſztendöben. Symboluma:

Phryx plagis emendatur.

Ki nem akar lenni okos, kell inteni,
Páltzát elöl venni, ſok ütéſt rá tenni.
Frigyia lakóſit tenyíttek taníttya
Kellö böltseségre, 's értelmit nagyíttya.

C.

C.

VALERIUS LICINIANUS LICINIUS. Daciából ſzármazott nemtelen Familiából. Armentarius, Severus halála után mint régi jó baráttyát Imperátorrá tette 308ban. A' túdós, bölts embereket a' Városból mind ki-üzte, mivel azokat mód nélkül gyülölte. A' Kereſztyéneknek eleinten kedvezett, de az után lett ſzörnyü gonoſz üldözőjökké, mellyre nézve Nagy Conſtantinuſt Sógorától magára haragot vett, és, elöſzör azért ment haddal ellene. Az után, hogy Maximinus Tartományait magának tulajdonitotta. Elsoben Pannoniában, az után Thraciában, végre Aſiában, Chalcedonhoz közel gyözetett-meg Licinius. Es hogy meg-ne ölettetnék, eſedezett érette a' Felesége Conſtantia, Báttyának Conſtantinusnak, kivel Attyával Teſtvér vala. Meg-engedtetett élete, de úgy, hogy az Imperátorságot le-tegye. Az meg-lévén, el-ment lakni Theſſalonikában, holott, magános életet élt. Az után ismét, hogy újra felakart Conſtantinus ellen támadni, a' Katonáktól meg-öletett életének 60dik, Uralkodásának 15dik eſztend. 325ben. Fia volt Conſtantiától az ifjabb Licinius, kit Conſtantinus Tsáſzárrá tett, Fauſta pediglen áinokul el-veſztetett, féltvén a' maga Fiainak

nak elöl-menetelét. Martinianus nevü Fö ember, Byzantiumban Tsáſzárrá tétetett 324ben az után, midön Licinius Pannoniából ſzaladna, Imperátorságra emelte, de Conſtantinus az után két eſztendöre Cappadociában meg-ölette. Licinius Symbol.

Peſtis Reipublicae, litterae.

Nagy ſok veſzélyére az Orſzágnak vagynak;
Tudóſok, 's tudomány, mert kárt mellyet nagynak
Mondhatni, sürüen a' Népekre hoznak,
Meg-síradhatatlan romláſt-is okoznak.

NB. Valaki erröl mondotta: *Haec vox eſt bovis non hominis.*

Ez nem ember ſzava, de ökör bögéſe,
Rivája ſzamárnak, gyomor böfögéſe.

CI.

FLAVIUS VALERIUS CONSTANTINUS Maximus. Conſtantius Chlorus, és Héléna Fia. Uralkodni kezdett 305ben, az után 311ben. Maxentiuſt, minek

nek-utánna meg-verte, a' Keresztyén Valláſt bé-vette. El-múlván Licinius-is, maga kezére jutott az egész Római igen ſzéleſſen ki-terjedö Birodalom, 324-en. Mellyet két réſzre oſztott. Az egyiket mondotta Napkeleti Birodalomnak, a' máſikat Napnyúgottinak. Ennek Feje vala Róma, amannak Byzantium. És ezt igen nagyra épitette, felletébb meg-erösitette, 's új Rómának nevezte 330-ban. Oſztán a' maga nevéröl Conſtantinopolisnak, az az: Conſtantinus Városának. Igen ſok ſzép Virtuſokkal ékeskedett ez a' Fejedelem. Böltsen tudta módját az helyes igazgatásnak. Senki jobban nem értette Meſterségét a' gyümöltsös hadakozásnak. Sarmatákat, Gothuſokat, és a' Római Birodalomnak egyéb ellenségeit, nem külömben a' Tyrannuſokat, vagy meg-hódoltatta, vagy el-öltötta. Az honnét az ö ſzámtalan nagy gyözödelmeire nézve, leg-elöſzſzör ö neveztetett minden Imperátorok közül *Magnus* az az: *Nagynak*. Irják, hogy az Jordán vizében akart vólna meg-keresztelkedni, azért, a' Szent Kereſztségnek Sakramentumával való éléſe ſzinten életének végére maradott. Nicea Városában Bithyniában 318. Püſpökökből álló Gyülét tartatott, maga jelen lévén. Arius ellen, a' ki tagadta a' Kriſtusnak örökké-való Istenségét. Holott Arius káromló Tudomány-

nya meg-vettetett, és meg-tzáfoltatott, a' Kriſtus örök Iſtensége, meg-bizonyittatott. Conſtantinus elsö Felesége vólt Minervina, ki ſzülte néki Criſpuſt, kinek Praeczeptora vala Lactantius. Második, Maximiana Fauſta, Maximianus Herculius Leánya, ki ſzülte az ifjabb Conſtantinuſt, Conſtanst, Conſtantiust, Conſtantiat, és Helenát. Meg-hólt Conſtantinus M. Nicomediába életének 66dik, Birodalmának 32d.k eſztend. 337ben. Symboluma:

Immedicabile vulnus enſe recidendum eſt.

Az olly mérges ſebet, melly gyógyúlhatatlan,
Karddal ki-vágd, minthogy orvoſolhatatlan.
Haza békesége gonoſz ellenségét
Ki-írts, ne köveſſe rút kegyetlenségét.

NB. CRISPUS Tsáſzár, Conſtantinus Fia vólt Minervinától, de az ö Moſtoha Annya Maximiana Fauſta, tartván attól, hogy az ö töle ſzületett Fiak ki-maradnak a' leg föbb Uralkodásból, minthogy Criſpus igen hadakozó, és ſok ellenségeken gyözedelmeskedö Fejedelmi ifjú vólt; el-vádolta az Attyánál, hogy ö rajta eröſzakot akart tenni, mellyért az Attya meg-ölette. De az után, a' vádat hamisnak lenni bizonyoſſan éſzre vette, az Aſzſzonyt igen meleg feredöben ülni parantsolta,

tsolta, és annak forrósága által meg-fójtatta. Meg-hólt Crisſpus Tsáſzár 326ban. Symboluma:

Homo, non homo iratus.

Igen mérges ember, nem ember, ſene vad,
Kitöl vidám Ortza bánkódván, meg-hervad,
Mert kéſz ártatlannak éltét el-veſzteni,
Nem halálra méltót, sírben ereſzteni.

CII.

FLAVIUS CONSTANTINUS Junior, A' Nagy Conſtantinus, és Fauſta Fia. Attya Teſtamentoma ſzerént; Galliát, Hi-

ſpaniát, Britanniát bírta, és az Ótrsétől Conſtanstól, Italiát, és Afrikát, hogy el-akarta venni; az ellen hadat indított, kinek Katonáitól meg-öletett, és az Alſa folyó vizében vettetett, Uralkodásának 3dik, Eeltének 25dik eſzt. 340ben. Symbol.

Difficilia quae pulcra.

Nehéz rá ſzert tenni valami igen ſzép,
Minden réſzeiben hibátlan, jó, és ép.
Az jó, 's ſzép dolgokra ſokan vágyakodnak,
Tegyék magokévá, azon tanakodnak.

CIII.

FLAVIUS JULIUS CONSTANS. A' Nagy Conſtantinus, és Fauſta máſodik Fia. Olaſz Orſzágot, Africát, Illyriát bírta. A' Báttya meg-halván, annak Tartományit el-foglalta. Magnentiuſt meg-futamtotta, de annak Fö-Hadi-Vezéritöl Paizótól meg-öletett, Uralkodásának 13dik, életének 30dik eſztend. 350ben. Symbol.

Creſcente ſuperbia, decreſcit fortuna.

Hol a' kevélység nö, a' ſzerentse ott fogy,
Reménység oſzlopa, majd ſzemlátomáſt rogy.
A' kevély embernek az Iſten ellent áll;
Az áldás helyében, házára átok ſzáll.

CIV.

MAGNENTIUS. Galliában ſzületett. Conſtans ellen fel-támádván, annak Tartományit halála után el-foglalta. Olaſz Orſzágban hadakozott, és ott-is ſok vért ontott. Conſtantiustól meg-győzettetett, oſztán Lugdunumban ſzaladott, 's ott magát meg-ölte. Életének 50dik, Uralkodásának 4dik eſztend. 353ban. Flavia Juſtina volt Magnentius Felesége, oſztán Valentinianus Imperátoré. Symboluma:

Pudor juveni decus, ſeni dedecus.

Ifjúnak ſzemérem jeles ékeſsége,
Öreghez nem illik, ha van ősz vénsége,
Nem búja ifjúban tiſztaság tzimere,
Vénnek pedig kellett immár jutni erre.

CV.

MAGNUS DECENTIUS. Volt ez Magnentius Öttse, kitöl Tsáſzárrá tétetett Mediolanumban 351ben és Galliában uralkodott. Hogy Báttya halálát meghallotta, magát meg-ölte 353ban.

Symboluma:

Quid corpus validum prodeſt, ſine robore mentis.

Erös teſt mit haſznál, ha bölts elméje nints?
Szintén a' nélkül van, a' mi leg-drágább kints.
Nagy állatok vagynak, de, hogy oktalanok,
Minden nap életnek, olly bóldogtalanok.

Más ugyan azé:

Celare dolorem difficile.

Nehéz el-titkólni a' ſzívnek fájdalmát,
Ki gyözné ſzenvedni; annak ſok unalmát?
Békeséges türés leg-jobb orvoſsága,
Az után kezd lenni egykor vídámsága.

CVI.

VETRANIO. Vólt ez együgyü öreg Katona, és a' Vitézek elött igen kedves, azért azok Imperátorrá tették 350ben. De Conſtantius Imperátor lévén, a' Vitézlö rendek-is abban meg-egyezvén, tiſztit le-tenni kénſzerítette, ámbár nagyon jó ember lett légyen, és a' régi jámboroknak együgyüségét követte. Uralkodott 10. hónapokig, az után hat eſztendöre hólt-meg Bithyniába. Ollyan kevés tudománnya vólt, hogy öregségében kezdette

az

az olvasáſt tanúlni. Meg-hólt 350ben. Symboluma:

Nimia ſimplicitas exoſa plerumque eſt.

Többnyire nem tetſző a' nagy együgyüség,
Bátor az emberben légyen igaz hüség,
Magamon tanúltam, mert le-kellett tennem,
Tsáſzári Paláſtom, 's köz emberré lennem.

CVII.

FLAVIUS JULIUS CONSTANTIUS. Nagy Conſtantinus és Fauſta Fia vala. Báttyainak halálok után, az egéſz Római Birodalom ö reá ſzállott. Minek-utánna Magnentiuſt, Vetrániot, és Sylvanuſt meg-gyözte, negedeskedni, és kegyetlenkedni kezdett. Az Ariánuſoknak kedvezett. A' Sarmatakat meg-verte, de nem a' Perſákat. Egynéhány helyeken Conciliumokat, Gyüléſeket tartatott, de mivel ſzított az Arianuſokhoz, nem vólt ſikere. Vólt Gyülés Antiochiában, holott hatalmaſſabbak lévén az Ariánuſok, hogy azoknak Tudománnyát meg-vetette Athanaſius ſzámkivetésben kellett néki máſodſzor-is menni. Vólt Gyülés Sardicában Illyriában, Philippopolisba Traciában, Pannoniában Syrmában, Mediolanumba, 's a' többi. Feleségei Conſtantiusnak vóltak: Aurelia, Euſebia.

ſebia. Maxima Fauſtina, ki ſzülte Conſtantiat Gratianus Imperator Feleségét, Tsáſzárok vóltak ennek Uralkodáſa alatt:

Flav. Jul. Delmatius, a' Nagy Conſtantinus Attyával teſtvér Öttsének, Hannibalianusnak Fia, kit ugyan az tett Tsáſzárrá, 335ben, és néki adta Thraciát, Macedoniát, és más Tartományokat. Megölték a' Katonák, Conſtantius-is abban meg-egyezvén, minekutánna 3. eſztend. uralkodott vólna. 338ban.

Ekkor élt Flav. Claudius Hannibalius-is, Delmatius Tsáſzár Öttse, a' ki nevezteteti Királyok Királyának, és a' Pontus mellyéki Nemzetségeknek, 's a' leg-főbb Nemeſségnek Méltóságával-is meg-ékesíttetett. Ez-is Conſtantius meſtersége miatt múlt-ki. Nem külömben ugyan Conſtantius, a' ki Nagy Conſtantinuſſal Teſtvér vólt Attyával.

Ugyan ezen időben élt Deſiderius, Magnentiusnak Öttse, a' kit a' máſik Öttsével Decentiuſſal egyſzer 's mind tett Tsáſzárrá. Az után, meg-győzettetvén Conſtantiustól Magnentius, midön magat kétségben esvén meg akarná ölni, dühösködni kezdett, és azon dühöſségéből ezt az Öttsét Deſideriuſt haláloſſan fegyverrel

rel, meg-ſebesítette, de az után valami nehezen meg-gyógyúlt, és Conſtantiusnál eſedezvén, életet, és kegyelmet nyert.

Ez idöbéli vólt Flav. Popilius Nepotianus-is, a' Nagy Conſtantinus Hugának Eutropiának Fia. Ez Conſtans halála után, kit Magnentius meg-öle, magát Romában Imperátorrá tétette 350ben, de az után 28. napra, ugyan Magnentius emberétöl Anicetustól; ki barátságos beſzédrel ſzóllítá, tsalárdúl meg-öletett.

Ide ſzámláltatható Sylvanus-is Bonitius Francus Fia, igen jeles eſzü Férfiu, kit Conſtantius küldött a' Németek ellen, és Coloniánál a' Vitézek, ö nem akarván, erövel Imperátorrá tettek. Azt meghallván Conſtantius, Urſicinus Praefectuſt küldötte ellene, ki az Katonákat fellázzaſztván meg-ölték, elsö hónapjában Uralkodásának, 355dik eſztend.

Nem kell el-hagyni Conſtantius Galluſt haſonló képpen, a' kinek temérdek ſok pénzei vagynak Conſtantius Jun. név alatt. Vólt ez a' Nagy Conſtantinus Ottsének Conſtantiusnak, és Baſilinának Fia, Julianusnak Báttya. Tsáſzárrá tétetett a' Rokonnyától Conſtantiustól 351ben, és a' Nap-keleti Tartományoknak igazgatójává

lett, holott ſok dolgokat követett-el, igen nagy kegyetlenséggel, öſztönöztetvén Feleségétöl Conſtantiától, ki vólt a' Nagy Conſtantinus Leánya: Mellyre nézve az Imperátortól Olaſz Orſzágban hívattatott, annak örvével, hogy véle kívánna tanátskozni, oſztán hogy útazna Iſtriához közel, az Imperátor Udvari Katonái meg-fogták, es vittek Pola Városában, holott kezeit hátra kötötték, és veſzedelmeſſen meg-ölték 354ben.

Saturninus-is ez idö tájban élt. Nem külömben Szent Hilarius Pictaviai Püſpök Frantzia Orſzágban, kinek ſzép munkái vagynak. Sokat diſputált az Arianuſokkal, kik meg-nyerték azt, hogy nékis is több Kereſztyénekkel együtt kellene menni ſzám-kivetésben, de ott lévén-is meg-nem ſzünt az Anyaſzentegyháznak fájdalmas ſebeit orvosolni. Szent Antal is ekkor élt, ki Egyiptomi Remete Barát vólt, a' ki, a' mint Hieronymus írja, élt 105. eſztend. és Conſtantiusnak 19. eſzt. hólt-meg 355ben.

Ide való Szent Márton-is, ki Pannoniából ſzármazott, és ifjúságában katonáskodott Julianus Apoſtata alatt Galliában, de arról le-mondván, magát adta a' Kriſtus Vitézihez, nevezeteſſen Hilarius-

riushoz, kivel társalkodván, annyira ment, hogy elöſzör Pictaviai Presbyter lett, az után Turoniai Püſpök.

Donatus Grammaticus Szent Hieronymus Praeceptora, és Victorinus Rhetor, ez idöben tanítottak Rómába.

Gundomarus, és Vadomarius Alemannuſok Királyai 354ben, gyakorta ki-tsaptanak Galliában. Azok ellen ment Conſtantius Gallus, és Julianus, és temérdek ſokat le-vágtanak közülök. Ennek jelensége az ö pénzeiken, a' gyalog Vitéztöl, mind Lovastól által-verettett földön heverö ellenség. Meg-hólt Conſtantius hideglelésben, Életének 41dik, Uralkodásának 24dik eſztend. 361ben. Symbol.

Patiens ſit Principis auris.

Mindent meg-halgaſſon Fejedelem füle,
Senki ſzomorúan el-ne mennyen tüle,
Ezért ditsértetnek a' kegyes Királyok
Mindentöl, 's az áldás ugyan omol rájok.

CVIII.

FLAVIUS CLAUD. JULIANUS (Apoſtata) Vólt a' Nagy Conſtantinus Ottsének Conſtantiusnak, és Baſilinának Fia. Kereſztyénnek tartatott eleinten. Vóltanak ſok jeles Hadi viſelt dolgai. A' Tudományokat ſzerette, az honnét nem-is vólt ſenki az Imperátorok között olly ſzéles tudományú, mint ö, ki-vévén a' tizennyóltzadikat Marcus Aureliuſt. Az után, hogy maga kezdett uralkodni, Pogánynak lenni magát ki-mútatta. A' Kereſztyén Valláſt álnokúl üldözte, azt eltörleni-is igyekezte. Bé-zárta a' Kereſztyének Oskoláit, a' Bálványok Templomait, mellyeket Conſtantinus és Fiai bézárattak, meg-nyította. A' Kriſtuſt tsufolván, azt Galileusnak hívta. El-ſzedte az Ekkléſia jóſzágait, és azt mondotta, ö azt azért tselekeſzi, hogy a' Kereſztyéneket a' Mennyorſzágban való menetelben ſegítse, mivel a' Galileus meg-mondotta: Bóldogok a' ſzegények, mert azoké a' Mennyeknek Orſzága. Az Evangeliom-

ról

ról azt állította, hogy az el-törli a' törvény-tévö Magiſtratuſokat, törvényeket, itéleteket, mert, a' boſzſzú-álláſt tiltya. A' Kereſztyének ellen Könyveket írott, mellyeket Nazianzenus és Cyrillus megtzáfolt. A' melly Püſpököket ki-üzött Conſtantius, ö azokat Uralkodásának elein viſzſza ereſztette, 's a' többek között Athanaſiuſt-is, de engedvén a' babonás Pogány Papok vádjának, ismét ſzámkivetésben küldötte, melly már ötödik vólt, az honnét mindazonáltal vigaſztalta Athanaſius a' ſirankozó Kereſztyéneket mondván: Bátor ſzível légyetek Fiatskáim, mert Julianus tsekély fellegetske, rövid idön elenyéſzik. Az Julianus Preczeptora, és baráttya Libanius, egy Oskola-Meſtertöl ezt kérdezte: Mit tsinál moſt Mennyben az Áts Fia? Az felelte: Koporsót kéſzit Julianusnak. Ment haddal Julianus a' Perſák ellen, azt fel-tévén magában, hogy, ha gyözedelmes léſzen, a' Kereſztyéni névnek még emlékezetit-is el-törli, de nem lett nyertes, és az ö verengezö ſzándéka füſtben ment, mert el-lött nyilát valaki, reá viſzſza lütte, 's azzal ſzíve tállyát halálosſan meg-ſebesítette, mellyböl a' temérdek vér nagy fürüséggel fojván, azt markával az ég felé hanyta, és ezt mondotta: *Vicisti Galilaee!* Meg-gyöztél Gallileabéli. Élt 31. eſzt. uralkodott

2. eſz-

2. eſztendöket. Meg-hólt 363ban. Felesége vólt Flavia Julia Helena Nagy Conſtantinus Leánya. Symboluma:

Pennis ſuis feriri grave.

Igen nehéz dolog a' maga fegyvere,
Ugymint; mérges nyíla ha kit által vere,
Mert az, ö magának nagy veſzélyt okozott,
Mindenütt rút gyilkoſt, magával hordozott.

CIX.

FLAVIUS CLAUD. JOVIANUS. Pannoniában ſzületett. Az Attya vólt Varronianus igen derék ember. Julianus halála után a' Katonáktól Imperátorrá tétetett. Kegyes Fejedelem vólt, és jó Kereſztyén, mellyért Julianus igen nagy gyülölséggel vólt ellene. A' békeséget inkább ſzerette mint az háborúságot. Nehezen vállalta-fel az Imperátorságot, magát azzal mentvén, hogy ö Kereſztyén, mellyre a' Pogány Katonák azt felelték, hogy ök-is Kereſztyének leſznek. Nagy Fautora vólt a' Kereſztyén Püſpököknek.

Az

Az Ekkléſiák jövedelmeit, mellyeket Julianus el-vett, (kiben el-fogyott a' Conſtantinus Familiája) viſzſza adta, a' bálványok Templomait bé-záratta. Az Arianuſokat nagyon útálta. Ezt az egy dolgot a' Római Tanáts Jovianusban igen bánta, hogy Julianus halála után, a' Perſák bátrabbak lévén, tölök félt, és azért, a' Tigris folyó vizén túl lévö Tartományokat, mellyeket Galerius Maximianus a' Római Birodalomhoz ragaſztott, Sapornak, azoknak Királlyának viſzſza adta. 363ban lett Imperátorrá. Élt 33. eſztend. uralkodott 8. hónapokig, meg-hólt 364ben. Felesége vólt Charita, Lucillianus Leánya, ki ſzülte néki Varronianuſt, kit az Attya Conſulá tett. Jovianus halála után mindenek voxa ſzerént, a' Praetoriánuſok Praefectuſa Salluſtius válaſztatott Imperátorságra, de nem válalta, magát mentegetvén öregségével. Az után a' Fia, de azt-is az Attya nem hagyta, azért, hogy igen ifjú vólna. Symbol.

Scopus vitae meae Chriſtus.

Kriſtus életemnek tsak egyedül tzéllya
Hogy el-ne ragadjon pokolbéli héja.
Valakik Kriſtushoz Hittel folyamodnak,
'S jól teſznek életre azok fel-támadnak.

CX.

FLAVIUS VALENTINIANUS. Ez-is Pannoniából ſzármazott. Az Attya vólt Gratianus igen erös ember, kinek kezéből öt izmos Katona a' kötelet kinem tekerhette. Az Alemannuſokat, és Saxokat meg-győzte. Az hadakozás Meſterségét igen értö, kemény, de azomban kegyes, és igazságot ſzeretö, Fejedelem vala. Ottse vólt Valens, kit uralkodó társul maga mellé fel-vett, és a' Nap-keleti Tartományokat néki adta, magának pedig a' Nap-nyúgottiakat hagyta. Két Feleségei voltanak Valentiniánusnak egyſzer 's mind, jóllehet Kereſztyén vólna, az egyiknek neve Severa, a' ki ſzülte néki Gratianuſt, máſiké vólt Juſtina, ettöl való vala az máſodik Valentinianus és Galla. Ennek az elsö Valentinianusnak Uralkodáſa alatt éltenek, mint az Ekkléſiának fénylö Világoſsági: Athanaſius, Hilarius, Baſilius Magnus, és annak Ottse Gregorius Nyſſenus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Didymus Alexandrinus,

Apol-

Apollinaris Syrus, a' ki némelly Biblia-béli Hiſtoriákat verſekben ſzedte, és Comediakká tette, mikor Julianus a' Kereſztyének Oskoláit bé-tsukatta. Meg-holt Valentinianus Brigio nevü Városban Silefiában, a' ki Landor-fejérvárhoz közel ſzületett Cibalában, Gutta-ütésben hírtelen, életének 55dik, Uralkodásának 12dik eſzt. 375ben. Symboluma:

Princeps ſeruator iuſtus.

Igazat mivelvén Orſzág Fejedelme,
Lakoſoknak vagyon egéſz ſegedelme,
Jó Urok hüsége mind meg-tartya öket,
Nem botsátván rájok, más ellenkezöket.

CXI.

FLAVIUS VALENS. Volt Valentinianus Attyafia, de nem volt erkoltsére nézve, mert az ſzörnyü kegyetlenséget követte, és maga Arianus lévén a' Kereſztyéneket üldözte. Procopiuſt iſzonyú halálnak nemével ölette-meg, annyival inkább hogy jó Kereſztyén volt, 's uralkodott eſztendeig Phrygiába. Két fiatal elö-fának a' felsö réſzeit le-hajtatta, azokhoz köttette, s' egyſzer 's mind felereſztette, úgy a' ſzegény Fejedelmi Urat két felé ſzakaſztatta, ki Rokonysága

vólt Julianusnak. Meg-ölette ezen kivül azokat-is, a' kik kézbe adták Gomariust, és Agelót. Felesége Valensnek vólt Albia Domitia, igen szemes és istentelen Aszszony, a' ki Férjével-is el-hagyatta a' Keresztyén Valláſt. A' Gothusoktól Hadrianopolisnál meg-győzettetvén, meg-is sebesittetvén Valens egy Kunyhóban szaladott, mellynek az ellenség tüzet vetett 's ott égett, életének 50dik, Uralkodásának 15dik esztend. 378ban. Symbol.

Alienus ab ira, alienus a iuſtitia.

A' ki nem haragszik roszszért 's meg-nem veti,
Az, az igazságot, éppen nem követi.
Istenfélök jele gonosz gyülölése,
Az otsmány vétkeknek szerény kerülése.

CXII.

CXII.

FLAVIUS GRATIANUS. Volt Valentinianus, és Severa Fia. Még élvén az Attya tette Tsáfzárrá, és Impe-rátorrá. Valens meg-halván maga uralkodott. Igen emberséges, kegyes, jól-tévö, Vallását ſzereto Kereſztyén Fejedelem volt. Az Alemannuſokat meg-ſzeliditette. A' Gothuſokat, és más Barbaruſokat Theodoſius által meg-győzte, kit-is uralkodó társul maga melle fel-vette. Maximus Tyrannus ellen hadakozott, kinek Praefectusától álnokul meg-ölettetett, életének 29dik, Uralkodásának 15dik eſztend. 383ban. Elsö Felesége volt Flavia Maxima Conſtantia Poſthuma, Conſtantius Imperátornak, és Fauſtinának Leánya; Második Laeta, Pillamena Leánya, kiket Gratianus

halála után, Theodosius Királyi módon táplált. Gratianus és az ifjabb Valentinianus Imperatorok uralkodása alatt élt Ambrosius, a' ki nagy Nemből származott Galliában. Ifjúságában ment Rómában, és az ékesſen Szóllásnak mesterségét emberül meg-tanúlván, végre Fö-Polgár-Mesteri Méltóságra kapott, és lett Liguriának Gubernátorává. Midön pedig Mediolanumban a' Catholicusok, és Arianusok között a' Püſpök választásról nagy villongás vólna, és ott az egyeſségről hatalmaſſan orálna, mindenek voxa ſzerént Püſpökké választatott. Melly ſzent Hívatalt ſok maga mentegetései után, ugyan tsak fel-vállalta, 372ben. Ditséretes az ö ékeſſen Szólláſa, és az igaz Vallásban való álhatatoſsága. Mert midön második Valentinianus Parantsolattyára, kit arra kénſzeritett az Annya Juſtina, az Arianusok nagy Patronája; Ambrosiusnak jelentetnék, hogy a' Templomból ki-menne, nagy bátran azt felelte: Nem adom a' Farkaſoknak, az én Juhaimnak ſzállását. Melly mondásáért Mediolanumot kéntelenittetett el-hagyni, és Aquileában menni. Az után pedig ismét viſzſza ment. Ez idöben éltenek Siricius, ki a' Papok házaſságát nem javallotta, söt meg-is tiltotta Római Püſpök lévén, azt mondván a' mi vagyon Szent Pál Rómában írott levelében a' nyoltzadik Réſznek, nyoltzadik

ik Versében : A' kik a' testben vagynak, nem lehet, hogy kedvesek légyenek Istennek. Apollinarius, és Macedonius-is, ki Constantzinapolyi Püspök vólt, és a' Szent Léleknek igaz Istenségét tagadta, ekkor éltek, amaz pedig tagadta, hogy a' Krisstusnak lett légyen emberi Lelke. Gratianus Symboluma :

Non quam diu, sed quam bene.

Mit használ embernek, hogy ha sokáig élt,
Istentöl, 's embertöl, mint kellett, ha nem félt.
Tsak az jól élöknek lehet betsülete,
Kiknek törvényessen folydogált élete.

CXIII.

FLAVIUS VALENTINIANUS JUNIOR. Gratianus Öttse volt, de más Anyától tudni-illik Justinától való. A' Báttyával együtt uralkodott. Nagy kár vala benne, hogy az Annya rosszz nevelése miatt, az Arianusok vallásához ragaszkodott, 's a' Keresztyének ellen igen agyarkodott. Maximus Tyrannussal hadakozott, a' ki 382. Britanniában magát Imperátorrá tette. Ez különben hatalmas erös Férfiu vólt, a' Barbarusok ellen eleget hadakozott. Meg-győzte Theodosius Sisciánál, melly Város vagyon Hor-

váth Országban, az után Aquilejánál megfogattatott, 's meg- ölettetett, 388ban. Hasonlóképpen a' Fia-is Flavius Victor Arbogastustól meg-gyözettetvén meg-öletett, Valentinianust-is, jóllehet az ö embere vólt, ugyan ezen Arbogastus fójtotta-meg életének 26dik, Uralkodásának 16dik eszt. 392ben. Symboluma:

Amicus veterrimus optimus.

Barátod ki régibb; leg jobb ha hívségét
Mindig meg-tartotta, egész szívességét.
Ámbár jó légyen-is a' te új Barátod,
Nem olly hoszszasan jó, jobb hát amaz látod!

CXIV.

FLAVIUS MAGNUS MAXIMUS. Származott ez a' Nagy Constantinus Familiájából. Britanniában, melly most Anglia, Imperátorrá tétette magát. Fiát pegig Victort Tsászárságra fel-vette 383ban. Valentinianussal, és Theodosiussal a' békeség tsomóját meg-kötötte, és Spanyol Országot magáévá tette. Az után Valentinianus ellen hadat indított, és el-foglalta Olasz Országot, 's Afrikát, de Theodosiustól meg-verettetvén Siscsiánál Pannoniába, szaladásra vette a' dolgot, osztán közel Aquilejához el-fogattatván feje vétetett. 388ban.

Sym-

Symboluma:

Nunquam periculum ſine periculo vincitur.

Veſzélyt meg-nem lehet ſemmi módon győzni,
Veſzély, és baj nélkül, avagy meg-elözni.
A' ki jégen ſzakad, töri, 's rontya jeget.
Azomban ö-is veſz roſzſz ſebet eleget.

CXV.

FLAVIUS THEODOSIUS. Spanyol-Országból való vólt. Attya hivattatott Honoriusnak, Annya Thermantiának. Ama nagy emlékezetü Trajanus Imperátor Nemzetségéből ſzármazott. A' Gothuſoktól rongáltatván a' Római Birodalom, hivattatott Gratianustól, és Imperátori Méltóságra magaſztaltatott 389ben. Ifjabb Valentinianus halála után maga uralkodott. Emlékezetes az ö kegyeſségéről, eröſségéről, emberségéről, kegyelmeſségéről. Erről még-is el-felejtkezett, midön a' pártalkodó Theſſalonikabéliek közül 7000. embereket, nagyokat, kitsinyeket, bünösöket és büntetleneket le-vágatott, mellyért Am-

brosius Püspök ötet az Ekklesiából ki-tiltotta, és véle közönséges Penitentziát tartatott, az után úgy vette-bé. Első Felesége volt Aelia Flacilla, kegyes, és a' szegényeken konyorülö Aszszonnyi állat, ki szülte Arcadiust, és Honoriust. Második: Galla, az elsö Valentinianus Leánya. Ez szülte Galla Placidiát, az harmadik Valentinianus Annyát. Theodosius tartatott az Nicenai után másodszor közönséges Gyülést Constantzinápolyban 381ben, mellyben voltanak jelen 150. Püspökök, kik a' Macedonius kárhozatos Tudományát, melly szerént tagadta a' Szent Léleknek igaz Istenséget, meg-vetették. Ennek az Imperátornak idejében élt Auguſtinus, a' ki el-hagyván a' Manichaeusok Vallását, Mediolanumban 33. esztendös korában Keresztyénné lett, és Ambrosiustól meg-kereszteltetett 388ban. Volt Hippoi Püspök Afrikába 40. esztend. Hieronymus-is ekkor élt Nem külömben Ausonius Poeta Gratianus Imperátornak Praeceptora, és Claudianus Poeta. Élt Theodosius, a' ki Magnus, Nagy, nevet viselt, az ö véghez vitt nagy munkáira nézve 50. vagy 60. esztendöket. Uralkodott válaszтásától fogva 16. esztend. Valentinianus halála után 3. esztend. Meg-hólt vizi-betegségben Mediolanumban 395ben.

Sym-

Symboluma:

Eripere telum, non dare irato decet.

Haragos kezében nem kell fegyvert adni,
De ha lejénd azt-is haſznos ki-ragadni.
Férfiú haragja Iſten igazságát
Nem téſzi, söt Sátán gonoſz kivánságát.

CXVI.

FLAVIUS EUGENIUS. *Ez* Arbogaſtustól, a' ki Valentinianuſt meg-ölte, Imperátorrá tétetett 392ben, és az Napnyúgotti Birodalmat akarta el-foglalni. Theodoſiuſſal Követek által igyekezett frigyet kötni, kitől nem vévén kedve ſzerént valo feleletet, a' Németekkel ſzövetkezett, és *Olaſz Orſzágot* el-foglalta. Ennek ellene ment Theodoſius, és az második ütközeten meg-győzte. Azomban a' Katonái el-pártolván magok vitték Eugeniuſt Theodoſius eleiben, 's leg-ottan fejét vétette. Két eſztend. hatalmaskodott, és egynéhany hónapig. Meg-öletett 394ben. Arbogaſtus pedig, a' ki mindenkor követte Eugeniuſt, el-ſzaladott, és nem ſokára azután magát meg-ölte.

Symbolum Eugeniusnak:

Victis raro ſperanda ſalus.

A' kik meg-győzettek, ritkán reménylhetnek
Bóldog állapotot, ſzépen ſem élhetnek;
Kivált ha gyalázat homállya bé-fedte
És a' Fölsöségbül vég-képpen le-tette.

CXVII.

FLAVIVS ARCADIUS, Theodoſius Magnus és Flacilla Fia vólt. Ezt az Attya Óttsével Honoriuſſal uralkodó társul fel-vette, 383ban. Meg-halván az Attya, Ruffinus Tutorsága alatt, a' Napkeleti Tartományokat bírta. Ez a' Tútora hüségtelen lévén a' Gothuſok Fejedelmét Alaricuſt Ura ellen-való hadakozásra indította, ki, Honorius Tutora Stilico által viſzſza verettetett, a' gonoſz Tutor pedig Ruffinus gyalázatossan meg-ölettetett. Törekedtek Arcadius ellen Fö Méltóságra vágyakodván Cajanus, és Gildo, de meg-győzettek 's el-veſztek. Nem vólt Arcadius Chryſoſtomusnak jó-akarója, azért,

hogy

hogy Feleségét Eudoxiat erőſſen megdorgálta, kinek kivánságára kétſzer küldötte ſzámkivetésre. Nohát Felesége vólt Eudoxia, a' ki ſzülte az ifjab Theodoſiuſt, Flacillat, Martinat, és Pulcheriat. Chryſoſtomuſt kétſzer küldette ſzámkivetésben, mert az Imperátornét keményen ſzemtül ſzemben meg-feddette. Elöſzſzör viſzſza botsáttatott, azért mert az Nép érette zenebonáskodott, de az után ismét, hogy az Tsáſzári Felséges Ház ellen való keménységében ſemmit hátra nem hagyott, ismét Conſtantzinápolyból ſzámkivetésre ment, és ott Pontus mellett hideglelésben esvén, meg-hólt életének 52dik eſztend. 407ben. Arcadius élt 31. eſzt. uralkodott Attya halála után 13. eſztend. Meg-hólt 408ban. Symboluma:

Summa cadunt ſubito.

A' magaſſak ſzoktak hamar le-omolni,
Az után, hogy egyſzer kezdettek romolni.
A' nagy Méltóságból hírteleu ki-eſik,
Kinek veſzedelmét igen ſokan leſik.

CXVIII.

FLAVIUS HONORIUS, a' Nagy Theodoſius, és Flacilla Fia, Arcadius Ótse vólt. Az Attyától leg-föbb Méltóságra fel-vétetvén, annak halála után Stilico

lico Tútorságára bizatott. Nem igen ſerény Fejedelem vólt, az hadakozásnak meſterségében ſem ſzerette magát gyakorlani. A' Nap-nyugotti Tartományokat birván, elég baja vólt a' Gothuſokkal, Vandaluſokkal, és más ellene pártolkodó Tyrannuſokkal. Kik közül a' Sógora Conſtantius által, kit Tsáſzárrá tett, Gratiánuſt Britanniában, Conſtantinuſt Galliában meg-győzte, Attaluſt győzodelmi Pompára vitte, a' mint bizonyittya Honorius arany pénze. Felesége lett volna Maria, Stilico Leánya, kit haza ſem vihetetett, mert megholt hirtelen. Az után el-jegyzette ismét Mariának Nénnyét, kinek neve vólt Aemilia Materna Thermantia, az-is a' lakodalom előtt meg-hólt. Maga-is Honorius ki-múlt Rómában Vizi-betegségben, életének 40dik, Uralkodásának Attya halála után 28dik. eſztend. 423ban. Symboluma:

Male partum, male diſperit.

Roſzſzúl ſzerzett jószág nem léſzen állandó
Embernél, söt áttól hamar meg-válandó.
Ki ebbül mit gyüjtött, ebbül el-is veſzti,
Más birtoka alá ſzomorún ereſzti.

CXIX.

FLAVIUS THEODOSIUS Junior, Arcadius, és Eudoxia Fia. Az Attya még böltsöbéli korában tette Imperátorrá, kinek halála után Honoriussal uralkodott, ez pedig ki-múlván, az egész Birodalom kezére szállott. Igen kegyes, és jámbor Fejedelem volt, szüntelen az imádkozásban, és a' Biblia olvasásában foglalatoskodott. A' Constantzinapolyi, és Bononiai Akademiakat ö fundálta. A' Codex Theodosianus nevü emlékezetes könyvet, a' Törvényben tudósok által ki-adta. Ezt az Imperátort nagyon meg-rontotta Atila, mert esztendönként adó Pénzt, 1000. font Aranyat vett rajta. Felesége volt Aelia Eudoxia Athénásbéli Filosofus Leontius Leánya. Mindenféle Tudományokban nagyon gyakorlotta magát, különösképpen a' Vers irásban. Szülte Licinia Eudoxiát. Ezen ifjabb Theodosius akarattyára lett az Efesusi elsö közönséges Gyülés 431ben, Nestorius ellen, a' ki tagadta, hogy a' Jésus, ki meg-szabaditotta az ö népét annak

bünei-

büneiből, midön a' Szent Szüztöl szülétett, nem tsak ember, hanem Isten-is lett vólna. Söt igy-is szollott: Ne ditsekedgyél 'Sidó, mert nem Istent, hanem embert feszitettél-meg. Melly szavaival nyilván tagadta a' Kristusban az Isteni terméfzettel való, szoros, és el-válhatatlan egyesülését. Cyrillus Alexandrinus volt a' Praeses ebben a' Sinatba; Nestorius számkivetésre büntettetett, holott meg-rothadván minden tagai, kivált a' nyelve el-veszett 434^ben. Ez a' Gyülés Auguftinus halála után második esztendőre lett.

Második Efésusi Gyülés tartatott 449^ben. Eutyches ellen, a' ki a' Kristusban lévő két terméfzetnek tulajdonságit öfzve zavarta, tagadván, hogy azok meg-különböztetnének, söt a' két terméfzetet-is. Semmi haszna sem volt ennek a' Gyülésnek. Itt mindenek erőszakkal lettek. Dioscorus Alexandriai Püspök, ki Eutychest követte, Flavianust a' Constantzinapolyi Püspököt farba rugdosván, a' Gyülésből kiüzte, a' ki harmad napra meg-hala, ofztán az hólt testét-is öfzve tapodta. Mind ezt pedig azért tselekedte, hogy Flavianus jó értelemben vala. Ez időben esett, hogy egy álnok tsábittó Moses Cretensi nevü, ki azt mondottta, hogy az égből küldet-

küldettetett alá, el-hitette a' ſzegény Cretabéli 'Sidókat, hogy a' Veres tengeren által öket hazájokban viſzi. Bé-mentek a' tengerben, és ſok ezeren belé veſztek. Moſes pedig ördöngös lévén dolgára ment. Meg-hólt Theodoſius Conſtantzinápolyba, életének 50dik, Uralkodásának Honorius halála után 27dik eſztend. 450ben. Symboluma:

Tempori cedendum.

Moſtoha idönek engedni ſzükséges,
Dolgodnak ki-mente ha lejénd kétséges.
Arra kell vigyázni minden ſerénységgel,
El-ne boríttaſsál veſzélyes inséggel.

CXX.

JOANNES. Fejedelmi ember vólt Honorius Tsáſzár Udvarában, és azok között leg elsö, a' kik bizonyos dolgokat írásban tettek. Ravennában magat 423ban Imperátorrá tette. Ez ellen küldötte Theodoſius Ardaburiuſt, kit el-fogott, és rabságban tartott. Követeit küldötte Theodoſiushoz, hogy véle békeségre menne. Theodoſius pedig küldötte ellene Aſpart, Ardaburius Fiát, a' ki meſterségeſſen bévivén Hadi-ſereget Ravennában éjtſzaka, két eſztendöre meg-gyözte, az Attyát a' fogság-

fogságból ki-vette. Az után meg-fogván a' Tyrannuſt minden gyalázattal illette, és jobb kezét el-vágattatván magát-is meg-ölette 425ben. Symboluma:

Labimur ſaevo rapiente fato.

Kegyetlen ſzerentse midön minket hurtzol,
Nagy dühöſségében ha ellenünk hartzol,
El-esünk felettébb, fel ſem-is kelhetünk,
Kivánt ſzabadúláſt éppen nem lelhetünk.

CXXI.

PLACIDIUS VALENTINIANUS III.

Conſtantius Tsáſzár, és Galla Placidia Fia. Ifjabb Theodoſiustól tétetett Tsáſzárrá 424ben. elöſzſzör, az után Imperátorrá 425ben. Kinek halála után maga uralkodott. Kegyetlenségéről, bujaságáról, és egyéb ſok rendeletlenségeiről vádoltatott. Aetius Fö-Hadi-Vezére által, ſegitségül lévén a' Frántzok, Alemannuſok, Gothuſok, Atilát a' Katalauniai mezön meg-verte. Aetius ſok neve[illegible] és hadi-viſelt dolgaira nézve, minthogy igen

betsül-

betsültetett, azért gyanuságba eſett Valentinianus elött, kit meg-is ölt maga ſaját kezével. Az után való eſztendöben ismét, ötet ölték-meg Aetius Katonái, Traſila, és Optila, öſztönöztetvén Maximustól. Felesége vólt Licinia Eudoxia ifjabb Theodoſius, és Ælia Eudoxia Leánya. Meg-hólt ezen Imperátor életének 36dik, uralkodásának Theodoſius halála után 5dik eſztend. 455ben. Symbol.

Omnia mea mecum porto.

Mindent valamim van magammal hordozni
Kell, éltem tsomóját a' mig meg-óldozni,
Halál hozzám nem jö, akkor én két réſzem
Meg-oſzol, 's jutalmam mint adatik véſzem.

CXXII.

FLAVIUS VALERIUS MARCIANUS. Illyriából ſzármazott együgyü Familiából, de igen jó Katona vólt. Pulcheria Arcadius Imperátor Leánya, ezt magának Férjül kivánta 's válaſztotta, de úgy hogy véle élvén Szüzeſségét meg-

tarthatná. Imperátorrá lévén 450ben Chalczedonban mindjárt következendö eſztendöben közönséges Gyüléſt tartatott. Maga-is jelen vólt, hogy valami zenebona ne támadna mint másſzor. Meg-jelentek ebben a' Synodusban 630. Püſpökök, kik Eutyches dögleletes tudománnyát, és Dioſcorus fellyebb emlitett rendeletlen vétkes tselekedeteit elöl hozták 's kárhoztatták. A' Kereſztyén Valláſt igen ſzeretö Fejedelem vólt Marcianus, az jó Kereſztyéneknek-is különös képpen való kegyes Fautora. Majd haſonló vólt a' Nagy Conſtantinushoz. Ennek idejében rongálták Olaſz-Orſzágot a' Vandaluſok, Rómát-is fel-prédálták, ö pedig a' menyire lehetett békeséget követett. Meg-hólt Conſtantzinápolyba életének 65dik, Uralkodásának 7dik eſztend. 457ben. Symbol.

Pax bello potior.

Békeséges idö, jobb az háborgónál,
Mint a' tsendes eſſö, zürzavaros hónál.
A' míg békeségben engedtetik élnünk
Háborús idötül lehet méltán félnünk.

CXXIII.

FLAVIUS ANICIUS, MAXIMUS. Vólt ez, amaz Maximinusnak Fia, vagy Unokája, a' ki fellyebb a' CXIVdik

ſzám alatt le-íratik. Ez javallotta Traſila, és Optila nevü Katonáknak, hogy III. Valentinianuſt meg-ölnék, kinek Feleségét Eudoxiat el-vette erőſzakkal, és Orſzágát el-foglalta. De az Aſzſzony boſzſzút akarván állani elsö Férjének véréért, a' Vandaluſok Királlyát Genſericuſt, hívatta Olaſz-Orſzágban, mellyen meg-ijedvén el-akart ſzaladni, de meg-fogattatott, 's meg-ölettetett, egy Urſus nevü Katonától. Vagy mint máſok írják a' Köz-néptöl kövek verettetett agyon. Annak felette, teſtét darabokra ſzaggatták, és a' Tigris folyó viziben hányták, Uralkodásának 3dik Hónapjában 455ben. Symbol.

Vindicta nemo magis gaudet quam femina.

Senki úgy nem örül a' boſzſzú-állásnak
Erőſzakos képpen rút ſzemben ſzállásnak,
Mint haragos Aſzſzony, ki magával ſem bír,
Söt ha meg-haragſzik, mérgében ugyan sír.

CXXIV.

FLAVIUS MÆCILIUS AVITUS. Római Fö-Tanáts közül való Férjfiu. Közönséges meg-egyezésböl Imperátorrá válaſztatott, mikor Teodericusnál a' Gothuſok Királlyánál követségben lett vólna. De Ricimerus Fö-Hadi-Vezértöl, Placentiánál el-fogattatván egy eſztendei uralkodáſa

dáſa után, kénſzerittetett magános életet élni. Söt írják némellyek, hogy Placentiában Püſpökké lett, de nem ſokára, bánattyában meg-hólt. 456dik eſztend. Symboluma:

Vigilare oportet hominem, quid vult ſua tempori conficere commoda.

Vigyázni ſzükséges az ollyan embernek,
Ki réſzeſe lenni ſzép jutalmú bérnek
Kiván, 's dolgaiból annak idejében,
Haſznot ſzeret venni, fáradság helyében.

CXXV.

FLAVIUS LEO BASILEUS. Görög, vagy Rátz nemzetből való jeles Férfiu. A' Római Tanáts, és Katonaság akarattyából Imperátorrá tétetett 457ben. Adakozó, kegyes, és kegyelmes Fejedelem vólt. Genſericuſt a' Vandaluſok Királlyát, Marcellinus, és Heraclius Fö-Hadi-Vezéri által, egynéhányſzor meg-verte. A' Barbaruſokat Sardiniából ki-üzte. Majorianuſt Imperátorrá tette, és a' Nap-nyúgoti Tartományokat annak engedte, meg-

elégedvén maga a' Napkeleti Birodalommal. Meg-hólt Conſtantzinápolyban has-menésbe, Birodalmának 17dik eſztend. 474ben. Felesége vólt Ælia Berina vagy Verina, ki ſzülte néki Ariadnát, és Leontiát. Symboluma :

Regis Clementia Virtus.

Ditséretre méltó jeles ékeſſége
Jó Királynak, az ö nagy kegyelmeſsége,
Illyhez folyamodni nyomorúltak mernek,
És ſok jó tételnyt ſzükségekben nyernek.

CXXVI.

JULIUS VALERIUS MAJORIANUS. Leo Imperátortól Olaſz-Orſzág el-foglalására küldettetett, és oſztán Imperátorrá tétetett. 457ben. Igen hadakozó hatalmas Fejedelem vólt. A' Barbaruſoknak, mind Italiában, mint Galliában ſok károkat tett. Az Alanuſok ellen indította hadait, kik Olaſz-Orſzágra törekedtek, ezek Ricimeruſt, ki Római Fö-Fejedelmi ember vólt, magok pártyára vonván, meg-fogattatott ettöl Majorianus, és meg-ölettetett, az Hyra folyó vizénél Liguriába. Uralkodásának 3dik eſztendejében 459ben.

Sym-

Symboluma:

Oſtendent terris, hunc tantum fata, nec ultra eſſe ſinent.

Némelly embert Fatum földön tsak meg-mutat,
De mint urat ſzámos napokra nem juttat,
Mert a' Parkak élte fonalát el-vágják,
Hogy oſztán a' férgek hólt teſtét meg-rágják.

CXXVII.

FLAVIUS LIBIUS SEVERUS, vagy Severianus. Lucaniából ſzármazott. Majorianus halála után Ravennánál Fö-Imperátori Tiſztségre magaſztaltatott 461ben. Vandaluſok, Góthuſok, Alanuſok ellen ſzerentséſsen hadakozott, és ezen utolſobbaknak Királlya Biorgus, vagy Biorgores ö töle el-is fogatott, 's meg-öletett. Ötet-is Ricimerus Rómában méreg által veſztette-el, vagy a' mint máſok írják, terméſzeti halállal hólt-meg, Uralkodásának 4dik eſzt. 465ben. Symbol.

Brevis eſt magni fortuna laboris.

Nagy munka-is gyakran kevés ſzerentsét ſzül,
Mint az olly meſterség, mellyből ember ki-hül.
Senki nem tudhattya miért ſerénykedik,
Ha azt nem bírhattya, mellyért törekedik.

CXXVII.

FLAVIUS JULIUS ANTHEMIUS. Fö-Tanátsbéli ember vólt, és Marcianus Imperator Veje. Leo Imperátortól küldetett a' Nap-nyúgotti Tártományoknak el-foglalására, és az Hadi-Sereg kívánságára 467ben Imperátorrá lett. Ebben Ricimerus-is meg-egyezett, a' ki az idö tájban, az egéſz Római Vitézlö Seregnek Fö-igazgatója vólt, kinek Leányát-is oda adta Feleségül. De az után gyülölség, és harag támadván közöttök, a' Veje tudni illik Ricimerus törekedett az Ipa, tudni illik Anthemius ellen, ki a' Gothuſokat békeségre kénſzeritette, Genſericus Hajos-Seregét meg-gyözte; és veſzedelmére igyekezvén Rómában meg-is ölte, Uralkodásának 6dik eſztend. 472ben Felesége vólt a' mint némellyek írják Flavia Marcia, vagy Marciana Euphemia. Symboluma:

Amicitias immortales, inimicitias mortales eſſe oportet.

Kell halhatatlannak barátságnak lenni
Gyülölségröl ſzükség embernek le-tenni.
Barátságtalanság, jele a' roſzſz ſzívnek,
Senki az olly embert nem vélheti hívnek.

CXXIX.

FLAVIUS ANICIUS OLYBRIUS. Római Fi vólt, és Fö-Tanátsbéli Fejedelmi ember, III. Valentinianus Tsáfzár Veje. Ez Anthemius halála után, Leo Imperátor meg-egyezéséböl, Ricimerus ſem mondván ellene Imperatorrá tétetett 472ben az után pedig 7dik vagy 8dik hónapra, terméſzeti-é, vagy erőſzakos halállal; nem tudatik, meg-hólt Rómában. Felesége vala Placidia, ki ſzülte néki Julia Aniciát. Symbol.

Stat ſua cuique dies.

Ember végsö napja meg-van határozva,
Jollehet láttaſsék meg-halni orozva.
Akár ki éltének Iſten határt vetett,
Mellyet elöbb 's hátrább ſenki nem tehetett.

CXXX.

FLAVIUS GLYCERIUS. Vólt Római Tanátsbéli Fö ember. Ki minek utánna Olybrius meg-hólt, üres lévén négy hónapig az uralkodó Imperátori ſzék, mint egy erövel a' Vitézlö Hadi-Seregtöl Imperátorrá tétetett Ravennához közel 473ban. A' kit oſztán Julius Nepos, kinek, az még akkor élö Napkeleti Impe-

rátor Leo, Unokáját adta Feleségül, Fő-Méltoságától meg-foſztott, Birodalmából ki-hajtott; Uralkodásának 2dik eſztend. Az után Dalmatiában Salona nevü Városban Püſpökké lett. Symbol.

Suæ quisque fortunæ Faber.

A' ki ſzerentsétlen, maga a' Kovátsa,
Mint roſzſz épületnek nem jó vólt az Atsa.
A' miben állandó ember akar lenni,
Kell fundamentomot maradandót tenni.

CXXXI.

FLAVIUS LEO JUNIOR. Ennek Attya vala Zeno, Annya Ariadna, az idösb Leo Imperátor Leánya. Ezt az Öreg Attya Imperátorságra fel-koronáztatta, 473ban. Ő ismét az Attyát Zénot, a' fiui Kegyeſségnek addig nem tapaſztalt új példáját mutatni akarván Imperátorrá tette, és az után hamar, minthogy ſokat betegeskedett, mint egy 17. eſztendös korában meg-hólt 474ben. Symbol.

Fide et diffide.

Hidj 's ne hidj, mert hamar ki hiſzſz, meg-tsalatik,
Ha nem hiſz, máſoknál roſzſz híre hallatik.
Meg-visgáld Tanátsát ki, mit hozzád téſzen
Talám bölts értelem te nálad-is téſzen.

CXXXII.

FLAVIUS ZENO ISAURICUS. Az úgy neveztetett Iſauruſok nemzetségéből Ciliciából vette eredetét. Elöſzör Taraſicodiſás vólt az neve, oſztán az Ipa Leo nevezte Zenonak. A' Fia pedig az ifjabb Leo Imperátorrá tette, 474ben. Nem vólt ditséretes ember, ſem eſzére, ſem erköltsére, ſem formájára nézve; Ezt Baſiliscus Conſtantzinápolyi Fö-Fejedelmi ember, az ö Nénnyétöl Berinatól, ki vólt az idösb Leo Özvegye öſztönözetvén Orſzágából ki-üzte, de 20. hónapi ſzamkivetéſe után viſzſza térvén azon Tyrannuſt meg-gyözte, ſzámkivetésben Kappadotziában küldötte, 's az hideggel ott meg-vetette. Ötet ismét az Feleſége Ariadna, midön a' bö bor ital miatt meg-erötelenülvén meg-hóltnak tartatott vólna, Koporsóban tétette, 's el-temettette. Holott fel-ébredett, eleget kiáltozott, de a' koporsó fel-nyitáſa Feleségétöl meg-nem engedtetett. Azért Karjait, ruhait, nadrágát kínnyában öſzve-rágta, és

boldog-

bóldogtalanúl meg-hólt, életének 65dik, Uralkodásának 17dik eſztend. 492ben. Szörnyü és hallatlan üldözéſſel nyomorgotta Hunnerichus Genſericus Fia, ö Arianus lévén a' Kereſztyéneket Afrikában. A' tiſzteſséges Aſzſzonyokat és Szüzeket mezitelen akaſztatta-fel, és teſteiket ſzövetnekekkel égettette, de ötet-is minden réſzeiben a' féreg meg-eméſztett. Zenó Symboluma:

Malo nodo malus cuneus.

Hól erös tsomó van, ottan erös ék kell,
Másképpen nehezen haſogathatni fel.
Erösnek erőſſel ſzükség ſzemben ſzállni,
Gyengének ne javald iz mosnak meg-állni.

CXXXIII.

FLAVIUS JULIUS NEPOS, Nepotianus Fia. Ez Glyceriuſt Méltoságától meg-foſztván Imperátorrá lett 474ben, ötet Oreſtes foſztotta-meg Birodalmától, ki az ö Hadi-Népének Præfectuſa vala, Uralkodásának 3dik eſztend. Az után Dalmatiában ment, holott a' maga embereitöl meg-öletett 480ban. Felesége vólt Leo Imperátor Unokája.

Sym-

Symboluma:

Ab alio exſpectes, alteri quod feceris.

Mástól ugyan azt várd, a' mit máſſal tettél,
Jó-akarójává, vagy ha roſzſzá lettél,
Mert jóval hogy ha jó, kéſz viſzſza ſzolgálni,
Hogy ha roſzſz, gonoſzſzal boſzſzúját meg-álni.

CXXXIV.

FLAVIUS BASILISCUS. Vólt Conſtantzinápolyi Fö-Fejedelmi ember, Leo Imperator Özvegyének Berinának Báttya, a' kitöl öſztönöztetvén, az Imperátorságból Zenót, midön Chalcedonban múlatna, ki-rekeſztette és magát azzá témúlatna, ki-rekeſztette és magát azzá tétette 476ban. Oſztán, mivel ſemmivel ſem vólt Zenonál jobb, az viſzſza hívattatott, és midön a' Városban bé-ment vólna, Baſiliſcus meg-vonta magát a' Templomban, az honnét Acacius Fö-embertöl ki-vonatott, és küldötte Zeno Cappadotziának valamelly Kaſtellyában, holott a' nagy hidegség és éhség miatt meg-hólt. Felesége neve vólt Zenonis, ki ſzülte néki Marcuſt, kit az Attya Tsáſzári tituluſſal meg-ékeſitett. Ezek-is Baſiliſcuſſal együtt múltak-ki.

Sym-

Symboluma:

Qui jacet in plano, non habet unde cadat.

Ki egyenes földön fekſzik le nem eſik,
Ámbár nagy ſokáig ott aluva kéſik.
A' fel-emeltettek ſzoktak alább esni,
Ha ſzerentsétlenség meg-találllya lesni.

CXXXV.

FLAVIUS ROMULUS MOMILLUS AUGUSTULUS. Vólt Oreſtes Fő-Fejedelmi embernek Fia. Kinek akaratyára 475ben Ravennában a' Vitézlö rendek voxa ſzerént Imperátorrá lett, a' Nap-nyúgotti Tartományokon. De 476ban Odoacer a' Gothuſok Királlya, az Attyát Oreſteſt el-fogván, meg-ölette, ötet pedig ſzámkivetésre küldötte. Igy ö benne nyaka ſzakadott a' Nap-nyúgotti Birodalomnak, melly kiváltképpen kezdödött Auguſtuſon, és ö rajta Auguſtuluſon végezödött. Bírták azt oſztán a' Gothuſok 77. eſztend. az után a' Longobarduſok 203. eſztendökig, ſzintén Nagy Károly Tsáſzár idejéig. Azon közben pedig az Római Birodalomnak neve, meg-maradott az Nap-keleti Imperátorokban, kik következés ſzerént renddel le-írattatnak.

Augu-

Auguſtulus Symboluma :

Eventus varios, res nova ſemper habet.

A' mi még új dolog, ö ki-menetele
Mindig külömbözö, és nintsen hitele.
Terméſzete minek ha nem esméretes,
Mindennél egyaránt nem leſzſz ditséretes.

CXXXVI.

FLAVIUS VALERIUS ANASTASIUS. (Dicorus) Arianus Születül ſzármazott Macedoniába. Zeno Imperátor Özvegye kívánságára, Iró-Deákból Imperátorrá lett, kit oſztán Feleségül elis veti 491ben. Elsöben jónak mutatta magát, az után pedig nem, söt a' Catholikuſoknak roſzſz akarója vólt. Longinuſt a' Zeno Imperátor Attyafiat, és Vitalianuſt az Éjtſzaki Tartományok Praefectuſat meg- gyözte. A' Bulgárok Thraciában, a' Geták Macedoniában néki ſok károkat tettek. Azért, tsak békit hagynának, ſok ajándékkal, és arannyal kifizette öket. Életének 88dik, Uralkodásának

27dik

27dik esztendöben halva találtatott a' Vatsoráló-házban, az Isten nyilától meg-üttetettvén 518ban. A' Felesége hát vólt Ariadna. Symboluma:

Mellitum venenum blanda oratio.

Hizelkedö beszéd tsupa mézes méreg,
Kárt tesz akár kinek, mint rút gonosz féreg.
Ne figyelmezz arra, hogy rosszúl ne légyen
Dolgod, és ne érjen veszély, avagy szégyen.

CXXXVII.

FLAVIUS ANICIUS JUSTINUS. Thraciából származott, holott vólt elsöben kanász, ostán ökör Pásztor. Katonává lévén, külömbözö Tisztségeken fellyebb fellyebb ment, és végre Imperátorrá lett 518ban. A' Catholicusokat a' számkivetésböl ki-szabadította. Az Ariánusokat Nap-keletrol ki-írtotta. Külömben helyessen uralkodott; de ez a' fogyatkozása vólt, hogy eléggé alkalmatos nem lehetett az igazgatásra. Justinianust a' Nénnyének Fiat, Fiává fogadta 527ben ostán Uralkodó Társává. Elsö

Fele-

Felesége vólt, Lupicia, vagy Lupicina, kit oſztán Euphemianak nevezett. Máſodik Theodora. Élt Juſtinus 77. eſzt. Uralkodott 9. eſzt. Meg-hólt 528ban. Symbol.

Quod pudet, hoc pigeat.

Szégyenre mi méltó, reſt lágy arra nem gyors,
Akarván jobb réſzre eſsék tenéked ſors.
Követni a' mi rút, nagy tiſztátalanság,
És nem Kereſztyénhez illö ſájtalanság.

CXXXVIII.

FLAVIUS JUSTINIANUS. Vólt Juſtinus Nénnyének Fia. Illyriából ſzármazott. Attya neve vólt Sabatio, Anyáé Vigilantia, és ez vólt Juſtinus Rokonnya. Minekutánna meg-hólt Juſtinus maga uralkodott. Két hatalmas Hadi-Vezéri vóltak, Beliſarius, és Narſes, kik által a' Persákat az Eufrates fojo-vizén túl üzte, Az Vandaluſok Orſzágat Afrikába, a' Gothuſokét Italiába el-törlötte. A' Törvényeket, mind rendel ſzépen öſzve ſzedette, mellyekből ſzármazott a' Pandectak,

és Inſtitutiok nevezete. Az Sofia Templomat Conſtantzinapolyba ö épittette. Mindazonáltal vólt hiba benne, mert igen hajlandó vólt a' fösvénységre, és a' Catholica Vallástól, Felesége Theodora izgatásából el-hajlott az Eutychiánuſok eretnekségére. Igen tsekély elmével bírt öregségére. A' Conſtantzinapolyi V. közönséges Gyülés az ö parantsolattyára lett, 551ben. Vóltak jelen a' Gyülésben 165. Püſpökök, kik által az elöbbeni Gyüléſeknek determinatziói meg-erösíttettek, az Arianuſok, Neſtorianuſok, Eutychianuſok dögleletes tudományaik meg-vettettek. Tudóſok vóltak ez idöben Boétius, Priſcianus Grammaticus, Procopius, a' ki a' Gothuſok Hiſtoriáját írta 552dik eſztendöig, az után Agathias követte 565ig a' mikor Juſtinianus meg-hólt. Jornandes-is ekkor élt Gothuſok Püſpöke lévén, és azoknak Hiſtoriáját, 551dik eſztendöig le-írta. Meghólt Juſtinianus életének 83dik, Uralkodásának 39dik eſztend. 565ben. Symbol.

Summum jus, ſumma injuria.

Nagy boſzſzuságokra a' roſzſzaknak vagyon
Királynak Fö-juſſa, mellyet bánnak nagyon,
Holott Iſten mondta, hogy néki mindenek,
Igaz ſzíveſséggel híven engedjenek.

Más

Más:

A bonis bona, bene.

Kiknek van jó ſzívek, az jót jól követik
A' roſzſzat ſerényen, 's örömeſt meg-vetik.
A' jóktól ſzármaznak jó tselekedetek,
Mert az mindenkori ſzent igyekezetek.

CXXXIX.

FLAVIUS JUSTINUS JUNIOR. Juſtinianusnak vagy Unokája vólt Leánya után, vagy Húga után rokonsága, kitis az uralkodásban oſztán követett. Igazságot, és közönséges tsendeſséget ſzeretö ſzelid Fejedelem vólt. A' Longobarduſok ennek idejében kezdettek Olaſz-Orſzágban uralkodni. A' Persákkal 4. eſztendeig hadakozott, kiktöl vett kárvalláſi miatt nagy nyavalyában eſett. Narſes vólt Olaſz-Orſzágnak Fö-igazgatója 16. eſztendök alatt, és azt nagy böltsen, és hatalmaſſan igazgatta. Mellyre nézve nöttön nöt az ö méltoságos tekintete. Az honnét a' Tsáſzári Udvarnál gyanúságban eſett. Ebböl

következett, hogy Sofia Juſtinus Imperator Felesége Narſesnék ötet tsufolván azt írta; hogy mennyen haza, a' fono, ſzövö Leányoknak, ſzokott munkájoknak ki-oſztogatására. Nem ſzenvedhette ezt a' nagy tsufságot igen hatalmas katona ember lévén, ha Férjfiságától meg-foſztatott-is, azért viſzſza azt írta: Kezdett már ö vaſznat, mellyet ſem az Imperatorné, ſem az Úra tovább nem ſzühet. Hivatta azért Narſes Albuinuſt, a' Longobarduſok Királyját, ki Róma alá ment 200. ezer fegyveres Néppel, és azt meg-vette. E' volt kezdete a' Longobarduſok Olaſz-Orſzágban, 206. eſztendökig tartó uralkodáſoknak. Narſes helyett Juſtinus Imperator Longinuſt küldötte, a' ki Olaſz-Orſzágban uj igazgatásnak modjat állitott-fel, mellynek neve; Exarhatus, avagy Archiducatus Ertzhertzegség. Fó-Városa vólt Ravenna, és 175. eſztendök alatt tartott. Narſes pedig magános életet élt haláláig Neapolisba. Tiberiuſt rendelte Juſtinus a' maga után való uralkodásra, oſztán Lábfájásban, a' Pelagianuſok eretnekségének métellyével tellyes lévén meg-hólt 15. eſztendökig való uralkodáſa után 578ban.

Sym-

Symboluma:

Libertas res inaeſtimabilis.

Meg-nem betsülhetni a' ſzép ſzabadságot.
Balgatag kívánnya a' kemény rabságot.
Madar-is jobb kedvel jár ſzabadon ſzellyel,
Mint a' kalitkában repes ſok veſzéllyel.

CXL.

TIBERIUS II. Conſtantinus. Thraciából ſzármazott. Beteges lévén Juſtinus Imperator, javallván az Felesége-is Sofia, Fiavá fogadta, és még 574ben tette elöſzör Tsáſzárrá, halála után pedig lett Imperatorrá 578ban. Igen kegyes adakozó jó kereſztyén Fejedelem vólt. Sofia az özvegy Imperatorné meg-feddvén azt mondá néki, hogy, a' bö adakozás miatt magát ſzükségre juttatná, azt felelte; hogy az Iſten néki böségeſſen meg-fogná jutalmaztatni. Ugy-is lett, mert midön egykor valamelly Palotájában sétálván járkálna, láta az márványból tsinált Padimentom kövek közül egyet, mellyre a' Kriſtus ke-

reſztinek formája vala reá vágva, azért arról igy ſzólla: Nem illik azt néki lábaival tapodni. Fel-feſzítteté a' Márvány táblát, hát, véghetetlen ſok kínts találtaték alatta. Narſes temérdek kintsét-is ö vitette-el Olaſz-Orſzágból. A' Longobarduſokkal békeséget ſzerzett. A Persák ellen küldötte Mauriciuſt, ki gyözedelmes lévén, hogy viſzſza tért, Feleségül Leányát Conſtantinát néki adta, a' fogoly Persákat pedig jól meg-ruházván haza botsátotta, melly tselekedetével, egéſz Perſiát álmélkodásra indította. A' Vejet rendelte, hogy utánna uralkodnék. Feleségé vólt Anaſtaſia, ki ſzülte néki Charitiat, ki az után Conſtantinának neveztetett. Meg-hólt Conſtantinus 7. vagy 8. eſztendökig uralkodván 582ben. Symboluma:

Stips Pauperum Theſaurus Divitum.

Kegyes alamisna mellyet ſzegényeknek, Gazdagok oſztanak, 's a' jövevényeknek, Mennyben kintsek léſzen, mellyet meg-nem éſzen Moly, rosda, és tolvaj ſoha el-nem véſzen.

CXLI.

CXLI.

MAURITIUS TIBERIUS. Cappadociából ſzármazott. Tiberius Conſtantinus Imperátor Fiává fogadta, és Leányat Conſtantinát Feleségül néki adta, annak felette Imperátori Méltóságra magaſztalta 583ban. Uralkodásának kezdete igen ditsőséges vólt, vége pedig ſzomorú, és gyáſzos. Nagyon hatalmas, ſerény, és alkalmatos Imperátor vólt, de igen uralkodott benne a' fösvénység, és az haragos indúlat. Meg-győzte a' Persákat, és Arménuſokat. Chaganuſſal az Avareſek Királyával egynéhányſzor meg-ütközött, ki 12000. katonáit el-fogván azt kívánta, hogy fizeſſen mindenikért ſzemély ſzerént, egy, egy aranyat, és mind viſzſza botsáttya életben. Mellyet nem tselekedett Mauricius. Azért Chaganus a' Római Katonákat mind le-vágatta. Az honnét gyülölségeſſe tette magát, 's a' Katonák-is Imperátorrá tették helyette Phocaſt, a' ki ötet Chalcedonba egéſz Familiájával együtt meg-ölette, életének 63dik, Uralkodásának

20dik eſztend. 602dik eſztendöben. Felesége vólt Conſtantina, Tiberius és Anaſtaſia Leánya. Ki ſzülte néki Theodoſiuſt, kit fel-vett maga mellé uralkodó társul. Mint lett ki-menetele bizonytalan. Ezen kivül vóltanak 5. Fiai: Tiberius, Petrus, Paulus, Juſtinus, és Juſtinianus, kik az Attyok ſzeme láttára meg-ölettettek. Akkor mondotta Mauritzius: *Juſtus es Domine, & juſtum eſt judicium tuum.* Igaz vagy Uram, és igaz a' te itéleted. 'Sólt. 119. ℣. 137. Vóltanak még három Léányi: Anaſtaſia, Theoctiſta, és Cleopatra, kik elöſzſzör Klaſtromban vitettek, az után Phocas parantsolattyára, Annyokkal együtt meg-ölettek. Ez idöben élt Joannes Jejunator Conſtantzinápolyi Patriárka, a' ki Univerſalis, közönséges Püspöknek kívánt vólna neveztetni. Ennek és az le-irt Imperatornak emlékezete, a' ki akkor Pannoniát-is bírta, találtatik a' Baretzházi köſziklán Tsákvárott, Székes-Fejér Vármegyében, illyen forma betükkel: D. IANES AC MAVR CONSTANTINVS 's a' többi. Mauricius Symbol.

Quod timidum idem crudele.

Kegyetlen ſzokott az lenni, ki félelmes,
Vélvén azt, hogy hozzá ſenki ſem kegyelmes,
Nagy dühöſségéből meg-öli kitöl fél,
Képzelvén a' miatt ö nem ſokáig él.

CXLII.

CXLII.

PHOCAS. Thraciából való vólt, de nem valami híres Familiából. Hogy meg-ölette Mauriciuſt ö uralkodott. Búja, és tunya ember vólt, annak felette, kegyetlen, és félelmes, azért mondotta róla Mauricius: *Quod timidum, idem crudele.* Chosroes a' Persák Királlya, ſokat háborgatta Phocáſt, azért a' ſzörnyü Kegyetlenségért, mellyből Mauriciuſt meg-ölette, és ſok Kereſztyéneket le-vágatván, feles tartományit el-is vette. Tobzódó, búja, kegyetlen, parázna, fösvény életét azomban, Phocas követte. Mellyért Pártot ütöttek ellene Heraclianus, és Phocius, kinek Feleségét meg-paráznította, és rút gyalázatos halállal; kezei, lábai, nyaka el-vágattatván, meg-öletett, Uralkodásának 8dik eſztend. 610dik eſztend. Felesége vólt Leontia, ki ſzülte néki Domantiat, kit Priſcus Fö-ember vett-el.

Symboluma:

Fortunam citiùs reperias, quam retineas.

Szerentsére hamar hidd-el rá találhatſz,
Meg-lévén, a' mellett ſoká meg-nem álhatſz.
Szerentse nem múlat egy helyen ſokáig,
Meg-ſzökik eſtvétöl fogva virradtáig.

CXLIII.

HERACLIUS, vólt Africa Præfectusának Heraclianusnak, és Epiphaniának Fia. Phocas halála után, a' Katonáktól, és a' Tanátstól Imperátorrá tétetett 610ben. A' Persákat, kik a' Kereſztyéneknek, temérdek ſok károkat tettek, egynéhányſzor meg-gyözte, és a' Kriſtus Kereſzt-fáját-is azoktól viſzſza vitte. Jó Fejedelem lett vólna, ha az Monotheliták tévelygéſit, (kik tsak egy akaratot képzeltek a' Kriſtusban) bé-nem vette vólna, annak felette, ha öregségére igen búja életre nem adta vólna magát. Phocas tunyasága miatt, a' Persák el-vették Jeruſalemet és ſok Kereſztyéneket meg-öltek, ſokat rabságra

ságra vittek, Syriát-is, és más Tartományokat el-foglalván, kevélyebbeké, és kegyetlenebbekké lettek, annyira hogy Cosroes azoknak Királlya, Heraclius követeinek, nagy negédeſségéből azt mondotta; hogy ö a' fegyvert addig le-nem téſzi, mig a' Kereſzt-fára feſzíttetett Iſtent el-nem törli. Ezen káromlásáért meg-ítélte ötet az Iſten tsudálatoſſan. Mert, hogy a' kiſſebbik Fiának, kinek neve Mardaſa vólt, rendelte az Orſzágot és Koronát, nem pedig a' nagyobbnak, ki vala Siroe. Ez, az Attyát meg-fogta, tömlötzbe zárta, az után az öttsét eleiben vitte, és ſzeme láttára fel-kontzolta, magát-is meg-ölte 's az Orſzágot el-foglalta. Mellyben hogy állandó leheſſen, Heracliuſſal ſzövetséget kötött, a' foglyokat-is mind viſzſza botsátotta, Jeruſalemet és Syriát viſzſza adta, ugy a' Kriſtus Kereſzt-fáját-is, mellyről fellyebb vólt ſzó. Ez eſett 628ban. Igy meg-tért Heraclius Conſtantzinápolyba nagy nyereséggel, bé-menvén a' Városban, nem élt ſemmi gyözödelmi Pompára mutató jelenséggel, hanem az helyett, a' Kriſtus Kereſzt-fáját tartván kezében, az Iſten Fiának hálákat adott, és ennek emlékezetire, Sz. Mihály-havának 14. napjára a' Kereſzt Fel-emelésének Innepét rendelte. Meg-hólt Heraclius Vízkorságban, Uralkodásának 31dik eſztend. 641ben. Ennek

nek idejében támadott Mahumet, a' ki a' Török Vallást ſzerzette, néki ſegitségül lévén máſok felett, egy Sergius nevü Arianus barát, a' ki az Alkoránt-is, melly a' Török Biblia nagyobb réſzint kéſzítette. Heraclius elsö Felesége vólt Fabia Eudoxia, ki ſzülte néki Conſtantinuſt, és Epiphaniat. Máſodik Martina, ki ſzült tiz gyermekeket, kik közül Heracleonás, és Davides esméreteſſek. Symb.

A DEO Victoria.

Az Ur Iſten adja a' ſzép gyözödelmet,
Midön küld Mennyégböl kívánt ſegedelmet.
Hamis ellenséget, nem ſokaság veri,
Iſteni erö melly veſzélyben keveri.

CXLIV.

HERACLIUS CONSTANTINUS IV. Heraclius, és Fabia Eudoxia Fia. Ez jó Fejedelem vólt. Nem kedvellette a' tévelygök tudománnyát, mellyre nézve Pyrhus Conſtantzinápolyi Patriárka javallá-

sára,

sára, ki hasonlóképpen tévelygö tudományban volt, az Mostoha Annyától Mártinától méreggel meg-étetett, életének 29dik esztendöben, Uralkodásának 4dik Hónapjában 641ben. Felesége volt Gregoria, a' ki Anastasia nevet-is viselt, ki szülte néki Constanst, & Theodosiust. Ezt a' Báttya Constans ölte-meg. Symbol.

Insania laeta voluptas.

Testi gyönyörüség, vidam esztelenség,
Fel-tévén, hogy készszen vagyon az ellenség,
Ama régi Kígyó, ki ellenünk fel-költ,
Addig meg sem-is szünt, valamig meg-nem ölt.

Más:

Satis est punire potuisse.

Engedelmes szívnek nyilván-való jele,
Hogy meg-nem bünteti ki roszszúl tett vele.
Söt elégnek véli, hogy meg-büntethette
Vólna, de, ugyan tsak, azt véle nem tette.

CXLV.

CXLV.

HERACLEONAS. Ez-is vólt Heraclius Fia, Martinától az máſodik Feleségétöl. Conſtantinus meg-halván, Annya meſtersége által Imperatorrá lett. 641^be. De mivel dolgait nem jól folytatta, együtt uralkodván Annyával, a' Tanáts Parantsolattyából, az Annyának nyelve metzetett-el, hogy a' népet fel-ne indíthatná hatalmas beſzédével, mellyre igen nagy tehetsége vólt. A' Fiának pedig Heracleonásnak órra metzetett-el, hogy megmotskoltatott ábrázatú lévén, ſenki rajta ne könyörülne, és helyre állittani ne kívánná. Hat hónapi uralkodás után ſzámkivetésben küldettek Cappadotziában 641^ben. Symboluma:

Mali principii malus exitus.

Minémü a' kezdet, ollyan a' végezet.
Ki mit roſzſzúl kezdett, nem jól tett rá kezet.
Azért ne reménlje annak bóldog végét,
Söt abból ſzármazó veſzélyes inségét.

CXLVI.

CXLVI.

HERACLIUS CONSTANS II. Negyedik Conſtantinus, és Gregoria Fia, Conſtantzinapolyba a' Tanátstól Imperatorrá tétetett 641ben. Nem követte az Attya nyomdokát, mert kegyetlen, búja, és fösvény életet élt, az öttsét-is Theodoſiust meg-ölte. A' Monotheliták tudományát bé-vette. Szerentsétlen vólt a' Saracénuſok és Longobarduſok ellen való hadakozáſiban, az honnét nagy dühös indúlat ſzármozván benne, azok ellen-is kegyetlenkedett, a' kik hozzá tartoztak. Rómában ment, és azt minden régi ékeſségeitöl meg-foſztotta. Siciliában által költözött. Syrakusában lakott 6. eſztendeig, és utóllyára feredvén, egy feredöben, mellynek Dafna vala neve, ott meg-ölettett, uralkodásának 26dik eſztend. 668ban. Felesége neve esméretlen, Fiai pedig vóltanak, Conſtantinus, Tiberius és Heraclius. A' Saracenuſok hatalma ennek idejében igen nevekedett, kik Fenicziából hajos Seregeket küldvén, Aſia határin kegyetle-

gyetlenül prédáltak. Conſtanst és Hadi népit igen meg-vertek, és ki-ontottak olly ſok vért, hogy az ugyan meg-feſtette a' tengert. Symboluma:

Parendum neceſſitati.

Minek ſzükség lenni, engedni kell annak,
Hogy ha veſzélyedre ſzámtalanul vannak,
Miért törekedel az ellen ſzertelen,
A' mit koſtolnod kell, önként, vagy kéntelen.

CXLVII.

CONSTANTINUS V. Pogonatus az az: Szakállas máſodik Conſtans Fia, ki az Attyának távol-létében-is már Fö igazgató vólt, annak halála után pedig maga uralkodott. Igen ditséreteſſen viſelte magát. A' Saracenuſok ellen ſzerentséſſen hadakozott, ſzerentsétlenül a' Bulgaruſok ellen, kiknek lakó helyül engedte Myſiát, mellyet oſztán az magok nevéröl Bulgariának neveztek. Az jó Kereſztyének réſzét óltalmazta, a' Monotheliták értelmét nem hagyta

hagyta helyben, azért tartotta Conſtantzinápolyban amaz közönséges hatodik Gyüléſt, mellyben lévén 171. avagy 289. Attyák, kárhoztatván meg-vettetett a' Monotheliták tudománya. Ezen ditséretes Fejedelem mind Orſzágaiban mind az Annyaſzentegyházban, békeséget ſzerezvén ſzép tsendes halállal múlt-ki, uralkodásának 17dik eſztend. 685ben. Felesége vólt Anaſtaſia, ſzülte néki az ifjabb Juſtinianuſt, és Heracliuſt. Mizizius vagy Mezentius Armeniai ember Conſtans halála után ſzeretett vólna uralkodni, de Conſtantinus hajos Sereggel ellene ment, és meg-gyözettetvén meg-öletett, és feje Conſtantzinápolyba vitetett. Symbol.

Quod cito fit, cito perit.

Mind hamar el-múlik valami hamar lett,
Nagyra nevelkedéſt hírtelenséggel vett.
Ne bízz ſemminek-is állandó vóltához,
Hanem a' Mennyéli Ur nagy jóvoltához.

CXLVIII.

JUSTINIANUS II. Pogonatus, és Anaſtaſia Fia. Uralkodó társul az Attya maga mellé vette, 681ben. Attya halála után maga uralkodott. A' Bulgaruſok, és Saracenuſok ellen ſzerentsétlenül hadakozott. Nyughatatlan, kegyetlen, ragadozó, és fösvény vólt. Leontius ötet mind Országától, mind órrától meg-foſztotta, oſztán ſzámkivetésre küldötte Cherſonában, 695ben. De magát a' birodalomban helyre állitotta. 705ben. és mikor a' Cherſona lakoſi ellen fenekednek, mind egy lábig akarván azokat le-vágatni, meg-ölletett Fiával Tiberiuſſal Philippicustól, életének 42dik, Uralkodásának ſzámkivetése előtt 9dik, az után 8dik eſztendejében. Feleſége vólt Theodora, Gazaruſok Királlyának Húga, vagy Leánya, ki ſzülte Tiberiuſt, ki az Attyával meg-ölettetett.

Sym-

Symboluma:

Multi nimium, nemo ſatis.

Sokaknál temérdek a' véghetetlen Kints,
A' mellyel ök bírnak, még-is azt moudják nints.
Fösvény természetnek ez tulajdonsága,
Hogy bé nem telhetik ſoha kívánsága.

CXLIX.

LEONTIUS ISAURUS, Fö-Fejedelmi Familiából való. Vólt a' Napkeleti Seregnek Hadi-Vezére, de gyanuság lévén felöle, hogy vágyna Imperátorságra, két eſztendeig tömlötzöztetett. Juſtinianus a' tömlötzből ki-vette, és Görög-Orſzágnak Fejedelmévé tette. Oſztán Juſtinianus ellen támadván, annak orrát el-metzette, és ſzámkivetésre Cherſonában küldötte. Ki helyett kezdett uralkodni, 's azomban híre ment, hogy az Saracenuſok Afrikát puſztíttyák, azokkal hadakozott, de ſzerentsétlenül. Annak felette az Hadi-Sereg Abſimáruſt (ki az után Tiberiusnak neveztetett) Imperátorrá tette, Ez, Leontiuſt meg-fogván Uralkodásának 3dik eſztend. orrát el-metzette, és ſzámkivetésre küldötte Dalmatiában. Annak utánna Juſtinianus helyre állíttatván, Leontiuſt ſok gyalázattal, és tsufsággal illette,

és Abſimaruſſal egygyütt meg-ölette. 705ben. Symboluma :

Pulcra eſt concordia cordis, et oris.

Szívnek, és a' ſzájnak meg-egyezéſe ſzép,
Mert lelki esméret ott egyenes és ép.
Ki máſt ért ſzívében, és máſt mond nyelvével,
Az bír képmútató fortélyos elmével.

CL.

TIBERIUS III. Ki az elött Abſimarusnak hívattatott. Leontius Hadi Serégitöl Imperátorrá tétetett Carthagóba 698ban. Onnét ment Conſtantzinápolyba, azt meg-vette, Leontiuſt meg-fogván orrát el-metzette, oſztán Dalmátiában egy Klaſtromba küldötte, 's ott meg-rekeſztette. Hadakozott a' Saracenuſokkal, de nem ſzerentséſſen. Juſtinianus ismét elöbbeni Méltóságára jutván, el-ſzaladott Tiberius, de meg-fogatott, és az Imperátor parantsolattyára 7. eſztendeig vala Uralkodáſa után Leontiuſſal egygyütt feje vetetett. Symboluma :

Nimium boni, nihil mali.

A' mi felettébb jó, abban ſemmi roſz nints,
A' ki azt meg-nyerte, van annál drága kints.
Ki a' múlandó jót leg-föbb jónak véli,
A' mi nem jó, azt-is roſzſznak nem itéli.

CLI.

CLI.

PHILIPPICUS BARDANES. Conſtantzinápolyi Fö-Fejedelmi ember volt, a' kit Abſimarus Cherſonába ſzámkivetésben küldött, mellynek lakóſitól Imperátorrá tétetett Juſtinianus ellen, a' kinek Hadi-népitöl meg-is erösittetett, 712ben. Két eſztendeig, és 9. hónapig uralkodott. Okos, és nem roſzſz erköltsü Fejedelem volt, de dolgaiban igen ſzerentsétlen. Sok kárt tettek néki a' Bulgaruſok, és Saracenuſok. A' Templombéli képeket el-törlötte. A' Pogonatustól tartatott közönséges Gyülés ellen, más Gyüléſt tartatott, egy Barátnak kedviért, ki meg-jövendölte elöre, az ö Imperátorságra való menetelét, és abban a' Gyülésben, az a' Barát óltalmazta az Monotheliták tévelygö tudománnyát. Szemei ki-tolattak Arthemius Secretarius javallására, ki Imperátorrá lévén Anaſtaſiusnak neveztetett. Ez oſztán tömlötzben-is vettette 714dik eſztendöben.

Symboluma:

Fortuna cito repoſcit quae dedit.

Hamar viſzſza kéri a' kinek mit adott,
Változó ſzerentse, ha másra akadott,
Kivel javát közli amattól el-vévén,
Kevéſsé ſzárnyára annak ſzékit tévén.

CLII.

ARTHEMIUS, a' ki II. Anaſtaſiusnak neveztetett. Philippicus Imperátor leg-főbb Secretáriuſſa lévén, a' Conſtantzinápolyi Lakóſoktól, és Fö-Tanátstól Imperátorrá tétetett 714ben. Mindenféle tudományokban igen gyakoroltatott elméje vólt. A' kik öſzve esküttek Philippicus ellen ſzemeiket ki-tolatván ſzámkivetésben küldötte, Hadi-népit pedig a' Saracenuſok ellen. Melly, hogy ſemmire ſem mehetett, az Imperátorhoz nem mért meg-térni, hanem Imperátorrá tette Theodoſiuſt, a' ki Conſtantzinápolyt meg-vette, Arthemiuſt meg-fogatván, haját el-nyiretette, és Theſſalonikában Barátnak küldötte.

Az

Az után 719ben Leo uralkodván Bulgarufokkal Conſtantzinapolyba ment, remélvén hogy kedveſſen fogják, és elöbbeni Méltóságát viſzſza adják, de a' dolog külömben lett, mert Leo Imperátornak kezében adattatott, és az után egynéhány eſztendöre feje vétetett. Symbol.

Si non das, accipit ultro.

Erőſzak-tévönek ha nem adſz a' mit kér,
El-veſzi, mert erös, azontúl meg-is vér.
Ha kéri hatalmas felsö Palaſtodat,
Add néki inged-is, ne bántsa más jódat.

CLIII.

THEODOSIUS III. ADRAMITHENUS. Arthemius, vagy Anaſtaſius Katonaitól, akarattya ellen Imperátorrá tétetvén uralkodott 6. hónapig. Nem nagy Nemböl való, de igen jó erköltsü Fejedelem vólt, a' Katholicuſoknak-is nagy Pátronuſa. Meg-hallván, hogy Leo Imperátorrá tétetett ö mindjárt önként le-mondott róla, és a' Fiával egygyütt Baráttá

lett, 's jámbor életet élvén, írják hogy Efesusban holt-meg. Symbol.

Patientia remedium malorum.

Türés orvossága akár melly gonosznak,
Ha másként ellene nem álhatsz a' rosznak;
A' mit meg-nem lehet éppen változtatni.
Türö szívet szükség az iránt mutatni.

CLIV.

LEO III. a' ki Conon nével-is nevezteteett. Isauriába szegény Szüléktől származott. II. Justinianus vitte Szüleivel egygyütt Constantzinápolyba, az után magát adta Katonaságra, és mivel derék vitéz ember volt, Második Anastasius Napkeleten Fö Hadi-Vezérré tette, a' Katonák pedig annak utánna Imperátori Méltóságra magasztalták-fel Nicomediához közel 717ben. A' képek el-törlése iránt Constantzinápolyba közönséges Gyüléft tartatott 730ban, és mivel azoknak nagy ellensége volt Második Gergely Pápától az Anyaszentegyházból ki-tiltatott. Solyman hajos

Sere-

Seregét, melly Conſtantzinapolyt meg-ſzállotta, fel-gyújtván hajoit ſzellyel verte. Máſodik Anaſtaſiuſt, hogy a' Bulgaruſok ſegitsége által ismét Imperátorrá akart lenni meg-ölette. Meg-holt, maga után hagyván Fiát Conſtantinuſt, vérhasban, uralkodásának 25. eſztend. 741ben. Feleſége vólt Mária, ki ſzülte néki Conſtantinuſt, és Annát. Symbol.

Occulti, inimici peſſimi.

Titkos ellenségnél gonoſzſzabb nem lehet,
Alattomban kárt teſz, valamit tsak tehet,
Ki böltsen vígyázhat, azt ſok roſzſz nem éri,
Ha Iſten kegyelmét igaz ſzívvel kéri.

CLV.

CONSTANTINUS VI. COPRONYMUS Leo, vagy Conon és Mária Fia. Született 719ben. Attya halála után maga kezdett uralkodni 741ben. Sogorát Artabasduſt, ki Imperátorságra vagyott, meggyözte. A' képeket, és a' Barátokat nem kedvellette, és a' képeknek tiſztelöit ke-

gyetlenül üldözte. A' Copronymus nevet onnét vette, hogy a' vízben, mellyel meg-kereſzteltetett belé vizellett. A' Saracenuſokat, Bulgaruſokat, Sclavuſokat Hunnuſokat, ſzerentséſſen meg-verte. Artabasdusnak, és két Fiainak ſzemeit kitolatta. Elsö Felesége vólt Irene, a' ki ſzülte néki Leot. Második Mária, nem volt ennek gyermeke. Harmadik Eudoxia, ettöl ſzülettek Chriſtophorus, Nicephorus, Niceta, és Eudoxus. Meg-hólt Copronymus életének 57dik, birodalmának 34. eſztend. Symbol.

Quid ſine pectore corpus.

Szív nélkül ſemmit ér az embernek teſte,
Tsak olly mint barom kép, mellyet iró feſte.
Törvény 's Király nélkül az Orſzág ſem lehet,
Mert Vezér nem lévén ſzörnyü romláſt vehet.

CLVI.

LEO IV. Copronymus, és Irene Fia. Született 750ben, az után való eſztöben a' Patriárka által meg-koronáztatott.

A'

A' képeket nem kedvelvén, azok ellen gyüléſt tartatott. A' Saracenuſokon kétſzer diadalmaskodott. Meg-koronáztatta Fiát Conſtantinuſt. Egy arannyal, és drága gyemántokkal ékeskedö koronát, mellyet Mauritius, vagy Heraclius az Sofia Templomában helyheztetett Iſten ditsöségére, vévén tette az maga fejében. Felesége vólt Irene ſzép Aſzſzony, ſzülte néki Conſtantinuſt; Forró hideglelésben esvén Leo, meg-hólt, életének 30dik, Uralkodásának 5dik eſztend. 780ban. Symbol.

Quo fortuna, ſi non uteris.

Temérdek kínts mit ér, arany, gyemánt, és más?
Mellyet nagy munkával az emberi kéz ás.
Ha a' mint kellene, nem tudſz véle élni,
El-tékozollya más, azt lehet ítélni.

CLVII.

CONSTANTINUS VII. Született 771ben. Attya vólt Leo, Annya Irene. Meg-koronáztatott 776ban. Az Attya haláła után, az Annyával egygyütt uralkodott 10. eſzten-

eſztendeig, de azt az Armeniai Hadi-Seregnek ſegitségével, az uralkodástól megfoſztotta. Feleségét Máriát már az előtt Annya tanátsából meg-vetette, és az Apátzak közzé küldötte. Oſztán más Feleséget vett, 's mindenek előtt gyülölségeſsé lett, Mellyből Irene, hogy Fián boſzſzút állyon alkalmatoſságot vett, azért rajta küldött bizonyos embereket, kik gonoſz akarói vóltának Conſtantinusnak, azok olly irgalmatlanúl bántak véle ſzemeit ki-tolván, hogy az után kevés időre a' keſerves fájdalom miatt meg-hólt, életének 26dik, Uralkodásának 17dik eſzt. 797ben.

NB. Eddig 324. eſztendök alatt, tsak Napkeleten laktak a' Fö-uralkodó Imperátorok, de ezentúl, az Ejtſzaki Tartományokban uralkodtak mind e' mái napig. Irene, Fia halála után három eſztendeig maga uralkodott: de igen rendeletlenül, és kegyetlenül, az ért Lesbus Szigetiben ſzámkivetésre küldetett. Conſtantinus Symbol.

Mulieri imperare res deſperata.

Könnyebb ſzeliditni oroſzlánt, és medvét,
Néki ſzolgálatra indittani kedvét,
Mint erköltsös Aſzſzonyt engedövé tenni,
Mert arra mint látſzik, lehetetlen menni.

Irene

Irene Symboluma:

Vive ut Vivas.

Ugy élly e' világon, hogy ſokáig élheſs
Iſtentöl, 's embertöl, a' mint illik, félheſs.
Mértékletes, igaz, ſzent kegyes életet
A' ki él, nem ſzemlél, kemény itéletet.

CLVIII.

CAROLUS MAGNUS, Frantzia Orſzág Királyjának Pipinusnak, és Berthának Fia, a' ki *Magnus*, az az: Nagy névei ékeſittetett-meg az ö hatalmas, és igen nevezetes hadi viſelt dolgaira nézve. Mivel Frantzia, és Német-Orſzágot magának meg-nyerte. Hadrianus Pápa a' Longobarduſok Királyja Deſiderius ellen hívta, a' ki bírta Olaſz-Orſzágot, holott megfogta, és küldötte Papiába, az után Leodiumba. Minthogy az Anyaſzentegyházért igen nagy dolgokat vitt véghez, azért Római Fejedelemséget nyert, oſztán Nap-nyúgotti Imperátorságot, mellyre Harmadik Leo Pápától arany Koronával fel-is koro-

koronáztatott, éppen Karátson napján 800-ban. Nagyon drága, jó Fejedelem vólt, nagy elméjü, jó erköltsü, ritka vitézségü. Hanem ez egyért meg-szóllották; hogy az Aszszonyokat nagyon szerette. A' Saxokkal 772dik esztendötül fogva 785ig hadakozott, kiket meg-gyözvén arra vette, hogy Fejedelmekkel Wittekinddal meg-kereszteltkedének. A' Frisiaiakon, Magyarokon, Saracenusokon, Avaresèken, Cseheken, Danusokon diadalmaskodott. Fundálta a' Parisi, Osnaburgi, Bononiai, Pápiai Akademiákat, és sok Városokban sok Oskolákat. Elsö Felesége vólt Hermentrudes a' Longobardusok Királlyának Desideriusnak, és Ansának Leánya, a' kit 770ben vett-el, és a' következendöben meg-vetett. Második Hildegárdis, a' ki szülte néki Pipinust, Ludovicust, Carolust, Leányokat-is: Rotrudist, Berthát, Gisalat, Hildegardist, Adelhajdat, Bellixardat, Immat, Gertrudát. Harmadik Felesége vólt: Fastrada, Radolfus Astrasiai Grof Leánya, ki szülte Hildrudist, Rothajdest. Negyedik Luitgardis. Ezeken kivül Agyassai-is számláltatnak. Meg-hólt Carolus M. Aquisgranumba az holott lakozott, óldal-nyilallásba, életének 71dik Uralkodásának 14dik esztend. 814ben.

Symbo-

Symboluma:

Chriſtus regnat, vincit, triumphat.

Kriſtus uralkodik és győz ellenséget.
Triumfál minden nap, 's tapod kevélységet.
Ö Uraknak Ura, Királyok Királya,
Kétélü ſegyverét nints a' ki meg-állya.

CLIX.

LUDOVICUS PIUS, Carolus M. és Hildegardis Fia. Kezdett uralkodni az Attya halála után 814ben jóllehet már az előtt eſztendövel az Imperátori Korona fejében tétetett. A' miket bírt az Attya, ö-is bírta Olaſz-Orſzágon kívül, mellynek Ura vólt Pipinusnak az ö teſtvér Báttyának Fia Bernardus. Kegyes, adakozó, igazságot ſzeretö, és minden ſzép virtuſokban az Attyát követö Fejedelem vólt. Bernarduſt Olaſz-Orſzág Királyát, ki fegyverrel többet-is akart vólna nyerni, kénſzerítette inſtantziára magához menni, kinek a' ſzemeit ki-tolatta, ámbár az alatta lévö Fö-rendek fö-vételre ſententziázták.

ták. Három Fiainak, tudni illik Pipinus, Lotharius, és Ludovicusnak oſztott örökséget. Az után özvegy lévén vett magának Judith nevü Feleséget, ki ſzülte néki Caroluſt, kinek amazok jóſzágaiból réſzt adott, azért mind az hárman öſzve esküttek ellene, el-is fogták Attyokat Baſileához közel egy mezöben, mellynek Hazugság a' neve, azon hüségtelenségre nézve. Oſztán Méltóságából ki-vetették. De ezen Attyafiak nem lehettek egymás között egyeſek, azért az Orſzág Nagyai Ludovicuſt elöbbeni Méltóságára viſzſza állitották. 834ben, vagy 838ban. Az után, az ö ſzokott kegyeſsége ſzerént mindeneknek kedvezett, azokat-is mind viſzſza hívatta, kiket ſzámkivetésben küldetett. A' többekröl, ha miket rendeletlenül tselekedett, penitentziát tartott. Hermingardis, Ingramus Saxoniai Hertzeg Leánya vólt az elsö Felesége az emlitett három fiainak Annya. Máſodik Judith Guelfus Bavariai Grof Leánya, ki Carolus Calvuſt ſzülte. Ludovicus, Theodulphus Aureliai Püspököt, tömlötzben vettette, azért, hogy az ö ellene pártot-ütö Fiaival meg-egyezett, ott tsinálta amaz nevezetes ſzép éneket a' tömlötzbe: *Gloria, laus, & honor, tibi ſit Rex Chriſte Redemtor* 's a' többi, mellyet nagy fel-ſzóval el-éneklett, mikor az Imperátor a' tömlötz mellett el-ment,

mellyet

mellyet hallván annyira meg-indúlt, hogy a' fogoly Püspököt legottan el-ereſztette. Az Vasárnapokra rendeltetett Evangeliomokat pedig, még 807ben öſzve ſzedte Paulus Diaconus, ki más néven vólt; Warnefridus. Haroldus Danuſok Királlya Feleségivel, Gyermekeivel 's többekkel Moguntziába meg-kereſztelkedett 826ban. Meg-hólt Ludovicus életének 64dik, Uralkodásának 27dik eſzt. 840ben. Symboluma:

Omnium rerum viciſſitudo.

Változás alatt van minden e' Világon,
Te-is, itt tsak ugy ülſz, mint egy ſzáraz ágon.
E' Világ el-múlik, 's ennek ábrázattya,
Bóldog a' kit ſzeret a' Lelkeknek Attya.

CLX.

LOTHARIUS, Ludovicus Pius, és Hermingardis leg-elsö Fia. Tétetett az Attyától Olaſz-Orſzág Királlyává, és Imperatorrá 840dik eſztend. De az után, hogy az Monarchiának, egyedül való tellyes uralkodásnak kivánsága ſzívét el-foglalta, teſtvér Attyafiainak tartományait oſtromlot-

ta, mellyből következett, hogy azoktól kétſzer-is meg-gyözettetett; mindazonáltal az ö birodalmok oſztályra ment, és az Imperatornak a' Tranſalpini Tartományok közül az jutott, mellyet a' maga nevéről Lotharingiának nevezett. Le-mondott önként Lotharius az uralkodásról, és bément a' Prumai Klaſtromban, melly tartozott Trevirhez, és ott hólt-meg 50. eſztendös korában, Uralkodáſa után 15dik eſzt. 855ben. Felesége vólt Hermingardis, nemes és ſzemérmetes drága Aſzſzonyi állat, a' ki ſzülte néki, Ludovicuſt, Lothariuſt, és Caroluſt. Symboluma:

Ubi mel, ibi fel.

Édes keſerüvel azon egy úton jár,
Követ vígaſságot ſzomorúság és kár,
De arról mit tehetſz, hogy ha úgy kell lenni,
'S éppen kéntelen vagy máſok után menni.

CLXI.

LUDOVICUS II. Lotharius, és Hermingardis Fia. Az Attyától tétetett O-

laſz-

laſz-Orſzág Királlyává, hamar Imperatori tituluſſal-is meg-ékesíttetett. Állott az Attya helyében 855ben. Túdós, kegyes, kegyelmes Fejedelem vólt, és az Ekkléſiának nagy vedelme, annak felette igen adakozó. Adalgiſust a' Bonaventumi Fejedelmet, ki a' Görögöktől öſztönöztetvén ö ellene pártot ütött, meg-zabolázta, és Corſicába hajtotta. A' Saracenuſokat Olaſz-Orſzágból, és Normannuſokat Frantzia-Orſzágból ki-üzte. Baſiliuſſal a' Görögök Imperatorával, az Imperátori név iránt pere vólt. A' Mauruſokat újolag ki-üzvén, Adalgiſuſt helyre állította. Felesége volt Luitgarda, ki ſzülte Hermingardist. Meg-hólt Mediolanumban, életének 55dik Uralkodásának mintegy 20dik eſztendében 875ben. Symbol.

Par ſit Fortuna labori.

Igyekezz dolgozni, hogy ſzép haſznot veheſs,
Mellyből magad, és más ſzükségéről teheſs.
Hijában dolgozik a' kinek haſzna nints,
Ládája óldalát nem üti ki a' kints.

CLXII.

CAROLUS II. Calvus. Ludovicus Pius és Juditha Fia. Calvus, az az: Kopaſz nevet viſelt, mert az vólt, és ő róla mondatott: *Calvitium non eſt vitium, ſed probitatis indicium, Niſi ſcabies fuerit initium.*

Kopaſzság nem híba, söt jele jóságnak,
Kopaſz föben helye vagyon okoſságnak
Gyakran, azért nem rút kopaſz fövel lenni,
Ha koſzból nem kellett eredetét venni.

Ez a' Carolus II. Ludovicus halála után, kinek Fia nem vala, Galliából annak Királlya lévén, fegyveres néppel kijött, és hogy az ő Attyafia Ludovicus, Német-Orſzág Királlya, Imperatorrá ne lenne, VIII. János Pápa által magát Imperatorságra koronáztatta, azomban Olaſz-Orſzágot-is el-foglalta, 875ben. Nem ditsértetik egy réſzről, mert íratik felöle; hogy kevély vólt, nagyra vágyó, félénk az hadban, és igen túnya. Más külömben a' Tudományokat, és Tudóſokat ſzerette,

rette, a' Conciliumokban tett végezéseket öſzve ſzedetvén, jó, és bölts rendben vette. Német-Orſzágot Ludovicusnak az ö Attyafiának halála után, Fiaitól, Ludovicus és Carolomannustól el-akarta venni, kik, ellene kardot kötöttek, és jól megverték. Oſztán Veronából Mantuában ſzaladott, holott a' Doktora Sedekhiás 'Sidó, kit felettébb ſzeretett, néki mérget adott, melly miatt az után 11dik napra meg-hólt, életének 54dik Frantzia-Orſzági Királyságának 37dik Imperatorságának 2dik eſztend. 877ben. Carolus elsö Felesége vólt Hermintrudis, ki ſzülte néki, Ludovicus Balbust, Lothariust, Carolust, és Carolomannust. Máſodik Richildis, kitöl ſzületett Fiu meg-hólt. Symbol.

Juſtitiam, injuſtitia parit.

Igazságtalanság, gyakran igazságot
Szül, ha törvény büntet minden hamiſságot.
Roſz dolgot követni, büntetéstöl félvén
Ember nem mér, hanem jót gyakorol élvén.

CLXIII.

LUDOVICUS III. Balbus. Ez utólsó nevet azért ragaſztották reá hogy ſelyp vólt. Szülei vóltanak Carolus Calvus, és Hermintrudis. Az Attya halála után mind a' Frantzia-Orſzági Királyságot, mind az Imperatorságot bírta, erre fel-koronáztatván VIII. János Pápától, a' ki Frantzia-Orſzágban ſzaladott ezen Imperátorhoz az után, mivel az Imperátorságra vágyakodó Carolus Craſſusnak jó-akarói meg-akarták fogni 878ban. Nem tett valami emlékezetre méltó dolgot. Mikor hadat akart vólna indítani Bernardus Fejedelem ellen, meg-étetett, holott jámbor, békeség ſzeretö, Iſtenfélö Fejedelem vólt, de nagyon gyenge egéſségü. Uralkodott nem ſzinte 2. eſztend. meg-hólt 879ben. Elsö Felesége vólt Ansgarda igen derék Aſzſzony, kit mivel Attya híre nélkül vette-el, kénteleníttetett el-botsáttani, mi-nek utánna ſzülte néki Ludovicuſt és Carolomannuſt. Második Adheleida, a' ki ſzülte Carolus Poſthumuſt, ki Simplexnek-is mondatott.

Bal-

Balbus Symboluma:

Nemo placet omnibus.

Nem lehet egy-aránt mindennek tetſzeni.
Neved a' rovásról le-ſzokták metſzeni.
Azon igyekezél a' jóknál kedves légy,
Igaz ſzavok után ſzép ditséretet végy.

CLXIV.

CAROLUS III. Craſſus az az Vaſtag. Igy neveztetett, mivel igen teſtes ember vólt. Ludovicus Német-Orſzág Királlya, és Hemma Fia vala. Frantzia-Orſzágot magáévá tévén, ment Olaſz-Orſzágban, és VIII. János Pápától fel-koronáztatott Imperátorságra 880ban. A' Saracenuſokat Olaſz-Orſzágból ki-üzte, és úgy azt-is magáévá tette, nem külömben Német-Orſzágot. Ditsértetik némelly Iróktól arról; hogy igen jó Kereſztyén Fejedelem vólt Iſtenfélö, a' könyörgésben, és egyéb kegyeſség munkáinak követésében foglalatos. Az úgy lehetett, de, az-is igaz. hogy nem tetſzö képpen gyakorlotta Imperatori tiſztit:

mellyből következett nagy bóldogtalansága. A' Normannuſok Godefridus, és Sigefridus Fejedelmeik alatt Neuſtriába bé-tsaptak, kikkel békeségre lépett, és nékik engedte Frantzia-Orſzágba azon Tartománynak nagyobb réſzét, mellyet azok a' magok nevéről Normanniának neveztek. Máſokkal-is ſzerentsétlen hadakozáſi vóltak. Mellyből következett, hogy, az ö alatta lévö Fö-Rendektöl az Uralkodásra alkalmatlannak ítéltetett, és az Imperátorságból le-tétetett 887ben. Richardis a' Scotiai Király leánya vólt a' Felesége, kit valami hibás vélekedésért meg-vetett, töle nem lévén ſoha gyermeke. Végtére olly ſzegény állapotra jutott, hogy ſzájában vethetö falattya ſem vólt, hanem Arnulfus utánna következett Imperatortól kért alamisnát. Ez kezdette leg-elöſzſzör az eſztendö ſzámot levelekre 's egyebekre fel-tétetni. Meg-hólt bánattyában 888ban. Symboluma:

Os garrulum intricat omnia.

Igen nyelves ember ſokaknak okoz kárt,
Mert mérges nyelvével mint éles kardal árt.
Bóldog kit tsalárd nyelv nyila nem lövöldöz,
Illy fene beſtia gonoſzul nem üldöz.

CLXV.

ARNULPHUS, Német-Orſzág Királlyának Ludovicusnak Unokája, Carolomannusnak pedig és annak Ágyasának Carentinának Fia. A' Német-Orſzági Fö-rendektöl Carolus Craſſus helyében 887ben Királlyá tétetett. Szerentsésen hadakozott az Morávuſok, Slavuſok, Normannuſok ellen. Formoſus Pápától Rómába 896ban, Imperátorságra fel-koronáztatott. Olaſz-Orſzágban ſegitségül lett a' Foro-Juliai Fejedelemnek Berengáriusnak, Gvido, és annak Fia Lambertus ellen, ki Olaſz-Orſzági Király kivánt lenni. Ezeket meg-futamtatta, Spoletumot meg-vette. Oſztán vitézlö Hadi-Népet Camerina Vára alá vitte, mellyben vala Gvido Felesége, Lambertusnak pedig Annya Agiltrudis, a' ki valakit Arnulfus Imperator emberei közül pénzel meg-veſztegetett, és az által ſzörnyü veſzedelmes mérget adott-bé néki, melly miatt elöſzör harmad napig, mint az hólt úgy alutt, az után guta-ütésben esvén, nem ſzólhatott, ſem nem járhatott,

végezetre a' testéből minden felöl ki-jövö undok férgek által meg-emesztetett 899dik esztend. Elsö Felesége vólt Agnes a' Görög Imperátor Leánya, ki szülte néki Arnulphust, avagy Arnolduſt. Második Felesége Deyta, vagy Jutta, ez szülte Ludovicust, és Ludgárdát. Arnulfus Symbol.

Facilis descensus averni.

Akár kinek könnyü a' pokolban menni,
Ha undok gonosz bünt meg-nem szünik tenni.
A' pokolnak úta szélesnek mondatik,
Ki mindig azon jár, annak az adatik.

CLXVI.

LUDOVICUS IV. Arnulphus Imperátor, és Jutta Fia, a' ki született 892ben. Ez leg-utolsó vólt Férjfiui ágon a' Nagy Károly Tsászár maradéki közül. Hetedik esztendös korában következett Attya után a leg-fobb méltosági tisztségre. Tutorságát magára válalta a' Moguntziai Érsek Hatto, és az Saxoniai Fejedelem Otto. Az Imperiumi Korona soha fején nem vólt, azért

ért némellyektöl az Imperátorok közé nem ſzámláltatott. Jó erköltsü, és jeles böltseségü Fejedelem volt, de az ö uralkodásának ideje alatt kevéſsé bóldogúlhatott, mivel az ö alatta lévök közül-is ſokaktól háborgatott. Azomban a' Magyaroktól, kivált Bavariában ſok károkat látott, kik Auguſtához közel, az verekedés harmad napig tartván igen meg-rontották. Azt irják, hogy igen ſok pénzben állott a' Frigye, mellyet azokkal kötött, és a' miatt valo bánattyában hólt-meg, életének 19dik eſzten. 911ben, minek utánna uralkodott 2. eſzten. Felesége volt Mathilda Otho Nénye. Symboluma:

Multorum manibus, paucorum conſiliis.

Hadban, és egyébütt, bár ſok kéz dolgozzon
De ha bölts tanáts nints, haſznot miként hozzon?
Egy bölts eſz többet ér, ſok oſtoba teſtnél,
Miként egy jó munkás, temérdek ſok reſtnél.

CLXVII.

CONRADUS I. Vólt a' Franconiai Fejedelemnek Conradnak Fia. Ludovicusnak nem vólt maradéka, azért ez válaſztatott Imperátorságra 911ben. Ottot a' Saxoniai Fejedelmet kívánták többnyire mindenek, de az öregségi erötelenségeivel magát mentvén, ezen Conraduſt javallotta. Szelid, Vallását ſzeretö, bölts, nagy bátorságú vitéz Fejedelem vólt. Szüntelen hadakozott, mind a' külsö, mind a' belsö ellenségek ellen. Mert Német-Orſzágban is ſokan zenebonáskodtanak ellene, kiket meg-zabolázott. Kegyetlen, és kemény hadakozáſa vólt a' Saxoniai Fejedelemmel Henricuſſal, melly, mind a' két réſzröl temérdek, és ſzintén meg-ſzámlálhatatlan hadakozó Katonákat eméſztett-el, míg békeségre nem léptek. Az Imperiumi Tartományokat puſztító Magyarokat, kétſzer viſzſza verte, kik Olaſz-Orſzágban mentek, de onnan Német-Orſzágban ismét viſzſza tértek, és Conradusnak ki-mondhatatlan károkat tettek, kiket meg-engeſztelt, eſzten-

eſztendönként való adót ígérvén nékiek. Felesége vólt Placentia, Ludovicus Német-Orſzág Királlyának Leánya. Meg-hólt Quidlinburgba, Uralkodásának 8dik eſzten. 919ben. Symbol.

Fortuna, cum blanditur fallit.

Mikor hízelkedik, meg-tsal a' ſzerentse,
Nintsen fortéllyától embert ki meg-mentse.
Szerentse, ſzárnyára ne örülly, hogy fel-vett,
Mert azt veſzed éſzre, viſzontag hogy le-tett.

CLXVIII.

HENRICUS Auceps. Ez utolsó nevet azért ruházták reá, hogy a' madaráſzatba, vadáſzatba nagyon gyönyörködött. Attya vólt Otto a' Saxoniai Fejedelem, Annya Ludgarda Arnulphus Imperátor Leánya. Conradus közelítvén az halálhoz, kivánta hogy az Uralkodásra Henricus következzék utánna, ázért 919ben Orſzág gyüléſe alkalmatoſságával válaſztatván, a' Fejedelmektöl meg-erösíttetett. Egéſz ditséretre méltó, és minden jeles virtuſokkal ékes-

ékeskedö Fejedelem vólt. Burchardust Sveviának zenebonáskodó Fejedelmét le-ültette. Arnulfust Bavariának Imperátorságra vagyodó Fejedelmét; nem vér-ontó fegyverrel, hanem okoſsággal, és tanátsal, öſzve ſogoroſodván véle, békeségre vette. Carolus Frantzia Királlyal, Belgiumnak egy Tartománnya iránt, mellyet ez magáénak tartott, haſonlóképpen az Imperátor-is villongott, de egymás között meg-egyezvén bizonyos napon, azt-is magáévá tette. A' Magyarokat nem egyſzer győzte-meg, kivált 932dik eſztend. nagyon meg-verte, és Német-Orſzágot az Adó-fizetéstöl, mellyet Ludovicus, és Conradus nékik igértenek, akkor meg-mentette. A' Vandaluſokat, Danuſokat, Sclavuſokat, Dalmatákat, Tseheket, vagy viſzſza verte, vagy maga bírtoka alá vette. Midön igyekezet vólna Olaſz-Orſzágban által-menni, ſzél-ütésben eſett, és meg-hólt, életének 60dik, Birodalmának 17dik, eſztend. és eltemettetett Quedlinburgba 936ban. Elsö Felesége vólt Hatburga, Oldemburgi Gróf Leánya, ki ſzülte néki Dranckuverduſt. Máſodik Mechtildis, Theodericus Saxoniai Király Leánya. Ki ſzülte néki a' Nagy Othot, Henricuſt, Brunót, Mechtildiſt, Perbergát, Adelheidat, Rixat.

Henri-

Henricus Symboluma:

Tardus ad pœnas, ad prœmia velox.

Kegyes Fejedelem jól tenni gyors légyen
Minden nap, 's büntetni kevés orát végyen.
Az Iſten ditséri az irgalmaſokat,
Kiknek jóvoltából ád jutalmat ſokat.

CLXIX.

OTHO MAGNUS. Nagy nevet viſelt azokra az nagy és nevezetes dolgokra nézve, mellyeket véghez vitt. Volt Henricus Auceps, és Mechtildis Fia. Kezdett Attya után uralkodni 936ban. Megkoronáztatván Aquisgranumba a' Mogontziai Püspök Hildebertus által. Le-tsendesitette az hadakozáſokat, mellyeket az ö Attyafiai, és egyebek ö ellene inditottak. Olaſz-Orſzágot a' Római Birodalomhoz ragaſztotta, el-vévén két ízben Berengariustól, kit utollyára meg-győzett, és Saxoniában fogságra küldött. Az Imperium koronájával meg-koronáztatott Rómában 962ben XII. János Pápától, kit az után, mivel

Beren-

Berengariushoz ſzított, a' Pápaságból letett, és akarta, hogy Leo légyen helyette Pápa, de a' partos Rómaiak, ezt legottan ki-vetették, 's az Imperátornak-is veſzedelmére törekedtek, mellyért oſztán ſokan el-is veſztek, Leo pedig helyre állittatott. Tsak azt várták a' Rómaiak, hogy Otho Német-Orſzágban mennyen, mindjárt le-tették Leot, és Jánoſt állitották helyébe, a' ki hamar meg-halván, ismét Benedeket. Mellyre nézve az Imperátor nagy haraggal viſzſza ment Olaſz-Orſzágban, és Rómát meg-vette, Benedek Pápát pedig Hamburgumban ſzámkivetésben küldötte, Leot viſzont újolag Pápává tette, a' ki hogy meg-hólt, helyében állította XIII. Jánoſt, kit a' Rómaiak kemény fogságban vetettek, azért annak megſzabadítására negyedſzer tért-meg Rómában 966ban, 's ottan a' Pápát a' nyomorúság alól ki-vette, a' párt-ütöket pedig, ſok féle képpen meg-büntette, akaſztó-fákra függeſztette. A' Veje Conradus akarván ſzólgálni Berengariusnak fel-támadott ellene. A' Fia Ludolfus haſonló-képen, azért hogy az Attya máſodſzor meg-házasodott, és Adelheidát vette Feleségül. Ezeket meggyözte, és oſztán ötet mindenik, térdenálva, és mezitláb meg-követte. Több illy terhes dolgai-is vóltak, mellyek bajait öregbitették, Uralkodását nehezitették, mint

az

az Magyarokkal, Görögökkel valok 's a' t. Elsö Felesége vólt Editha, Edmundus Angliai Király Leánya, a' ki ſzülte néki Ludolfuſt Guilielmuſt Liutgardat. 2dik Adelheida, Rudolf Burgundiuſok Királlya Leánya, ki ſzülte Henricuſt, Brunot, Othot, Adelheidat. Meg-hólt Nagy Otho Tsáſzár Quedlinburgba, Uralkodásának 37dik eſzt. 973ban Symbol.

Aut mors, aut vita decora.

Vagy hallyon-meg ember, vagy kegyeſen éllyen,
És ö Iſtenétöl a' mint ſzükség téllyen.
A' ki itt roſzſzul élt, örök halál vége
Léſzen, 's meg-nem ſzünik ſoha-is inſége.

CLXX.

OTHO II. Vólt az Nagy Otho, és Adelheida Fia. Hét eſztendös korában az Attya uralkodó társúl maga mellé vette Aquisgranumban 961ben Jó tanúlt Fejedelem vólt. A' Görög nyelvet-is tudta, mellyre a' Preczeptora Wilhelmus Osnabrugi Püſpök tanitotta, és ugyan ennek tudáſa mivelte,

hogy Calábriaban, és Apuliaban a' Görögök ellen hadakozván, jóllehet el-fogattatott, de hogy magát kereskedö Kalmárnak mondotta, életét a' veſzedelemtöl meg-tartotta. Henricus Bavariának Fejedelme, kivel unoka gyermek vólt, irigyelvén az ö Imperátori Méltóságát, mellyre 968ban fel-koronáztatott Romába, magához hoditván egynéhány Püſpököket, magat Ratisbonába Imperátornak fel-kiáltotta. Ezt czitálta Otho, ki békeſséget inſtált, 's oſztan ſzámkivetésre küldötte, Bavariának igazgatását pedig Ludolfus Sveviai Fejedelem' Fianak Othónak engedte. Boleslauſt a' Tsehek, Haralduſt a' Danuſok Királlyát, kik az emlitett Henricus pártyán vóltak meg-ijeſztvén, minden fegyver nélkül le-ültette. Lotharingiat Lothariustól a' Francuſok Királlyától, jóllehet nem kis baj nélkül, yiſzſza vette, és Carolusnak a' Lotharius Öttsének ajándékozta egy réſzét, hogy azt, mint a' Romai Birodalomhoz való Tartományt, az ö jó akarattyából bírná. Anna Theophania a' Napkeleti Imperator Romanus Leánya, vólt a' Felesége, kit el-vett vala néki Otho, az Attya. Kinek követeit a' Görögök, ezen házaſságot bánván, réſz ſzerént le-vágták, réſz ſzerént Conſtantziná polyban rabságra adták, Mellyre nézve boſzúságában azt tselekedte az öreg Imperator, hogy Guntherus, és Sigefridus Gróf Atyafiakat, hadi népel a' Görögök ellen küldötte, kik azokat meg-

meg-fogván orraikat el-vágatták, 's el-botsátották, az után Apuliat, és Calabriát fel-prédálván Otho számára el-foglalták. Ezekért az Országokért hadakoztanak az Ifjabb Otho ellen az ő Sógorai, Theophaniának Battyai, Basilius, és Constantinus, Napkeleti Imperátorok, katonákat fogadván a' Saracenusok, és Siculusok közzül. Kiket eleinten emberül meg-vert, de azután a' Romai, és Beneventumi katonáktól gonoszúl el-hagyattatván, igen meg-szoríttatott, és kéntelenségből, hajóra kapván a' tengerre szaladott, holott a' Görögöktől el-fogattatott, de a' mint meg mondatott fellyebb, tudván nyelveken szóllani, el-botsáttatott. NB. Már az előtt régen megküldötte nagy pompával Zimisces Imperátor Theophániát, ezen Otho Feleséget. El-botsáttatása után Romában ment, holott nagy [illegible]légséget tartatván, sokakat az Olasz-Orszc Fő Rendek közül beszóllittatott, és a-[illegible]ngedelmatosságal, a' Görögökkel szövetközök közül, nagy számú Urakat, fegyvernek élivel le-vágatott. Mert azok vóltanak okai, hogy az ütközet idején az Olasz-Országi Katonáktól el-hagyattatott. Ismét utoljára a' Görögök ellen indított hadat, és el-menvén táborba szállott, a' Saracenusokkal nagyon keményen hartzolt, ezek lévén a' Görögök Katonái, kiket nagyobb részént le-vágott, mellyért az után Sacracenusok sárga halálának hívattatott.

Ezen ütközetben méreggel meg-kenetett nyillal valaki meg-lötte, melly miatt meghólt Romában, életének 29dik uralkodásának Attya halála után IIdik eſzt. 983ban. Felesége Theophania ſzülte néki Othot, és Húgot. Cuſpinianus pedig többeket-is ſzámlál. t. i. Fridericuſt, Udalricuſt, Utilheidat, Sofiat, Adalhaidat, Judithát. Mecthildat. Ezen II. Otho idejében élt Suidas. Symboluma.

Pacem cum hominibus, cum vitiis Bellum.

Emberekkel meg-tar'sd a' jó békeséget
A' bünt mindig úgy nézd, mint rút ellenséget,
Ne köveſs ſenkit-is a' gonoſz tételben,
Mert ennél ez mérges veſzélyes ételben?

CLXXI.

OTHO III. Máſodik Otho, és Theophania Fia. *Mirabilia mundi, & Puer.* Világ tsudalatosának és gyermeknek nevezteteti, mert két eſztendös alig volt, mikor Veronába Királlya válaſztatott, 983ban és Aquis-

Aquisgranumban, Karátsony napján Willigisus Moguntziai Püspöktöl meg-koronáztatott. Igen okos, jól-tévö, és hatalmas hadakozó Fejedelem lett. Vóltanak gonosz akarói, kik az uralkodásra vagyódtak; mint: Lotharius Frantzia Országban, Henricus Bavarus Német Országban, Crescentius Romaban, kiket meg-zabolázott. Lothariust ugyan könnyen, mivelhogy önként engedett, Henricussal pedig egynéhányszor meg-ütközött, kit az ö Tseh katonáival együtt meg-is győzött, osztán a' Francofurti Gyülésbe véle meg-egyezett. Crescentius ellen ismét haddal ment Otho, 996ban és hogy meg-hallotta az Pápának halálát, Brunot az maga Attyafiát Pápáva tette, 's 5tik Gergelynek nevezte, ki osztán Rómában meg-is koronázta az említett esztendöben. Mikor a' Városban bé-érkezett, Crescentius alázatosan eleiben ment, és engedelmet kérvén, meg-kegyelmezett néki. De az után hogy az Imperátor megtért Német-Országba, ismét zenebonáskodott, és Gergely Papát ki-vetvén, Jánost az Placentiai Püspököt tette helyében. Gergely azért Otho után ment, és arra vette, hogy hadi vitézlö néppel térne-meg Crescentius ellen. Ugy tselekedett, és Róma alá szálván azt meg-vette. Crescentius azért János Papaval, ki XVII. vólt azon néven, a' maga Várában szaladott,

az honnét ki-hozatott, és állittatott az Imperátor eleiben, oſztán, ez lett a' büntetéſe: Egy alá-való baromra ültettetett ábrázattyával a' farka felé, és a' Városon mindenütt meg-hordoztatott, azomban ſzörnyü módon kinoztatott, végre 12. partos társaival fel-akaſztatott. János Pápa pedig minek elötte az Imperátor felöle ſzóllott vólna, a' köz néptöl meg-veſzſzöztetett, ſzemei ki-tolattak, oſztán fegyverrel által verettetett. Gergely ismét ki-üzettetéſe után 10dik honapra, helyre állittatott. Az után-is zenebonáskodtanak a' Romaik, azért harmadſzor-is rajtok ment, de bezzeg akkor, ugyan be-zaroltatott, és a' Tuſciai Fejedelemnek Hugonak, a' Néphez tett igen hoſzſzas beſzéde után, ruháikat azzal együtt változtatván, a' Capitolium alatt lévö meſterséggel tſinált lyukakon, alig ſzabadulhatott-meg. Az 1000dik eſztendöben Kriſtus ſzületéſe után Királyt adott a' Lengyeleknek. María, Navarra, és Arragonia Királlya Leánya vólt a' Felesége, kitöl nem vólt gyermeke. Meg-hólt Otho méreg miatt, uralkodván Attya halála után 10. eſzt. életének 30dik eſzt. 1002ban

Symbo-

Symboluma:

Unita Virtus valet.

Öſzve-kötött erö mindig többre mehet,
Hogy ſem mint egygyes kéz, melly nem ſokat tehet.
Ha módod van benne ſok munkáſod légyen,
De mind jó, hogy rajtad más ſzégyent ne tégyen.

CLXXII.

HENRICUS II. ſzületett 972ban Attya vólt Henricus Hezelo, Bavariának Fejedelme, Annya Gizela. IIIdik Otho halála után 1002dikban az Imperiumi Fejedelmektöl válaſztatott, és a' Moguntziai Püſpöktöl, ki vólt Villigizus, meg-koronáztatott. A' kik az Imperátorságra vágyodván Olaſz és Német Orſzágban roſz akarói vóltanak, azokat meg-hódoltatta. A' Tseheket és Vandaluſokat, adó fizetökké tette. A' Saracenuſokat Olaſz Orſzágból ki-üzte. Lotharingiát, és Flandriát el-foglalta, és ennyi gyözödelmei lévén, Romába magat 1014ben Benedek Pápa által fel-koronáztatta, kinek Gergely ellen ſegítségül vólt. Az útan

nyóltzad napra pártot ütöttek a' Rómaiak, és az Imperátornak sok Német Katonáit, a Tigris fojó-vizén lévö hídnál le-vágták, mellyre nézve igen sietve el-kellett onnét menni, és Olasz-Országot akkor oda hagyni, annyival inkább, hogy már az elött Papiában meg-szoríttatott az Olaszoktól, és hogy meg-szabadulhasson, a' Város kőfaláról ugrott-le, 's a' lába ki-fitzamodott, azért az után 'Sánta Henriknek hivattatott. Ez fundálta a' Bámbergai Püspökséget. Munkalkodta szivesen, hogy a' Magyarok be-vegyék a' Keresztyénséget, mellyre nézve Hugát Giselat a' Magyarok leg elsö keresztyén Királlyának Szent Istvánnak adta Feleségül azon fel-tétellel, hogy légyen a' Keresztyén Vallásban álhatatos, és az ö alatta való népet-is fundállya, és erösittse-meg abban. Meg-hólt Groningában Feleségét Cunigundat szüzen Attyafiainak viszsza adván, életének 52dik esztendéjében. 1024ben.

Symboluma:

Ne quid nimis.

Semmire felettébb magadat ne adjad,
Ez szókást azoknak kik gorombák hadjad.
Közép utat bátrabb akár ki válaszsza,
Ósztán a' szép haszuot másokkal fel-oszsza.

CLXXIII.

CONRADUS II. Salicus. Irják némellyek, hogy az Attya vólt Henrik, vagy Hermán, a' Francuſok Fejedelme, az Annya Adela, vagy Adelheida. Henricus Imperátor halálához közelitvén, javallotta a' Fejedelmeknek, hogy ez a' Conradus következzék ö utánna. És ámbár e' dolognak némellyek ellene mondottak, de azért 1024ben 8dik Septemb. Moguntziába Német-Orſzági Királyságra meg-koronáztatott. Az után minden Electoroktól helyben hagyattatott azon méltoságra lett fel-vétettetéſe. Az elött vólt Franconiának, és Wormatzianak Hertzege, és a' ſzerént Francus. Salicusnak-is, ugyan azért neveztetett, mert a' Sala fojó vize mellett lakozó Francuſok, Saliuſoknak, vagy Salicuſoknak hívattattak. Ezen Conradus 1026ban ment Olaſz-Orſzágban, és néki adattatott annak Koronája. Oſztán a' következendo 1027ben XX. János Pápa Husvét Napján, az Imperiumi Koronával-is megkoronázta. Pártolkodtak ellene, Erneſtus

Svevia Hertzeg, és Conradus, kivel Unoka vólt. Ezeket ſzámkivetésre küldötte. Erneſtuſt azután 3. eſztendöre meg-öllette, hogy ismét fel-támadott ellene. Ellene ment a' Magyarok Királlya-is Szent Iſtván, azért, hogy Conradus a' maga Fiát Henriket Bavariának Királlyává tette, holott Szent Iſtván abban az értelemben vólt, hogy az a' Királyság az ö Fiát Imrét illette, mert Giſela annak Annya a' Bavariai Fejedelemnek Henricus Hezelonak Leánya vólt. Bé-menvén az Magyarok Bavaríában, azt nagyon puſztitották, de Conradus erös haddal ellenek ment, és viſzſza üzte ſzintén Györig, az honnét elesége meg-ſzükülvén meg-tért. Az után Imre Hertzeg Iſtván Király Fia meg-halván, az Imperatorral 1031ben meg-békélett. Meg-győzte még ez a' Tsáſzár a' Vandaluſokat, Burgunduſokat, Tseheket, Lengyeleket. A' pártos Mediolanum Hoſtadját Olaſz Orſzágban el-rontotta, és a' zenebonáſok közül ſokakat hányatott tömlötzre. Ez a' minden módon ditséretes jó Fejedelem hirtelen meg-holt Trajectumba birodalmának 15dik eſzt. 1039ben. Felesége vólt Giſela, Lotharius Frantzia Orſzág Királlyának Leánya, a' ki ſzülte néki Henriket, ki utánna uralkodott. Még élt Conradus Tsáſzár, mikor meg-hólt Szent Iſtván Nagy Bóldog Aſzſzony napján 1038ban. Ez

idö-

idö-tajban Theophylactus Bulgáriai Püſpök élvén, igen ſzép munkákat irt, mellyek haſznnal olvaſtathatnak. Symb.

Omnium mores, tuos imprimis obſervato.

Szükséges vigyázni máſok erköltsére,
De ha kívánſz kapni ſok ſzép ſzerentsére;
Magad erköltsének legy kormányozója,
Sok jó ſzerentsének a' leſz meg-hozója.

CLXXIV.

HENRICUS III. Niger, az az Fekete. Igy hivatott az ö fekete hajára nézve. II. Conrad, és Giſela Fia vólt. Tizenkét eſztendös korában vette keze alá az Attya jóſzágait 1039ben. Meg-koronáztatott a' II. Kelemen Pápától 1046ban. Igen jó, és haſznos Fejedelem vólt. Hadakozott a' Tsehek ellen, mert azoknak Fejedelme Vratislaus, az eſztendönként járandó adot, a' Magyarok ſegítségéhez bízván, nem akarta bé-adni. Kétſzer vólt a' Tsehekkel verekedéſe, kiket az máſodik ütközetben meg-vert emberül. A' Magya-

rok

rok ellen-is hadat inditott, azért, hogy Királlyokat Alemannus Pétert, ki Szent István Király Húgának Fia vala, mód nélkül való kegyetlenségiért az Országból ki-verték. Az a' Tsászárhoz folyamodott. Ki helyre akarván állittani, fegyverhez kellett néki nyúlni, mellyel Sz. István Sogorat Abát, ki Péter helyett Királlyá tétetett meggyözte. Ez az Aba, fene kegyetlenséget követett-el, a' Magyar Förendek ellen, kiket öletett, vágatott, Tisztségektöl megfosztatott, azért Henrik Tsászárhoz folyamodtak a' Magyarok, 's kérték, hogy Pétert állittsa helyre. Azt véghez-is vitte, mert minekutánna Aba Király Magyarjaival Austriát, Bavariát, Carínthiát el-rablotta volna, ellene jött nagy haddal, és azt meg-vervén, kik osztán a' maga szolgai megöltek a' Tisza mellett, Péter helyre állittatott. Kinek üjolag való rút kegyetlenségét hogy a' Magyarok nem szenvedhették, Királlya helyében Andrást tették, minekutánna amazt, ki-tolatván szemeit, a' Királyságból ki-vetették. Azért Henrik Tsászár András Király ellen jön, hogy Péter Király haláláért bosszút állyon. Posonyt meg-szállotta, de oda hagyta hamar, mert, egy Zotmund nevü Vízi-bújár ember, a' Dunában botsátkozván éjjel, által furdalta alúl a' Tsászár hajóit, és el-süllyesztette. Azután-is hadakozott ez a' Tsászár András

Ki-

Király ellen, de, hogy élésétöl Györnél meg-foſztatott, oſztán az Népe az éhség miatt rongáltatott, a' Magyaroktól puſztíttatott, azon a' réſzen, melly a' vér-ontásra nézve, Vértesnek hívattatik, örökös békeſséget kötött a' Magyarokkal, 's annak nagyobb eröſségére, az Máſodik Feleségétöl Agnestöl való elsö Leányát Júdithot Salamonnak András Király Fiának Feleségül adta. Nagy baja vólt Henrik Tsáſzárnak arra nézve-is, hogy Romában azon egy idöben három Pápa vólt, kik egymás ellen törekedtek, ugy-mint: IX. Benedek, III. Sylveſter, és VI. Gergely. Mellyen megindult, és el-keſeredett egy Remete, azért igy írt az Imperatornak: *Imperator Henrice. Omnipotentis Vice! Una Sunamitis, nupſit tribus maritis, Diſſolve Connubium, & triforme dubium.* az az:

Kegyes Henrik Tsáſzár, ki viſeled képét,
Az Élö-Iſtennek, és vezérled népét,
Nézd-meg, három férje áz egy Szüznek vagyon
Ne engedd úgy lenni, mert fáj ſzívünk nagyon.

Le-tette azokat, és akarta hogy helyettek a' Bambergai Püspök Sindigerus legyen Pápa, ki neveztetett II. Kelemennek, a' ki vólt meg-koronázoja. A' Luſatiaiaktól igen meg-verettetett, melly miatt nagy bánatban eſett, és hamar meg-hólt Burdfeldiába Saxoniába, életének

...

nek 39dik birodalmának 17dik eſzt. 1056ban. Elsö Felesége vólt Cunigunda, Canuti Angliai Király Leánya. 2dik Agnes Aquitaniai Hertzegnek Gulielmusnak Leánya, ki ſzülte néki Henriket, Conrádot, Judithat, Mathildat, Ittat. Symb.

Qui litem aufert, execrationem in benedictionem mutat.

Ki viſzſzálkodókat egyeſekké téſzi,
És az ellenközéſt közülök ki-véſzi,
Átkot, és a' gonoſzt, melly már útban vagyon
El-fordíttya, 's áldáſt rájok húzza nagyon.

CLXXV.

HENRICUS IV. Harmadik Henrik, és Agnes Fia. Annya gondviſeléſe alatt lévén 5. eſztendös korában következett Attya után az uralkodásra, de Anno, az Coloniai Püſpök, és Albert a' Magdeburgi, Annya keze alúl el-vitték. Öt eſztendökig az után uralkodott az Annya, elég böltsen 's rendeſſen. Mindazáltal a' leg föbb uralkodáſt, némelly Saxoniai Fejedelmek

mek Aſzſzonynak irigyelvén, Klaſtromban menni kénſzeritettek. Henriket pediglen mint Atyafiat, Saxoniában vitték, olly reménységgel lévén; hogy az élvén-is; mig gyermek ſorban léſzen: az igazgatás ö általok mégyen véghez. Vagy, ha a' gyermek meg-halna, az Imperatorság reájok ſzállana. Ez az Henrik Tsáſzár, uralkodásának 9dik, életének pedig 14dik eſztendejétöl fogva, 42. eſztendök alatt, ſzüntelen, és ſzerentséſſen hadakozott, Vitézlö népével 62ſzer állott ütközetet, még-is ſoha, tsak egy körömnyi ſebet ſem kapott. Némellyek vádollyak ezt az Imperátort vad keménységéröl, kevélységéröl, eröſzakos vóltáról. Máſok ellenben róla azt meg-jegyzették, hogy adakozó vólt, ſzelid, kevélység nélkül való. Mellyet ezzel bizonyittanak, hogy, Rudolfus Svevus, kit VII. Gergely Pápa, Imperátorságra ö helyette válaſztott, az után hogy ö keményen megverte, nem ſokára meg-halván, Merſpurgba ſzintén Királyi módon temettetettel, holott, midön meg-fordúlt vólna az Imperátor, ſokan mondották néki, hogy éppen illetlen; az Király ellenségének olly méltóságos pompával lett el-temettetéſe. Mellyre azt felelte: A' mint ö temettetett, aképpen nyugodjon. Én hogy azon megháborodnám, annyira vagyon, hogy inkább kivánnám ſzivemböl minden ellenségeimnek,

nek, még fényesebben, és ditsőségesebben lejendö el-temettetését. Egy nevezetes Hiſtórikus, illyen ditséretet téſzen felöle: ſok igaz tanukkal meg-bizonyithattyuk, hogy e' mi bóldogtalan idönkben, okoſságára, bátorságára, erejére, deli, és ſzép termetére nézve, ſenki nem vólt alkalmatoſsabb, és méltóbb az Imperátorságra. Meg-is igen ſok bajai, és nyomoruságai vóltanak. VII. Gergely Pápa, az Anyaſzentegyházból, ki az elött Hildebrandus nevet viſelt, ki-tiltotta. II. Urbanus Fiát Conraduſt Attya ellen fel-támaſztotta, ki magát az után Anſelmus Mediolánumi Püſpök által Királyságra koronáztatta, de oſztán hamar meg-hólt, mert ellene való part-ütéséért az Attya meg-tagadta, és proſcribálta. Az után válaſztotta a' kiſsebbik Fiát, hogy légyen utánna Uralkodó, és azt a' maga kezin meg-is esküdtette, hogy ſoha nem támad ellene. De II. Paſchalis Pápától öſztönöztetvén, azt meg-nem állotta, söt az Attyát igen meg-tsalta, mert végezetre a' Moguntiai, Coloniai, és Wormatiai Püſpökök által Koronáját, és minden Imperátori ékeſségét róla le-foſztatta. Mellyre nézve igy ſzollott. Láſsa az Iſten, melly gonoſzul tselekeſztek ellenem, és állyon boſzſzút, mint azon, ki az ö Urát a' Kriſtuſt el-árulta.

Hada-

Hadakozott az elött a' Magyarokkal az ö Rokonságiért; András, és Salamon Királyokért, de azoktól keményen megveretett. Végezetre, hogy meg-foſztatott fö Méltóságától, nagy ſzükségre, és fogyatkozásra jutott, ugy hogy, tsak eleségire valót-is a' Spirai Püſpöktöl kéntelenittetett kérni. Elsö Felesége volt Bertha, Otho Leánya, ki volt Olaſz Orſzági Marchio. Szülte néki: Conraduſt, Henriket, Agneſt, Berthát. Meg-hólt oſztán 1087ben. Máſodik Praxedis, az Oroſzok Királlyának Leánya. A' bajos gondoktól meg-emeſztetvén, meghólt Henrik Leodiumban, életének 56dik eſzt. 1107ben. Az utánn 5. eſztendökig egy kö koporsóba, a' Spirai Templom mellett el-temettetlen feküt, mivel Paſchalis Pápa el-temetni nem engedte. Az után eltemettette a' Fia nagy Pompával 1111 eſzt. Henrik Symbol.

Multi, multa ſciunt, ſe autem nemo.

Sokat tudnák ſokán, de ſenki ſem magát.
Mint ditséri ſzakáts maga étke ſzagát,
Javallyák emberek a' mit tselekeſznek,
Ha nem jó-is, azok nékik mind jók leſznek.

CLXXVI.

HENRICUS V. Vólt IV. Henrik, és Bertha Fia, kit az Attya Német Országi Királlyá tett vala 1081dik eſztend. Az utánn 1105ben az Attyára támada, mint Abſolon Dávidra, kit a' Püſpökök által, mint fellyebb meg-iratott, Imperátori leg főbb Méltóságától tellyeſséggel meg-foſztott. Hadakozott a' Lengyelekkel, kiktől meg-győzetett, nem külömben a' Saxoktól-is. Az Magyarok Királlya lévén Kálmán, ez olly iſzonyú kegyetlenséget tselekedett Álmuſſal, a' maga Ötsével, és annak kisded Fiával Belával, hogy azoknak ſzemeiket ki-tolatta, és a' Dömöli Klaſtromban küldötte. Almus azért folyamodott ehez az Henrik Tsáſzárhoz, ki be-is jött az Orſzágban Kalmán ellen, de viſzſza menni kéntelenittetett, mert Boleslauſſal, ki a Lengyelek Királlya vólt, Kalmán frigyet ſzerzett, el-vévén annak Leányát Judithot, a' maga Fiának Iſtvánnak Feleségül, kivel Szepes Varmegye adatott jegyül. Oſztán a' Magyar Had, a' Lengyelekhez

tsat-

tsattolván magát, ezek ellen forditotta fegyveret a' Tsáſzár. Sok baja vólt némelly Pápákkal. Nagy haddal Romában ment 1111ben és II. Paſchálist a' Pápaságból letette, azért, hogy azt a' juſt, és hatalmat, melly ſzerént Püſpökök és Pápák tétettetnek, az Imperátornak engedni nem akarta, de oſztán kéntelen lévén véle oda engedte. Az utánn pedig az Lateranumi Gyülésben a' dolgot meg-máſolta, mellyel az Imperátort igen meg-haragitotta, 's azért lett máſodſzor Romában uta. Azomban Paſchalis, és Gelaſius Pápák meg-halván Calixtus tétetett, a' ki ez Henrik Tsáſzárt az Anyaſzentegyházból ki-tiltotta. A' Tsáſzár viſzont Calixtus helyett Burdinuſt, vagy Mauritiuſt a' Bracaracumi Püſpököt tette Pápáva. Mindazáltal Calixtus, az Annyaſzentegyháznak Juſsát, és Hatalmát, az emlitett dologra nézve, hogy igen ſzorgalmatoſſan vítatta, az Imperátor a' Vormatziai Gyülésben 1122ben viſzſza adta. Felesége Henriknek vólt Mechtildis, ki egy Leányt Chriſtinát, a' mint írjak, ſzülte néki. Ezen Imperátor idejében élt, amaz ſzéles tudományú és ritka kegyeſségü Sz. Bernárd Doktor. Meg-hólt Henrik Tsáſzár Trajectumban, uralkodásának 19dik eſzt. 1125ben.

Symboluma:

Mortem optare malum, timere pejus.

Az halált kivánni, lehet ugy ítélni,
Nem jó, de még roſzſzabb attól igen félni.
Bizzad élted, 's hóltod a' te Teremtödre,
El-hozza végedet ki-rendelt idödre.

CLXXVII.

LOTHARIUS II. Gebhardus Gróf, és Hedviga Fia. A' Saxonia Vitézlö-Népnek Fö-Hadi-Vezére vólt, és V. Henrik Tsáſzárnak kemény ellensége, ki meghalván Királlyá válaſztatott, 1125ben és Aquisgranumban, a' Coloniai Érſektöl megkoronáztatott. Sokan vóltanak ellene, kivált a' Sveviai Hertzeg Conradus, kinek az Imperiumban jó-akarói vóltak ſok Városok, mellyért oſztán Lothariustól, ſok nyomorúságot láttak. Ez Olaſz Országban ment 1132ben. II. Innocentius Pápa kérésére, a' kit Rogerius Siciliának Királlya le-tett,

le-tett, ſzékiben ültetvén Leot, ki II. Anacletusnak neveztetett. De ez nem lehetett állandó, mert Lotharius, Innocentiuſt helyre állította, a' ki ötet meg-is koronázta. Rogeriuſt pedig ki-hajtotta Olaſz-Orſzágból, holott Campániát, és Apuliát törvénytelenül bírta. Békeſség ſzerető, igazságban gyönyörködö Fejedelem vólt Lotharius. Azokat az hires Törvényeket, mellyeket ifjabb Theodoſius, és az után Juſtinianus Tsáſzárok egyben ſzedettek, meg-találván Apuliában, minekutánna majd 600. eſztendökig nem vóltanak esméretteſek, és kedveſſek, Lotharius Imper. Világeleiben botsáttotta Irnerus, vagy Wernerus Törvény-túdó által, ki Bononiában azokat tanította, mellyre nézve mondatott: Törvény Szövétnekének. Felesége Lotharius-nak vólt Rixa avagy Rachiſa. Henrik Bavariai Gróf Leánya, ki ſzülte néki Lotharriuſt, de az hamar meg-hólt, ismét Hedvigiſt, és Gertrudiſt. Meg-hólt ez az Imp. egy alá-való Páſztori Kalyibába Tridentumhoz közel, viſzſza útazván Olaſz-Orſzágból, életének 67dik, birodalmának 13dik eſztendejében, 1138ban.

Symboluma:

Audi & alteram partem.

Ha Törvény-ſzéket ülſz, hald-meg mind a' két félt,
Itéld-meg igazán a' ki gonoſzul élt
Köveſſed az Iſtent, ki jóval a' jóknak
Fizet, 's nagy veſzéllyel minden gonoſzoknak.

CLXXVIII.

CONRADUS III. Az Sveviai Hertzegnek Fridericusnak, és Agnesnek a' IV. Henrik Tsáſzár Leányának Fia vólt. Moguntiába Imperátori leg fóbb méltóságra fel-vétetett, 1138dik eſzt. Az jó Fejedelmek közzé kell ſzámlálni, mert a' bölts elmének, és Kegyelmeſségnek jeleit, benne lehetett fel-találni. Az Annya Teſtvér Báttya V. Henrik Tsáſzár, a' Franconiai Hertzegséget néki adta. Igy Anyai ágon Imperátori Familiaból való lévén, II. Lotharius Tsáſzárnak nem vólt jó baráttya. Aquisgranumban, hogy megkoronáztatott, a' Saxoniai, és Bavariai Hertzeg Henrik, Lotharius Imp. Veje lévén,

nagy

nagy ellenségének lenni tapaſztaltatott, kit mind a' két Hertzegségétől meg-foſztott. Saxoniát adta Urſusnak, a' Brandeburgi Markgrofnak, Bavariát pedig a' maga Teſtvérjének, kinek neve vólt Leopoldus Auſtriacus. Melly dolog olly igen nagy változáſt okozott Henrik Hertzegnek, hogy bánattyában meg-hólt, holott az előtt nagy bátorságú, és ritka vitézségü férfiú vólt. Guelphuſt-is ennek Atyafiát meg-győzte. Nevezeteſſen, mikor egy Weinsberg névü Várát Guelfusnak meg-ſzállotta vólna, a' benne lakozó nép igen nagy éhségre és ſzükségre jutott vala, azért kéntelen vólt, hogy a' Várat fel-adja. Mivel pedig a' Tsáſzárt igen fel-boſzontották, hogy ſokáig a' Várat fel-nem adták, attól félvén, hogy, ha a' Kapuk meg-nyittatnak, majd minden Vár-Őrző Férfiak le-vagattatnak, 's a' Lakoſok joſzágaik fel-predáltatnak: Az Aſzſzonyok inſtantziára mentek a' Tsáſzárhoz, hogy engedné-meg nékiek; mindenik Aſzſzony, a' mit vállain, vagy hátán elbírhatna, a' Várból ki-hozhatná. Meg-nyerték a' mit kértek. Azért mindenik Feleség, melly tsudára méltó, Urát vállára, vagy hátára vette, és a' Várból ki-vitte. Ezt látván Conrád Tsáſzár, nagyon álmélkodott azon Aſzſzonyoknak Férjeik iránt való hüségeken, kegyeſségeken, kiket megſzánván, meg-kegyelmezett az egéſz Vá-

ros Lakosinak, és nem engedte; jóllehet igen meg-haragudtak mindenféle Katona Tisztek, és vitézlő Hadi Rendek, hogy legkisebb prédát tegyenek, avagy valami kárt azon Városnak okozzanak. Azomban Gvelsust-is kegyelemben vévén, barátságára kötelezte, ki osztán a' Tsászárral együtt utát vette Siriában 1146ban. Hasonlóképpen Rogerius Sicilianak, Ludovicus Frantzia Országnak Királlyai el-mentek. Nem vólt szerentsés Conrád Tsászárnak ezen úta, mert, ámbár a' Keresztyéneknek akart segítségül lenni Szent Bernárd javallására, és azon az okon még-is ütközött a' Törökökkel, 's annyi pogány vért ki-ontott, hogy az Meánder fojó vizét ugyan meg-festette: mindazonáltál hasznon nélkül kéntelenittetett visszsza térni, mert igen meg-rongáltattak, és fogyatkoztak a' sok munka, fáradság, szükség, éhség miatt Katonai. Az utánn akart menni Olasz-Országban, de Bambergában hirtelen halállal meg-hólt, uralkodásának 14dik eszt. 1152ben. Felesége vólt Gertrudis Sultzbachi Gróf Leánya, ki szülte néki Henriket, kit fel-vett maga mellé uralkodó társul, de azon közben mig az Attya Asiában vólt, meg-hólt. Frideriket, és Juditht.

Con-

Conrad Symboluma:

Multa tecum, pauca cum aliis.

Magaddal ſokat ſzólly böltsen gondolkodván,
Másokkal keveſet, de igazat mondván,
Igy a' roſzſz nyelvektöl nem vádoltathatol,
Máſoknak-is példát ſzépet mutathatol.

CLXXIX.

FRIDERICUS Oenobarbus, avagy Barbaroſſa, a' mint az Olaſzok nevezték, azért, mert veres ſzakálla, és haja volt. Az Attya Friderik Sveviai Hertzeg, Annya Henrik Bavariai Hertzeg Leánya Juditha vala. Frankfurtba válaſztatott Imperatorságra, 1152. Igen éles elméjü Fejedelemnek ditsértetik, kihez akkor haſonló nehezen találtathatott, akár a' békeſségnek, akár az haborúnak idején. Azért mindeneken Triumfalónak mondatott. Sokſzor ment haddal Olaſz-Orſzágban. Elöſzſzör 1154ben nagy vitézlö ſeregtöl késértetvén, a' meg-koronáztatásra. Mellyet mintha erö-ſzakoſon, a' Lakoſok meg-egyezéſe nél-

kül lett vólna, nem hagyták helyben a' Rómaiak, hanem kardot fogtak, és keményen hartzoltak a' Tsászár Katonáival, valameddig a' fetétség bé-következvén, egymástol el-nem válaſztotta. Ment 2ſzor 1158ban, ismét 3ſzor 1161ben, mind két ízben a' pártalkodó Mediolanumbéliek ellen, kik a' Német birodalom alá magokat adni nem akarták; kiket, temérdek vitézlö néppel lévén, ſok kemény ütközetek, és véres verekedéſek által arra kénſzerített, hogy magokat meg-adnák, és Városokat, mellyet 1162dik eſztend. nagy réſzént ſzéllyel hányatott. 4ſzer 1166dik eſzt. midön a' párt-ütö Anconát meg-ſzállotta, ámbár hijába. Onnét a' Rómaiak ellen ment, mert követét a' Coloniai Érſeket boſzúsággal illették, azért a' Városſt, lakoſinak nagy veſzedelmével meg-vette. Paſchalist, ki az III. Sándor Pápa ellen tétetett, a' Pápaságban meg-erösitette. 5ſzör ment viſzont a' Mediolanumiakra, 1170ben, kik kezdették Városokat újra épitteni. De akkor Olaſz-Orſzágból ki-ſzalaſztották, mert Lombárdiának minden Városi, igen nagy erövel mentenek ellene. 6ſzor ment III. Sándor Pápa ellen, kit a' Venetziaiak igen nagy kedveſséggel láttak, 1174ben. Ott a' Tsászár és Pápa békeſségre hajlottak, 1177ben. Az Venetzia Városa Patriarkájának házál an. Azomban Henricus Leo,

Ba-

variának, és Saxoniának Hertzege pártot ütött, kit viſzſza jövén egynéhányſzor meggyözött, birodalmából ki-üzött, oſztán hogy ſenki mellette nem vólt ſegitséggel, kéntelenittetett kérni kegyelmet. Ment Fridericus haddal a' ſzent földre 1189ben, Filep a' Francuſok, és Henrik az Angluſok Királlyaik véle lévén. Ott nagy elö-menetelt vett, mert a' Saracenuſokon, és Törökökön hatalmaſſan gyözödelmeskedett. Oſztán Tarſusnál a' nagy hévségben, megakarván feredni, a' Serra, avagy Czidnus fojó viziben belé hólt, életének 70dik, birodalmának 38dik eſzt. 1190ben. Elsö Feſesége vólt Adelheida, a' kit el-botsátott, 2dik Beatrix, Reginaldus Burgundiai Hertzeg Leánya. Ez ſzülte néki Henriket, Frideriket, Othot, Conradot, Filepet, Beatrixot, és Sofiát.

Symboluma:

Qui neſcit diſſimulare, neſcit imperare.

Ki nem tudja böltsen titkolni dolgait,
Uralkodni ſem tud, mert az ö ſzolgait
Orſzága népével, ſoha nem tudhattya.
Mint kell igazgatni, akár ki láthattya.

Más:

Más:

Præſtat uni probo, quam mille improbis placere.

Egy jónak tetſzeni, jobb mint ezer roſzſznak,
Azért pártyán ne légy ſoha a' gonoſznak,
Embert a' társaról meg-lehet esmérni.
Ki mint érdemlette, 'sóldgyát ugy kell mérni.

CLXXX.

HENRICUS VI. Aſper. Fridericus Barbaroſſa és Beatrix Fia. Uralkodni kezdett, az Attya után 1190dik eſzt. Az után való eſztendöben III. Cœleſtinus Pápától meg-koronáztatott Rómában. Felesége vólt Conſtantia Rogerius Siciliai Királynak Leánya, kit az Apátzák közül ki-hozatván, vette-el feleségül. Az pedig idös lévén, 50. eſztendös korában ſzülte Fridericust. Hogy pedig ſenki ne gyanúskodhatnék, mint ha a gyermek mástól ſzármazott vólna, világos helyen Siciliába a' Panormuſi mezöben sátorban ſzült. Conſtantiának Báttya vala Gulielmus Sicilianak Királlya, kinek halála után

után Tancredus, ki nem igaz ágyból való Fia vólt, választatott az Ország Nagyaitól Királyságra. Az ellen ment haddal Henrik Tsászár a' Pápa javallására, elöször 1191ben az után 1193ban és el-foglalta de nem kevés munkával Campaniát, Apuliát, Siciliat. Sybillat Tancredus Özvegyét és egész Familiáját örökös fogságra vettette. Wilhelmusnak, ki Tancredus Fia vala, minthogy ellene rebellált, holott ö tette Tarentumi Gróffá, és Apuliát-is párt-ütövé tette, mind két szemeit ki-tolatta, és Német Országban küldötte. Az után a' Siciliaiak, és Apuliaiak, zenebonáskodván, hogy új Királyt választottak, ellenek ment az Imperator 1196ban 60. ezer Vitézlö Néppel, és megfogván az új Királyt, tüzes koronát tétetett fejére, és szegekkel oda szegeztette, a' több pártosokat külömb külömb-féle szörnyü kínzásoknak nemeivel ölette-meg, azért Asper, az az: Kemény, vagy kegyetlen nevet viselt. Asiában igyekezett nagy haddal, Saladinus halálának hirét hallván, ki Egyiptomi Sultán vólt, azon reménység alatt, hogy Asiát, és a' szent Földet meg-veszi, társai lévén Conrad a' Moguntiai Püspök, és másik Conrad, ki Canczelláriusa vala, Henrik Leo, Leopoldus Austriacus, Herman a' Thuringyiai Landgróf, és egyebek. Ezeket elöre el-küldötte, kik szerentsésen el-érkeztek a' szent Földre, holott Joppét meg-

meg-vették a' Saracenusok és 20 ezer kereſztyéneket meg-ölték. Azért az Imperator emberei ezek ellen mentek, és emberül meg-verték. Sidont-is meg-vették, és más Városokat, a' Kereſztyének lakó helyeiket pedig vitézlö népekkel meg-erösítették. Többre-is mentek vólna, de az Imperátor halálát halliván, viſzſza jöttek. A' pedig történt Meſſanában, uralkodásának 7dik, életének 37dik eſztendejében 1198ban.

Symboluma:

Qui neſcit tacere, neſcit loqui.

Ki nem tud halgatni a' mikor kellene,
Szólni ſem, ha mondnak valamit ellene.
A' ſok ſzó, valóban tudatlanság jele,
Mert hibás beſzéd van öſzve kötve vele.

CLXXXI.

PHILIPPUS II. Elsö Friderik, és Beatrix Fia, VI. Henric Tsáſzár Teſtvér öttse. Ki midön Siciliaban hadakozott, Német-Orſzág igazgatását Filepre bizta. Meghalván Henrik, az Orſzág fö-rendeitöl Királyságra válaſztatott, és Aquisgranumba meg-koronáztatott. Mellyet III. Innocentius Pápa nem hagyott helyben, hanem ellene támaſztotta Othot, kit egynéhányſzor meggyö-

győzött, és népét ſzéllyel verte, az után pedig Leányát; kinek neve vala Beatrix, néki adván lett Veje, 's az Uralkodásban követője. Sok viſzontagsági után Filep Tsáſzár, a' tsendes és nyugodalmas életet kivánván, ment Bambergaban, holott eret vágatott, 's azomban az ér-vágás után Otho Palatinuſi Gróf, mintha beſzélgetésnek okáért akart vólna az Imperátorral ſzemben lenni, be-ment hozzá, és gyilkos kezével ragadván fegyverét, azt torkában ütötte, és Philippuſt meg-ölte, azért hogy Kunegunda nevü Leányát már az elött néki igérte, de másnak adta, t. i. a' Tsehek Királlya Ottocarus' Fiának Wenceslausnak. Felesége vólt Irena, Alexius Görög Imperátor Leánya. Ki ſzülte néki Kunegundát, Ethissát, Mariát, és Beatrixet. Ura véletlen, és ſzomorú halála után ezen Kegyes Imperátorné, ſzemlátomáſt naponként nagy bánattyában, tsak el-ſzáradott, el-hervadván meg-fonnyadott, és meg-hólt. Uralkodni kezdett Filep 1199ben, 9. eſzt. uralkodott, halála történt 1208ban. Symb.

Satius recurrere, quam male currere.

Melly út veſzélyre viſz, arról gyorſan meg-térj,
Hogy iſzonyú romláſt azon menvén ne érj,
Félelmes időben a' roſzſz Kalauz árt,
Mert, a' ki, követi, hoz rá ſzomorú kárt.

Symbo-

CLXXXII.

OTHO IV. Ennek Attya vólt Henricus Leo, Bavariai és Saxoniai Hertzeg, Annya Mathilda, Angliai Király Henrik Leánya. VI. Henrik Tsáfzár halála után, némellyektöl válaſztatott Királyságra, és Frantzia Orſzágból haza hívattatott, oſztán meg-vette Aquisgranumot, holott meg-koronáztatott 1199ben. Elöſzſzör láttatott. III. Innocentius Pápa abban meg-egyezni, mikor Philippust az Anyaſzentegyházból ki-tiltotta. De ez meg-gyözte Othot, és azt mivelte, hogy Katonái-is el-hagynák: Mindazáltal egyeſségre lépett véle, és Leányát-is, kinek neve Beatrix vala, feleségül néki adta, ki az lakodalom után negyed napra meg-hala. Philippus pedig azon közben más Othotól meg-ölettetvén, ez az Otho válaſztatott újolag Halberſtadba, és a' következendö eſzt. ment Romában, holott a' Pápától meg-koronáztatott, de az után kitiltatott az Anyaſzentegyházból, mert valamelly tartományokat el-akart venni, mellyeket

ket az Romai Pápa magaénak tartott. Azután kemény hadakozásban, kevervén magát, nagy réſzint Katonái le-vágattak, a többek pedig el-hagyták. Végre pénze elfogyván, ment Saxoniaban, az holott magános életet élt Harzburgba. Hat eſztendei uralkodáſa után, a' Pápától fel-ſzabadittatván, meg-hólt 1218ban. Elsö Felesége vólt Mária a' Brabantiai Hertzeg Leánya, ezt az véle való ſzoros atyafiságra nézve el-botsátotta. 2dik Beatrix Filep Tsáſzár Leánya. Symboluma:

Anſer ſtrepit inter olores.

Böltsek közt gorombák gyakran helyet lelnek,
De meg-esmértetnek, ha nem jól felelnek.
Mint a' Lúd gágogván, halgató Hatyúktól,
Külömböz, Galamb-is kodátsoló tyúktól.

CLXXXIII.

FRIDERICUS II. Hatodik Henrik, és Conſtantia Fia, Sicilianak örökös Ura. Meg-koronáztatott III. Honorius Pápától 1220ban. Igen jeles virtuſokkal ékeskedö

Fejedelem vólt, de azomban vétkes tselekedetekre-is ki-fakadott. Nagy jó akarója vólt a' Tudóſoknak, a' böſéges Alamisnának oſztogatója, állandó emlékezetét hagyta hatalmas hadi-viſelt dolgainak, de egyſzer 's mind kegyetlenségének, iſtentelenségének, és buja életének-is, mert ſok ágyaſokat tartott. Az Római Pápáktól, hogy vélek ellenkezett, 5ſzör tiltatott-ki az Anyaſzentgyházból. Elöſzſzör Honoriustól a' ki fel-koronázta. 2ſzor IX. Gergely Pápától, 3ſzor-is ugyan attul, mert Lombardiának, és Olaſz-Orſzág egyéb tartományinak Lakoſit ſzörnyen puſztította az engedetlenségért, és ölte, vagta, Városit égette, minden módon veſztegette. 4ſzer. IV. Innocentiustól, hogy az Ekkleſia javait magának el-vette. 5ſzör-is éppen attól, hogy a' Lugdunumi Conciliumban nem akart meg-jelenni. Az Ekkleſiaból ott nem tsak ki-vettetett, hanem annak felette, az uralkodásra-is méltátlannak ítéltetett, és le-tétetett 1245ben. Az után Olaſz-Orſzágot ſok-képpen háborgatta. Pármát meg-ſzállotta, de ott meggyözettetvén ſok Katonát el-veſztett, 's viſzſza verettetett. Oſztán laſſanként vitézlö népeitöl el-hagyattatván, ment az maga örökös Orſzágában Siciliában. Míg uralkodásának virágjában vólt, fundálta az Bétsi és Neápolyi Akademiákat. A' Bononiait pedig, mivel a' Lakoſok hozzá engedet-

detlenek vóltak, által-tette Páduába. Elsö Felesége vólt Conſtantia Arragoniának Királynéja, ki ſzülte néki Henriket. Ezt az Attya Tsáſzárrá tévén, azután vagyakodott Imperatorságra az Atya ellen, azért Apuliában küldetett tömlötzben, és ott meghólt. 2dik Jole, avagy Jolánta, János Jérusálemi Király de Bregna Leánya, a' ki Férjének Jérusálem Királlya Tituluſsát ajánlotta Jegybéli ajándékban, melly tituluſsát azután éltenek az Siciliai Királyok. Ez ſzülte Conradot, kit tsalárdul meg-ölt Manfredus Apuliaban. 3dik Mechtildis János Angliai Király Leánya. Ki ſzülte iſjabb Henriket és Conſtantiat. Az régibb Irók ezen Feleségeiröl emlékeznek, de az újjabbak emlegetnek még 3at ezeken kivül t. i. Rutinát, Otho Bavariai Gróf Leányát. Iſabellát ki vólt Ludovicus Bavariai Hertzeg Leánya, ki ſzülte Agneſt. Ismét említtik Otho Iſtriai Marhio Leányát, ki hivatott Agnesnek. Ezen emlitett Feleségein kivül vóltanak Ágyaſsai, kik között leg-híreſſebb Blanca, ki ſzülte Manfredust, Conrad, báttya, és Attya gyilkosát, ismét Enciuſt, ki Sardiniának Királlyává lévén, a' Bononiaiak Vas-Kalitkában rekeſztvén meg-öltek. Fridericus idejében éltenek; Bonaventura, ki igen tudós Cardinalis vólt. Albertus Magnus, és ennek Tanítványa, Thomas Aquinas. Meghólt Friderik Tsáſzár, Fattyúſia Manfredus

gonoſzsága miatt, Panormusban, életének 57dik. Birodalmának 35dik. eſzt. 1250ben.

Symboluma:

Minarum ſtrepitus, aſinorum crepitus.

Hitvány fenyegetés, olly mint ſzamár fingás,
Vagy mint ſzél miatt lett gyenge nád ſzál ingás.
Félni attól nem kell, el-hidd akár kinek,
Mert kárt, veſzélyt, romláſt nem tehet ſenkinek.

CLXXXIV.

CONRADUS IV. Máſodik Friderik, és Jóla Fia. Ez az Jóla, vagy Jolánta, vólt, Jérusálemi János de Bregna nevü Királynak Leánya, mint fellyebb említtetett, kit azért vett magának Feleségül, hogy a' Jérusálemi Királyſághoz juſſa lenne. Születetett Konrad 1228ban. Uralkodni kezdett 1243ban. Ez ellen mint az Atya ellen-is IV. Innocentius Pápa akarattya ſzerént Imperátorságra, válaſztatott Henrik Thuringiai Landgróf. Conradus azért, hogy ezt az válaſztáſt, meg-akadályoztathatná, hadi néppel ment Francofurtum alá, ſegítségül lévén néki, a' Bavariai Hertzeg Otho, kinek Leányát Erſébethet, vette magának Feleségül. De viſzſza verettetett és meg-győzettetett Henriktöl, kit követett nagyobb réſze az Imperiumi Fejedelmeknek. Oſztan

tán futott Ratisbonában, holott éjtſzaka, az oda való Püſpöknek, meſtersége altál megſzorittatott. Társai le-vágattak, maga, a' pad alatt, Iſteni Gondviſelés által, életben meg-tartatott. Az után, hogy Attyának halálát meg-hallotta, el-ment leg-ottan Olaſz-Orſzágban, Siciliának, és Neápolisnak, mint Eleiröl maradott örökös Orſzágainak el-foglalására. Holott azokat a' Városokat, mellyek a' Pápához adták magokat, Tancredusnak ſegítsége által viſza vette, a' ki ötet arról el-hitette, hogy az ollyan uralkodás állandobb, mellyhez erőſzakkal jut valaki, mint a' melly önként adattatik. Azomban Henrik meg-ſzállotta Ulmát, melly még Conradhoz ragaſzkodott, holott nyillal haláloſſan meg-ſebeſittetvén, meghólt. 1246ban. Conrad pedig Neapoliſt 8. honápra meg-vette, holott némelly közönséges, vagy különös házakat el-teríttetett, és kofalakat. Capuat-is fel-prédálván, kőfalaitól, és báſtyáitól meg-foſztatta. Aquinumot meg-égette. Midön oſztán, egéſz Siciliát el-foglalta, Német-Orſzágban ment, holott midön mindeneket ellenközö-képpen tapaſztalt, az igazgatáſt a' maga fiara Conradinusra bizta, ki vólt Bavariának fejedelme. Ő ismét, hogy az el-foglaltatott Orſzágait meg-erősítheſſe, Olaſz-Orſzágban viſzſza ment. Az Anyaſzentegyházból ki-rekeſztetett. Meg-ölte Manfredus

Blánka Fia, mint fellyebb emlittetett, életének 26dik, uralkodásának 11dik. Attya halála után 4dik. eſzt. 1254ben Symbol.

Sapientis eſt, cum optime poſſit, nolle nocere.

Bölts embernek jele, hogy mikor árthatna;
Nem teſz kárt ſenkinek, noha okozhatna.
A' ki jó, azon van, hogy jóval leheſſen,
Mindenhez, és másnak haſznára élheſſen.

CLXXXV.

HENRICUS Thuringiai Landgraf Herman, és Sofia Fia. II. Fridericus Imperátortól, Német-Orſzágon a' Szent Birodalomnak Gondviſelöjevé tétetett. Azután, hogy Friderik ki-rekeſztetett az Anyaſzentegyházból, ez a' Henrik Német-Orſzági Királyságra válaſztatott ſok Püſpöktöl, 1246ban. Mellyre nézve Püſpökök Királlyának neveztetett. Conradot Francofurtum alatt derekaſſan meg-verte, de az után Reutlingat, és nevezeteſen Ulmat midön meg-ſzállotta, nyillal meg-lövettetvén Iſenacumban viſzſza ment, holott meg-hólt. 1247ben. Symb.

Non niſi coactus.

Kardot ne köſs, ha tsak, nem kénſzeríttetel,
Vagy ha, ellenségtöl kárban meríttetel.
Iſteni ſegítség téged nagyra vihet,
Mellyet mikor ſzemlél, akar ki el-hihet.

CLXXXVI.

CLXXXVI.

WILHELMUS IV. Florentius Hollandiai Gróf, és Mechtildis Fia, Ez 20 eſztendös korában 1249ben. Fridericus Imperator ellen Moguntiában Királlyá válaſztatott, és Aquisgranumban meg-koronáztatott. Az Imperiumba a' közönséges jó békeséget helyre állította, ámbár hijába. Flandriát meg-hodoltatta. Conrad Kiralytól meg-gyözettetett, minekokáért Frisiaban ſzaladott, holott tsalárdul meg-ölettetett. 1256ban. Igy eſett a' dolog; Wilhelmus avagy Guilielmus Frisiában lévén, annak lakoſi rebelláltak, kik ellen midön hartzolt vólna, jégre ment, melly le-ſzakadott, az lova a' jég közül ki-nem ugorhatott, és ugyan ott nyilakat reá lövöldözvén meg-öletett. Uralkodott mint egy 9. eſztendökig. Ennek az Wilhelmusnak teſtvér Huga vólt, az a' Margareta Hunnebergai Grófné, ki 40. eſztendös korába, Hágába, melly a' Fö-Rendek lakó-helye, és felettébb nagy Falu az Hollandiai Tartományba, 365. eleven gyermekeket ſzült 1276ba, mint egy kis tsibe akkorákat, Fiakat, és Leányokat, kiket egyſzer's mind meg-kereſztelt Gvidó, az Ultrajectumi Püſpök. A' Fiakat nevezte Jánosnak, a' Leányokat Erſébethnek, kik mindnyájan együtt az Annyokkal meg-hól-

tak, és az Apátzák Klaſtromába Losdunumba nem meſzſze Hágához el-temettettek. Azt irják, hogy ez a' Grófné valamelly alamisnát kérö ſzegény Koldús Aſzſzonynak karjain, kettös gyermekeket látván, ſemmit néki nem adott, azonkivül pedig igen motskolta, kurvasággal vádolta azt mondván: Egy ferfiutól kettös gyermek nem ſzármazhatik. Azért a' koldús Aſzſzony, az Iſtenhez fel-foháſzkodván, azt kivánta; hogy a' Grófnénak annyi gyermeki legyenek egy ſzüléſſel, mint a' mennyi napok vagynak egy eſztendöben. Ugy-is történt, a' mint ſzava hihetö Tanúk, mind nagy emberek irják; úgy mint Gvicciardinus, Erasmus, Vives, Camerarius in Hor. ſubciſiv. Cent. 2. C. 66.

Wilhelmus Symboluma:

Conveniunt rebus nomina, ſæpe ſuis.

Meg-felelnek gyakran nevek a' dolgoknak,
Mint ſzekfü virágok ö kedves ſzagoknak.
Valaki Kereſztyen a' Kriſtuſt köveſſe,
Szent parantsolatit, éppen meg-ne veſſe.

CLXXXVII.

RICHARDUS Angliai János Királynak, és Ersébethnek Fia. Ezen Attya, 18. eſzt. való uralkodáſa után 1216ba meghólt.

hólt. Utánna a' nagyobbik Fia III. Henrik 5[?]. eſzt. uralkodott. Richardus hát ennek Öttse, ki a' bátyának a' Francuſok, és Saracenuſok ellen való hadakozáſiban igen nagy ſegitségire vólt, a' Német-Orſzági Fejedelemektül, kivált, a' Moguntiai, Coloniai, és Palatinatuſi Electoroktól, Római Királyságra válaſztatott, Aquisgranumban 1257ben meg-koronáztatott a' Kriſtus Mennyben menetelének napján. Alfonſus Caſtellanak Királlya vele ellenkezett. A' Rajna mellett való Városoknak parantſolt. Oſztán minden kintsét el-fogyatván Uralkodásának 9dik eſzt. Baſileában a' Fejedelmektöl el-hagyattatott. Mellyre nézve igen bánatos ſzivel Angliában a' bátyához, mikor ott igen ſok viſzontagságok vóltanak, viſzſza ment, minek okáért ſegitségül akarván lenni, hogy egy Várat meg-ſzállott, nyillal ott meg-ſebeſittetett, és meg-hólt 1271ben.

Symboluma:

Modicis rebus longius aevum eſt.

Kitsiny dolgok ſokſzor ſokkal állandobbak,
A' nagyok ellenben, gyakran múlandobbak.
Nagy dolgokra többen, 's igen fenekednek,
Az alá-valókra kik nem törekednek.

CLXXXVIII.

ALPHONSUS, vólt III. Ferdinand Spanyol-Országh Királlyá, és Beátrix Fia, a' ki Filep Imperátor Leánya vala. Igen bölts, és tanúlt Fejedelem vólt, mindenféle tudományokban. A' Bibliát Magyar-az Attyával együtt 14ször olvasta által. Az Astronomiában igen sokra ment, és másoknál tudóssabbá lett. Szeretvén a' Tudományokat meg-visgálta gyakorta a' nagy, és Fö-Oskolákat, és le-tette a' sikeretlen Tanítokat. Választatott némelly Electoroktól, és Német-Orszagi Fejedelmektöl Római Királyságra. Mellyet igen kívánt, és akart bizonyos okokra nézve IV. Alexander-is a' Római Pápa. 1258ban. Német-Országban soha nem ment, mivel ott mindenfelé fegyver zörgése hallatott, hanem Spanyol-Országba maradott, ámbár ott való birodalmától Fia által meg-fosztatott, mellyen szomorkodott elégyé; Osztán végtére ugyan tsak helyre állott, de az Római Királyságról le-mondott 1273ba. Ez pedig meg-jegyzésre méltó, hogy mint Richardus, mint Alphonsus inkább tsak névvel és titulussal uralkodták, és igazgatták a Római Szent Birodalmat, mint valósággal, azert szintén 17. eszt. alatt, mint egy sö nélkül vólt. Alphonsus Felesége vólt

Vio-

Violanta, Arragoniai Jakab Király Leánya. Ki szülte néki: Ferdinandot, Sanctiust, Jánost. Leány agon: Berenguellat, Leonorat, és Beatrixet. Alphonsus Symbol.

Pro lege & pro grege.

Törvényért, 's nyájjáért, az jó Király vígyáz,
Nem akarván lenni mint egy kertbéli váz.
Törvény szerént Király, népet igazgattya,
Javát munkálkodván, mint annak jó Attya.

CLXXXIX.

RUDOLPHUS, ki vólt leg-első az Austriai-Hazból származott Impératorok között. Született 1218ban. Attya vólt Albert, Habsburgi Gróf, és Alsatianak Landgrófja, a' ki Fridericus Barbarossa Imperátorral, ment a' Sz. Földre vitézlö néppel, holott, sok jeles hadi-viselt dolgai után, Ekron nál, (a' hol régen a' Belzebub tiszteltetett, kihez Achazia az Izraeliták Királlya betegségében tanátsot kérdeni küldött. 2 Kir. 1: 2.) Albert meg-halván, ugyan ott el-temettetett. Annya Rudolfnak vólt;

Hedvi-

Hedviga Kiburgi Grófné. Nevelkedett II. Friderik Tsáſzár Udvarában. Alkalmatos Igazgató nélkül lévén hoſzſzaſſan az Római Szent Birodalom 1273^bán 29^dik Septemb. válaſztatott Francofurtumban, Aquisgranumban meg-koronáztatott 21^dik Octob. Igen drága Virtuſokkal meg-ékeſittetett Fejedelem vólt. A' miképpen azt nyilván meg-bizonyította 14. rendbéli ſzerentsés, és Iſten után győzödelmes hadakozáſaiban. Szerette követni az Igazságot, és Kegyelmeſséget, az emberséget, és mértékleteſséget. Élsö Felesége vólt Anna Bernardus vagy Burchardus Hohebergi Gróf Leánya Sveviaba. Ki ſzült néki 7. Fiakat, és ugyan 7. Leányokat. E' ſzerént lett 3. Királyoknak, és 3. Electoroknak Ipa. Máſodik Felesége volt Agnes, Burgundiai Hertzegnek Leánya, a' Frantzia Királynak pedig unokája, kit 14. eſztendös-korában vett-el, midön maga 69. eſztendös vólna, 1287^ben. Azután meg-hólt Germersheimba uralkodásának 19^dik, életének 73^dik eſzt. 1291^ben. Symb.

Melius bene imperare, quam imperium ampliare.

Királynak Országát jobb jól igazgatni,
És gyakorlására a' mi jó izgatni,
Mint bövítteni azt, ſok olly emberekkel,
Kik nem oltalmazzák tulajdon vérekkel.

CXC.

CXC.

ADOLPHUS Naſſoviai Gróf, a' ki Rudolphus Imperator vitézlö népeinek Fö-Hadi-vezére volt Familiájának méltoságára, és jeles hadi viſelt dolgaira nézve, nem lett vólna méltatlan az Imperátorságra; ha fösvénysége, kegyetlensége, búja élete által, elöbbeni jeles virtuſſait meg-nem homályosította vólna. Albert Auſtriai Hertzeg egéſz remenséggel vólt, hogy Attya Rudolf után ö léſzen Imperator, de Gerhardus Moguntiai Érſek, teſtvérje léven Adolfusnak; a' több fö-rendeknek meg-egyezéſe ſzerént, ki-vévén az egy Ludovicus Palatinuſt, azt mivelte; hogy válaſztatott Frankofurtumban 1292ben. Az után Aquisgranumban meg-koronáztatott. Albert nem vólt jó akarója, azért Adolfus annak barátságát kivánván, Leányát, a' maga Fiának Féleségül akarta venni, de nem adatott, mellyből következett, hogy azután még nagyobb gyülölséggel vóltak egymás iránt. Utálatban ment Adolfus végezetre

min-

mindenek elött, kivált azért, hogy Eduardus Angliai Királytól száz ezer aranyakat vett-fel annak fejében, hogy a' Franczia Király ellen 'soldos katonákat fogna néki adni. De azt a' pénzt inkább a' Thuringiai hadra forditotta, mikor Albert Thuringiai Landgróf Fiaitól; Friderik és Ticemantól Thuringiat el-akarta idegenítteni. Az nem szép dolog vólt, hogy az Attyafiait örökségektöl kívánta meg-foſztani. Hogy illyen dologra költ az Angliai pénz, azért Adolfuſt minden vádolta. Oſztán a' Moguntiai Érſek, a' ki fö-képpen tselekedte, hogy Király légyen, méltóságából le-tette, és azon leg-föbbméltóságnak fel-vételére, az Auſtriai Hertzeget Albertet öſztönözte. Le-tétetett lévén Adolf, minden módon kivánt boſzſzút állani, a' minthogy hadat-is inditott Albert ellen, kivel a' Spirai Mezöben keményen meg-ütközött 6. orák alatt, és ugyan Albert Hertzegtöl halálos ſebet vett 's meg-hólt, uralkodásának 6dik eſzt. 1298ban. Felesége vólt Imagina de Limburg, ki ſzülte néki Henriket, és Mechtildát.

Symbo-

Symboluma:

Praeſtat vir ſine pecunia, quam pecunia ſine viro.

Bár ſzegény az ember, de jobb az a' pénznél,
Ember nélkül pénzből, mi haſznot éreznél?
A' jó embert pénznél mindig inkább ſzeresd,
És azzal az haſznot a' mint lehet keresd.

Más:

Animus eſt, qui divites facit.

A' ſzép böltseſséggel ékeskedö elme,
Gazdagittya embert 's az Iſten kegyelme.
A' nagyon oſtoba ſemmire ſem mehet,
Soha derék ember, belöle nem lehet.

CXCI.

ALBERTUS Auſtriacus, Rudolfus Imperátor, és Anna Fia, a' ki Bernardus Hohenburgi Gróf Leánya vólt. Albert kegyes Fejedelem vala. Igazság ſzeretö, tiſzta életü, igaz mondó, böltsi tanátsú,

tsú, az hízelkedöknek gyülölöje, az engedelmesek iránt kegyelmes, és jól-tévö a' gonosz-tévök ellen kemény, a' szegény szükölködöknek adakozó, az ellenkezö dolgokban békeséges türö, a' boszszú-állásra késedelmes, söt ha valakik meg-sértették, de töle botsánatot kértek, meg-engedett nékiek Ovidiusnak amaz mondásáként:

Quo quisque est major, magis est placabilis irae,
Et faciles motus, mens generosa capit.

A' leg Föbb Méltóság fel-lobbant haragja
Olly, hogy engesztelés könnyen ki-faragja
A' nemes elméből, hogy többé ne rágja
Mérge, 's illatozzék éltének virágja.

Ezek szerént a' leg-jobb Fejedelmek közé számláltatott vólna, ha a' máſok birodalmát, kintsét, gazdagságát, nem kívánta vólna, az ö számos gyermekeire nézve, kiknek örökséget, gazdagságot kívánt hagyni. Adolf ellen válaſztatott Moguntiába, kinek halála után meg-is erösittetett az Imperátorságba. 1298^ba. Monoculus, az az: egyszemü nevet viſelt, mert a' Salisburgi Püſpök mérget adott-bé néki, mellyet midön orvoſsággal élvén ki-akart vólna hánni, egyik ſzeme ki-ugrott. Belsö hadakozáſi vóltanak a' Treviri, Moguntiai, Coloniai, és Palatinatuſi Electorok ellen, mert öſzve ſzövetkeztek ellene, de azokat meg-győzte.

Hada-

Hadazozott a' Bavariai Hertzeg ellen-is kinek Otto vala neve, a' ki Magyar,-Orſzági Királyságra vágyakozott a' Salisburgi Püſpöknek meſtersége ſzerént. Ez adta-bé a' mérget, mellyrül fellyebb vólt ſzö. A' Miſniai Marchiok, Friderik, és Dithman ellen-is hadat inditott, kiktül meg-gyözetett. Azután indúlt a' Carinthiai Hertzeg Henrik ellen, hogy Tseh-Orſzágot töle el-vegye, mellyet híre nélkül bírt. De ellene támadván némelly Urak, mikor a' Rajnán által akart vólna menni, meg-ölettett. Még pedig az ö Attyafiának Fiától János Hertzegtül, kinek keze alol Sveviát, azért hogy igen tikozló vólt, el-vette. Ez ütötte fegyverét torkában az Imperátornak, azután a' társai, derékon a' fejét köreſztül vágták, mellyet-is által ſzúr'tak, birodalmának 10dik eſzt. 1. Maji 1308ba. Másodſzor el-temettetett ſpirában az Attyahoz közél. Felesége volt Ersébeth, Meinhard Tyroli Gróf Leánya, kinek vóltanak 21 gyermekei, Tizen-egynek nevek esméretes. Elsö vólt Rudolf, kit Tseh-Orſzági Királlya tett Wentzezlaus után, 1307be, 's azon eſztendöben meghólt. 2dik Friderik Auſtriai Hertzeg, azután Imperátor. 3dik Leopold Auſtriai Stiriai, Carinthiai Hertzeg, a' ki katonák ditsöſségének neveztetett. Meg-hólt 1326ban 4dik. Henrik a' ki Birnebergi Gróf Leányát

el-vévén Feleségül, meg-hólt 1344ben. 5dik. Albert, a' ki az Attya halála után Gubernátor vólt. Udalricus Gróf Leányát vette Feleségül kinek jószágát Austriával egy-üvé kötötte. 6dik. Otto Austriai Hertzeg, ki a' Bavariai Hertzeg Leányát vette-el, és meg-hólt 1344ben. Leányai között elsö: Agnes, ki András Magyar Király Felesége lett. 2dik. Ersébeth, ment férjhez a' Lotharingiai Friderik Hertzeghez. 3dik. Anna el-vette a' Brandeburgi Marchio. 4dik. Catharina el-jegyzette ezt VII. Henrik Imperátor, a' ki, mikor már lakodalmi pompát akart tartani, méreg által meg-ölettett. Azután Catharina az Apuliai Királyhóz ment férjhez, a' ki egyszersmind volt Calabriának Hertzege. 5dik Gutha, a' ki lett Felesége Ottingai Ulrik Grófnak.

Albert Tsászár Symboluma:

Quod optimum, idem jucundissimum.

A' leg-jobbnal nintsen gyönyörüségesebb.
Leg-jobb Orvosságnál sints egészségesebb.
Leg föbb-jóért ember! kívány törekedni,
Annak, ki azt bírja lehet nyerekedni.

CXCII.

HENRICUS VII. Lineburgi Gróf Henrik, és Hannoniai Grófné Beatrix Fia. Albertus halála után nem vólt Imperátor közel 6. honapokig, mert az Electorok egygyezö elmével nem vóltanak, mivel Philippus Pulcher, Frantzia-Orſzág Kirallyá, az Imperátorságot az maga Ottsének Henricus, Valeſiusnak vadáſzta. De ugyan tsak válaſztatott VII. Henrik Római Királyságra Francofurtumban 1308ban, és Aquisgranumban meg-koronáztatott 1309ben. Német-Orſzági dolgait jól rendben ſzedte. Azután 1321be. Olaſz-Orſzágban ment, és Mediolanumba maga, és Felesége Margaréta vas Koronát nyert. Onnét Romában érkezett, holott nem találván V. Clemens Pápát, mivel Avenioba lakott Galliaba, Annak parantſolattyára 3. Cardinaliſoktúl, arany Koronával meg-koronáztatott 29dik Jun. 1312ben. Jól, és ditséreteſſen uralkodott mint hogy jeles virtuſokkal megékeſittetett Fejedelem vólt, ugymint: nemes terméſzettel, okoſsággal, nagy bátor-

sággal, alázatoſsággal. A' ſzükölködöknek alamisnaval ſafárkodott, mindenhez nagy emberséget mutatott. Olaſz-Orſzágban járván fegyveres néppel, meg-remültek ſokan kivált az Mediolanumiak, kiket engedelmeſségre vett. Ugy a' Rómaiak-is. Ment azután Florentziában, nem-külömben Robertushoz, ki vólt Apuliának Királlya, és az Florentziaiaknak nagy Fautora, mellyért azt proſcribalta, és Florentziát erőſen meg-ſzállotta, mellynek Elöl-járói, egy Bernardinus névü Barátot arra vettek, hogy a' Sakramentumott méreggel egyelítvén adta az Imperátornak, mellyet mihelyt éſzre vett, igy ſzollott a' Barátnak: El-távozzál, mert mihelyt ezt a' gonoſzt, mellyet velünk tselekedtél, meg-tudjak, a' kik hozzánk Hivek, ſzörnyü keſerves halállal, kell tenéked meg-halnod. Botsaſſon-meg néked az Iſten. De ugyan tsak nem maradott büntetetlen, mert meg-fogattatván meg-nyúzattatott, a' Klaſtrom-is meg-égettetett a' mellyben lakott. Igy Henrik 5. eſztendöt ſem tölthetett az uralkodásban 's meg-hólt Beneventumba 25. Aug. 1313. Felesége volt Margaréta nagyon alamisnálkodó Aſzſzony a' Brabantzia Hertzeg Leánya, ſzülte Jánoſt, Beatrixet, Mariát és Agneſt. Catharinát-is el-jegyzette Felesége halála után, de véle öſzve nem kelhete.

Symbo-

Symboluma:

Calix vitae, calix mortis.

Élet pohárává a' mit Jésus teve,
Halál pohárává én rám nézve leve.
Sok roſzſzat tselekſzik az iſtentelenség,
Mert az mindenhai ártalmas ellenség.

CXCIII.

FRIDERICUS III. *Auſtriacus* Pulcher. Született 1290dik tállyán. Attya vólt Albertus Imp. Annya Ersébeth Meinhard Tyroli Gróf Leánya. Válaſztatott Imperátorságra az Coloniai, Palatinatuſi, és Saxoniai Elektoroktól Francofurtumba Ludovicus Bavarus ellen. 1314ben *és Bonnába* 1315ben meg-koronáztatott. Az ö ékes termetére nézve; Pulcher az az: Szép nevezetett vett. A' Felesége vólt Ersébeth az Arragoniai Király Leánya, ki ſzülte néki, Frideriket, Annát, Ersébethet. Annyira ſzerette Férjét, hogy az fogságban tartatván, azon-azokon lett ſok keſerves könyhullatáſi miatt, kitſiny hija vólt, hogy ſzemeinek világától, meg-nem foſztatott. Fridericus és Ludovicus közelrül való Atyafiságok vóltanak. Mind ketten az elsö Rudolphus Imperátornak *Unokái.* Friderik Fiu, amaz Leány ágon. Azért,

hogy, egyſzersmind válaſztattak, nem lévén 14. honapokig Imperátor, ſzeretett vólna mindenik különöſſen uralkodni. Kénſzerittettek ugyan, hogy máſok példája ſzerént, kik elöttök elegen vóltak, uralkodnának együtt. De Ludovicus nem akarta, mivel ötet többen válaſztották; u. m. a' Moguntiai, Treviri Tseh-Orſzági, és Brandeburgi Electorók. Azért 5. ízben hartzoltak egymás ellen. Nevezetes a' többekközött az Eſsingai ütközet Sveviába, holott mind két réſzrül ſokan meg-ſebeſedtek, el-is eſtek ſokan. Azután 1323ban Friderik Bavariára ütött Ludovicus ellen, tiz-ezer Magyarokkal, és 20 ezer Auſtriacuſokkal. Holott midön mód-nélkül kegyetlenkednének, kivált az idegen nemzetek; a' földnek termését el-rontván, fel-prédalván a' Városokat, el-ragadozván, a' ſzüzeket, és jámbor Aſzſzonyokat, Ludovicus, mindenfelöl ſzerzett ſegittö seregeket, a' ſzomſzédtságokból, és kemény ütközetet állott, mellyben Friderik el-fogattatott, minek utánna az ellenség közül ſalyát fegy-verével 50vent le-vágott, Mihály' Napján 1323dik eſzt. és három eſztendeig való fogsága után meg-ſzabadúlt illy conditio, avagy fel-tétel alatt, hogy meg-elégedvén a' maga Auſtriájával, az Imperátorságrúl tellyeſséggel-lemondjon. Azután a' pártoſokat le-tsendesítvén, Bétsbe meg-holt vérhas, vagy in-

kabb

kabb méreg miatt, életének mintegy 40dik eſzt. 1330ban. Symb.

Morte beata nihil beatius.

Semmi nints, bóldogabb a' bóldog halálnál,
Mert ha azt éredel, leſzeſz, mintha álnál
Jéſus jobbja felöl a' nagy ítéletben,
Jó kereſztyén lévén e' gyarló életben.

Más:

Quod palam, hoc clam.

A' mit ember ſzégyenl nyílván véghez vinni,
Titkon-is ruttság az, azt el-lehet hinni.
Köveſſed mindenütt, a' mi tiſzteſséges,
És nem kárhozatos, hanem idveſséges.

CXCIV.

Ludovicus V. Bavarus, Ludovicus Fia, ki vólt Palatinatuſi Gróf, és Elector, nem külömben Bavariai Hertzeg. Annya vólt Mechtildis Rudolf Tsáſzár Leánya. Négy Electoroktól válaſztatott Francofurtumban a' mint fellyebb meg-jegyeztetett.

1314ben. Aquisgranumba meg-koronáztatott. Friderik le-tévén az Uralkodáſt, maga uralkodott 1323tól fogva. Erőſzakos indulatú, mindenben nagy bátorságu, és ritka vitézségü Fejedelem vólt, de igen hebehurgya. A' Papi rendet nem igen kedvellette. Olaſz-Orſzágban menvén, mindenfelé kegyetlenkedett. A' Mediolanumi Erſektül vás koronát vett. Azután Romába Cardinalis Columna, magát, és Feleségét Margarétat arany Koronával meg-koronázta 1328ba 6. Jan. Minekutánna meg-egyeztenek abban, mint a' Tanáts, mint a' Belsö, és külsö rendek. Egyedül tsak a' Pápa mondott ellene, ki vólt XXII. János Avenioba. Annakutánna Ludovicus Pétert de Corbario tette Pápává, ki magát IV. Miklosnak nevezte. És ez, 1332ben látván az Imperátor hatalmat hanyatlani, Avenioban ment, holott le-borúlván a' Pápa labainál, engedelmet, és életet kért, mellyet megis nyert. Ludovicus hogy Német-Orſzágban meg-tért, VI. Kelemen Pápától ki-rekeſztetett az Anya-ſzentegyházból. Kinek kívánságára, az Electorok válaſztották Caroluſt a' Tseh-Orſzági Királyt 1346ban. De azért olly hatalmas vólt Ludovicus, hogy Caroly tartván töle, ſemmit nem mert tselekedni. Meg-holt 1347be méreg miatt, mint némellyek írják, mellyet adott bénéki Albertus Auſtriacus özvegye, kivel

ſzere-

ſzeretett társalkodni. Uralkodott Friderik fogsága után 24. eſzt. élt 63. eſzt. Ennek a' Ludovicusnak uralkodáſa alatt 1340ben, kezdette épiteni Bétsben a' Szent Iſtván Tornyát Albert Auſtriai Hertzeg, mellyet el-végezett a' Fia 60. eſztendöre, 1400ban. Mellynek magaſsága 180. lábni, de ennel magaſsabb 20. lábbal az Argentoratumi. Első Felesége Ludovicusnak vólt Beátrix, a' Lengyel Király Leánya, ki ſzülte néki Ludovicuſt, és Iſtvánt, 2dik Margaréta, Gvilielmus Hollandiai Gróf Leánya. E' ſzülte Albertét, Othot, Gvilielmuſt, Ludovicus Romanuſt, Erſébetet.

Symboluma:

Sola bona, quae honeſta.

Jó dolgok egyedül a' tiſzteſségeſsek,
Kiken kivül máſok nem idveſségeſsek.
Ollyak mind, valamit a' Szent Törvény kíván,
Szegény bünösöket az Iſtenhez híván.

CXCV.

GUNTHERUS. Született 1304ben. Attya vólt XII. Henrik Swartzburgi Gróf Turingiaba. Ludovicus halála után, Edvardus Angliai Királyt akarták az Electorok Tsáſzárrá tenni, de nem vállalta. Azután Friderik Turingiai Landgraf unſzoltatott

tatott azzal a' leg-föbb Méltósággal, de fel-venni az ſem akarta. Harmadſzor oſztan Guntherus válaſztatott Francofurtumban, 11. Febr. 1349ben. Római Királyságra, jóllehet addig nem akarta fel-vállalni, még meg-nem bizonyittatott, hogy ſenki nem ülne az Imperátori ſzékben. Errül bizonyoſsá tétetvén az Electoroktól, Vitézlö hadi-néppel Francofurtum alá ment, és azt meg-ſzálván, azután két honapra, Királyi pompával a' Városban bé-fogadtatott, és Imperátornak mindenek hallattára fel-kiáltatott. Látván azért Károly, hogy fegyverrel ſemmire ſem mehetne, más meſterséget gondolt; t. i. hogy egyéb nem haſznált, Guntherus Orvos Doktorát pénzel meg-veſztegette, kinek Fridankus vala neve, ez az Urának, ki akkor-is beteges vólt, mérget adott-bé, mellynek erejét mihelyt tapaſztalta Guntherus, leg-ottan a' Doktornak parantsolta, hogy inná-meg. Meg-itta, és hirtelen el-eſett, 's el-veſzett. Az Imperátor-is az után kevés idöre meg-hólt, és el-temettetett Francofurtumba 29. Junii 1350ben.

Symbo-

Symboluma:

Umbra non cedit ſoli.

Arnyék fényes napot mindenütt követi.
Ha valami dolog magát közben veti.
Nyilván jelét adja a' világoſságnak,
Minden, valami van Iſteni jóságnak.

CXCVI.

CAROLUS IV. Tseh-Orſzági János Király Fia, és VII. Henrik Tsáſzár unokája, mert János Henrik Fia vólt. Anya néve Ersébeth, ki Wenczezlaus Tseh-Orſzági Király Leánya vala. I. Rudolf Tsáſzár; Jutta nevü Leányáról unokája, Ezektül a' ſzüléktül ſzármazott Carolyl Prágában 14. Maji 1316ban. Válaſztatott Imperátorságra Ludovicus Bavarus ellen 4. Electoroktól 1346ban Kinek halála után az Imperátorsággal meg-kináltattak: Edvárd Angliai Király Friderik Thuringiai Landgróf, kik nem vállalták. Oſztán Guntherusra adatott, ki hamar meg-hólt, igy maradott

dott Carolusra, 1350ben. Ez a' Fejedelem mindenféle tudományokban, és ſok külömb nyelvekben jártás-költés, és nagyon tanúlt vólt. Az Philoſóphiából való diſputatiokat hívta maga vátſorájának. A' Prágai Academiát 1360ban fundálta, mellyet megerösitett VI. Innocentius Pápa. Cardinal-is Ægidius 1355ben Rómában meg-koronázta. Azután Sveviának 16. Városait a' ſzomſzéd' Fejedelmeknek pénzen el-adta, hogy pénzt kaphátna Fiának Wenczezlausnak válaſztására. Tseh-Orſzágot meg-nagyobbitotta hozzá ragaſztván Lusatiát, és Siléſiát. Vóltanak némelly hadakozáſi, de nem igen emlékezetre méltók. És ez az Imperátor, inkább-is, örült a' békeségnek mindenkor, mint az háborúnak. Első Felesége vólt. Blanca Valeſiai Gróf, Caroly Leánya, ki ſzülte néki, Margarétát és Erſébetet. 2dik Anna vagy Agnes Rudolphus Palatinus Leánya, ez magtalan meg-hólt. 3dik Anna, v. Joanna Sileſiába Svidnici Bulco Leánya, ez ſzülte Wenczezlaust. 4dik Erſébeth Bugislaus Stetini Hertzeg Leánya. Szülte Sigismundust. Két utólsóbb Feleségei ſzültek ezen Leányait: Catharinát, Annát, Helenát, Elisabethát, Margarétát. Ezen Imperátor idejében éltek Gerſon János, Pariſi Cancellarius, Bocacius János, Petrarcha Ferentz, Tudos Ferfiak. Az Heidelbergai Academiát fundalta II.

Ru-

Rupertus Palatinatuſi Gróf, és Bavariai Hertzeg 1346ban. Meg-holt Prágába életének 63. birod. 32. eſz. 1378. Caroly Tsáſzár Symb.

Optimum eſt aliena inſania frui.

Más bolondságának, ki haſznát veheti
Leg-jobb, ha azomban dolgát jól teheti.
Más gorombasága, okosnak haſználhat,
Azért eſzeſsége, még-is helyén álhát.

CXCVII.

Wenczezlaus IV. Cároly Tsáſzár, és Anna v. Joanna Fia. Született 17. Mart. 1361be. Még két eſztendös ſem vólt mikor Tseh-Orſzági Királyságra fel-koronáztatott. Azutánn ſok munkával, és költséggel az Attya azt tselekedte, hogy 1376ban 15. eſzt. korában 13. Junii Francofurtumban Imperátornak válaſztatott, és következendö honapban 6dik Julii. Aquisgranumban meg-koronáztatott. Attya halála után, az elsöbb 5. eſztendökben magát igen jól viſelte, de azután a' bujaságot, tobzodáſt, réſzegeskedéſt követte. Azomban igen kegyetlenkedett. Nem elég vólt hogy keſerves halállal meg-öletett

ſoka-

ſokakat, kiktül félt, hanem ſaját kezével, 's fegyverével, az maga Áſztalánál-is, elveſztett eleget. Midön azért illyetén gonoſz rendeletlenségekre, ottan ottan el-vetemednék, a' Prágaiak, és az Orſzágnak Nagygyai, 's az Imperiumbéli Fejedelmek, fogságban vetették. Elsöben ugyan, igen büdös tomlötzben 4. honapokig, de onnan ſok Királyok, és Fejedelmek, magokat közben vetvén, azoknak kértekre meg-engedtetett hogy feredöben mehetne, a' tömletzben vett rút ſzenynek le-mosására. Az honnét a' ferdösnének; a' ki mezítelen vólt, meſtersége ſzerént, el-ment mezítelen a' maga Várában. Igy, az akkori fogsából meg-ſzabadúlt. De azután ſem lévén jobb. ismét meg-fogattatott, de ugyan meg-ſzabadúlt. Oſztán az Öttſe, Sigismundus akarattya ſzerént Albertus Auſtriai Hertzegtül el-fogattatott, es fogságra alattomban Bétsben vitetett, ſenki nem tudván hová lett. Onnét-is egy Haláſznák meſtersége által meg-ſzabadúlt, és Koldus ruhában, Prágában viſzſza ment, az Orſzágot kezéhez vette, és ellenségei közül ſokakat meg-ölette. Oſztán, jollehet, akkor az uralkodáſra fel-vétetett, de hogy ſemmivel jobbá nem lett, Francofurtumban az Electoroknak hatalmával, vég-képpen le-tétetett, 1400ban. Azutan-is akart uralkodni, de arra többé nem mehetett, hanem még-az-

után

után élt 18. eſzt Uralkodott Tseh-Orſzágban 41. az Imperiumba 22. eſztendökig. Meg-hólt nagy indúlatos haragjában gutaütés miatt, életének 57dik eſzt. 1418ban. Elsö Felesége vólt Joanna, Bavariai Hertzeg, és Hollandiai Gróf Albert Leánya, a' ki férjhez menéſe után 6dik eſztendöre, férjének ſok rendeletlen gonoſz tselekedetein való bánattyában meg-hólt. 2dik Sophia, János Bavariai Hertzeg Leánya. Euphemia vólt Wenczezlaus Leánya, de mellyik Feleségétül bizonytalan. Irjak, hogy ennek uralkodáſa alatt 1380ban találta Bertholdus Niger Chémicus Barát a' Puskaport, ágyút, puskát. Illy forman: hogy kénköves matériát egy mosárban meg-törvén, arra tett, egy ki-pallérozott követ, és mikor atzéllal ki-ütött vólna, történetbül a' tüzes ſzikra bé-eſett a' mosárban, a' matéria meg-gyulladvan, nagy ropogáſsal a' követ fel-lötte. Azután kéſzitett vas tsévéket, és a' lövésnek meſterségére, meg-tanitotta az embereket.

Wencezlaus Symboluma:

Moroſophi moriones peſſimi.

Ki eſztelen, 's böltsnek még-is magát véli,
Leg-roſzſzabb bolondnak, akarki itéli,
Mert mindent fel-forgat, nagy bolondságában,
'S nem hiſzi, hogy vétett ez gonoſzságában.

CXCVIII.

FRIDERICUS IV. Attya vólt Magnus Junior, Brunsvigai Hertzeg, Annya Catharina Woldemar Brandeburgi Marchio Leánya. Hatalmas hadakozó Fejedelem volt. Attya halála után a' Brunsvigai Hertzegséget ditséreteſſen igazgatta 19. eſzt. alatt. Le-tsendesített ſzépen ſok rendbéli zenebonakat. Minek-utánna le-tétetett Wenczezlaus. 1400ba. Orbán napján Francofurtumban Római Királyságra válaſztatott, többnyire az Electoroktól. De hogy onnét hazafelé meg-tért, az útban, a' Waldecumi Gróftol fegyverrel által verettetvén meg-öletett. Mellyből ſzomorú változáſok, és zenebonák ſzármaztak az Imperiumban. Azomban világoſságra jött, az elöbbeni Moguntiaiaknak ſok rendbéli rendeletlen tselekedeteik, a' peldabeſzéd ſzerént: Moguntia ab antiquo nequam, az az: Gonoſz Moguntia vegtül fogva. Ez a' mondás pedig, eképpen világosodott-ki; t, i. a' Városbéli Cathedrale Templom ajtajában vala egy faragott kö, mellyen fellyül ez az irás olvaſtatott: Verte, & invenies. Az az: Forditsd-fel, és meg-találod. A' kö felfordíttatván, az említett mondás rájta ſzemléltetett. Továbbá az Electorok, a' ſok viſzontagságoktól öſztönöztetvén, válaſztot-

ták

ták magok közül Rupertust, a' Palatinátusi Electort, ki egyszer 's mind, Bavariai Hertzeg-is vólt.

Fridericus Symboluma:

In mortem alterius, tu spem tibi ponere noli.

Halálán ne fundáld a' te reménységed
Másnak, 's hogy az légyen meg-tiltsd keménységed.
Ártatlan vér-ontás a' nagy uraságra
Rossz út, igy ne kivánny, menni Királyságra.

CXCIX.

RUPERTUS. Bavariai Hertzeg Rupertus, és Siciliai Király' Friderik Beátrix nevü Leányának Fia vólt. Wenczezlaus helyében választatott 1400ban. Imperátorá tétetett ez elött Francofurtumban, Friderik a' Brunsvigai Hertzeg, a' ki haza felé menvén, az útban meg-öletett. Rupertus kitsiny testü Fejedelem vólt, de nagy elméjü, nagyon szeretöje az igazságnak, kereszty éni tisztinek követöje, az Imperátori Méltoságnak védelmezöje. A' Florentziai-

iak, 's máſok Olaſz-Orſzágban hívták a' Mediolanumi Galeacius ellen, a' ki Hertzegi Tituluſt ruházvan magára, magáéva akarta tenni Olaſz-Orſzágot. Ez ellen ment vitézlö néppel, és meg-ötközvén véle, keményen meg-verettetett 1403ban azért Rómában ſem mehetett a' meg-koronaztatáſra, hanem Olaſz-Orſzágot oda hagyván, Német-Orſzágban meg-tért, és ambár Europa háborus népekkel mindenfelé tellyes vólt, de Rupertus békeségeſſen uralkodott. Elsö Feleségének neve nem esméretes, de attul ſzületett Rupertus Pipa. 2dik volt Ersébeth, kinek magzati vóltak: Friderik, Lajos, János, Iſtván, Otho, Margit, Érsébeth, és Agnes. Meg-hólt Rupertus Oppenhemiumban, birodalmának 10dik eſzt. 1410ben. Symbol.

Miſeria, res digna miſericordia.

A' nagy nyavalyáſon, méltó könyörülni,
Szörnyü nagy gonoſzság veſzéllyén örülni.
Valakiben nintsen könyörületeſség,
Nem leſzſz lakó helye, kellemetes ſzep ég.

CC.

JODOCUS Barbatus az az: Szakállas, mert öreg Fejedelem lévén igen hoſzſzú ſzakállat nevelt. IV. Cároly Tsáſzár Ottsének

János-

Jánosnak, és Margaréta Oppaviai Hertzeg Aſzſzonynak Fia vólt. Nem vólt, haſznos igazgatásra termet Férfiu, de igen nagy gazdagságu, Attya János, Henrik után Morvának Fejedelme. Válaſztatott Rupertus után Francofurtumban 1410ben. Illyen törvént tett, hogy az Imperiumbéli ſtatusok ellent álhatnak az Imperátornak, ha az Imperium rendeléſi ellen tselekeſzik: azért mind az által, ſem hüségtelenek, ſem pártütök-nem leſznek: Felesége vólt, Magyar-Orſzági Királyának Leánya, kitül ſemmi gyermeke ſem vala. Meg-hólt Brunában életének 90dik eſzt uralkodásának 6dik hónapjában. 1411dik eſzt. Symb.

Omnis homo mendax.

Hazug minden ember, bizonyos példája;
Sok roſzſzúl ſzóllóknak igen vétkes ſzája.
Hazugság által jött a' bün e' világra,
Igaz mondás ſzorúlt így moſtoha ágra.

CCI.

SIGISMUNDUS. IV. Cároly Tsáſzár, és Erzsébeth Fia. Minden jeles virtu-

ſokkal meg-ékeſittetett Fejedelem vólt. Ki tündöklött ö belöle a' böltseség, kegyelmeſség. Fel-találtatott a' jótétemény, az hüséges ſzolgálatnak bö meg-jutalmaztatáſa, a' tudományoknak, és Tudoſoknak ſzeretete, a' vilagi gazdagságnak meg-vetéſe. Szép teſtel, termettel, tekintettel, elmével bírt. Lett Magyar-Orſzági Király 1386ban. Azután Tseh-Orſzági 1419ben. Válaſztatott Imperátorságra Francofurtumban 1411ben. Magyar-Orſzági Királyságának 24dik eſztendejében. Mediolanumba meg-koronáztatott 1431ben. Azután Rómában IV. Eugenius Pápától 1433ban. Két Contziliumokat tartatott. Az elsö vólt Conſtantiaba, melly kezdödött 1414ben Novemberben, és mindjárt a' következendö 1415ben meg-égettetett ugyan ott Huſs János, azután valóban Prágai Hieronymus Tseh-Profeſſorok. Második Gyülés vólt Baſileában 1431ben, és vége lett 1442ben. Sok Förendek Tseh-Orſzágban, kik Huſſus tudományát bévették, es halálat bánták, Sigmond Tsáſzár ellen pártot ütöttek, 's fegyverrel ellene mentek, válaſztván Fejedelmül, és Fö-hadi-vezérül Ziska Jánoſt, a' ki nagy rendü Familiábúl való lévén neveltetett Király Udvarban, és forgott ſok erös hadakozáſokban, 's egyik ſzemétül valamely véres ütközetben meg-is foſztatott. Ez hatalmas gyözodelmet vett egynéhányſzor az Imperátor

tor hadakozó Népein. Sokat hadakozott Sigmond Tsáfzár a' Törökkel máfokkal-is. Elég baja, vólt a' Magyarokkal, kik fogságban-is vetették, és más boſzúságokkal-is illették, mellyért ſokan büntetéſeket vettek, mint más magyar könyvekben láthatni. Első Felesége vólt Maria Lajos Magyar Király Leánya, a' ki Jegybéli ajándékul a' Férjének Magyar-Orſzágot ajánlotta. 2dik Borbála Ciliai Gróf Hermán Leánya. Nagyon tiſztátalan életü Aſzſzony vólt, azért az Ura mindenhai fogságban tartotta, kinek halála után ki-ſzabadúlván, azután ſzokott búja életét, mint néki tettzett gyakorlotta. Szülte Erſébetett. Meg-hólt Sigmond Tsáfzár Morvának Znoyma nevü Varoſsában, az hová kivánt vitettetni kedves Erſébeth Leányához, ki ott tartozkodott, hogy annak ölében, tsokjait vévén, ölelgetéſeit tapaſztalván halhatna-meg. Ugy-is lett 1437ben Magyar-Orſzági Királyságának 51dik Tseh-Orſzáginak 17dik Római Imperátorságának 27dik Életének 70dik eſztendejében. NB. Sigismundus Imperátor egykor lohaton Miniſterivel járván, valamelly folyó vizen kellett nékik által menni, 's azon közben midön által mennének; az Imperátor lova, meg-állott, és a' Vizben hugygyozott, azt látván, a' több Urak közül egy, azt mondá, hogy az Imperátor haſonló vólna a' Lovához. Jól hallotta ezt a' Tsáfzár, mert

fel-ſzóval ſzóllott. Azért, hogy a' vízbül ki-mentek, meg-állott, és okát kérdezte a' Miniſtertül, hogy ötet lovához miért haſonlittaná ? Azt felelte : azért, mert az, ahol igén ſok vólt a' víz, oda vizellett. Felséged-is a' ſok gazdagsággál birokat, gazdagittya jobban-is, a' kiknek nem ſok ván, azokról el-feletkezik. Ez igy lévén, hamar azután a' Tsáſzár Kéſzíttetett egy, pár drága Pikſiſt, és az egyiket arannyal, a máſikat Onnal töltotte-meg. Be-hívatta a' Miniſtert, eleiben tette, hogy válaſzſza akar mellyiket, mert egyiket néki rendelte. Fel-véſzi egyiket, az Imperátor a' máſikat, és fel-nyittya, hát arannyal vala teli , fel-nyittattya amazt, hát tsak on vala benne. Akkor mondotta az Imperátor ezen Symb.

Sic cedunt munera fatis.

Királyi ajándék nem az olly emberé
Ki, ſzolgálattyáért az válhatnék bérré,
Iſteni jó tettzés a' kinek rendelte,
Az veſzi-el, midön ingyen nem-is vélte.

Más:

Mala ultro adſunt.

Serény lábakon jár a' ſzerentsétlenség,
Önként reád rohan, mint gonoſz ellenség.
A' ki böltſen vígyáz ſok veſzélyt el-kerül,
Mellyek miatt ſzíve bánatban nem merül.

CCII.

ALBERTUS II. Attya vólt Auſtriai Ertz-Hertzeg IV. Albert Annya Jo-ánna Bavariai idösb Albert Hertzeg Leá-nya. Lett, Sigmond Tsáſzár Leányát Er-sébethet el-vévén, annak Vejevé, 1422ben. Nagyon tanúlt Fejedelem vólt, mint a' hadi, mint más dolgokban. Kegyeſséget gyakorló, adakozó, igazságot ſzeretö, és a' miképpen írja egy valaki; mindenek fel-találtattanak benne, mellyek az jó Imperá-torban meg-kívántattak. Ugy mint: a' közönséges társaſághoz való ſzíves indulat, tehettség, a' mellyel véghez vihette, elme és teſtbéli erö, mellyre nézve bátorkodha-tott el-követni, valami a' köz jónak elöl-mozdittására ſzükséges vólt. Ez neve-zetes ezen Imperátorra nézve, hogy, egy eſztendöben, u. m. 1438ban 6. Honapok alatt 3. ditsöſséges koronákkal koronáztatott-meg. Elöſzſzör Magyar-Orſzágéval új eſztendö napján. Azután Német-Orſzágéval. Ma-jusnak 30tik napján. Juniusnak 29dik napján ismet, Tseh-Orſzág koronájával. A' pár-

tos Morvaiakat meg-zabolázta, kiknek megégettek 400. Faluik. A' Taboritakat, avagy Hufsitákat, kiknek a' Lengyelek-is fegittségül voltak, a' Brandeburgi Marchio Albert által meg-győzte. A' Törököket-is, kik Amuratheffel valának, kezdette Magyár-Orfzágból ki-verni, de azomban nyavalya érvén, meg-gátoltatott, mert nagy melegben fok Dinnyét evett, melly miatt vérhaft kapott, és hazafelé fordúlván, Eftergamhoz nem mefzfze Villa-longa nevü helyen, melly hol vagyon ma, bizonytalan, meg-hólt, és el-temettetett Székes Fejérváron. Két Leánya vólt, Anna, és Erfébeth, de még egy hasban marodott Fia-is Láfzlo, ki Ofztán Magyar Királlyá lett. Élt Albert 37. eftz. uralkodott egy eftendeig, és 8. honapokig. Kimúlt a' világból 1439ben. Symbol.

Amicus optima vitae poſſeſſio.

Ember hív baráttya, néki leg-jobb kintse,
Mert hozzá igen jó, akar mire intse,
Szolgáll igaz barát, és hafznodra vagyon
Ott-is hol nem vélned, kin örülhetfz nagyon.

CCIII.

FRIDERICUS III. Erneſtus Auſtriai Ertz-Hertzeg, és Cunegunda Fia. Válaſztatott Római Királyságra Francofurtumban, 1440ben, és ugyan akkor 17. Julii, Aquisgranumban meg-is koronáztatott. Azután 1452be meg-koronázta Arany Koronával V. Miklós Pápa Romába. Igen ſzerette a' békeséget, az háborúságtól pedig nagyon irtózott. De kéntelen vólt meg-is egynéhányſzor hadakozni. Ugyan-is, fegyverrel mentenek ellene az Attyafiai Albert és Sigmond, kik az Atyai Örökséget Auſtriából kívanták, de azután ugyan tsak néki engedték. Béts Várában két honapig Fiával Maximilianuſſal a' Város lakoſitól be-vólt rekeſztve, azért, hogy a' Tanátsbéli emberek közül hátot tömlötzben vettetett, de Podjebrágyi Tseh-Király, mint az Imperátort, mint a' Fiát ki-ſzabaditotta. Ersébeth, II. Albert Tsáſzár Felesége, hasban maradott Fiát Láſzlót ennek a' Friderik Tsáſzárnak gondviſeléſe alá ádta a' Mágyar-Koronával együtt, mellyet oſztán

Láſzló halála után Mátyás Király 80000. aranyakon váltott viſzſza, 1458ban. Azután a' Római Pápától, Podjebrágyi ellen, ki az Huſsiták pártfogójok vólt, Mátyás Királynak rendeltetett a' Tseh-Orſzági Királyság, mellyet, annak halála után Friderik Tsáſzár nem akart néki engedni, azért haddal ment Mátyás Király ellene, és meg-vette Bétset-is, 's az Imperátort onnan ki-üzte 1485ben, Bírta Mátyás Király Bétset 5. eſztendeig, és ugyan ott hóltmeg 1490be. Igen ſzemes és vigyázó Fejedelem vólt Friderik, a' Virtuſoknak ſzeretöje, és meg-jutalmáztatója, a' Mertékleteſségnek mindenekben, követöje. Meghólt Lintzbe, minekutánna Dinnye étel miatt nagy nyavalyában eſett vólna, életének 78dik uralkodásának 54dik eſzt. El-temettetett Bétsben 1493ban Felesége vólt Eleonora Edvardus Portugalliai Király Leánya. Ki ſzülte Maximilianuſt, Kriſtofot, Jánoſt, Ilonát, Cunegundát. A' Typografiai Meſterséget találta Gutenbergius Argentinai Fia, Moguntiában 1440ben. Ez idötájban fundáltattak, a' Baſileai, Ingolſtadi, Tubingai Académiák. Tudóſok éltek; Baptiſta Mantuanus, Hermolaus Barbarus, Angelus Politianus, Rodolphus Agricola, Picus Mirandulanus, Laurentius Valla, 's egyebek. Hogy a' Török meg-vette Conſtantzinapolyt, Olaſz-Orſzágban vitték a' Görög nyelvet,

vet, és a' Philoſophiát, Argyropylus, Laſcaris, Theodorus Gaza. Trapezuntius, Chyſoloras, 's egyebek. Oſztan Német-Orſzágba-is kaptak a' Görög nyelvén, 's kezdettek tanúlni.

Friderik Symboluma:

Rerum irrecuperabilium felix oblivio.

Jobb el-felejteni, ha mit el-veſztettél,
'S viſzſza ſzerzésére elégtelen lettél.
Ne ejpeſzſzed magad nagy keſerüséggel,
Azért, mit meg nem nyerſz ſemmi meſterséggel.

Más: A. E. I. O. U. az az:

Aquila Electa, Iuſte, Omnia Vincit.

Mindent gyöz igazán a' válaſztatott sas,
Ha erös markában ragyog az éles vas.

Vagy igy: A. E. I. O. U.

Auſtriae, Eſt Imperare Orbi Univerſo.

Auſtria birni fog egéſz világon,
Meſzſze ki-terjedö emberi ſok ágon.

CCIV.

MAXIMILIANUS I. Született 1459ben 22. Mart. Az Attya vólt III. Friderik Tsáſzár, Annya Portugalliai Leonora. Lett az Attya után Imperátorrá minek utánna azzal 7. eſztendökig Uralkodott vólna, 1493ba. Sok jeles virtuſokkal fényleö igazságot, és kegyelmeſséget ſzeretö, a' tudományokban gyönyorködö, mértékletes, emberséges adakozó Fejedelem vólt, ha nem tikozló, mert, hogy böségeſſen, ki-adta a' ſzükölködöknek s egyebeknek, azt tikozláſra magyarázták. Nem egyſzer fordúlt meg Olaſz-Orſzágban, de a' Római Pápától nem akart meg-koronáztatni. Válaſztatott Imperátorságra 1486ban Francofurtumban. Meg-koronáztatott Aquisgranumban 10. Apr. Nevezetes ez; hogy, mikor Maximilianus a' Tsáſzári Méltóságra fel-magaſztaltatott, valami irigyitül egy ſzobája falára titkon ez írattatott: *Adamo fodiente, quis nobilior Eva nente?*

Adám.

Adam lám kapás vólt, de, ki felségeſſebb?
Evánál-is ki font, ſenki ſem nemeſſebb.
Ezek után tette az Imperátor:

Par ego ſum reliquis, niſi quod mihi nomina Magni
Caeſaris & Sceptrum contulit ipſe Deus.

Haſonló, mindenben egyebekhez vagyok,
Hanem titulusim, máſok felett nagyok,
Mert Királyi pálzát, Iſten nékem adta,
Azért tiſztellyenek mindenek, ki-adta,

Nagy hadakozáſi vóltanak a' Frantziákkal, Helvetuſokkal, Bavaruſokkal, Magyarokkal, Venetuſokkal, mellyekben ſok veſzedelmek között forgott. Az Imperialis Camarát 1495^ben fel-állította. Német-Országot pedig 1500^ban. X. Circuluſokra felosztotta. Sok Academiáknak vólt Fundátora. Elsö Felesége vólt Maria Burgundiai Hertzeg Karoly Leánya, a' ki, a' vad áſsat közben le-esvén az lórúl: él-törött a' tzombja, és mivel modnélkül ſzemérmetes vólt, Doctor kezére magát tellyeſséggel nem bízta, azért meg-hólt egynéhány napok múlva. Gyermeki vóltak: Filep, V. Caroly-Tsáſzár Attya, Ferentz, György, Margit. Még-hólt Maximilianus hasmenésben, életének 60^dik uralkodásának Attya hálála után 25^dik eſzt. 1519^ben.

Symb.

Symboluma:

Tene menſuram, & reſpice finem.

Mérsékléſt mindenben meg-tartsad rendeſſen,
Ugy várhad dolgait jó végét tsendeſſen.
Ki néz a' jó végre mellyet kell el-érni,
Ha utat nem leveſzt, hozzá lehet férni.

Más:

Semper cum cautione.

Akar mit tselekſzel, ne légy tsak egyedül,
Társ nélkül a' munka, el-hidd hamar el-dül.
Okos embereid melletted légyenek,
Kik bátorságoſsá mindenben tégyenek.

Vagy igy:

Minden dolgaidban úgy kell meg-indúlnod
Hogy légyen ſzükségben kihez mihez nyúlnod,
Akar melly eſetre, okos rendelésed
Ha léſzen, úgy nem fog porban esni késed. P. S.

CCV.

CAROLUS V. Attya vólt Filep Spanyól Király, Annya Joanna Ferdinánd Spanyol Király Leánya. Spanyól-Orſzági Királlyá lett 1518ban azután való eſztendöben pedig Római Királlya. Meg-koronáztatott 1520ban Aquisgranumban, azután 10. eſztendöre Rómában. Az ö igazgatáſa terhes vólt, és ſok féle bajokkal tellyes, mert ſzüntelen való háborúkkal, és hadakozáſokkal köttetett egyben; mellyekben mindazon által kitettzett az ö böltsesége, hatalma, Méltósága. Hadai vóltak: A' Mediolanumi, Török ellen való, Afrikai, Geldriai, Német-Orſzági, Magdeburgi. A' Mediolanumi vólt a' Frantzia Király Ferentz ellen, melly 23 eſztendökig tartott, kezdödvén 1521ben. Egykor igen nagy ütközet vólt 1525ben, 's akkor Ferentz el-fogattatott, és Spanyol Orſzágban vitetvén kemény fogságban tartatott, de következendö eſztendöben meg-ſzabadúlt, mert maga helyett fogságra adta két fiait. Annak felette, Feleségül el-vette a' Tsáſzár nénnyét, az Emmanuel

Lu-

Lusitaniai Király Özvegét, és nagy esküvés alatt a' Tsaſzárral Frigyet kötött, de megſzegte, és újra hadokozni kezdett 1526ban. Azután 3. eſztendöre végképpen meg-békellett. Hadakozott Caroly Tsáſzár Oſztán, a' Törökkel, midön Sulimán, Zapolya János Erdélyi Vajdától Magyar-Orſzágra hivattatott, holott Budát meg-vévén, onnét 140. ezer emberrel Béts alá ment és azt meg-ſzallotta, de ellene Philippus Palatinatusi Fejedelem, hatal máſſan oltalmazta, azután 1529ben oda hagyta temerdek ſok rabokat el-vivén. A' ſzegény Aſzſzonyokkal, ſzüzekkel, ártatlan kisdedekkel pogányi kegyetlenséget, és gonoſzságot követettel. Két eſztendöre azután ismét viſzſza tért 200ezer néppel, és Göntzött Magyar-Orſzágba meg-vette, onnét 15ezer emberet Német-Orſzágra prédalni éppen Lintzig küldötte. Azután Sulimán meg-hallván Caroly Tsáſzárnak ellene való indúlását, viſzſza ment nagy prédával. Afrikaban-ls hadakozott, az hová küldött Hajos Seregeket Barbaroſſa ellen, ki vólt a' Török, hajos Seregeinek Præfectuſa. Ez Muleaſſes, Tunetanumi Király Orſzágát el-foglalta, kit Caroly Tsáſzár Vitézlö hadi Népe, onnét ki-hajta. Igy Muleaſſes az Orſzágot kezéhez vette, a' Tsáſzár pedig magának adófizetöve tette. Lett hadakozáſa-még Geldrianak Fejedelme Gulielmus ellen, a' ki a' Frantzia Ki-

Királyhoz tsattolta magát, a' Tsáſzár ellen. Ezt igen meg-verte, Dura névü Városát meg-vévén Katonáit el-veſztette, magát pedig máſok eſedezéſire kegyelemben vette. Azután következett a' Proteſtanſokkal való hadakozáſa, kiknek Fejedelmeik Gyüléſt tartottak Schmalcaldiába, és öſzve ſzövetkeztek a' Vallásnak oltalmazására 1530ban. A' ſzövetséges felek vóltak. Joannes Fridericus Saxoniai Hertzeg, és Elector, Philippus Haſſiai Landgróf, Erneſtus és Joannes Fridericus Saxoniai Hertzegek. Vóltak ezeken kivül több Fejedelmek-is és Grófok. A' Saxoniai Electort, és az Haſſiai Landgrófot a' Tsáſzár ſzamkivetésre büntette, azok pedig meg-izenték, hogy hadat fognak indittani ellene. Hadakoztak, de meggyözettek, és fogságban eſtek. Egyik az Electorságtól meg-foſztatott, és az adattatott Mauritiusnak. A' Landgróf pedig fogjul tartatott, mig a' Veje Mauritzius fegyver által meg-nem ſzabadította, 1552ben hadakozott Károly a' Magdeburgiak ellen-is, kiket mind a' két réſzről lett ſok vér-ontáſok után kegyelmében vett. Ezek ſzerént a' ſok viſzontagságokat meg-unván, Spanyol Orſzágban ment 1556ban bizván az Imperiumnak igazgatását az Ottsére Ferdinánd Királyra, maga pedig bé-ment egy Klaſtromban, melly hivattatott Divus Juſtusénak, és ott hólt-meg életének 58dik, biro-

dalmának 39dik eſzt. 1558ba. Felesége vólt Iſabella Portugalliai Király Emanuel Leánya. Szülte néki II. Filepet, ki Spanyol Király lett, Ferdinándot, Máriát, Joannat, 13. eſzt. lakott a' Férjével 1526tól fogva, és gyermek ſzülésben hólt-meg. Míg meg-nem házaſodott Károly, addig vólt egy Margareta névü Leánya, azutan-is lett valamelly Ratisbonai Aſzſzonytól egy Fia, nevezet ſzerént Joannes Auſtriacus. Míg a' Klaſtromban élt, mellette lévén Confeſſariuſſa Conſtantinus, igen különös kegyeſséget gyakorlott, olvasván Sz. Bernárd iráſit, ſzüntelen való ſzent elmélkedéſekben, buzgóságos Könyörgéſekben, és egyéb iſtenes dolgoknak követésében foglalatoskodott.

Symboluma:

Plus ultra.

Jeles virtuſokban mindenkor elöbb menny,
Hogy a' roſzſz dologért ne motskollyon rút ſzenny.
Nagyra termett elmék mindig iparkodnak,
Jó neveket hadják abban munkálkodnak.

CCVI.

FERDINANDUS I. Vólt I. Filep Spanyol Király Fia, V. Károly Tsáſzár Öttse. Lett Magyar, és Tseh Orſzági Királlya 1527ben. Római Király pedig 1531ben. Az Imperátorságot a' Báttya, által adta néki 1558ban. Kegyes Fejedelem vólt, ſzelid, békeség-ſzerető, túdos, a' Böltseknek különös jóakarója, nyájjas, mértékletes életü. Nagy tsendeſségben és helyeſsen igazgatta az Imperiumot, és egyéb Orſzágait. Nevezetes hadakozáſi nem vóltak; hanem, Magyar-Orſzágot a' Török ellen oltalmazta. A' Proteſtanſoknak békeséget engedett. A' Felesége vólt Anna, Láſzló Magyar Király Leánya, ki ſzült néki 4. Fiakat, és 11. Leányokat mind öſzve 15. Magzatokat, kiknek neveik: II. Maximilian, Ferdinand, János, Károly. Ersébeth, Anna, Maria, Magdalena, Kata, Eleonora, Margit, Borbéla, Urſula, Ilona, Joanna. Ezen leg-utolsót ſzülvén meg-hólt 44. eſztendös korában. Bétsben múlt-ki Ferdinandus e' világból, életének 61dik, Imperá-

torságának 7dik eſztendejében 1564ben. Ez előtt való eſztendöben múlt-el a' Tridentumi Gyülés kezdetitöl fogva a' melly tartott a' végéig 18. eſztendök alatt.

Ferdinand Symboluma:

Fiat Juſtitia, aut pereat Mundus.

Igazság meg-légyen, állandó helyt végyen,
Hogy úgy az igazat ne érje rút ſzégyen:
Különben, veſzſzen-el, ez a' gonoſz világ,
Minthogy már tsak ollyan mint avúlt ſzáraz ág.

Más:

A. I. P. Q. N. S. I, A. az az:

Accidit. In. Puncto, Quod. Non. Speratur. In. Anno.

Egy ſzempillantásban ollyan kár eshetik,
A' mi eſztendöben alig történhetik,
Minden ſzempillantás embert arra inti,
Hogy veſzélyben forog, ha jól meg-tekinti.

CCVII.

MAXIMILIANUS II. Elsö Ferdinand Tsáſzár, és Anna Fia. Született 1527ben Tseh-Orſzági Királlyá lett 1562ben 20. Sept. azután 10. napra Római Királlya. Magyar Orſzág Királlyává lett 1563dik eſzt. Erköltsére, és indúlatira nézve az Attyához haſonló vólt. Nagyon ſzerette a' békeséget. Hadakozott Magyar-Orſzágért II. Solyman, és annak Fia II. Selimus ellen 1566tul fogva, 1568ig midön oſztán 8. eſztendeig való frigy köttetett. Ebben a' haborúban, meg-vette a' Török, Szigetet, és Gyula fejérvárat, ö töle pedig Györ, és Veſzprém viſzſza vétettek. Felesége vólt Maria V. Károly Tsáſzár Leánya, kitöl 16. Magzati voltanak, kik közül 8. még kisded korában meg-hólt, a' többeknek pedig neveik ezek. Rudolf, Erneſt, Mátyás, Maximilian, Albert, Ventzel, Anna Maria, Ersébeth. Ki-múlt Maximilian Tsáſzár e' világból, életének 50dik uralkodásának 12dik eſztendejében 1576ban.

Symboluma:

Dominus providebit.

Bízom minden dolgom az egek Urára,
Mert tudom hogy nintsen lelkemnek kárára,
Gondviselésének fedez szárnyaival,
El-ne boríttaffam veszély árjaival.

CCVIII.

RUDOLPHUS II. Vólt II. Maximilianus, és Maria Fia. Született 1552ben 18. Julii Magyar Királlyá lett 1572ben. Az után 1575ben Tseh-Országi Királlyá, a' következendö esztendöben pedig Imperatorrá. Igen böltsen, és békeségessen igazgatta Országait. A' Magyaroknak, Tseheknek, Siléfiaiaknak 's Morvaiaknak szép privilégiumokat adott, és Vallásbéli szabadságokat meg-erösítette. Amurat Törökkel 14. esztendökig hadakozott t. i. 1592től fogva 1606ig Akkor az Imperátor véle Komáromhoz közel 30. esztend. való frigyet kötött. Magyar és Erdély Országbéli Zenebonák

miatt

miatt, Mátyásnak az Öttsének engedte az Auſtriai Hertzegséget, és Magyar-Orſzágot. Meg-hólt Prágában ſzívbéli banattyában életének 59dik, birodalmának 35. eſzt. 1612ben. NB. Rudolf meg-halván, az udvari Kapolnajában, olly ſok temérdek drága kövek, gyemantok, drága gyöngyök 's más házi eſzközök találtattak, hogy azoknak árra 17. millio Aranynál fellyebb betsültetett. Rudolf Symbol.

Omnia ex Dei voluntate.

Ki jó Lélekkel bír, vár az mindeneket,
Iſten tetſzésétöl, teſti, Lelkieket.
Én, hóltom napjáig az Ur akarattya
Légyen meg, kívánom, mert Lelkemnek Attya.

Más titkos Symboluma, mellyet ſokképpen magyarázhatni.

A. D. S. I. T. az az:

Auxiliante Deo Sceptrum Imperiale Tuebor.

Iſtenem ſegitvén én meg-oltalmazom
Ez Föbb Birodalmat, 's magaſſan halmazom.

A. D. S. I. T.

Auxilio Domini Sim Iuſtis Tutor.

Légyek én Túdora Iſtenem ſegítvén
Igaz ſzívüeknek, öket meg-épitvén.

A. D. S. I. T.

Auxilium Domini Sit Iniquis Terror.

Az Ur ſegedelme, nagy rettentésére
Légyen gonoſzoknak, meg-intetésére.

A. D. S. I. T.

Auxilio Domini Superat Imperator Turcam.

Az Iſten ſegítvén Törököt meg-veri
Fö Római Tsáſzár, 's veſzélyben keveri.

CCIX.

MATHIAS. Máſodik Maximilián, és Maria Fia. Rudolf Tsáſzárnak pedig teſtvér Öttse. Született 1557ben. Elöſzſzör 1608ban. Magyar-Orſzági Királlyá lett, az után 1611be Tseh-Orſzági, és 1612ben Római Király. Ugyan azon eſztendöben válaſztatott Imperátornak-is, és Anna Feleségével együtt, Frankofurtumban meg-koronáztatott. Ditséretes Fejedelem vólt,

de

de még ſem felelhetett-meg a' felöle való reménységnek. Frigyet kötött a' Törökkel, a' kit Imperátorsága elött, elégſzer meggyözött. A' Tseh-Orſzági terhes zenebonák miatt búslakodván meg-hólt, életének 62dik, birodalmának 7dik eſzt. 1619ben. Felesége Anna, vólt Ferdinánd Auſtriai Ertz-Hertzeg Leánya, az I. Ferdinánd Imperátornak pedig Unokája.

Mátyás Tsáſzár Symboluma:

Victoria quamvis magna, nil valet, niſi ſit provida.

vel

Amat Victoria curam.

A' ſzép gyözödelem jóllehet nagy légyen,
Mellyböl gyözödelmes ſok ſzép haſznot végyen.
De az, nem ér ſemmit, ha gondatlanságból,
Majd még többet el-veſzt vigyázatlanságból.

CCX.

FERDINANDUS II. Károly Auſtriai Ertz-Hertzeg, és Mária Fia. Született Grétzbe 1578ba Tseh-Orſzági Kirallyá lett 1617be. Magyar Orſzági 1618ban. Imperátornak válaſztatott, és meg-is koronáztatott 1619ben. Jeles virtuſokkal ékeskedö Fejedelem vólt. Hadakozni kezdett a' Palatinátuſi Friderik ellen 1620ba a' ki felkoronáztatott Tseh-Orſzági Királyságra, és azt a' zenebonáſokkal együtt meg-gyözte. Olaſz-Orſzágban ment 1629ben erös hadi néppel, XIIIdik Lajos Frantzia Király ellen, a' kinek Mántuát, mellyet magáévá akart vala tenni, nem engedte. Guſtávus Svetziai Királlyal kezdödött igen kemény hadakozáſa, 1630ban mellynek végét nem érte, mert 18. eſztendökig tartott. Szerentsés vólt az ellenség, és a' felsö Német-Orſzágban el-foglalt ſok Városokat. Guſtávus az ütközetben el-eſett, Lipſiához közel 1632be. Szerentséſſebb hadakozáſa lett oſztán az Imperátornak, a' Fia Ferdinánd fö-vezérsége alatt. Meg-hólt Bétsbe, életének

ténck 60dik, birodalmának 18dik eſzt., 1637ben. Elsö Felesége vólt Mariánna, Gulielmus Bavariai Hertzeg Leánya, ki ſzülte III. Ferdinándot, Leopoldus Gulielmuſt, Joannes Caroluſt, Chriſtiánát, Mariánat és Ceciliat. Máſodik Eleonora Mantuai Hertzeg Leánya, mellyet el-vett özvegységének 6dik eſztend. 1622ben. Symbol.

Legitime Certantibus.

Híven hartzolóknak adatik ſzép bére,
Minémüt ohajtván az ö ſzívek kére.
Ki éltét le-tenni az igaz ügyben kéſz,
Méltó ditséretet nem oka nélkül véſz.

CCXI.

FERDINANDUS III. Máſodik Ferdináud, és Mariánna Fia Grétzben ſzületett 1608ban Magyar-Orſzági Király lett 1625ben. Azután Tseh-Orſzági 1627ben. Oſztán Római 1636ban. A' Svécuſokkal való hadakozáſt követte ſzintén 1648dik eſztendöig, a' mikor Monaſteriumban gyülvén majd minden Europai Fejedelmeknek Köve-

veteik, békeség ſzereztetett. Elsö Rákotzi György ezen Imperátor idejében jött-ki Erdélyböl Magyar-Orſzágra, holott némelly Városokat el-foglalt 1644ben, de oſztán nem ſokára meg-békéllett. Igen ſzeretője vólt Ferdinánd a' köz-igazságnak, és a' ſzép békeségnek. Mellyböl következett, hogy mind Németh, mind Magyar-Orſzágban a' Catholicuſok, és Proteſtanſok között ſzerzett tsendeſséget. Elsö Felesége vólt Spanyol Király III. Filep Leánya Marianna, kit el-vett 1631ben. Szülte Ferdinándot, Filepet, Maximiliant, Leopoldot, Máriannát, és Mariat. 2dik Leopoldina, Inſprugi Hertzeg Leopold Leánya, kit el-vett 1647be. Szülte Károly Ignátzot v. Jóſefet. 3dik Eleonora Gonzága, Mantuai Hertzeg II. Károly Leánya, ezt el-vette 1651ben. Szülte Thereſiát, Eleonorát, Mariánnát, és Ferdinándot. Meg-hólt láb-fajásban Bétsben életének 49dik, birodalmának 20dik eſzt. 1657ben. Symbol.

Pietate et Juſtitia.

Kegyeſség Oſzlopa az Uralkodónak,
A' mellett Igazság, mint törvény adónak.
Az Iſtenre nézve kell kegyeſſen élni,
Más iránt igazán, ugy fogſz jót ſzemlélni.

CCXII.

FERDINANDUS IV. Harmadik Ferdinánd, és Mariánna Fia. Született 1633ban. Tseh-Orſzági Királyságra koronáztatott, 1646han. Lett Magyarok Királlyává, 1647ben. Válaſztatott Német-Orſzági Királyságra Auguſtában, meg-koronáztatott Ratisbonában 18. Jun. 1653ban. Meghólt Bétsben életének 21dik, Magyar-Orſzági Királyságának 6dik eſzt. 1654ben.

Symboluma:

Pro DEO et Meo.

Nékem leg-föbb tzélom Iſten ditsösége,
Azután tulajdon lelkem idveſsége.
E' mellett dolgoznom alattam valókért,
Szükséges, élökért, és a' meg-halókért.

Más:

Pro Patria mori pulcrum.

Meg-halni Hazáért embernek igen ſzép,
Kiben Nemzetéhez ſzeretet nagy, és ép.
Ez, emlékezetben áldott nevét téſzi,
'S mindenektöl méltó ditséretét véſzi.

CCXIII.

CCXIII.

LEOPOLDUS. III. Ferdinánd és Mariánna Fia. Magyar, és Tseh-Orſzági Királlyá lett, mindjárt a' Báttya IV. Ferdinánd halála után, 1655ben. Az Attya halála után XV. Honapokig Imperátor nem lévén, Leopoldnak adatott az a' leg-fobb Méltóság, 1658ban kegyeſséggel, és ſok egyéb jeles, és drága virtuſokkal meg-ékeſittetett Fejedelem vólt. Hadakozott elöſzör, XIV. Lajos Frantzia Királlyal, de a' Török fel-támadván, Lajoſsal 20. eſztend. való frigyet kötött, 1684ben Ratisbonában. Gróf Tököli Imre 1677be ellene támadott, és Magyar-Orſzágban ſok Városokat el-foglalt vagy el-puſztított. A' Török-is felkölt, 1683ban, és Béts alá menvén, azt 300 ezer meg ſzállotta, 's eſztendeig ſzörnyü erőſzakkal oſtromlotta, de a' kereſztyénektöl rútul meg-verettetvén, minden tábori eſzközeit el-veſztette. Ebből következett, hogy azután az Imperátor a' Törökön mindenfele gyözödelmeskedett. Budát-is meg-vette 1686ban ſzerentséſsen.

Ugy

Ugy több Városokat. Az honnét kénteleníttetett a' Török Tsászár, békeséget kérni, mellyet meg-is nyert 25. esztendeig, és Károlovitznál frigyet kötött 1699ben. Azonközben hadakozott a' Frantzia Királlyal-is, és békeségre lépett 1697ben. De nem sokára azután 3szor-is fel-támadott a' Frantzia 1701ben azért, hogy a' meg-hólt II. Károly Spanyol Királynak tartománnyait magáévá tegye. Folyt az a' hadakozás nagy eröben Olasz-Országban, Belgiumban, Spanyol-Országban. Elsö Felesége vólt. Margaréta Therésia, IV. Filep Spanyol Király Leánya. Kit el-vett 1666. ki szülte, Ferdinándot, Máriát, ki lett Bavariai Hertzeg Maximilián Felesége. Joannát, Mariánnát, ez meg-hólt, 1673ban. Azután 2dik Felesége lett: Claudia Felicitas, Austriai Ertz-Hertzeg' Ferdinand Károly Leánya, 1673ba. Szülte, Anna Mariat, és Maria Józefát, kik kisded korokban meg-holtak. 3dik Felesége Eleonora Magdaléna Therésia, a' Palatinatusi Elector Philippus Gulielmus Leánya, kit el-vett, 1676ban. Szülte Józefet, ki Imperátorrá lett Maria Erzsébetet, Leopold Józefet, ki 2, eszt. korában meg-hólt. Mariannát, a' ki férjhez ment V. János Lusitaniai Királyhoz. Maria Therésiát, ki esztendöre meghólt. Károlyt, ki Imperátorrá lett. Mária Józefát, Maria Magdalénát, és Mária Margarétát. Meg-hólt Leopold, Bétsben Vizi-

be-

betegségben, életének 66dik, uralkodásának 47dik eſzt. 1705ben.

Symboluma:

Conſilio et Induſtria.

Alatta valóknak Király ád tanátsot,
A' Kit minden ugy tart mint épitö atsot,
De még ſzorgoskodik, ne érkezzék bajok,
Söt a' kenyér mellett, légyen borok, vajok.

CCXIV.

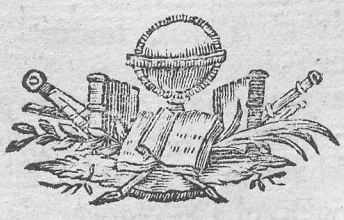
JOSEPHUS I. Leopold, és Eleonora Fia. Római Királlya lett 1690ben. Az Attya után Imperátorságra következett 1705ben. Az hadakozáſt a' Frantziával, mellyet még az Attya kezdett, ſzerentséſſen követte mind Olaſz-Orſzágban, holott a' Mántuai, Mediolánumi, és Neápoli Tartományokat el-foglalta, mind Belgiumban, mellyből nagy réſzt el-vett. A' partos Magyarokkal eleget bajoskodott, és az Angliai, 's Hollandiai Követek által, le-akarta tsendeſitteni, de rá nem mehetett. Felesége volt, Wilhelmina Amalia, Brunsvigai Hertzeg Friderik Leánya,

Leánya, mellyet el-vett 1699ben, ki ugyan azon eſztendőben ſzülte Maria Jóſefát, a' ki 1719ben III. Auguſtus Lengyel Király, és Saxoniai Elector Felesége lett. Az után 1700ban Leopoldus Jóſefust ſzülte, ki 1701ben meg-hólt. Mária Amalia pediglen ugyan azon eſzt. ſzületett. Kegyes, Jámbor, Iſtenfélő Fejedelem vólt Jóſef, de nem ſokáig uralkodhatott, mert meg-himlősödvén ki-múlt életének 33dik, Uralkodásának 6dik eſzt. 1711ben.

Symboluma:

Amore et Timore.

Iſten ſzeretete, és igáz félelme.
Királyban ha vagyon, nem leſzen sérelme.
Mert az Ur ſzereti, 's meg-áldja olly néppel
Melly ötet tiſzteli betsülettel ſzéppel.

CCXV.

CAROLUS VI. Ez-is Leopold, és Eleonora Fia. A' Báttya halála után lett Imperátorra 1711ben. Még Attya életében tétetett Spanyol-Orſzági Királlyá 1703ban. Magyar-Orſzági Királyságra pedig fel-koronáztatott Poſonyban 1712ben. Mikor Magyar Orſzágra jött Spanyol-Orſzágból, már akkor azt tsendeſségben találta, mert a' Kurutz haborúnak nyaka ſzakadt Gróf Pálfi János és Gróf Károlyi Sándor munkás ſerénységek által. II. Rákotzi Ferentz, Bertsényivel, 's egyebekkel, temérdek ſok pénzt ki-vivén az Orſzágból, Lengyel-Orſzágra; onnét a' Török földére mentenek. A' többek meg-hódoltak, és a' Király Gratiájában, kegyelmében öket bé-vette, ugy, bátran meg-maradhattak az Orſzágban. A melly hadakozáſt a' Frantzia ellen indított az Attya Spanyol Orſzágért, 's a' Báttya-is félben nem hagyott, követte Károly-is, és az már el-nyert több Tartományokhoz Siciliát-is hozzá ragaſztotta. Vitézlö Népeit küldötte a' Török ellen, Eugenius Hertzeg

tzeg Fö-hadi Vezérsége alatt, 1716^ban, és Péter-Várnál az ellenséget ugyan emberül meg-verte, a' Fö-Vezért-is ott, és a' Jantsár Agát el-ejtette, minden tábori eſzközeit el-nyerte. Oſztán meg-vette Temes-Várat, Palánkát, Pantsovát. Ismét 1717^ben Fegyveres Népit ugyan Eugenius igazgatáſa alatt Landorfejérvár alá parantsolta menni, mellyet meg-ſzálván, derekaſſan meg-verte a Török táborát, és a' Várat meg-vette, az után Orſovát-is. Mellyel a' Török Tsáſzárt arra kénſzeritette, hogy az Imperátortól békeséget kérne. Mellyet meg-is nyert, Angliai, és Belgiumi Követek, mint Közben-járok, és Plenipotentziariuſok, forgolódván a' békeség ſzerzésben Paſſarovitsnál 1718^ban. Akkor, az el-foglalt Városok-is kezénél maradtak. Ez a' bölts Király az Orſzág javát munkalkodván fel-allította Poſonyban 1723^ba, a' Fels. Locumtenentiále Conſiliumot, Peſten a' Septem-Viralis Táblát, a' Királyit-is, és a' Magyar-Orſzági Négy Dikaſtériumokat. XV. Lajos Frantzia Király 1734^ben, Károly ellen ſzövetkezett a' Spanyollal, és Sabauduſſal, az Olaſz-Orſzági Tartományoknak el-foglaláſa végett, mellyre nézve vélek meg-békéllett 1738^ban. Ugy, hogy a' Frantziának Lotharingiát engedte, magának pedig Hetruriát vette, és Károlynak a' Spanyol Király Fiának adta Siciliát, és Neápolift.

poliſt. Azomban a' Muſzkának a' Török ellen ſegitségül akarván lenni, azzal haborúban keveredett 1737^ben, és hadakozott, de nem ſzerentséſſen, mert Landorfejérvárt, Orſovát, Serviának, és Valachianak jó darabját, kellett engedni a' Töröknek 1739^ben. Felesége vólt VI. Károlynak, Elisábetha Chriſtina, Ludovicus Rodulphus Brunsvigai Hertzeg Leánya, a' kit el-vett 1711^ben. Az ſzülte Leopoldust 1716^ban, ki meg-hólt ugyan azon eſztendöben. Az után MARIA THERESIÁT, Magyar-Orſzág moſtani Apoſtoli kegyes Királynéjat 1717^ban 13. Maj. Mariánnát ismét 1718^ban Kegyes Lelkü, jó erköltsü, irgalmas, és könyörülö Fejedelem vólt. Meg-hólt Bétsbe, életének 55^dik, Imperátorságnak 29^dik, Magyar-Orſzági Királyságának 28^dik eſzt. 1740^ben 20. Octobr. és ö benne az Habsburgumi Fiu ágnak vége ſzakadott. Symbol.

Conſtantia, & Fortitudine.

Dolgaiban Király álhatatos légyen,
Hogy ez ſzép Virtusért jó jutalmat végyen.
Király Erösſége, egéſz Ditsösége
Dolgozni kell azzal, ugy leſzſz nyeresége.

CCXVI.

CAROLVS VII. Vólt Maximilianus Maria Emanuel Bavariai Elector, és Thereſia Kunigunda III. János Lengyel Király Leánya Fia, ſzületett 6dik Aug. 1697. Bavariai Electorrá lett 26. Febr. 1726ben. Feleségül vette magának Maria Amaliat, I. Jóſef Tsáſzár Leányát. 5dik Octobr. 1722ben. Igy az Auſtriai Házhoz tartozó Orſzágokhoz juſsát tartván, a' Frantzia ſegítségével Felsö Auſtriában bé-ütött, és Lintzet meg-vette. Haſonló Juſsát tartván III. Auguſtus Lengyel Király, és Saxoniai Elector Felesége után, Károlyhoz tsáttolta magát, és hárman a' Frantzia velek lévén, meg-vették Prágát, igy Károly Tseh-Orſzágot magáévá tette. Mellyre nézve, Orſzág-Gyülésén Poſonyban a' mint el-végeztetett a' Magyarok Lovaſokon kivül adtak 30000. gyalog katonákat, kik G. Khevenhüler vezérléſe alatt lévö Armadával, Felsö Auſtriát viſzſza nyerték, söt Bavariát-is meg-hodoltattak. Igy a' Bavariai, és Frantzia Király Népét kénſzeritették

ki-menni a' Városokból, 's azoknak helyekben Magyar Katonak mentek. Ugyan tsak, Károly Tsáſzarrá tétetett, és megkoronáztatott 12dik Febr. 1742be. Az után meg-hólt a' maga ſalyát Lakó Helyében, Fö-Városában Monachiumban, életének 48dik Imperátori Méltóságának 3dik eſztendejében 20. Jan. 1745ben. Symbol.

Unione & obſervantia legum.

A' tsendes egyeſség 's Törvény meg-tartáſa
Miveli ne légyen ſenkinek ártáſa.
Hol egyezö ſzív nints 's Törvény fel-bontatik,
Szeretet ha volt-is ott az el-rontatik.

CCXVII.

FRANCISCVS I. Vólt Leopold Jóſef Lotharingiai Hertzeg, és Erſébeth Charlotta Fia, a' ki vólt Aureliai Filep Hertzeg Leánya. Született 8. Decembr. 1708ban. VI. Károly Tsáſzár Udvarában lakott 1723dik eſztendötül fogva 1729dik eſzt. Magyar-Orſzági Vitze-Kirallyá, avagy Királyi Locumtenenſe tétetett 1732ben, Gr. Palfi

Palfi Miklos halála után. A' Felséges Maria Thereſia Ertz-Hertzeg Kis-Aſzſzonyt jegyzette magának Feleségül 1736ban. Ment a' Török ellen a' Tsáſzár Armadájával 1737ben Válaſztatott Imperátorságra 13. Septemb. Meg-koronáztatott 4dik Octobr. 1745ben. Uralkodott békeségeſſen, ditséreteſſen, mindenütt, mindenek elött lévén nagy kedveſségben. Jámbor, Szelid lelkü, Jó Fejedelem vólt, az igazságnak ſzeretője, a' világi hijában valóságnak meg-vetője. Bóldogúl meg-hólt Æniponsba, melly németül Innſprug Tirolba, életének 57dik, uralkodásának 20dik eſztendejében, 18dik Aug. 1765ben. Symbol.

In TE Domine ſperavi.

Oh Uram éltemben benned reménylettem
Mint kezed munkája, mert általad lettem,
Leg-főbb Méltóságot énnékem te adtál,
Utólsó orámig engem el-nem hagytál.

MARIA THERESIA. VI. Károly Tsáſzár, és Eliſabetha Leánya. Született 18dik Maj. 1717ben. Az Attya halála után

ült a' Királyi Székben 20. Octobr. 1740ben. Magyar-Orſzág ditsöséges Koronájával megkoronáztatott Poſonyban 25. Jun. 1741ben. Tseh-Orſzágéval 12. Maj. 1743ban. Pragában. Az idötül fogva ezen Orſzágait, a' többekkel együtt, ſzép Igazsággal, és nagy Kegyelmeſséggel igazgattya. Uralkodásának mindjárt elején ſokan támadtanak ellene, ugy mint a' Pruſſus, Bavarus, Saxo, Frantzia, Spanyol, és Neapoli Király, kik juſſokat tartottak Auſtriahoz. Leg-elsöben-is III. Friderik Pruſſiai Király mint ellenség ment Sileſiaban, és annak nagyobb réſzét el-foglalta. A' Bavariai Elector-is Frantzia ſegitséggel Felsö Auſtriára tsapot, és annak egy darabját Lintz Városával el-foglalta. A' Saxoniai Elector pedig Tseh-Orſzágot, és Morvát akarta el-venni. De a' Bavariai Elector Károly foglalta-el Tseh-Orſzágot, meg-vévén a' Frantzia ſegitségével Pragat-is, 1741ben 25. Novemb. Mellyre nézve Magyar-Orſzág minthogy igen hív az ö jó Király Aſzſzonyához, az Lovaſokon kivül adott 30000. gyalog katona Vitézlö rendet, Mélt. Gen. Khevenhüler keze alatt lévö Armadájának bövittésére, 's azzal viſzſza nyerte Felsö Auſtriát, annak felette Bavariában bé-ütvén, meg-vette annak fö-városát Monachiumot, az Orſzágnak-is nagyobb réſzét el-foglalta. Az után Tseh-Orſzágban ment, és a' Frantziát addig

dig ſzorongatta; hogy Pragaból kéntelenittetett titkon ki-menni, az után Pragat Lobkovitz Hertzeg a' Fels. Király Aſzſzony ſzámára el-foglalta 12. Decembr. 1742ben. Holott következendö eſztendöben 12dik Apr. Tseh-Orſzági Királynéságra fel-koronáztatott. Az Fels. Királynénak ſegítségül vóltanak az Angliai, és Sardiniai Királyok az Hollanduſokkal. Az Angliai Király Fel. II. György, a' maga népével, és a' Vitézlö Magyarsággal, Dettinga Városánál, a' Frantziát meg-gyözvén meg-futamtatta, minekokáért, azután nem ſokára, kéntelen vólt a' Rajna vizen által költözni. A' Pruſſiai Király adó-fizetés alá vetette Morvát. Az után keményen meg-ütközött vele Károly a' Lotháringiai Hertzeg Tsaſzlónál Tseh-Orſzágban. Oſztán nem ſokára békeség ſzereztetett. A' Pruſſusnak Teſſin, és Troppavian kivül Sileſia engedtetett. A' Saxnak Tseh-Orſzágnak valamelly ſzéle Saxonia felöl. Azomban a' Fel. Maria Thereſia Confederatuſi, Modenát, és Mirandulát Olaſz-Orſzágban el-foglalták, és a' Spanyol, 's Neapolyi Királyok hadát viſzſza vertek. Ezek, 's ezekhez haſonló ſok nevezetes hadi-viſelt dolgok után, mellyeket véghez vittek, ſok helyeken a' Fels. Franciſcus, és Carolus Lotharingiai Hertzegek, Bottyán, Nadásdi, hires vitéz Generaliſok, és máſok, a' mint tudva vagyon,

a' Fels. Király Aſzſzony minden ellenségeivel, közben vetvén magokat, az Angliai, és Sardiniai Királyok, ſzövetséget vetett. De az után-is fel-költenek a' Fels. Királyné ellen az emlitett ellenségek közül, de ismét meg-békellettek. Utóljára lett haborúja a' Pruſſiai Királlyal, melly kezdödvén 1756ban tartott ſzámtalan népnek veſzedelmével 1762ig és az ídötül fogva ö Fels. nagy békeségben uralkodik kegyeſſen.

Vagynak élö Magzati a' Fels. Maria Thereſiának, kik között; Elsö ſzülött, Maria Anna. Született 6. Octob. 1738ban. Moſt Apatzak Fejedelem Aſzſzonya.

2dik. Joſephus Benedictus. Született 13. Mart. 1741ben. Moſt ditsöségeſſen Uralkodo Romai Imperátor.

3dik. Maria Chriſtina. Született 13. Maj. 1742ben. moſtani Magyar-Orſzági Palatinus, vagy Vitze-Király, Fels. Albert Saxoniai Hertzeg Felesége. Öſzve keltek 18. Apr. 1766.

4dik. Maria Eliſabetha Fels. Ertz-Hertzeg Kis-Aſzſzony. Született 13. Aug. 1743ban.

5dik. Maria Amalia. Született 26. Febr. 1746ban. Férjhez ment 27. Jun. 1769ben. A' Fels. Ferdinand Parmai Hertzeghez, kit illet Spanyol Orſzág Királyi koronája.

6dik. Petrus Leopoldus. Született 5. Maj. 1747ben. Toſcaniai Fö-Hertzeggé lett ſzerelmes Attya halála

halála után 18. Aug. 1765ben. El-jegyzette Fels. III. Károly Spanyol Orſzági Király Leányát Mariat, a' ki ſzületett 24. Novemb. 1745ben. Magának jövendöbéli Feleségül elvette 16. Febr. 1764ben. Öſzve költek hazaſsági életre 5. Aug. 1765ben Inſprugba.

7dik. Maria Carolina. Született 13. Aug. 1752ben. Feleségül vette Fels. IV. Ferdinand Siciliai Király 7. Apr. 1768ban.

8dik. Ferdinand Károly. Született 1. Jun. 1754ben. El-jegyzette Modenai örökös Hertzeg Fels. Hercules Rajnold, Maria Beatrix nevü Leányát 26. Apr. 1766ban, öſzve keltek 15. Octobr. 1771ben.

9dik. Maria Antonia. Született 2. Nov. 1755ben. Feleségül vette-el, Frantzia Orſzág moſtani Királlya Fels. Ludovicus Auguſtus 16. Maj. 1770ben.

10dik. Maximilianus Franciſcus Fels. Ertz-Hertzeg. Született 8. Decemb. 1756. Coadjutor, Fő-Tsáſzári, Királyi General.

Ezek mind, Királyi Felséges Magzatok,
Tsáſzári, 's Királyi fok ſzép Agazatok,
Nap, Holdak, 's Europa Egén Tsillagzatok,
Kikre kérvén, Mennyből illy áldást hozatok:

Az Egek Királlya élteket kedvellye,
Felséges, Jó, Ditsö Hireket nevellye,
Nékik, hogy valaki ártson ne ſzívellye,
Bóldog végek légyen, a' JÉSUS mivellye.

A'

A' Fels. Maria Thereſia Symboluma:

Juſtitia, et Clementia.

Király Igazsággal fundállya Orſzágát,
És Kegyelmeſséggel nagygyá ez Joſzágat
Téſzi, mert Igazság azt meg-eröſitti,
Kegyelmeſség pedig jól ki-ſzéleſitti.

Vagy igy:

Igazságot tenni kivánok mindennek,
Valamint Gazdagnak, ſzintén ugy ſzegénynek,
És kegyelmeſségem meg-nem tiltom tülök,
Míg Királyi Székben uralkodván ülök.

CCXVIII.

JOSEPHUS II. A' Fels. I. Ferentz Római Tsáſzár, és Fels. Maria Thereſia Fia. Született 13. Mart. 1741ben. Római Királyságra válaſztatott Francofurtumban 27. Mart. 1764ben. ugyan ott, 's abban az eſztendöben 3. April. meg-koronáztatott. Azután 18. Aug. 1765ben Római Imperátorrá lett. Elöſzſzör meg-házaſodott, el-vévén Ma-

Maria Eliſabethát, ki vólt a' Parmai Filep Hertzeg Leánya 6. Octobr. 1760ban. Ezen Hertzeget illette Spanyol Orſzág Koronája, de meg-hólt 18. Jul. 1765ben, a' Leánya pedig még az elött ki-múlt 27. Novembr. 1763ban.

Máſodſzor házaſodott 22. Januar. 1765ben, és el-vette, VII. Károly Bavariai Elector, és Római Imperátor Leányát Maria Jóſefát. Az-is meg-hólt 28. Maji. 1767ben. Az olta vagyon ö Felsége Özvegységben. Meg-látogatta a' Magyar-Orſzági Ertzbányákat teſtvér Öttsével, Péter Leopold Ertz-Hertzeggel 1764ben Julius Honapban. Igen ſzereti a' katonakat, azért tart, olly ritka, nagy ſzamú, ſzép Vitézlö Hadi-rendeket, kiket az hadi meſterségekben gyakorol ſzüntelen. Örökös Orſzágait nagyon kedvelli, azért többnyire azokat meg-látogatta, mint a' mi Magyar Hazánknak-is 1770ben nagyobb réſzét el-járta, és mindenütt ritka Virtuſait, és jeles Példa-adáſait örök emlékezetben hagyta, nagy kegyelmeſségének jeleit ki-mutatta.

Sym-

Symboluma:

Virtute, et Exemplo.

Virtuſſal tündöklöt illendö követni
Ki jó példát mutat, gonoſzság meg-vetni.
Mind kettöt ſzeretem, bátran tarthatſz velem,
Semmi kárt nem vallaſz, haſznodat mivelem.

Vagy igy:

Fö-Uralkodónak a' Virtus tzímere,
Ha ez ſzép kút föbül jö böven ki-mere.
A' Jó példa-adás Virtusból ſzármazik
Ezeket kedvellyed, 's áldás rád halmazik.

V É G E.

EZEN KÖNYVNEK
MUTATÓ TÁBLÁJA.

Melly az itt elö forduló neveket, mellyik levélen vagynak, meg-muttattya, a' K. betüi azt jelenti, hogy annak pénze közönséges *a' kinek neve után tétetik, az egyes* R. ritkát, *a' kettös* RR. igen ritka *pénzt jelent.*

A

	Levél.
Aba Magyarok Királlya	228
Ababa	53
Absimarus	187
Acaçius	165
Accia	3
Adalgisus	203
Adelhajda	198
Adheleida	206
Adolphus	261
Adramithenus	191
Aelianus *RR.*	92
és *RR.*	111
Aelius Caes. *Aranyra RR.*	30
Aenobarbus	12
Aetius	152
Africanus *RR.*	55. 56
Aemilianus *R.*	71. 72
Agathias	170
Agnes	210. 229. 266
Agrippa *K.*	4. 7. 8
Agrippina *R.*	4. 7. 8. 9. 12
Agiltrudis	209
Alanusok	158
Alaricus	146
Albertus	251. 263. 287. 322
Albinus *R.*	41
Albuinus	172
Alectus Tyr. *RR.*	111
Alemanusok	131. 139
Alexander Sev. *K.*	50. 51
Alexander Æmil. *RR.*	90
Alexander Tyr. *RR.*	116
Alexandra	110
Almus	234
Alphonsus	258
Amandus Tyr. *RR.*	111
Ambrosius	140
Amurat	302
Anacletus	237
András M. Király	228. 233

Ana-

Levél.

Anaſtaſia 114. 174. 185
Anaſtaſius *R.* 167. *R.* 190
Anicetus 129
Anicia 161
Annia Fauſtina *RR.* 49
Annius Fuſcus 40
Anno Püspök 230
Anſa 198
Anſelmus Püspök 232
Ansgarda 206
Antal 130
Anthemius *RR.* 160
Antiochia 127
Antonia *R.* 8. 9. 11
Antonius *RR.* 3. 8. 9
Antoninus Pius *K.* 30
M. Aurelius Antoninus *K.* 31
M. Aur. Antoninus Caracalla *K.* 44
M. Aur. Antoninus Elagab *K.* 49
Aper 109
Apollinaris Syrus 137
Apollinarius 141
Apulia 218
Aquila 29
Aquilia Severa *RR.* 49
Arbogaſtus 142. 145
Ardaburius 151
Arcadius 144. *K.* 146
Ariadna 158. 163
Arius 2. 121
Arnulphus 208. 209
Arria Fadilla 30
Arrianus 60
Arricidia Tertulla 22
Artabanus 47
Artabasdus 193
Artaxerxes 52
Arthemia 110
Arthemius *R.* 189. 190

Levél.

Aſpar 151
Attalus 77. 148
Attila 149 152
Athanaſius 127. 136
Auguſtinus 144
Auguſtulus 166
Auguſtus *R.* 3
Aurelia 1
Aurelius Fulvius 30
Aurelianus 74. *K.* 100
Aureolus 77. *RR.* 85
Auſonius 144
Avitus *RR.* 155

B

Babylas 66
Balbinus *RR.* 57. 58
Baliſta *RR.* 89
Baſileai Gyülés 284
Baſilina 129
Baſiliſcus 163. *RR.* 165
Baſilius Magnus 136. 203. 219
Battyán 321
Beatrix 243. 247
Bela 234
Beliſarius 169
Bellixarda 198
Benedek Papa 216. 223
Benkokab 28
Berina vagy Verina 159
RR. 163
Bernard Doktor 235. 240
Berengarius 209. 215
Bernardinus 268
Bernardus 199
Bertha 197. 198. 233
Bertholdus Niger 279
Biorgorus v. Biorgores 159
Blanca 251. 276
Bocacius 276

	Levél.
Boetius	170
Boleslaus	234
Bonaventura	251
Bonosus	105
Britannicus *RR.*	12
Bruno	214. 217
Brutia	36
Brutius	36
Brutus	2
Bubalia	66
Bulgarusok	184
Burchardus	214
Byzantium	121

C.

Caesario	2
Caesonia *RR.*	10
Cajus Caesar *R.*	4
Cajus Imp. Caligula	8. 10. *R.* 22
Cajanus	146
Calixtus Pápa	235
Calpurina *RR.*	2
Calpurnius Piso *RR.*	87
Camilla	11
Canuti	230
Capelianus	56. 57
Capitolium	18. 23
Caracalla *K.*	44. 49
Carausius Tyr. *R.*	111
Carentina	209
Carinus *K.*	108
Carolomannus	205. 209
Carolus Magnus	107. 200. 202
Carolus Calvus	204
Carolus Crassus	207
Carolus IV.	275
Carolus V.	295
Carolus VI.	314
Carolus VII.	317
Carus *K.*	106
Cassius	2. 9

	Levél.
Celestinus Papa	244
Celsus Tyr.	90
Censorinus *RR.*	97
Cejonius postumus	40
Chaganus	175
Cheremon	74
Chosroes	177. 179
Chrysostomus	146
Cicero	5
Cibala	137
Claudia	4. 9. 11. 14. 113. 114. 311
Claudianus	144
Claudius	10. *K.* 12. *K.* 98
Clodius Septimius Albinus *R.*	41
Cleopatra *RR.*	2. 176.
Codrus	57
Commodus	30. 35
Conon	192
Conradinus	253
Conradus I.	212. 216
Conradus II. Salicus	225. 232. 236
Conradus III.	238
Constantia *R.*	114. 119. 139. 151. 244
Constantina *R.*	174
Constantinus I. Magnus *K.*	120
Constantinus II. Junior *K.*	123
Constantinus III. Tiber. *R.*	173
Constantinus IV. Heracl. *R.*	180
Constantinus V. Pogonat. *R.*	184
Constantinus VI. Copronymus *R.*	193
Constantinus VII. *R.*	195
Constantius Chlorus I. *K.*	113
Constantius II. *K.*	127
Constantius Jun. Gallus *K.*	129
Constantius Tsászár *RR.*	148
Constantziai Gyulés	234

	Levél.
Conſtantznapolyi Gyülés	192
Conſtans I. *K.*	124
Conſtans II. Heraclius *R.*	183
Conſtantinopolis	121
Cornelia *RR.*	2
Cornelia Salonina *K.*	77
Cornelia Supera *R.*	78
Cornelius Celſus *R.*	90
Coſſutia *RR.*	2
Craſſus	15
Creſcentius	221
Criſpina *K.*	36
Criſpus 12. 13. *K.*	122
Cunigunda	230
Cyprianus 50.	74
Cyriades *RR.*	79
Cyrillus	133
Curtius *R.*	57

D

Dalmaták	214
Dalmatius vagy Delmatius *R.*	128
Danuſok	214
Davides	180
Decebalus 23.	26
Decentius *R.*	125
Decius 63. *K.*	66
M. Decius *R.*	67
Deſiderius *R.* 128.	198
Deyta	210
Diadumenianus *R.*	48
Didymus	136
Didius Julianus *R.*	38
Diocletianus *K.*	11
Dion Caſſius	2
Dionyſius	74
Dioſcorides	5
Dioſcorus 150.	154
Dithman	265
Domantia	177

	Levél.
Domitia *R.*	23
Domitianus 22. *K.*	24
Domitilla 20. *RR.*	21
Domitius Domitianus *R.*	102
Donatus Grammaticus	131
Dranckuverdus	214
Druſilla *RR.*	10
Druſus 4. 7. 8. 9. 10. *R.*	11

E.

Editha	217
Edmundus	217
Eleonora 307.	308
Eleonora Magdalena Thereſia	311
Eleutheria	110
Eleutherius	33
Eliſabetha Chriſtina	316
Encius	251
Epiphania	178
Epiphanius	136
Erneſtus	225
Erſébeth 269.	276
Etruſcilla *R.*	67
Eudoxia *R.* 146. *R.* 149. 153. 180.	194
Eugenius Hertzeg 314. *R.*	145
Euſebius	33
Eutropia *RR.* 112.	114
Eutropius	113
Eutyches 150.	154

F.

Fabia Creſtilla *R.*	56
Fabianus	63
Fadilla	33
Faſtrada	198
Fauſtina *K.* 31. *K.*	33
Ferdinandus I.	299
Ferdinaudus II.	306
Ferdinandus III.	307

Fer-

Ferdinandus IV. 309
Ferdinand Parmai Hertzeg 322
Ferdinand Károly 323
Ferdinand Siciliai Király 323
Fenitzia 183
Ferentz Frantzia Király 295
Flacilla *R.* 144. 147
Flavianus 150
Florianus 104
Florus 27
Formosus Papa 209
Franciscus I. 318. 321
Fridericus Barbarossa 241
Fridericus II. 249
Fridericus III. 269. 289
Fridericus IV. 280
Fulvia Pia 42
Fundana 19
Furnilla 22

G.

Galba 13. 14. *K.* 17
Galeacius 282
Galenus 31
Gabinius 115
Galeria Valeria *R.* 110. *R.* 112. *R.* 115
Galerius Antoninus *RR.* 31
Galla 136. *RR.* 144. *R.* 152
Galliena 90
Gallienus *K.* 76
Gelasius 235
Genzericus 155. 157
Gergely 232
Gerion 276
Germanicus 8. 9. *R.* 10
Gellius 34
Geta 42. *K.* 45
Getruda 198
Gildo 146
Gizela 223
Glycerius *RR.* 161
Godefridus 202
Gordianus Afr. 55. *RR.* 56
Gothusok 139. 166
Gratianus 136. *K.* 139
Gregoria 181
Gulielmus Sitziliai Király 244. 296
Guntherus 218
Guilielmus 217
Gvido 209
II. György Angliai Király 321

H.

Hadrianus Pápa *K.* 27. 197
Hannibalianus 114. *R.* 128
Hannibalius *R.* 228
Haraldus 218
Hatburga 214
Hatto 210
Haroldus Danusok Királlya 201
Hedviga 236
Hegesippus 31
Helena *RR.* 114. *R.* 134
Helvius Pertinax *RR.* 37
Hemma 207
Henricus 212. 213. 217. 218 221
Henricus II. 223. III. 227
Henricus IV. 230. V. 234
Henricus VI. 244. 254
Henricus VII. 267
Heraclianus *R.* 177
Heracleonas 182
Heraclius 157. 178. 183
Hercules Rajnold 323
Herennianus *RR.* 82
Hermentrudes 198. 205
Hermingardis 200, 202. 203
Herodianus *RR.* 81
Herodotus 60

Levél.

Hieronymus 144
Hildebrandus 232
Hilarius 130. 136
Hildegardis 198. 199
Hildebertus 215
Honorius 143. 144. K. 147
Horatius 5
Horeſtilla 9
Hoſtilia Severa RR. 71
Hugo 220. 222
Hunnericus 164
Huss János 284

I.

Ingenuus RR. 84
Ingramus 200
Imma 198
Imre 226
Innocentius II. 236
Innocentius III. 246. 248
Iraeneus 33
Irena 247
Irene R. 194. 195
Irnerus 237
Iſabella 251. 298
Iſtria 130
Sz. Iſtván Magyar Király 224
II. Iſtván Magyar Király 234
Itta 230

K.

Kálmán Magyar Király 234
Károly Lotharingiai Hertzeg 321
Károlyi Sándor 314
Karus K. 106
Kelemen II. Pápa 227
Khevenhüler 317. 320
Kriſtus 5. 6. 29
Kunegunda 247

Levél.

L.

Lactantius 122
Laetus 37
Lambertus 209
Lampridia 40
Lateranumi Gyülés 235
Lajos Frantzia Király 310
Leo Baſileus R. 157
Iſiabb Leo R. 162
Leo III. R. 192. Leo IV. 194
Leo Hertzeg 242
Leontia 158. 177
Leontius 149. Imp. 186. R. 187
Leopoldina 308
Leopoldus Auſtriacus 239
Leopoldus 310
Lepida 11. 15
Licinius 116. K. 119
Lintz 320
Liutgarda 217
Livia Druſilla 4. 6. R. 9
Lobkovits Hertzeg 320
Lollianus RR. 93
Longinus 167. 172
Longobarduſok 166. 171. 188
Lotharingia 202
Lotharius I. 201. 202. 205
Lotharius II. 236. 238
Lotharius 218
Lucanus 17
Lucianus 29
Lucilla 30. K. 32
Lucius Caeſ. R. 4
Lucius Aelius K. 30
Lucius Verus 32. K. 34
Ludolfus 216. 217. 218. 271
Ludgarda 210. 213
Ludovicus Pius 199
Ludovicus II. 202. III. 206
IV 210
Ludovicus 240. 323

Levél.

Luitgarda 203
Luitgardis 198
Lupicia v. Lupicina 169

M.

Macedonius 141. 144
Macrianus 77. 87. *RR.* 88
Macrinus 45. *K.* 46
Maeonius *RR.* 81
Maesa 47. *K.* 51
Maesia 18
Magnentius *K.* 125
Magnia Urbica *R.* 118
Magnus Maximus *R.* 142
Magyarok 211. 214. 217. 226
Mahumet 180
Majorianus 157. *RR.* 158
Mamæa 51. *K.* 52
Manfredus 251
Manilius 5
Manlia Scantilla *RR.* 39
Marcella 7
Marcellinus 157
Marcellus 4. 7
Marcia 36. 43. 64. *RR.* 160
Marciana *RR.* 27
Marcianus *RR.* 153
Marcus 165
Mardasa 179
Margaréta Grofné 255. 268
Margaréta Theresia 211
Maria 148. 193. 222. 247. 322
Marianna 307. 308. 316
Maria Anna 322
Maria Amalia 317. 322
Maria Antonia 323
Maria Theresia 316. 319
Maria Beatrix 323
Maria Carolina 323
Maria Christina 322
Maria Elisabetha 322

Levél.

Maria Josepha 313
Mariniana *R.* 74
Marinus *RR.* 65
Marius 94
Martialis 26
Massilia 111
Martina 147. 180. 181
Martinianus *RR.* 120
Sz. Márton 130
Mathias 304
Mathilda 211
Matidia *RR.* 27
Mátyás Magyar Király 290
Mauricius *R.* 175
Maximiana Fausta *R.* 122
Maxentius *K.* 118
Maximianus Herc. *K.* 111
Maximianus Arment. *R.* 115
Maximinus 52. *K.* 53
Daza *K.* 116
Maximilianus I. 292
Maximilianus II. 301
Maximilianus 323
Maximus *K.* 54. 139. *RR.* 154
Mechtildis 214. 235. 251
Medullina 11
Messalina 11. *RR.* 13
Messana 246
Messius Decius *R.* 67
Quintus *R.* 68
Metius Marullus 56
Micæa 53
Migazzi Cardinalis 70
Minervina *RR.* 122
Misitheus 60
Mizizius v. Mezentius 185
Mnesteus 101
Monothelitak 178. 183
Moses Cretensis 150
Mirandula 321
Modena 321

Level.

Muleaſſes 296
Mummia Achaja 14
Mundus Ifjú 7

N.

Nádasdi 131
Narciſſus Bajnok 36
Narſes 169. 171
Narſeus Tyr. *RR.* 112
Nazianzenus 133. 136
Nepotianus *R.* 129
Nero 8. 12. 19. *K.* 22
Nerva *K.* 24
Neſtorius 149. 150
Neuſtria 208
Nicomedia 122
Nigninianus *RR.* 116
Nonia Celſa *RR.* 47
Normannusok 208
Novatus 75
Numerianus *R.* 109
Nyſſenus 136

O.

Octavia 8. 9. 12. *RR.* 13
Octavianus *R.* 3
Odenatus *RR.* 80
Odoacer 166
Olybrius *RR.* 161
Orbiana 53
Oreſtes 164. 166
Origenes 52. 75
Oſtilianus *RR.* 62
Optila 153
Otho 13. 15. 16. *RR.* 19. 215. 217. 218
Otho Palatinusi Grof. 247
Otho IV. 248
Otto 210. 212. 213
Ottocarus 247
Ovidius 5

Levél.

P.

Pálfi János Grof. 314
Miklos Gr. 318
Pannonia 18. 24. 30
Panormuſi mezö 244
Papinianus 45. 51
Paſchalis Pápa 232. 233. 235
Patmus Szigete 24
Paulina 7. 10. 27. 54
Pauſanias 34
Pajzo 124
Perberga 214
Perſius 17
Peſcennius Niger 39. *RR.* 40
Péter Magyar Király 228
Petina 11
Petrarcha 276
Petronia 18
Petronius 18
Petrus Leopoldus 322
Philippus *K.* 62. *K.* 64
Phillippus 246
Phocas 177
Phocius 177
Pierer Joſef Canonicus 70
Philippus Bardanes 186. *R.* 189
Piſo Licinius 15. 16
Pipara v. Pipa 77
Pipinus 198
Placentzia I. Conrád Feleſége 213
Placidia *RR.* 161
Plautiana *R.* 41
Plautianus 45
Plautilla *K.* 45
Plinius 17. 27
Plotina *RR.* 27
Plutarchus 26. 27
Podjebragyi 189
Pola 130
Pogonatus *R.* 184

Pom-

	Levél.
Pompeja	2
Pompejus	1. 2. *RR.* 11
Poppea Sabina	13. *RR.* 17
Posony	228
Postumus	29. 92
Praga	320
Pragai Hieronymus	284
Praxedis	233
Prisca	110
Priscianus	170
Priscus	177
Pr bus	*K.* 105
Procopius	*R.* 137
Proculus	105
Propertius	50
Pruma	202
Pulcheria	*R.* 147
Pupienus	*R.* 57
Pyrhus	180

Q.

Quietus	80. *RR.* 89
Quintilianus	26
Quintillus	99

R.

Radolf	198
Rákotzi György	308
Rakotzi Ferentz	314
Regilianus	*RR.* 84
Remete Pál	75
Richardus	256
Richardis	208
Richildis	205
Ricimerus	155. 158. 160. 161
Rixa	214
Rixa vagy Rachisa	237
Rogerius Király	236. 240
Romanus	218
Romulus	*R.* 118
Romulus Momillus Augustulus	*RR.* 166
Rothajdes	198
Rudolf	217
Rudolfus Svevus	231
Rudolfus I.	259
Rudolfus II.	302
Ruffinus	146
Rupertus	281
Rutina	251

S.

Sabatio	169
Sabellius	75
Sabina	28. *K.* 29
Sabinus	18. Julianus 108
Saladinus	245
Salamon Magyar Király	229
	233
Salonina	*K.* 77
Saloninus	*R.* 77
Salustius	135
Sándor Papa III.	243
Sapor	74. 135
Saraczenusok	183. 219
Saturninus	*R.* 91. 105. 130
Sclavusok	214
Scribonia	4. 15
Seneca	14
Septimius Severus	39. *K.* 42
Szepes Vármegye	234
Serena	110
Sergius	180
Sera Fojó vize	243
Servilia	4
Servius Sulpitius	14
Sextilia	17
Sextus Aurelius Victor	20
Severa	136
Severina	*K.* 101
Severus v. Severianus	*RR.* 159
Sidon	246
Sigefridus	208. 218

Levél.

Sigismundus 283
Sigonius 109
Silius 11
Sindigerus 229
Siricius 140
Siroe 179
Siscia 141. 142
Soaemias 49
Sofia RR. 172
Solyman 192
Soter 33
Spoletum 72
Statilia Messalina 14
Stilico 146. 148
Suidas 220
Suliman 296
Sulanna 115
Sybilla özvegy 245
Sylvanus 129
Sylvester Papa 229
Syracusanusok 183
Syria 18
Sz. Antal 75
Sz. István Tornya Bétsbe 273
Svetonius 29

T.

Tacitus 2. K. 103
Tancredus 245. 253
Tarsus 243
Termantia 16
Tertullianus 43
Tesslin 321
Tetricus 96. K. 97
Tiberius 4. K. 6. K. 173. R. 188
Tigris Fojó vize 18. 50. 118
Timolaus 82. RR. 83
Titiana RR. 37
Titus Vespasianus K. 21
Theodericus Gothusok Királlya 155
Theodora R. 114. RR. 170. 186
Theodorus 91
Theodosius 139. K. 143. R. 149 188. R. 191
Theodulphus Püspök 200
Theophania 218
Theophilactus 227
Theresia Cunigunda 317
Thermantia 143. 148
Thomas Aquinas 251
Tranquillina RR. 60
Trajanus 24. K. 25
Trasila 153
Trebellianus R. 91
Trebonianus Gallus K. 69
Troppa 321
Tsehek 214
Tokőli Imre 310

U.

Ulpia Gordiana 56
Ulpianus 51
II. Urbanus Pápa 232
Urgulanilla 11
Ursicinus 129
Ursus 155. 239

Z.

Zapolya János 296
Zeno R. 163
Zenobia R. 81
Zenonis 165
Zimisces 219
Ziska János 284
Zotmund Bújar 228

J.

János Evangelista 24
János Pápa VIII. 204. 206 XII. 215. 216. XVII. 221 XX. 225

Jeru-

	Levél.
Jeruſalem	20. 21
Joannes Jejunator	176
Joannes	151
Jodocus	282
Jole vagy Jolanta	251
Joppe	245
Jornandes	170
Joſephus I.	312
Joſephus Benedictus	322
Joſephus II.	324
Jovianus	134
Judaea	18
Judith	200. 229. 234. 241
Julia	2. 3. 4. *RR.* 8. *RR.* 22
Julia Domna	*R.* 43
Julia Mamaea	*K.* 51
Julia Maeſa	47. *K.* 51
Julianus	*R.* 38
Julianus Tyran.	111
Julianus Apoſtata	*K.* 132
Julius Caeſar	*RR.* 1
Julius Nepos	*R.* 164
Julius Valens Tyr.	*RR.* 116
Juſtina	136. 140
Juſtinianus	*K.* 169. 185. 186
Juſtinus Martyr	30. 31
Juſtinus Philoſophus Hiſtoricus	31 31
Juſtinus	*R.* 161. *R.* 171
Jutta	210

V.

Vabalatus	*R.* 83
Vadomarius	131
Velentinianus	*K.* 136
Valentinianus Placid.	*R.* 152
Valens	*K.* 136
Valeria Gal.	*R.* 112. *R.* 115
Valerianus 72. *K.* 73.	*R.* 77
Valerius Valens	*RR.* 86
Vandalusok	154
Varius Marcellus	32
Varronianus	134. 135
Verus	30
Veſpaſia Pola	19
Veſpaſianus 18. 19.	*K.* 21
Vetranio	*R.* 126
Vibius Voluſianus	*K.* 70
Victor	*R.* 142
Victoria	*RR.* 95
Victorinus	*RR.* 95. 131
Vigilantia	169
Vindobona	34
Vipsania	7
Vitellius 16. 17.	*R.* 19
Vratislaus	227

W.

Warnefridus	201
Wernerus	237
Weisberg Vára	239
Wenczezlaus	277
Wilhelmina Amalia	312
Wilhelmus	217. 245. 255
Willigiſus	221. 223
Wittekindus	198

EPIGRAMMA ENCOMIASTICUM

In ſpeculum Romanorum Imperatorum, lingua vernacula ab Rev. Doctiſſimoque Viro D. Stephano Wáli Min. Almaſ. popularium in uſum editum.

AD LECTOREM HUNGARUM.

Lingua, Typi, Brevitas, Delectus denique rerum,
Hungare, commendent hoc Tibi, Lector, opus.
Heic legis Hiſtorias, patrio ſermone legendas
Ante peregrinum quas idioma dabat.
Auguſtos referunt vultus in imagine nummi:
(Pannoniæ ſunt haec aera refoſſa ſolo)
Copia verborum neu Te diffuſa fatiget:
Percipe conciſo trad ta cuncta ſtylo.
Inter & innumeras, memorari quæ poterant, res,
Utile, jucundum, mixta libellus habet.
Quo magis Auctori noris perſolvere grates:
Tentatum nullis Ille peregit opus.

Amico veteri L. M. Q. fecit
Samuel Némethi M. P.

Kié ez kép, 's rajta fellyül lévö írás?
Azt kérdé a' Kriſtus, mint ſzóll a' Szent Irás,
Midön a' 'Sidók közt arról vólt tzivódás
Illö-é Tsáſzárnak a' Cenſus meg-adás?

Pénzt kért az Ur Jeſus, 's abból meg-mutatta,
Hogy Tsáſzárnak Iſten azt a' fö juſt adta,
Fizeſſe adóját, a' ki van alatta,
Mivel méltósággal azt fellyül halladta.

A' Tsáſzárnak pénze, tehát nagy eröſség,
Azt viſzſza fizetni tartozik a' kösség,
Ha ki nem akarja ſzörnyü vakmeröség,
Azt a' büntetéstöl meg-nem menti öſzség.

Majeſtással tellyes Tsáſzár ábrázattya,
Életnek halálnak ott magyarázattya, *Péld.* 16.
Ha nem ſzóll-is, abból minden ki-hozhattya;
Alatta-valókhoz mint van indúlattya.

Hát-ha ki meg-nézi a' pénzre tett iráſt?
Melly magyaráz ſokon ſok orſzággal bíráſt
'S azoknak tzímeret; azért igy ſzóll bízváſt,
Illy nagy méltóságra ki várhatna híváſt?

Meg-is eröſzakkal ſok ember vítattya,
Veſzti éltét, 's vérét a' földel itattya,
Hogy a' ſok népeknek ö légyen fö Attya
Kéſz mindent meg-tenni, míg magát bírhattya.

A' nagy Monarkaknak elmes, bölts mondáſi,
Pénzekre veretnek; hogy gondolkodáſi
Leheſsenek tudva, és ſzép fogadáſi.
Mellyeknek bizonnyal leſznek meg-adáſi.

Örök

Örök emlékezet pénzekben hagyatik,
Késö maradéknak melly által adatik,
Gordius tsomója ezekböl oldatik,
Sok nagy régi titok nap-fényre hozatik.

De az olly értelem nem minden föben áll,
Hogy pénzt magyarázzon folyváſt az hol talál,
Mert az olly különös Ariadné fonál.
A' mellyel nem mindent tsak Theſeuſt kináll.

Mire ment e' réſzben e' könyv Auctora;
Tanittya könyvének majd mindenik ſora,
Ha olvaſod, idöd, ugy fordíthadd jóra,
'S nem leſzſz unalmadra el-hidd az az óra.

Születte nyelveden olly munkára talál
Tetſzéſed, melly nélkül kár hogy eddig valal,
Mert képe, és élte elötted irva áll
Régi Monarkaknak, kiket el-vitt halál.

Míg azért horgára halál kaſzájának
Jutnánk, kívánnyunk jót e' könyv Irójának,
Itéletet hadjunk világ Bírójának,
Hogy réſzeſi légyünk ö koronájának.

Írta Vilonyán
1778ban.

Wáli Simeon Pred.
az Auctornak mint teſtvér Báttyának
tiſztelésére.

T. Wáli István Uramnak; a' régi pénzek mutogatásában Tanitomnak emlékezetére, és tiſzteſségére.

Livius mind addig fog élni hírében;
A' nagy Róma mig áll hét hegy tetejében,
Míg a' Magyar Nemzet virágzik nevében
E' Könyv' Auctora leſzſz addig a' ſzívében
Mert ſzüksége vala melly Hiſtoriára,
Magyar nyelven adta Nemzete javára
Meg-fizethetetlen e' könyvnek az árra,
Mert ki meg-olvaſsa, ſzolgál nagy haſznára.
TÜKÖR ez: Itt láthadd a' Régiségeket,
Romai Tsászárok egéſz életeket,
Ez után már találſz ha régi pénzeket;
E' könyvben meg-láthadd tiſztán ſzemélyeket.
Ugy tekints jó Magyar! ez jeles munkára.
Hogy minden ſzava néz Kronologiára
Vagy arany, vagy ezüſt, vagy réz monetára,
Vagy más Régiségek Monimentumára.
Mert ezek oſzlopi Tsászárok dolgának,
És fundamentomi a' Hiſtoriának
Mivel már e' Világ ſzemei nyilának
E' nélkül tartatik minden fabulának.
Örvendjünk Magyarok ez haſznos embernek,
Ki értünk néki ment egy nagy mélly tengernek
Által-is lábolta, és ſzolgál ſok ezernek,
Szép példa azoknak a' kik tsak hevernek.
Ha meg-van hát Hazank a' mit régen vára;
Éllyen e' könyv Szerzö Orſzágunk haſznára,
Tekintsen az Iſten ſok fáradságára,
Végre vigye által maga Orſzágára.

Igy irt, mert igy értett, egy Nemes Magyar,
T. B. S. SZ. O. R.

Jobbitásra való kevés hibák:

Az elsö levél elött 9dik sorban igy esett: éles vigyázás-sal olvasd: eſzes vigyázással.
2dik levél 19dik sor. meg ölette, olvasd: meg-ölete.
10. lev. 17. sor. ifjabb Druſus, olv. idösb Druſus.
11. lev. 12. sor. igen változott, olv. igen meg-változott.
12. l. 5. sor. Tit Claudiusnak, olv. Tib Claudiusnak.
13. l. 3. sor. Tit Claudius, olv. Tib Claudius.
NB. Az elöl-járó beſzéd végén; A' roſzſzakat, ol. A' roſzſzakét.
28. l. 24. sor. lettette, ol. tettette.
29. l. 1. és 2. sor. Marcina. ol. Marciana.
63. l. 10. Ausvétba, ol. Husvétba.
70. l. utolsó sor. Treban, ol. Trebon.
75. l. 5. sor. kezde, ol. kezdete.
87. l. 16. sor. Ez ize, ol. Es ize.
101. l. utol. sor. Samo Latenus, ol. Samoſatenus.
114. l. 11. sor. Kereſztyéneket, ol. Kereſztyéneknek.
115. l. utol. 4dik sor. Kereſztyének, ol. Kereſztyénnek.
119. l. 10. sor. Conſtantinuſt, ol. Conſtantinus.
124. l. 6. sor. E eltének, ol. Életének.
150. l. 8. sor. ezen ſzó után: egyesuléset, ol. az emberi természetnek.
156. l. 6. sor. quid, ol. qui.
167. l. 12. sor. veti, ol. vett.
251. l. 10. sor. titulussát, ol. titulussal.
254. l. 10. sor. Sofia, ol. Sofia.
258. l. 5. és 6. sor. Magyar az Attyával, ol. Magyarázattyával
258. l. 20. sor. elégyé, ol. eléggé.
258. l. 23. és 24. sor. mint, ol. mind.
265. l. 5. sor. ſzö, ol. ſzó.
265. l. 18. és 19. sor. mellyet-is általſzurtak, ol. mellyétis által ſzúrták.
272. l. 13. sor. mint, ol. mind.
280. l. 20. sor. vegtül fogva, ol. régtöl fogva.
282. l. 5. sor. meg-ötközvén, ol. meg-ütközvén.
287. l. 6. és 7. sor. mint, ol. mind.
289. l. 18. és 19. sor. mint, ol. mind.
290. l. 24. sor. Fia, ol. Fi.
291. l. 10. sor. ejpeſzſzed, ol. epeſzſzed.
294. l. 6. sor. nem leveſzt, ol. nem téveſzt.
296. l. 11. sor. hatal máſsan, ol. hatalmaſsan.

A' többi Könyvek között, ezek az új Magyar Könyvek-is találtatnak

Posonyban, Kassán és Pesten

Landerer Mihálynál.

Az Austriai Paraszt, az az: Ifjúságot a' jól rendeltt Mezei Gazdaságra oktató kézi könyvetske, mellyet a' Magyar Paraszt Ifjúság hasznára Magyar nyelvre forditotta Szilágyi Samuel, 8vo Posonyban 40 xr.

Az Utak', és Utczák épitésének Módja, mellyet irt Gautier Ur, Frantzia Országban Királyi Indzsenér, és a' Hidák, Töltések' Ország-Utak' 's Városi Utczáknak Inspectora, mostan pedig Magyarúl ki-adott Kováts Ferentz Mathematicus. 8vo Posonyban 1. fl.

Bessenyei György által a' mi Urunk Jésus Krisusnak halálárol való Gondolatok, mellyet Bétsben Frantzia nyelven ki-adatván, magyarra fordittattak, 12mo. Posonyban 7 xr.

— A' Sz. Apostol Tamás mint ellene álhatatlan Bizonysága a' Jésus Krisus Istenségének, a' Keresztyén Vallás igazságának a' mai Hitetlenek ellen, 8vo. Posonyban 7 xr.

— Buda és Attila Tragediája öt játékban, 8vo Posonyban 15 xr.

Boetius Szeverinus Torkvatusnak öt könyvei, a' Filosofiának, vagy-is Böltsességnek vigasztalásáról, Magyarra forditott Illei János, 8vo maj. Kassán, 30. xr.

Böltseségnek és jó erköltsnek könyve, a' kegyes Ifjúságnak a' tisztelendö öregségtöl nyertt ajándéka, 8vo. Posonyban 24. xr.

Csapo Jósef M. D. Uj füves virágos Magyar Kert, mellyben mindenik fünek és virágnak neve, neme, ábrázatja, természete, és ezekhez képest külömbféle hasznai értelmesen meg-jegyeztettek, 8vo maj. Posonyban 1 fl, 15. xr.

Dugonics András Troja Veszedelme, mellyet a' régi Vers-Szerzöknek irásiból egybe szedett, és Versekbe foglált, 4to Posonyban 51. xr.

Fedra és Hypolitus, szomorú játék, Magyarra szerzetett Zechenter Antal, 8vo Posonyban 10 xr.

Femer

Feiner Kilián Mindennapi közönséges és barátságos Levelek, a' Levél irásban Gyakorlatlanoknak kedvekért, 's haſznokért követésre való például ki-botsáttattanak. 8vo. Poſonyban 30. xr.

Herkulesnek kereſztény Bullioni Godofrednek Hadi Mu[illegible]kai. Irta Deákból Gerö György. II. Réſz, 8vo. Kassán 1 fl. 8. xr.

Juh-Tartásról való rövid Oktatáſa, mellyhez adattattott a' Dohány Termeſztésnek Meſtersége, 8vo. Poſonyban, 24. xr.

Klobuſitzky Antal Haſznos múlatság, az az: a' kisdedek' tanúságára, és haſznokra ſzedett kérdések és feleletek, Frantziából magyarra forditotta. 8vo Poſonyban, 12. xr.

Mahomet a' hitetö avagy a' Fanaticismus, ſzomorú játék Zechenter Antal, 8vo Poſonyban, 10 xr.

Molnár Jánosnak A' Terméſzeti Böltselkedés Eleji Newton' Tanitványinak nyomdoka ſzerént, II. Darab. 8vo Poſonyban 51 xr.

— Az Oltári Szentségről, és Aldozatról a' Reformatus Paizsa ellen Hármas Könyv, 8vo maj. Poſon. 30. xr.

— Tizen-öt Levelei a' jó Nevelésröl 8vo Poſonyban, 30. xr.

Orfeus, és Euriditze, némelly muſikákkal, és énekekkel gyönyörködtetö játék, Magyar nyelvre forditotta Kónyi János, 8vo. Peſten, 5. xr.

Páſztor-Ember, avagy a' Páſztorok Tanitásáról két Könyv, 8vo. Poſonyban, 20 xr.

Svédi Grófnénak rendes Történeti egy Juháſzi játékkal egyetemben, 8vo. Poſonyban, 30. xr.

Szabó Dávid (Bárothi) Uj mértékre vett külömb' Verſeknek három Könyvei, 8vo. Kassán, 45. xr.

Vajda Samuel, Sz. Benedek ſzerzetén lévö Tihányi Kalaſtromnak Apatura, A' mi Urunk Jéſus Kriſtusnak Elete, mellyet a' négy Evangeliumból egyet tsinálván, rendbe ſzedett, és ſok idvéſséges Tanúságokkal meg-bövitett. III. Kötés, 4to Poſonyban, 4. fl. 15. xr.

